ޔައުމިއްޔ ނަންބަރު: 1023/03
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް
yWacimauyw gehuIlijmw genctuiyacrw
1023 ވަނަ އަހަރުގެ ފުރަތަމަ ދައުރުގެ 3 ވަނަ ޖަލްސ
06 މ ރޗް 1023

1. ދުޢާ
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
بسن هلا الرحون الرحين، الحود هل والصالة والسالم على رسول هلا وعلى آله وصحبه وهن وااله. މަޖިލިސް
ފެށުނީ.
2. ޖަލްސާގެ ހާޒިރީ
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މި ވަގުތު ޖަލްސާ އަށް ހާޒިރުވެވަޑައިގެން ތިއްބެވީ 22 ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން.
3. ދުވަހުގެ އެޖެންޑާ އިޢުލާނު ކުރުމާއި ޔައުމިއްޔާ ފާސްކުރުން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
-3.1 މިއަދުގެ އެޖެންޑާގެ ނަންބަރަކީ އޖ.3/2/2023/
-3.2 އެޖެންޑާ އައިޓަމު 3.2 ޔައުމިއްޔާ ފާސްކުރުން. މި އައިޓަމުގެ ދަށުން މިއަދަކު މަސައްކަތެއް ނެތް.
4. ރިޔާސަތުން އަންގާ އެންގުން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއް ކެވުން:
-4.1 އެޖެންޑާ އައިޓަމު 4. ރިޔާސަތުން އަންގާ އެންގުން. އިއްޔެ، 5 މާރޗް 2113 ވީ އަންގާރަ ދުވަހު ހެނދުނު
11:45 އިން ރޭގަ ނޑު 11:53އާ ދެމެދު 4 ކޮމިޓީއެއްގެ ބައްދަލުވުން މަޖިލީހުގައި ބޭއްވިފައިވޭ. މިގޮތުން އެ ދުވަހު
ޖުމްލަ 3 ގަޑިއިރާއި 5 މިނެޓު ކޮމިޓީތަކުގެ ބައްދަލުވުން ހިނގާފައިވޭ.
-4.2 މިއަދު ކޮމިޓީ ބައްދަލުވުންތައް ބޭއްވުމަށް ހަމަޖެހިފައިވާ ގޮތް. 19:31ގަ އި ޢާއްމު ކޮމިޓީ ކޮމިޓީ، ކޮމިޓީ ކޮޓަރި
3ގައި. 11:11ގައި އިމްތިޔާޒު ކޮމިޓީ، ކޮމިޓީ ކޮޓަރި 3ގައި. 11:15ގައި ސަރުކާރުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު އަދާކުރާ މިންވަރު
1

ބަލާ ކޮމިޓީ، ކޮމިޓީ ކޮޓަރި 1ގައި. 11:15ގައި އިޖްތިމާޢީ ކޮމިޓީ، ކޮމިޓީ ކޮޓަރި 2ގައި. 14:11ގަ އި މާލިއްޔަތު
ކޮމިޓީ، ކޮމިޓީ ކޮޓަރި 2ގައި.
5. ސުވާލު
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެޖެންޑާ އައިޓަމު 5. ސުވާލު. މި އައިޓަމުގެ ދަށުން މަސައްކަތެއް މިއަދަކު ނެތް. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
ކުއްލި މައްސަލަ
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެޖެންޑާ އައިޓަމު 5 އަށް ފަހު އެޖެންޑާ އައިޓަމު 6 އަށް ދިއުމުގެ ކުރިން މިއަދު ކުއްލި މައްސަލަ އެއް ހުށަހެޅިފައި
ވާތީ، މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގަ އި ވާ ގޮތުގެ މަތިން އަޅުގަ ނޑު، 145 ވަނަ މާއްދާގައި ވާ ގޮތުގެ މަތިން އެ ކުއްލި
މައްސަލަ ހުށަހެޅުއްވުމަށް އަޅުގަ ނޑު ފުރުޞަތު އަރުވަން. ކުއްލި މައްސަލައިގައި ޢަމަލުކުރަމުން ގެންދާ ގޮތަށް
އަނގަބަހުން މައްސަލަ ހުށަހެޅުއްވުމުން އެ މައްސަލަ ބަލައިގަތުމަށް ފެނޭތޯ ފުރަތަމަ ވޯޓަކަށް ދަންނަވަންޖެހެނީ.
އަޅުގަ ނޑު ހުޅުހެންވޭރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މޫސާ މަނިކަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
ހުޅުހެންވޭރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މޫސާ މަނިކު ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ ދަށުން ކުއްލި މައްސަލަ އެއް
ހުށަހަޅަން މި ޖެހުނީ މިއަދުގެ ރާއްޖޭގެ ހާލަތާ ގުޅިގެން. އަޅުގަ ނޑު ކުއްލި މައްސަލަ ދަންނަވައިލާނަން. ރާއްޖޭގެ
ވެރިރަށް މާލެ އާއި ރާއްޖޭގެ އަތޮޅުތަކުގެ މަގުތަކުގައި އެތަކެއް ރައްޔިތުންނަށް ފުލުހުންގެ ފަރާތުން ކުރިމަތިކުރުވަމުން
ގެންދާ އަނިޔާވެރި ޢަމަލުތަކުގައި 5 މާރޗް 2113 ވަނަ ދުވަހު ގިނަ އަދަދެއްގެ ޢާއްމު ރައްޔިތުންނާއި ރައްޔިތުންގެ
މަޖިލީހުގެ މެންބަރުންނާއި ކުޑަކުދިންނާ އަދި އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުނާ މެދު އެއްވެސް ބެލުމެއްނެތި އަނިޔާވެރި
ޢަމަލުތައް މޫނު ފޮރުވައިގެން ތިބި ބަޔަކު ފުލުހުންގެ ނަމުގައި ކުރަމުންދާ ދިއުން ހުއްޓުވުމަށް ޓަކައި ހުށަހަޅާ ކުއްލި
މައްސަލަ. ރާއްޖޭގެ ވެރިރަށް މާލެ އާއި ރާއްޖޭގެ އަތޮޅުތަކުގެ މަގުތަކުގައި އެތަކެއް ރައްޔިތުންނަށް ފުލުހުންގެ ފަރާތުން
ކުރިމަތިކުރުވަމުންދާ އަނިޔާވެރި ޢަމަލުތަކުގައި 5 މާރޗް 2113 ވަނަ ދުވަހު ގިނަ އަދަދެއްގެ ޢާއްމު ރައްޔިތުންނާއި
2

ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރުންނާއި ކުޑަކުދިންނާ، އަދި އުމުރުން ދުވަސްވީ މުސްކުޅިންނާ މެދު އެއްވެސް
ބެލުމެއްނެތި، އަދި ކޮންބައެއްކަން ވެސް ނޭނގޭ ގޮތަށް މޫނު ފޮރުވައިގެން ތިބި ބަޔަކު ފުލުހުންގެ ނަމުގައި ކާ ކުކަން
ވެސް ނޭނގޭ ގޮތެއްގައި އަނިޔާވެރިކަމާ އެކު މީހުން ހައްޔަރުކުރަމުންދާ ދިއުމަކީ ނުހަނު ކަންބޮޑުވާ ކަމެއް ކަމަށް
ވީހިނދު، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީ އިން ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް ކަށަވަރުކޮށްދީފައިވާ އެއްވެއުޅުމުގެ
މިނިވަންކަމާއި ޚިޔާލު ފާޅުކުރުމުގެ މިނިވަންކަން ބޭނުންކޮށް، މާލެ އާއި ރާއްޖޭގެ މަގުތަކުގައި ގިނަ އަދަދެއްގެ
ރައްޔިތުން މިނިވަންކަމާ އެކު އިހުތިޖާޖުކުރަމުން ދަނިކޮށް އެއްވެ ތިބި އެތައް ސަތޭކަ ބައެއްގެ ތެރެއަށް ދުވަމުން ވަދެ،
ހަޑިހުތުރު އެއްޗެތި ގޮވަމުން އަނިޔާކުރަމުން ދިއުމަކީ ކަ ނޑައެޅިގެން ޤާނޫނުއަސާސީގެ އަސާސީ ޙައްޤުތަކާއި
މިނިވަންކަމާ ކަ ނޑައެޅިގެން ޚިލާފަށް ހިނގަމުންދާ ނުރައްކާތެރި ޖަރީމާ އެއް ކަމަށް ވީހިނދު، މިފަދަ ޢަމަލުތައް
ހުއްޓުވައި، އަޅަންޖެހޭ ފިޔަވަޅުތައް އެޅުމަށް ޓަކައި ދައުލަތާއި ސަރުކާރުގެ ސަމާލުކަމަށް ޓަކައި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ
ގަވާއިދުގެ 145 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަދި (ށ)ގެ ދަށުން މި ކުއްލި މައްސަލަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅަމެވެ.
އަދި ހަމަ މިއާއެކު ދަންނަވަން. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މި މައްސަލަ ހުށަހެޅުމުގެ އެންމެ ބޮޑު މަޤުޞަދެއް ކަމުގައި މި
ވަނީ...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު، ބަހުސަށް ދިއުމުގައި އެ ފުރުޞަތުއަރުވާނަން. މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގައި ބުނަނީ 146 ވަނަ
މާއްދާގެ (ހ). ކުއްލި މައްސަލައެއް ހުށަހެޅިއްޖެ ނަމަ އެ މައްސަލައަކާ މެދު ބަހުސްކުރުމަށް ފެނޭތޯ މަޖިލީހުގައި ވޯޓެއް
ނަގަންވާނޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު 146 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަދި (ށ)ގައި ވާ ގޮތުގެ މަތިން ނަގަންޖެހޭ ވޯޓަށް
ރަނގަބީލުޖައްސަވައިދެއްވުމަށް އަމީންޢާއްމު އަރިހުން އެދެން. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ކާޑުކޮޅުތައް
ޗެކުކޮށްލެއްވުން އެދެން. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ވޯޓަށް މި ދަންނަވަނީ، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ 145 ވަނަ
މާއްދާގެ (ހ) އަދި (ށ)ގެ ދަށުން ހުޅުހެންވޭރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މޫސާ މަނިކު ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ކުއްލި
މައްސަލަ މަޖިލީހުގައި ބަހުސްކުރެއްވުމާ މެދު ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތަކަށް ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ވޯޓުދެއްވުމަށް.
[ވޯޓުދެއްވުން]
ވޯޓުގެ ނަތީޖާ:
ހުށަހެޅުއްވި މެންބަރު: ހުޅުހެންވޭރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މޫސާ މަނިކު
3

ހާޒިރުވެވަޑައިގެން ތިއްބެވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 31
ވޯޓު ދެއްވީ: 17
ވޯޓު ނުދެއްވާ: 12
ވަކި ގޮތަކަށް ވޯޓުނުދެއްވާ: 11
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވޯޓުގައި ބައިވެރިވި މެންބަރުންގެ އަދަދު 29. ފާސްވުމަށް ބޭނުންވާ އަދަދު 15. ޖުމްލަ 29. އެހެންކަމުން ރައްޔިތުންގެ
މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ 145 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަދި (ށ)ގެ ދަށުން ހުޅުހެންވޭރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މޫސާ
މަނިކު ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ކުއްލި މައްސަލަ މަޖިލީހުގައި ބަހުސްކުރުމަށް ފާސްވެއްޖެ. މިގޮތަށް ފާސްވުމާ ގުޅިގެން
މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ 147 ވަނަ މާއްދާ އަޅުގަ ނޑު ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ދަންނަވައިލާނަން. ކުއްލި މައްސަލަ
އެއްގެ ބަހުސަށް ދެވޭ ވަގުތު މަޖިލީހުން އެހެން ގޮތަކަށް ކަ ނޑަނާޅާހާ ހިނދަކު އެއްގަޑި އިރަށްވުރެ ދިގުވެގެންނުވާނެ
އެވެ. މައްސަލަ ހުށަހެޅުމަށް އެ މައްސަލަ ހުށަހަޅާ މެންބަރަށް ގިނަވެގެން ދެވޭނީ 7 މިނިޓޭ. އަދި އެ މައްސަލައަކާ
މެދު ވާހަކަދެއްކެވުމަށް ބޭނުންވާ އެހެން ކޮންމެ މެންބަރަކަށް ދެވޭނީ ގިނަވެގެން 3 މިނިޓެވެ. މި އުސޫލުން އަޅުގަ ނޑު
ޢަމަލުކުރާނަން. އަޅުގަ ނޑު އެންމެ ފުރަތަމަ ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ މި ކުއްލި މައްސަލަ ހުށަހެޅުއްވި ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރަށް.
ހުޅުހެންވޭރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މޫސާ މަނިކު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! ދިވެހި ފުލުހުންގެ ނަމުގައި ޔުނިފޯމުތަކެއް ލައިގެން ތިބި ބަޔަކު ނުކުމެ،
މާލޭގެ މަގުތަކާއި ރާއްޖޭގެ އަތޮޅުތަކުގެ އެކިއެކި ރަށްރަށުގެ މަގުތަކުގައި ރައްޔިތުންނަށް އަނިޔާކުރަމުންދާތީ އެ
މައްސަލަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ސަމާލުކަމަށް، އަދި ދައުލަތުގެ ސަމާލުކަމަށް ގެނައުމަށް ޓަކައި މި މަޖިލީހަށް
ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުމަށް މަޖިލީހުގެ މެންބަރުން ކޮށްދެއްވި ތާއީދަށް ވަރަށް އިޚްލާޞްތެރިކަމާ އެކީގައި ޝުކުރުދަންނަވަން.
މި ރާއްޖެ އަނިޔާވެރިކަމުގެ ތެރޭގައި އަބަދު ކުރިއަށްދާތާ މިހާރު ވަރަށް ގިނަ ޒަމާންތަކެއް މި ވަނީ. މެދުކެނޑިގެން 3
އަހަރެއްވަރު އަނިޔާއާ ދުރުގައި، ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން ދޭ އަނިޔާތަކާ ދުރުގައި އޮތުމަށްފަހު ބަޣާވާތަކުން ވެރިކަން
ވައްޓާލައި ވެރިކަމަށް އެރި މީހުން ފެބްރުއަރީ 7 ވަނަ ދުވަހުން ފެށިގެން، 2112 ވަނަ އަހަރުގެ ފެބްރުއަރީ 7 ވަނަ
ދުވަހުން ފެށިގެން ކޮންމެ ދުވަހަކު މި ގެންދަނީ ރައްޔިތުންނަށް އަނިޔާކުރަމުން. އެ ރައްޔިތުންގެ ތެރޭގައި އަޅުގަ ނޑު
ފާހަގަކުރަން އަޅުގަ ނޑު އެ ޕާޓީއަކަށް ނިސްބަތްވާ ޕާޓީގެ މެންބަރުންނާއި ދިވެހިރާއްޖޭގެ މިނިވަންކަމަށް ލޯބިކުރާ
4

ކިތަންމެ ގިނަ ބަޔަކަށް ވަރަށް ގިނަ އަނިޔާތަކެއް ދީފި. ތަފާސްހިސާބުތަކުން ދައްކާ ގޮތުން މި ވޭތުވެދިޔަ
ގާތްގަ ނޑަކަށް އަހަރެއްހާ ދުވަސްތެރޭގައި ހާހަކަށްވުރެ ގިނަ މީހުންނަށް ލާއިންސާނީ އަނިޔާދީ، މަގުމަތިން ތަޅައި އެކި
ގޮތްގޮތަށް ގެންގޮސް ހައްޔަރުކޮށްފައިވޭ. އާދެ! އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެންނަން ހުރި ތަންތަނުގައި ހުރި ރެކޯޑުތައް.
ބައިނަލްއަޤްވާމީ މިންގަ ނޑުތަކަށް ބަލާއިރު ދުނިޔޭގެ އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާ ބެހޭ ޖަމުޢިއްޔާތަކާއި އެކި ފަރާތްތަކުން
މިކަން ނުކުރުމަށް ގޮވަމުން ދާއިރުގައި ވެސް ހަމަ ކޮންމެ ދުވަހަކުމެ އަނިޔާކުރަމުން މި ގެންދަނީ. އިއްޔެ އަކީ މީގެ
ބޮޑު ދުވަހަކަށް ވެއްޖެ. އަޅުގަ ނޑުމެން އެ ޕާޓީއަކަށް ނިސްބަތްވާ އެމް.ޑީ.ޕީގެ ރިޔާސީ ކެންޑިޑޭޓު ޖަހައިގަނެގެން ވަގަށް
ގެންގޮސް ހައްޔަރުކުރުމަށްފަހުގައި ދެން ފުލުހުން ނިކުމެ ޢަމަލުކުރަމުން އެ ގެންދަނީ ވަރަށް އަނިޔާވެރިކޮށް. އެއީ
ބަލައިގަނެވޭނެ ކަމެއް ނޫން. ފުލުހުންގެ ނަމުގައި ތިބޭ ބަޔަކު. އަޅު ގަ ނޑުގެ ބިރު އެބަ އޮތް. އެ މީހުނާ ކުރިމަތިލާން
ރައްޔިތުންގެ ތެރެއިން ރަނގަޅު އަދަދެއްގެ ބަޔަކު ނިކުމެއްޖެއްޔާ އެ މީހުންނަށް ވެސް ސަލާމަތެއް ނޯންނަ ހިސާބަށް
މިހާރު އެކަން ދާތީވެ އަޅުގަ ނޑުމެން ބޭނުންވޭ މިކަން ހައްލުކުރަން. ސިޔާސީ ގޮތުން ކަންކަން ކުރުމާއި ސިޔާސީ
ފިކުރުގައި މަސައްކަތްކުރުމަކީ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް އަންނަ މީހެއް އޭނައާ ދޭތެރޭގައި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ
މެންބަރުން ކަމެއް ކުރީމާ ނުވަތަ އޭނައާ ދޭތެރޭގައި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ ތެރޭގައި އޮންނަ ކަމެއް
މެންބަރުން ކުރީމާ އޭގެ ބަދަލު ރައްޔިތުންނަށް އަނިޔާކުރުމުގެ ގޮތުގައި ދިނުމެއް ނޫން. އެއީ ބަލައިގަނެވޭނެ ކަމެއް
ނޫން. އާދެ! އެގޮތަށް އެކަން ކުރާކަމަށް ވާނަމަ އިހުތިޖާޖު ހުއްޓައިނުލާ ކުރިއަށް ގެންދިއުމުގެ ބާރު ވެސް
ރައްޔިތުންނަށް އޮންނާނެ. އެ ކުރިމަތިލުންތައް އައިސްގެން ވޭތުވެދިޔަ ތާނގައި ހަލާކުވެ ގޮއްސަ ހުރި ކިތަންމެ
ޤައުމުތަކެއް އެބަ ހުރި. އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކުރަން މިއަދު ވެސް ހައްޔަރުކޮށްގެން ގެންގޮސްފައިވާ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޕާޓީގެ
އިސް ލީޑަރު ބަ ނޑަށް ބައިންދާފައި އިންކަން. ދޫނިދޫގައި ކާން ނުދީ. ހައްޔަރުކޮށްގެން ގެންދާކަށް ނޫން އަންގަނީ އަކީ.
ކޯޓަކަށް ހާޒިރުކުރުމަށް ޓަކައި ފުލުހުންގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައި ބެހެއްޓުމޭ ބުނީމަ ގެންގޮސް ކުޑަގޮޅިއަށް ލާފައި
ބައިންދައިގެން ތަޅައި އަނިޔާކޮށް ކާންނުދީ ބޭންދުމަކީ ޤަބޫލުކުރެވޭނެ ކަމެއް ނޫން. މިހާރުން މިހާރަށް ފުލުހުންނަށް
ގޮވާލަން ގެދޮރުން ކާއެއްޗެހި ގެންގޮސްގެން ކާންދެވޭނެ ގޮތެއް ހެދުމަށް. އަޅުގަ ނޑަށް ޔަޤީން، އެ ޚަބަރު ލިބިއްޖެ،
މިއީ އަދި އެންމެ އިސްކޮށް އެ ތަނުގައި ހުރި މީހާ ގެންދިޔައިމަ ވީ ގޮތް. ދެން ޖަލުތަކަށް ޖަލުތަކަށް ގެންގޮއްސަ ތިބި
މީހުންގެ ހާލު ހުރި ގޮތެއް ނޭނގެ. އަޅުގަ ނޑު ބޭނުންވޭ އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާ ބެހޭ ޖަމުޢިއްޔާ އާއި އަދި
ދިވެހިރާއްޖޭގައި ހުރި މިކަމާ ބެހޭ އެ މުއައްސަސާތަކުން މިހާރަށް މިހާރަށް މި ކަންކަން ބެލުން. ޤާނޫނުއަސާސީ އެއް
އޮވޭ. ޤާނޫނުއަސާސީގައި މިނިވަންކަމެއް ދީގެން ރައްޔިތުންނަށް އޮންނަ ޙައްޤުތަކެއްގެ ބޭނުން ރައްޔިތުން ކުރީމާ އޭގެ
ބަދަލުގައި ފުލުހުން ކުއްތާތަކެއްހެން ނިކުމެ ރައްޔިތުންނަށް އަނިޔާކުރުމަކީ އެއީ ބަލައިގަނެވޭނެ ކަމެއް ނޫން. މިއީ
ޤައުމަށް ކޮންފަދަ ގޮތެއްތޯ ނިކަމެތިކަމާ އެކީގައި މެދުވެރިކުރަމުން މި ގެންދަނީ. މިލިޓަރީ ވެރިކަމެއްގެ ނަމުގައި
ގަދަބާރުން އަރައި ރާއްޖޭގެ ވެރިކަންކުރުމަށް ޓަކައި އެތައް ބަޔަކަށް އަނިޔާކުރުމަކީ އެއްގޮތަކަށްވެސް ބަލައިގަނެވޭނެ
5

ކަމެއް ނޫން. އެހެންވީމާ، މި މައްސަލަ މިތަނަށް މި ހުށަހަޅަނީ. ސިޔާސީ ގޮތުން ކަންކަން ކުރަން ބޭނުން ކަމަށް ވަނީ
ވިއްޔާ ސިޔާސީ މައިދާނުގައި ސިޔާސީ ގޮތުން ކަންކަން ކުރާނީ. ކޮންމެ އިންސާނަކަށް ވެސް ދެވޭ އަނިޔާ އަކީ އެއީ އެ
މީހެއްގެ މުޅި ޢާއިލާ އާއި މުޅި ނަފުސަށް، އަދި މުޅި މުޖުތަމަޢަށް ވެގެންދާ ބޮޑު ގެއްލުމެއް. މި ޤައުމުގެ
ރައްޔިތުންނަކީ މި ޤާނޫނުއަސާސީގައި ހުރުމަތްތެރިކަން ދީފައިވާ ބައެއް. ވަކި އެމް.ޑީ.ޕީ އަށް ނިސްބަތްވީތީ،
އެމް.ޑީ.ޕީގެ ކަމެއް އޮތީތީވެ ނިކުތީމަ އެހެން ސިޔާސީ ޕާޓީތަކުގެ މީހުން ހަޅޭލަވާއިރު، އެ މީހުނަށް ވެސް އެ ދުވަސް
އަތުވެދާނެކަން ޤަބޫލުކުރަންޖެހޭނެ. އެކަމަށް ޓަކައި ވިސްނާ ތިބެގެން ކަންކަން ކުރަމުން ގެންދާއިރުގައި ބަލަންޖެހޭނެ.
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ކަމެއް ނިންމާއިރުގައި ސިޔާސީ ޕާޓީތައް އުވާލުމުގެ ބިލު ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ވަކި ގޮތަށް
ނިންމީ އެއީ ވަކި އަދަދެއް ބާއްވަން ވެގެން. އޭގެ ބަދަލުގައި އުވިގެންދާ ޕާޓީތަކުގެ މީހުން ސިފައިންނާއި ފުލުހުންނަށް
ބާރުދީގެން ނުކުމެ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން ތަޅައި މެރުމަކީ ބަލައިގަނެވޭނެ ކަމެއް ނޫން. އަޅުގަ ނޑު ބޭނުންވޭ މިކަން
ހުއްޓުވަން. އަޅުގަ ނޑަކީ އެ އަނިޔާ އެތައް ފަހަރަކު ލިބިފައި ހުރި މީހެއް. އެތައް ޒަމާނެއް ވަންދެން ލިބިފައި ހުރި
މީހެއް. އެހެންވީމާ، ކޮންމެ ގޮތަކުން ވިޔަސް އެ އަނިޔާއާ އިދިކޮޅަށް މަސައްކަތްނުކުރާނެ ގޮތެއް އެއީ ނެތް ގޮތެއް.
ސިޔާސީ ގޮތުން ކަންކަން ކުރުމާއި މީހުން ހައްޔަރުކުރުމާއި މީހުން ކޯޓަށް ގެންދިއުމާ، އަދި މީހުންނާ ދޭތެރޭގައި
މީހުންނަށް ވެރިކަން ލިބުމާ، މި ހުރިހާ ކަމަކީ ހިނގާނެ ކަންކަން. އެކަމަކު ބަޣާވާތެއް ގެނައުމަށްފަހުގައި މިގޮތަށް
ޢަމަލުކުރަމުން ގެންދިއުމަކީ ބަލައިގަނެވޭނެ ކަމެއް ނޫން. މި ރާއްޖޭގެ ބައެއް ރައްޔިތުންގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ، ބައެއް
ސިޔާސީ ޕާޓީތަކުން މިކަމާ ހިންދިރުވާލައިގެން އަޅައިނުލާ ތިއްބަކަސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް ނުތިބެވޭނެ. އެހެންވެއްޖެއްޔާ
އަޅުގަ ނޑުމެން ބޭނުމެއް ނޫން ރައްޔިތުންނަށް އެވަރުގެ އަނިޔާ އެއް ލިބެމުންދާއިރުގައި ފުލުހުންނާއި ސިފައިންނަށް
ދީފައި ހުރި ބަޖެޓުގެ ބޭނުންކޮށްގެން އެ މީހުން ކުރާ ކަންތައްތައް ބަލަހައްޓައިގެން ތިބޭކަށް. އަޅުގަ ނޑުމެން ބޭނުމެއް
ނޫން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރައްޔިތުންނަށް، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މި ރަށުގައި މާލޭގެ މަގުތަކަށް ނުނިކުމެވޭ ހާލަތެއްގައި
ފުލުހުންނަކަށް ވެސް ނިކުމެވޭކަށް. އެހެން ސިޔާސީ ޕާޓީތަކަށް ވެސް ނިކުމެވޭކަށެއް. އެވަރަށް ގެންދެވިދާނެ. ޔަޤީންކަމާ
އެކީގައި މި ދަންނަވަނީ. މުޅި މާލެ މުޅި ރާއްޖެ ހުއްޓުމަކަށް ގެނެވޭވަރަށް މިކަން ކުރެވިދާނެ. އެހެން ހަދަންވީތޯ
އަޅުގަ ނޑުމެން ނިކުމެގެން. އަޅުގަ ނޑުމެން މި ތިބެނީ ޤާނޫނީ އިމުގެ ތެރޭގައި މަސައްކަތްކުރެވޭތޯ ބަލަބަލާ.
އެހެންނަމަވެސް ރައްޔިތަކަށް ލިބިދޭ ޤާނޫނީ ޙައްޤެއް އެމީހަކު ޕްރެކްޓިސްކުރާނެ. އެކަމަށް އެ މީހަކު ނިކުންނާނެ.
މިކަހަލަ ކަންތައްތަކަށް އަޅައިނުލުމުގެ ނަތީޖާއަކަށް ވަނީ ކޯޗެއްތޯ. މިއަދު މި ރާއްޖޭގެ ވެރިކަމުގައި ތިބި މީހުންނަކީ
އެންމެ 3 މަސްދުވަހުގެ މުއްދަތު އޮތް މީހުން. މިއަދު ވެސް މިތަނުން ވޯޓެއް ނަގައިފިއްޔާ އެ މީހުން އެ ދިޔައީ.
އެކަމަކު މި ޤައުމު ތަޅައި ސުންނާފަތިކޮށް ޤައުމުގައި ހުރި ހުރިހާ އެއްޗެއް ކައިގެން ދާއިރުގައި މި ޤައުމު ގައި ތިބި
އެހެން ސިޔާސީ ވެރިން ތިބީ ނިދާފައިތޯ. އެމީހުންނަށް މި ދުވަހެއް ނާންނާނެތޯ. ރައީސް ނަޝީދަށް އެކަނިތޯ މި
ދުވަސް ގެންނާނީ. ބަޣާވާތުގެ ވެރިން ހީނުކުރައްވާތި، ދިވެހިރާއްޖޭގައި ތިބި އެހެން ސިޔާސީ މީހުންނަށް މިހާރު މި ދާ
6

ބާރުމިނުގައި ގޮސް އެ މީހުންނަށް އަމިއްލަ އަށް ރައީސް ނަޝީދު ހައްޔަރުކޮށްފައި، އެމް.ޑީ.ޕީ މީހުންނަށް
އަނިޔާކޮށްފައި، އެ މީހުންނަށް ވަދެ އިންތިޚާބުގައި ބައިވެރިވެވޭނޭ. ނުވެވޭނެ އެ ކަމެއް. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސިފައިންނާއި
ފުލުހުން މި ޤައުމު ކޮންޓްރޯލްކޮށްގެން ރައްޔިތުންގެ ބޮލަށް ބަޑިޖަހާ ތަން ފެންނާނެ މަގުމަތީގައި އެންމެންނަށް.
އެހެންވީމާ، އާދޭހާ އެކީގައި މިދަންނަވަނީ މި ކަމަށް ފިޔަވަޅެއް އަޅައިދެއްވާށޭ. މިއީ އެންމެ ދުވަހެއް، ދެ ދުވަހެއްގެ
ކަމެއް ނޫން. އެތައް ހާސް ރައްޔިތުންނެއް މި ކަމުގައި ނިމި ހިނގައްޖެ. ކޮންމެ މީހަކަށް ވެސް އެނގޭނެ،
އިހުސާސްކުރެވޭނީ އެ މީހަކަށް އަނިޔާކުރީމަ ވާ ގޮތް. ކޮންމެ މީހަކަށް ވެސް ފުލުހުން ކުރަނީ އަނިޔާ. އަރައިގެން
ކޮންމެ ވާހަކަ އެއް ނޫހުގައި ދެއްކިޔަސް، ކޮންމެ ވާހަކަ އެއް މީޑިޔާގައި ދެއްކިޔަސް އެންމެ ރަނގަޅު. އަޅުގަ ނޑުމެން
ކުރިމަތީގައި އަނިޔާކުރަނީ. މިއަދާ ހަމައަށް ދިޔައިރު ފުލުހަކު އަނިޔާކުރި މީހަކު ދެކުނު މީހަކު އުޅޭ ކަމަކަށް ފުލުހުންގެ
ތެރެއަކު ނުވި. ދެ ލޯ އަނދިރިވެފައި ތިބި ބައެކޭ އެއްވަރު އެ މީހުން. އެކަމަކު އަނިޔާ ލިބިގެން ނުހިނގޭ މީހުން
ސިޔާސީ މީހުންގެ ތެރޭގައި ގިނައީ. މަގުތަކުގައި އިހުތިޖާޖުކުރާ މީހުންގެ ތެރޭގައި ގިނައީ. މިއީ ބަލައިގަނެވޭނެ ކަމެއް
ނޫން. އާދޭހާ އެކީގައި ދަންނަވަން ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރުންނަށް، ސިފައިންނާއި ފުލުހުން އެ މީހުންގެ ޤާނޫނީ
ވާޖިބު އަދާކުރައްވާ. އެހެންނަމަވެސް ރައްޔިތުންނަށް އަނިޔާނުކޮށް އެކަން ކުރެވެންޖެހޭނެ. ދިވެހި ރައްޔިތުންނަކީ
ބަސްއަހާ ބައެއް. 11111 މީހުން ތިބި ތަނަކަށް 21 މީހުން ދިޔައިމަ ވެސް އެ މީހުން ބުނި ތަނަކަށް އެއްކައިރިއަށް
ޖެހޭ. އެވަރު ވާއިރު ކީއްވެގެންތޯ އަނިޔާކުރަންވީ ރައްޔިތުންނަށް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް އާދޭހާ އެކީ މަޖިލީހުގެ
މެންބަރުންނަށް މި އެދެނީ މިކަންކަން ހުއްޓުވުމަށް ޓަކައި މަސައްކަތްކޮށްދެއްވާށޭ. ރައްޔިތުން ތަޅައި ނުމަރާށޭ. ދިވެހި
ސިފައިންނަށް މި ގޮވާލަނީ މި އުޅޭ ފުލުހުންގެ ކުއްތާތައް މައިތިރިކޮށްދެއްވާށޭ، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ތޮއްޑޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ވަޙީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ، ޢިއް ޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! އަޅުގަ ނޑު އެންމެ ފުރަތަމަ ވެސް ދަންނަވާލަން އިއްޔެގައި މި މަޖިލީހުގައި
އަޅުގަ ނޑުމެން ވޯޓުނަގަން އޮތް ގަޑީގައި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރިޔާސީ ކެނޑިޑޭޓު ވަގަށް ނަގާފައި ވާތީ އެ ކަމަކީ
އަޅުގަ ނޑު ދެކޭ ގޮތުގައި މަޖިލީހުގެ ރައީސް ބައްލަވަންޖެހޭނެ ކަމެއް. އަދި އުއްތަމަ ފަ ނޑިޔާރު ވެސް ބައްލަވަންޖެހޭނެ.
އަދި ފުއާދު ތައުފީޤު ވެސް ބަލަންޖެހޭނެ ކަމެއް. އަދި ޢަޒުރާ ވެސް ބަލަންޖެހޭނެ ކަމެއް. އަދި މުޢިއްޒު ވެސް
ބަލަންޖެހޭނެ ކަމެއް. މިހާ ވަގުވަގަށް، މިހާ ފި ނޑިކޮށް ޢަމަލުކުރުން މިއީ ޙަޤީޤަތުގައި މި ރާއްޖޭގައި ދާޚިލީ
ހަމަނުޖެހުމަށް ގެންދަން މަސައްކަތްކުރަމުންދާކަމުގެ ސިއްރެއް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިވަރަކުން ރިޔާސީ އިންތިޚާބެއް
ނުބޭއްވޭނެ. މިވަރަކުން ރިޔާސީ ކެމްޕޭނެއް ވެސް ނުކުރެވޭނެ. އެހެންވީމާ، ޙަޤީޤަތުގައި އަޅުގަ ނޑު މަޖިލީހުގެ ޤާނޫނީ
ޓީމަށް ގޮވާލަން ކޮންގޮތަކުންތޯ ބާޣީ ނާޒިމާއި ޖަމީލުގެ އިތުބާރު ނެތްކަން އެޖެންޑާނުކޮށް ތި ތިއްބަވަނީ. ދިވެހި
ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގައި އެއްވެސް ގޮތަކަށް ނޯންނާނެ މި މަޖިލީހުން ނަގާފައި އޮންނަ ނިންމުންތައް ސުޕްރީމް
7

ކޯޓަށް ބެލޭކަށް. އެހެންވީމާ، މި މަޖިލީހުގައި އެ އެޖެންޑާކުރެވެންޖެހޭނެ. އަޅުގަ ނޑުމެން ތި ބޭފުޅުންނަށް ދޭނީ 1
ހަފްތާގެ މުއްދަތު، މި މަޖިލިސް ބަންދުކުރާނަން. މި ދަންނަވަނީ މި މަޖިލިސް ބަންދުކުރާނަމޭ. އެހެންވީމާ، ބޭނުންހާ
އެއްޗެއް ހަދައިގެން މިތާގެ އެހެން ސިޔާސީ ޕާޓީތަކުގެ ލީޑަރުން އައިސް ހަމަ ސީދާ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރިޔާސީ
ކެންޑިޑޭޓު ހައްޔަރުކޮށްގެން މިތާ މަޖިލީހެއް ނުބޭއްވޭނެ. ވަރަށް ސާފުކޮށް މި ދަންނަވަނީ. އެހެންވީމާ، ތަޅަންޏާ ތަޅާނީ.
ތި ބޭފުޅުން އަތުގައި ސްޓާރ ފޯސް އޮވެގެން މަގުމަތީގައި ތަޅާ. މިތާކު ނުތެޅޭނެ. މިތާ ހިނގާ ތަޅާލަން. ކޮންބައެއްތޯ
ގަދަވަނީ ބަލައިލަން. އެހެންވީމާ، އެއްވެސް ޤާނޫނީ ނައްޞެއް، މަބްދަޢެއް، މަބާދަޢެއް ނޯންނާނެ ތި ސިއްރު ވޯޓު
ހިފަހައްޓައިގެން ތިބޭކަށް. ސުޕްރީމް ކޯޓަކަށް ނޯންނާނެ ޤާނޫނު ހެދޭކަށް. ސުޕްރީމް ކޯޓަކަށް ނޯންނާނެ މަޖިލީހުގެ
ނިންމުންތައް ނިގުޅޭކަށެއް. ކާކުތޯ ހުރީ ފުންނާބުއުސް. ދައްކާލަބަލަ! ފުންނާބުއުސް، ކާކުތޯ ހުރީ. މަޖިލީހުގެ
އެޖެންޑާނުކޮށް ތި ބާއްވަނީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ގޮވާލަން ކުރިއަށް އޮތް ދުވަސްތަކުގައި ނާޒިމާއި ޖަމީލުގެ އިތުބާރު
ނެތްކަން އެޖެންޑާކުރަން. މި ރާއްޖޭގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ތަކުރާރުކޮށް މި ދަންނަވަނީ، މި ދަނީ ތަޅާފޮޅުކަމަށޭ. ކާކު
އުޅެނީ މިކަން ރަނގަޅުކުރަން. ކާކު އުޅެނީ ރަނގަޅުކުރަން. އެކަކު ވެސް ނޫޅޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޕާޓީ އަށް
ހިތުހުރި އެއްޗެއް ހަދާއިރަކު ނުތިބޭނަން ބަލާކަށް. މި ދަންނަވަނީ ވަރަށް ސާފުކޮށް. ނުތިބޭނަން. ކޮބައިތޯ މި ރާއްޖޭގެ
ޤާނޫނު ހިނގާފަ. ކޮބައިތޯ ޤާނޫނާ ޚިލާފު ބަޣާވާތެއް ނޫން ކަމަށް ވަންޏާ ކޮބައިތޯ ސިފައިންނާއި ފުލުހުންގެ ތެރެއިން
ޤާނޫނާއި ޚިލާފު މީހަކަށް ކުރި ކަމެއް 1 އަހަރު ވީއިރު. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެންނާ ދޭތެރޭ ވެސް އެ ކަންތަކެއް
ނުކުރެވޭނެ. މި ދަންނަވަނީ ނުކުރެވޭނެ. މި ޗެމްބަރު ތެރޭގައި ކުރާ އެއްވެސް ކަމަކަށް އެއްވެސް ފިޔަވަޅެއް ނޭޅޭނެ.
އެހެންވީމާ، ތަޅާފޮޅަން ބޭނުމިއްޔާ ހިނގާ ތަޅާފޮޅާލަން. ތައްޔާރަށް މި ތިބީ. އަޅުގަ ނޑުމެން ގަދަވާނެ މިތާގަ. ވަރަށް
ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ވައިކަރަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ޢާރިފު ވާހަކަދެއްކެވުން:
بسن هلا الرحون الرحين. ޝުކުރިއްޔާ، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު ވެސް ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެއްވެސް ރައްޔިތަކަށް
ލިބޭ އަނިޔާ އެއް ހަމަ ހަރުއަޑުން ކުށްވެރިކުރަން. އެއީ ފުލުހަކަށް ވިޔަސް، ވަކި ޕާޓީއަކަށް ނިސްބަތްވާ ބަޔަކަށް
ވިޔަސް، ވަކި ޕާޓީއަކަށް ނިސްބަތްނުވާ ބަޔަކަށް ވިޔަސް އަދި ނޫސްވެރިޔަކަށް ވިޔަސް، އެއްވެސް ދިވެހި ރައްޔިތަކީ
ހަމަ އަޅުގަ ނޑުމެން އެންމެން ވެގެން ރައްކާތެރިކުރަންޖެހޭނެ މީހުން. ދެން ދިވެހިރާއްޖޭގައި ކަންހިނގާ މަގުން
މިހާރަކަށް އައިސް އެކަކު އަނެކަކަށް އަނިޔާކޮށްފައި، ނޫނިއްޔާ އެކަކު އަނެކަކު ފުށުން އަނިޔާވީމަ އެއްބަޔަކު އަނެއް
ބަޔަކު ބޮލުގައި ޒިންމާއެޅުވުން މިހާރު މި ހިނގަނީ. އަޅުގަ ނޑަށް ހީވަނީ އެކަން ހުއްޓައިލާފައި އެންމެން ވެސް
އަޅުގަ ނޑުމެން އެންމެންގެ ޒިންމާ އެބަ އަދާކުރަންޖެހޭ ކަންނޭނގެ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ތާއަބަދު މި ދެކެވެނީ
ޙައްޤުތަކުގެ ވާހަކަ. ޙައްޤުތަކާ އެއްކޮށް އަންނަ ޒިންމާތަކުގެ ވާހަކަ އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް ނުދެއްކޭ. އިއްޔެގައި ރައީސް
8

ނަޝީދު ބަންދުކޮށްގެން ގެންދިޔަ ކަމަށް ވާނަމަ، އެ މަނިކުފާނު ވެސް ހަމަ ގެންދަންޖެހޭނީ، ގެންގޮސް އެ ދޭންޖެހޭ
އިޙްތިރާމެއް އެ މަނިކުފާނަށް ވެސް އަރުއްވަންޖެހޭނެ. އެއީ އެ މަނިކުފާނު އަޅުގަ ނޑަށް އެނގިފައި އޮތް ގޮތުގައި
ހައްޔަރުކުރާކަށް ނޫން އެންގީ. ކޯޓަށް ހާޒިރުކޮށްދިނުމަށް އެންގީ. އެހެންކަމަށްވެއްޖެއްޔާ އެ މަނިކުފާނަށް އޮންނަންޖެހޭ
އިޙްތިރާމު ހަމަ ފުރިހަމައަށް އަދާކުރަންޖެހޭނެ. ހަމަ އެގޮތަށް ސިވެހި ފުލުހުންނާއި ސިފައިންނަށް ވެސް އެ މީހުންނަށް
ލިބޭ ފުރިހަމަ އިޚްތިޔާރާއި ބާރު އެ މީހުންގެ ޤާނޫނީ އިމުގެ ތެރޭގައި އަދާކުރަމުންދާހާ ހިނދަކު އެ މީހުންނަށް
އެއްވެސް ގެއްލުމެއް ދީގެންނުވާނެ. ހަމަ އެގޮތަށް ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ ތެރޭގައި ކޮންމެ ރައްޔިތަކު ވެސް އެ މީހުންގެ
ޙައްޤުތައް ނޫނިއްޔާ އެ މީހުންނަށް ލިބިދޭންޖެހޭ ޙައްޤުތައް ބަރާބަރަށް ލިބިދިނުމަކީ ހަމަ ކޮންމެ ރައްޔިތަކަށްމެ އޮންނަ
ކަމެއް. އެހެންވީމާ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެއްވެސް ތަނެއްގައި، މާލެ އެއް ނޫން. އެއްވެސް ތަނެއްގައި، އެއްވެސް ހާލަތެއްގައި
އެއްވެސް ރައްޔިތަކަށް އަނިޔާކުރުމަކީ އަޅުގަ ނޑު ހަރުއަޑުން ކުށްވެރިކުރާ ކަމެއް. އަދި ދިވެހި ފުލުހުންނާ މެދުގައި މުޅި
ފޯސް، ސިފައިންނާއި ފުލުހުންނާ މެދުގައި މުޅި އިންސްޓިޓިއުޝަނަށް ނިސްބަތްވާ ގޮތަށް ހަޑިހުތުރު ބަހުން
މުޢާމަލާތްކޮށް އެ މީހުންނަކީ މިވެނި އެވެނި ބެއެކޭ ބުނުމަކީ ވެސް އެއްގޮތަކަށްވެސް އަޅުގަނޑު ހަމަ އެދޭ ކަމެއް
ނޫން. އޭގެތެރޭގައި ވެސް ގޯހެއް ހަދާފައި ހުރި މީހެއް ވެއްޖެއްޔާ އެ މީހާގެ ވާހަކަ ދައްކަންޖެހޭނީ. އެ މީހަކަށް
ލިބެންޖެހޭ އަދަބު ދޭންޖެހޭނީ. މުޅި ސިފައިންގެ ފޯސް އާއި މުޅި ފުލުހުންގެ ފޯސް އަކީ ގޯސް ބައެއް ކަމަކަށް
އަޅުގަ ނޑުމެން ނުދެކެން. އެ މީހުންނަކީ އެކަން ގޯސްކޮށް ކުރާ ބައެއް ނޫން. އެހެނެއްނޫން، ބައެއް ހާލަތްތަކުގައި
އެމީހުން ފުށުން ވެސް ގޯހެއް ހެދިއްޖެއްޔާ އެކަން ފާހަގަކޮށް އެ މީހުންނަށް ލިބެންޖެހޭ އަދަބެއް ވިޔަސް، އަދި އެ
މީހުންނަށް އަޅަންޖެހޭ ފިޔަވަޅެއް ޖެހޭނެ ފުރިހަމަ އަށް އަޅަން. ޝުކުރިއްޔާ، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު އާމިރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! މިއަދު ހުށަހެޅިފައި މި އޮތް ކުއްލި މައްސަލައާ ގުޅޭ ގޮތުން އަޅުގަ ނޑު
ވެސް ދަންނަވާނީ ޤައުމުގައި ހަމަޖެހުން އޮވެއްޖެ ނަމަ ހަމަ ކޮންމެ ބަޔަކަށް ވެސް ފަސޭހަވާނޭ. އަދި މި ޤައުމުގައި
ހަމަނުޖެހުން އިތުރުކުރުމަށް ޓަކައި މަސައްކަތްކޮށްފި ނަމަ ކޮންމެ ބަޔަކަށް ވެސް އެކަމުގެ އުނދަގޫ ފޯރާނެ. އެއީ ވަކި
އެއްބަޔަކަށް ވާނެ ކަމެއް ނޫން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ އަޅުގަ ނޑުމެން އިޙްތިރާމުކުރަންޖެހޭ
މުއައްސަސާތަކާއި އަޅުގަ ނޑުމެން ވާޖިބު އަދާކުރަންޖެހޭ ވާޖިބުތަކާ، އަޅުގަ ނޑުމެން ބަލަހައްޓަންޖެހޭ ބެލެހެއްޓުންތަކާއި،
އަޅުގަ ނޑުމެން އެންމެން އިޙްތިރާމުކުރެވިއްޖެ ކަމަށް ވާނަމަ ހަމަގައިމު ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މިއަދު މި ދިމާވެގެން
އުޅޭ މައްސަލަ އެއް ދިމާނުވާނެ. އެހެން މިދެންނެވި ކަމަކީ ޤާނޫނުގެ ތަރަހައިގެ ތެރޭގައި ނޫން ގޮތަކަށް
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ކަންކަން ކުރެވިދާނެ ކަމަކަށް އަޅުގަ ނޑަށް ޤަބޫލެއް ނުކުރެވޭ. ޤާނޫނުގެ ތަރަހައިގެ ތެރޭގައި
ފުލުހުން ވެސް، އަދި ޤާނޫނު ތަރަހައިގެ ތެރޭގައި ޢާއްމު ރައްޔިތުން ވެސް މަސައްކަތްކޮށްފި ނަމަ އެ ދެމެދަކަށް
9

ހަމަގައިމު ވެސް ނުކުންނާނެ އެއްވެސް މައްސަލަ އެއް ހުރެދާނެ ކަމަކަށް އަޅުގަ ނޑެއް ޤަބޫލެއް ނުކުރަން.
އަޅުގަ ނޑުމެންނަކީ އިންސާނުން ކަމަށް ވާތީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ތަފާތު ވިސްނުމުގެ މީހުން އުޅޭނެ. އަދި ތަފާތު
ފިކުރުގެ މީހުން ވެސް އުޅޭނެ. އަދި ތަފާތު ގޮތްގޮތަށް ކަންކަން ކުރާ މީހުން ވެސް އުޅޭނެ. އެހެންނަމަވެސް
އަޅުގަ ނޑުމެން ޤަބޫލުކޮށްގެންނުވާނެ މިއަދު ޤައުމުގެ ހުރިހާ ރައްޔިތުންނަކީ ވައިލެންޓުވެފައި ތިބި ބައެކޭ.
އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން ޤަބޫލުކޮށްގެންނުވާނެ ފުލުހުންގެ ދާއިރާގައި ތިބި ހުރިހާ ފުލުހުންނަކީ ހަމަ މުގުރުބުރި
އެއް ލިބޭއިރަށް މީހެއްގެ ބޮލުގައި ޖަހާހިތުން ކެތްމަދުވެފައި ހުރި މީހެކޭ. އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެން އެއްގޮތަކަށްވެސް
ޤަބޫލުކޮށްގެންވާނެ ގޮތްތަކެއް ނޫން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެން މިއަދު އެންމެން އެއްކޮށް ގުޅިގެން އަޅުގަ ނޑުމެން އެ
އެ މައްޗަށް ތަބާވުމަށް ޓަކައި ލިޔެފައި ހުރި ޤާނޫނުތަކާއި ގަވާއިދުތަކަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ހުރުމަތްތެރިކޮށް ހިތިއްޖެ ނަމަ
ހަމަގައިމު ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ބާވަތުގެ އެއްވެސް ކަމެއް ދިމައެއްނުވާނެ. އަދި އަޅުގަ ނޑަށް މަގުމައްޗަށް
ނިކުމެގެން އުޅެނިކޮށް ހަމަގައިމު ވެސް، މި މަޖިލީހަށް އެކަމަކު ވަދެގެން އައި ދުވަހު އަޅުގަ ނޑުމެން މި މަޖިލީހަށް
ނުވަދެ އަޅުގަ ނޑުމެން ގައިގައި ތަޅައިގެން ދުވަސް ހިނގައްޖެ. އަޅުގަ ނޑު އެ މައްސަލަ މި މަޖިލީހަށް ވެސް
ހުށަހެޅިން. އަދި މިހާތަނަށް އައިރުގައި ވެސް އެއްވެސް ކަމެއް އެކަމަކަށް ވެފަ އެއް ނެތް. 2 އަހަރު ފަހުން
އަޅުގަ ނޑަށް ފުލުސް އޮފީހަށް ގެންގޮއްސަ ސުވާލެއް ވެސް ކުރީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވަނީ މީ ވެގެން
ވާނެ ކަންތައްތަކެއް ނޫނޭ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފުލުހުންގެ ތެރޭގައި ވެސް އެފަދަ މީހުން ތިބި ނަމަ، އެއާ މެދު ކަންތައް
ކުރެވޭނެ ގޮތްތަކެއް އަޅުގަ ނޑުމެން މި ވަނީ ކަ ނޑައަޅާފަ. ޕޮލިސް އިންޓެގްރިޓީ ކޮމިޝަނެއް އެ އޮތީ އުފެދިފަ. އެ
ކޮމިޝަނަށް ހުށަހަޅައިގެން އެކަންކަން ކުރެވޭނެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ ވަކި ބަޔަކަށް ވީތީވެ މިއަދު
ފުލުހުން ގޯސްވެފައި، ވަކި ބަ ޔަކަށް ވީތީވެ މާދަމާ ފުލުހުން ރަނގަޅުވާ އުސޫލަކީ އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެން ބަލައިގަނެވޭނެ
ކަމެއް ނޫނޭ. އަޅުގަ ނޑުމެން ވާހަކަދައްކަން ޖެހޭނީ ޙަޤީޤަތަށް. އަޅުގަ ނޑުމެން އިހުސާސްތައް ވެސް ކުރަންޖެހޭނީ
ޙަޤީޤަތަށް. ޝުކުރިއްޔާ.
މަޑަވެލި ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ނާޒިމު ވާހަކަދެއްކެވުން:
بسن هلا الرحون الرحين ޝުކުރިއް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު އާމިރު އެ
ވިދާޅުވި ފަދައިން ޕޮލިސް އިންޓެގްރިޓީ ކޮމިޝަނުން ވަނީ 32 ފުލުހަކީ ލާއިންސާނީ އަނިޔާކުރި ބައެއް ކަމަށް
ކަ ނޑައަޅުއްވައި ނިންމާފަ. މިނިސްޓަރަށް އަންގާފައި ވަނީ އެ ބޭފުޅުން ވަޒީފާގައި، އެ ބޭފުޅުންގެ މައްސަލަ
ޕްރޮސިކިއުޓުކުރުމަށް ޓަކައި ޕީ.ޖީ އަށް ފޮނުވާފައޭ ވަނީ. އެހެންނަމަވެސް އެ މީހުން ނުރައްކާތެރިކަން ބޮޑުކަމުން އެ
ކޮމިޝަނަށް، ޤާނޫނާއި ޤާނޫނުއަސާސީ އިން އެ ބޭފުޅުން ބަލަހައްޓަންޖެހޭ ކޮމިޝަނަށް އެއީ ނުރައްކާތެރި ބަޔަކަށް
ފާހަގަ ވާތީ އެ މީހުން ވަގުތުން ވަގުތުން ގޭގައި މަޑުކުރާށޭ. އެ ބޭފުޅުން މޫނުބުރުގާ އަޅައިގެން ނުކުމެ ރާއްޖޭގައި
10

ރައްޔިތުންނަށާއި ރާއްޖޭގައި ވެރިކަންކޮށްފައި ހުރި މީހަކަށް އަނިޔާކުރާތީ އެ ވާހަކަ މި ދައްކަނީ. ވަރަށް ރަނގަޅު
ވާހަކަފުޅެއް ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އާމިރު ވެސް އަދި ވައިކަރަދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ޢަލީ ޢާރިފު ވެސް އެ ވިދާޅުވީ. ޤާނޫނާއި ޤާނޫނުން ބޭރުގައި އެކަން ކުރަމުން ދާތީ، އެ މީހުން ބެލެހެއްޓުމަށް ޓަކައި،
އޮބަހެއްޓުމަށް ޓަކައި ޤާނޫނާއި ޤާނޫނުއަސާސީ އިން ލާޒިމުކުރާ ފަރާތުން މި ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުގެ ކޮމިޓީ އެއްގައި
ވިދާޅުވި ވާހަކަފުޅު އަޅުގަ ނޑު މި ދެންނެވީ. އަޅުގަ ނޑު ދެއްކި ވާހަކަ އެއް ނޫން. އެ އޮތީ ރިކޯޑުގައި، ޔައުމިއްޔާގަ.
އެ ބޭފުޅުން ނުކުމެ ނަމެއް ނެތި ފަލަޞްޠީނާއި އިޒުރެއިލް މީހުން އުޅޭހެން މިހާރު ދޮން ރީތި އަންހެން ކުއްޖަކު
ފެނުނަސް، ބުރުސޫރަ ރީތި އަންހެން ކުއްޖަކު ފެނުނަސް ގޮސް ހިފައިގެން ކާލަނީ. އެ ކުއްޖާ ގަޔަށް އަރައިގަންނަނީ.
އެއްވެސް ކުލުނެއް، އަދި ޤާނޫނެއް، ގަވާއިދެއް ނެތި ގޮސް މީހުންނަށް އަނިޔާކުރަމުން ދަނީ. އެކަން ހުއްޓުވެންޖެހޭނެ
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި މަޖިލީހުން އެކަމުގެ ޒިންމާނަގަންޖެހޭނީ. އެ ބޭފުޅުން ޤާނޫނާއި ޤާނޫނުއަސާސީއާ ޚިލާފުވީމަ
ދެން ކޮން ބައެއްތޯ އަމަލުކުރަން ތިއްބެވީ. އަޅުގަ ނޑުމެން ދެއްކި ވާހަކަ އެއް ނޫނޭ މީކީ. މީ ޕޮލިސް އިންޓެގްރިޓީ
ކޮމިޝަންގެ ރައީސާއި ނައިބު ރައީސް އޮން ރިކޯޑުގައި ދެއްކި ވާހަކަ. ބައްލަވަންވީނޫންތޯ. ބައްލަވަންވީނޫންތޯ އެ
ވާހަކަ. އެ ވާހަކަ އަޅުގަ ނޑުމެން މި ދައްކަނީ. ކޮބައިތޯ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އޮތް ގެރެންޓީ އަކީ. އެއީ އެ ދުވަހުގައި
ލާއިންސާނީ އަނިޔާ. އެއީ އަޚްލާޤީ މައްސަލަ އެއް ނޫނޭ އެ ބޭފުޅުން ވިދާޅުވަނީ. އެކަމަކީ ޖިނާޢީ ބޮޑެތި ކުށްތައް
ކޮށްފައޭ އެ ތިބީ. ޖިނާޢީ ބޮޑެތި ކުށްތައް ކޮށްފައޭ އެ ތިބީ. މި މަޖިލީހުގައި ތިބެގެން އަމިއްލަ އަށް
އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ އަމިއްލަ ޢާއިލާ އަށް، އަމިއްލަ ބޮލުގައި ލަޓިބުރިއަކުން ޖަހައި ޖިސްމާނީ ބޮޑެތި އަނިޔާކުރީމަ
ދެން ވާނެ ގޮތް. މިހާރު އިޒްރެއިލާއި ފަލަޞްޠީންނަށް ވުރެން ނުބައިވެއްޖެ. އިޒްރެއިލް މީހުން ވެސް ގޮސް މޫނުބުރުގާ
އަޅައިގެން ގޮސް، އެ ރަށްރަށުގައި ތިބޭ ރީތި އަންހެން ކުދިން ބަލާފައި، އެ މީހުންގެ ޢިއްފަތްތެރިކަން ފޭރިގަންނަނީ.
އެ ދަރަޖައަށް މި ޤައުމު ހިނގައްޖޭ. ލާއިންސާނީ އަނިޔާކުރުމުގައި އެ ދަރަޖަ އަށް ހިނގައްޖޭ. އަޅުގަ ނޑު ހުރިން
އިއްޔެގައި އަޅުގަ ނޑު ގޭގައި މަތިން ބަލަހައްޓައިގެން ފުލުހުން ކަންތައްތައް ކުރި ގޮތް. ނަމެއް ވެސް އޮތީކީ ނޫން
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ކޮބާ އެނގެނީ ކާކު ކަމެއް. އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް ނޭނގެއޭ. ޕާޓޭ އިން ކަމެއް ވެސް. ޓާޓޭން
ކަމެއް ވެސް. އެއީ ކޮން ބައެއްތަ އެއީ؟ ކޮން ޤާނޫނަކުން އައިސް މި ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން ގައިގައި ތަޅައިގެނެވޭނީ
މުގުރުބުރި ނަގައިގެން. އެހެންކުރަންޏާ އަޅުގަ ނޑު ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް މި ގޮވާލަނީ ޤާނޫނުން ބޭރުން މީހެއްގެ
ގައިގައި، ރައްޔިތެއްގެ ގައިގައި އަތްލައިފިއްޔާ ތި ބޭފުޅުން ވެސް ނުކުމެ ލަޓިބުރިން ލަ ނޑާށޭ. ނޯންނާނެ އެ ނޫން
އެހެން ގޮތެއް. ޖެހިތަނެއްގައި ޖަހަންޖެހޭނެ. ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތެއްގެ ގައިގައި އަތެއް ނުލެވޭނެ ޤާނޫނާއި ޤާނޫނުން ބޭރުގަ.
އެގޮތަށް ފުލުހަކު ޢަމަލުކުރަން ޏާ ރައްޔިތުންނަށް ވެސް އޮންނާނެ އެ ބާރު ކުރަން. ރައްޔިތުންނަށް ވުރެ ގަދައެއް
ނުވެވޭނެ. އެއީ ކޮންބައެއްތޯ އެއީ ޤާނޫނަށް ވުރެ މަތީގައި ތިބޭކަށް. ނޯންނާނެ ފުރުޞަތެއް.
11

ގެމަނަފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިލްހާމު އަޙްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
بسن هلا الرحون الرحين ޝު ކުރިއް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! ފުލުހުންނާއި ދިވެހި ސިފައިން ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް
އަނިޔާކުރާ ވާހަކަ މީ ދެން އަޅުގަ ނޑުމެން ރައީސް މައުމޫނު ޒަމާނުގައި ވެސް އަޑުއެހި ވާހަކަ އެއް. ކެނެރީގޭ
މުޙައްމަދު ނަޝީދުގެ ޒަމާނުގައި ވެސް އަޑުއެހިން މި ވާހަކަ. މުޙައްމަދު ވަޙީދު ޙަސަން މަނިކުގެ ޒަމާނުގައި ވެސް މި
އަޑުއިވެނީ މި ވާހަކަ. މީކީ އާ ވާހަކަ އެއް ނޫން. މީ އަބަދު އަޑުއިވޭ ވާހަކަ އެއް. އެކަމަކު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މިއަދު
މި ވާހަކަ އަޑުއިވޭލެއް ތަފާތު. ތަފާތުވެގެން ދަނީ މިއަދު ވާހަކަދައްކާއިރު ހީވަނީ މާ އާ ކަމަކަށް ވެ ގެންއުޅޭހެން. މިއެއް
ނޫން ރިޔަލިޓީ އަކީ. ޒަމާނުއްސުރެ ކަންތައްތަކެއް ހިނގާ. ޒަމާނުއްސުރެ ކަންތައްތަކެއް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިފައި
އެބަ ހުރި. އެހެންނަމަވެސް މިއަދު ހިތާމަ އަކީ ހަމަ ކެނެރީގޭ މުޙައްމަދު ނަޝީދު ކޯޓަށް ވެސް މި ގެންދަންވީ. މީ
ރިޔަލިޓީ އަކީ. ކެނެރީގޭ މުޙައްމަދު ނަޝީދު ނުލައި މަޖިލީހެއް ވެސް ހުޅުވޭކަށް ނެތް. ކެނެރީގޭ މުޙައްމަދު ނަޝީދުގެ
މައްސަލަތައް އޮޑިޓު ރިޕޯޓުތަކުގައި މިދިޔަ ސަރުކާރުން ހުރިހާ ފައިސާތަކެއް ކައިގެން އޮޑިޓް ރިޕޯޓު ނިމުނީމަ، އެއީ
މައްސަލަ އެއް ނޫން. އިންޓެގްރިޓީ ކޮމިޝަނުން ހަމަ އެކަނި އެއްޗެކޭ ބުނީމަ އެއީ މައްސަލަ އަކީ. ބަލަ! އަނެއްކޮޅު
ވެސް ކިޔަންޖެހޭނެ. ހުރިހާ ކޮޅެއް ކިޔަމާ ހިނގާ. ނިކަން ރަނގަޅަށް ހިނގާ ކިރަމާ ތިލަފަތަށް. އެއްވަރަކަށް ކިރަމާ
ހިނގާ. އޮޑިޓް ރިޕޯޓުތައް ބެލީމަ އެނގޭނެ ދައުލަތުގައި ހުރި ހުރިހާ ފައިސާތައް ކައިގެން ދިޔައީ. އެކަމަކު އެ ވާހަކަ
ދެއްކި މީހާ ގޯސްވޭ. އެކަމަކު އިންޓެގްރިޓީ ކޮމިޝަންގެ ވާހަކަ ދައްކާއިރު އެ ވާހަކަ ރަނގަޅުވޭ. ބަލަ އޭރުވެސް
އަޅުގަ ނޑުމެން ބުނީމޭ އަނިޔާކުރާ ވާހަކަ. އޭރު މި ވާހަކަ އެއް ނުދެއްކުނު. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނުނޭ ރެޑް ވޭވް
ސަލީމު، ސޮރީ މިހެން ދަންނަވަން. ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ރެޑް ވޭވް ފިހާރައިގައި ހުރި އެ މީހުންގެ އެއްޗެހި
އުފުރާލައި، އެ މީހުންގެ އެއްޗެހި އުކާލައި، ދިވެހި ރައްޔިތުން މުދާތައް އިއްޔެ ވަގަށް ނަގައިގެން ދިޔަ މަންޒަރު.
އެއީކީ މައްސަލަ އެއް ނޫން. ތި މުޒާހަރާ އަށް ނުކިތް މީހުން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނުނު. އިއްޔެ ގޮއްސަ ރެޑް ވޭވްގައި
ހުރި މުދާތަކާ އެއްޗެހި އުފުރާލައިގެން ނުވަތަ ޕިކަޕާ އެއްޗެހި ބަންޑުންޖަހާލައިގެން އުޅުނު. އެއީ އޯކޭ. ބަލަ!
އަޅުގަ ނޑުމެން ދެކުނީމޭ ފުލުހުންނާ ކުރިމަތިލާ މަންޒަރު. އެއީ ވެސް އޯކޭ. ބަލަ! މީ މައްސަލަ އަކީ. ޙަޤީޤީ މައްސަލަ
އަކީ މިއެއް ނޫން. ކެނެރީގޭ މުޙައްމަދު ނަޝީދާ ދޭތެރޭގައި ކަމެއް ކުރަންޏާ އެއީ މައްސަލަ އެއް. ބަލަ! ރައީސް
މައުމޫނު ވެސް ހައްޔަރުކުރަން ވެގެން ފުލުހުންގެ ބޮޑު ފައުޖަކާ އެއްޗެހި ގެންގޮސްގެން ރައީސް މައުމޫނު ފުލުހުން
ގެންދިޔައިރު ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން ދެކުނީމޭ. އެކަމަކު މި ވިދާޅުވާ މާލޭ މަގުމަތީ ހަލަބޮލިވެ، ތަންތަން ރޯކޮށް،
ފުލުހުންގެ ޖިޕުތަކާ އެއްޗެހި ރޯކޮށް ކަންތައްތަކެއް ނުކުރޭ. ޢަބްދުاله ޔާމީން ހައްޔަރުކޮށްފައި ކިތައް ދުވަސް ވަންދެންތޯ
ބޭންދީ. ކިތައް ދުވަސް ވަންދެންތޯ ބޭންދީ. އެއްވެސް ކުށެއް ނެތް މަޢުޞޫމު މީހެއް އޭނަ އަކީ. ހަމަ ބައިންދާފައި
އިނީ. އޭނަ ވިއްޔާ ކުށެއް ވެސް ނެތް. މީނަ ވިއްޔާ ކުށް ކުރިކަން އެބަ އެނގޭ. އެއީ ވެސް މައްސަލަ އެއް. ޤާސިމު
އިބްރާހީމު ހައްޔަރުކުރީ ކޮން އުސޫލަކުން؟ އެވެސް އޯކޭ. އެކަމަކު މިއަދު ކެނެރީގޭ މުޙައް މަދު ނަޝީދު ހައްޔަރުކުރީމާ
12

މުޅި މާލޭ މަގުތަކުގައި ހުރި ހުރިހާ އެއްޗެހި، ހުރިހާ ތަނެއް ފުނޑައިލާފައި ، ހުރިހާ ވެހިކަލްތަކެއް ގައި ހުޅު ރޯކޮށްފައި ،
ދިވެހި ރައްޔިތުންނާ ދިމާލަށް ފޮށިފައި، އަޅުގަ ނޑު ދަރި ދާއިރު ވެސް އޭނަ ގެ ކަންފަތުގައި ހިފައި، މި ލެވަލަށް
ދިޔައިމަ އެއީ ޓޫ މަޗް. މިއީ ޓޫ މަޗް. ލަދުގަންނަންޖެހޭނެ މިއަދު ވާހަކަދައްކަން. ލަދުގަންނަންޖެހޭނެ މިއަދު އެމް.ޑީ.ޕީ
މީހުން ވާހަކަދައްކަން. އެކަމަކު މިއަދު އައިސް އަޅުގަ ނޑު ހައިރާންވަނީ އަނގަފުޅާ ކޮށްފައި މިއަދު ވާހަކަދައްކާއިރު
ލަދުގަންނަންޖެހޭނެ. މި ދިވެހި ދައުލަތުގެ ކަރަމާތާއި ޢިއްޒަތް ނަގާލީ އެމް.ޑީ.ޕީންނޭ. އެނާ ހައްޔަރުކޮށްގެން އުޅޭތީ
މިހާރު މަގުތަކުގައި މުޒާހަރާކުރަމުން ދަނީ. ބައްލަވާ މާދަމާ މީހުން ވެސް މަރާނެ. މި މީހުން، މީހުން ވެސް މަރާނެ
މީނަގެ މައްސަލަ ބަލަންޏާ. އެކަމަކު މިއެއް ނޫން އޮންނަންޖެހޭ ގޮތަކީ. މި ޤައުމުގައި ޢަދުލުއިންޞާފު
ގާއިމުކުރެވެންޖެހޭ. އޭނަ ވެސް ކޯޓަށް ހާޒިރުކުރެވެންޖެހޭނެ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޢިއްޒަތްތެރި ކުރީގެ ރައީސް، ރައީސް
މައުމޫނު ވެސް ގެންދަވަންޖެހޭނެ ކޯޓަށް ގެންދަވަންޖެހޭ ހާލަތެއްގައި އެ މަނިކުފާނު ވެސް ގެންދަވަންޖެހޭނެ. މާލޭގެ
މަގުތައް ވެސް އަމާންކޮށް އޮންނަންޖެހޭނެ. އެކަމަކު މިއަދު އައިސް އަޅުގަ ނޑުމެން ވަކި މައްސަލަ އެއް ބަލަންވީމަ،
އަޅުގަ ނޑުމެން ގޯސް. އެހެން ނަހަދަމާ ހިނގާ. ބަލަ ޢާއްމު ރައްޔިތުން އިއްޔެ އަރައިގަތޭ. ޢާއްމު ރައްޔިތުންގެ
ތެރެއިން ކިތައް މީހުންނަށްތޯ އަނިޔާކުރީ އިއްޔެ.
މިލަންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ރިޟާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ދިމާވެގެން މި އުޅޭ މައްސަލަ އަކީ މި ޤައުމަށް ދިމާވި
މުސީބާތަކުން، މުސީބާތެއް ފަދަ ދެ ދުވަހުގެ މައްސަލަ ޙަޤީޤަތުގައި އެ މުއައްސަސާތަކުން ނުބަލައިގެން އެ މީހުންނާ
ދޭތެރޭގައި ފިޔަވަޅުނޭޅިގެން އަމިއްލަ މަޞްލަޙަތު ދެމެހެއްޓުމަށް ޓަކައި ކުރަމުން ގެންދާ ބޮޑު ސިންގާ ޖަރީމާ އެއްގެ
މައްސަލަ ދިމާވެގެން މި އުޅެނީ. 7،6 ފެބްރުއަރީގައި މުޅި ދިވެހި ދައުލަތް އެކީ ތަޅައި ސުންނާފަތިއަރުވާލި
މީހުންތަކެއް، ފުލުހުންތަކެއް ، ސިފައިންގެ މީހުންތަކެ އް އެތާ ތިބެގެން، އެ ވަޒީފާތައް ދެމެހެއްޓުމަށް ޓަކައި ލާއިންސާނީ
ޖަރީމާ ކުރާ މަންޒަރު މި ފެންނަނީ. މިއީ ޙަޤީޤަތަކީ. ޕީ.ޕީ.އެމްގެ ނައިބު ލީޑަރު ވިދާޅުވެއްޖެ، ދެމިގެންވާ، ދެމިގެންވާ
ޒަމާންތަކަކަށް ދެމިގެންވާ އަނިޔާވެރި ސަގާފަތެއްގެ ތެރެއިން އައި ކަމެކޭ މިއީ. މައުމޫނު ޢަބްދުލްޤައްޔޫމު
ދިވެހިރާއްޖޭގައި ވެރިކަމުގައި ހުންނަވައިގެން 31 އަހަރު ދުވަސް ވަންދެން މުޅި ޤައުމު އަޅުވެތި ކޮށްގެން އެ ހުރިހާ
ކަންތައްތަކެއް ކުރީ އަނިޔާތަކެއް ނުބެލިދިޔަ، ދޫކޮށްލިދޫކޮށްލުން މިއަދު މި ދިމާވެގެން އުޅޭ މައްސަލަ އަކީ. އެއީ
ޙަޤީޤަތުގައި މި އނިޔާވެރި އަޅުގަ ނޑުމެންނާ ހިސާބަށް އައިސްގެން މި އުޅޭ މައްސަލަ އަކީ. މިއަދުގެ ވާހަކަ ދެއްކޭނީ
ކުރީގެ ކަންތައްތަކުގެ ވާހަކަދައްކާފަ. މުޅި ދައުލަތަށް ލިބުނިއްޔާ ލިބުނުހާ ލާރި އެއް ކައި ސުންނާފަތިކޮށް، މުޅި
ދައުލަތް ދަވާލީމަ އެ މައްސަލަތައް ނުބެލީމަ ދިމާވެގެން އުޅޭ މައްސަލަ އެއް މިއީ. ސިޔާސީ ޕާޓީތަކުގެ އިސް ލީޑަރުން
ތިބެގެން، ކަ ނޑައެޅިގެން ރާވައިގެން ހިންގާ ޖަރީމާ އެއް މިއީ. ދިމާވެގެން މި އުޅެނީ އެންމެ މައްސަލަ އެއް.
13

ޙަޤީޤަތުގައި އެމް.ޑީ.ޕީގެ ރިޔާސީ ކެނޑީޑޭޓުގެ ކެނޑިޑެންސީ ބާޠިލުކޮށްލުމުގެ މައްސަލަ ދިމާވެގެން މި އުޅެނީ. އެކަން
ނުކޮށް ވާނެ އެއްވެސް ގޮތެއް ނެތް. އިއްޔެގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނުނީ 15 އަހަރުގެ ކުޑަކުޑަ އަންހެން ކުއްޖަކު،
އެ ކުއްޖާ ޓިއުޝަނުން ހޯދުމަށް ޓަކައި ޓިއުޝަން ކުލާހަކަށް ދަނިކޮށް ނަގައި ދިވެހި ފުލުހުންގެ ތެރޭގައި މިތިބަ
ލާއިންސާނީ ޖަރީމާ ހިންގަން އާދަކޮށްފައި، އެ ސަގާފަތުގެ ތެރެއިން ގެނެސް ޓްރޭނިންދީފައި ތިބި މީހުންތަކެއް
ނަގައިގެން ގެންގޮސް ޕިކަޕަކަށް ލައިގެން ގެންދިޔަ މަންޒަރު. މިއީ އަޅުގަ ނޑުމެން މި ކިޔާ ވާހަކަ އަކީ. އަޅުގަ ނޑުމެން
ދައްކާ ވާހަކަ އަކީ. މި އަނިޔާވެރިކަން ދޫކޮށްލަންޖެހޭ. ލަދުގަންނަންޖެހޭނެ އިލްހާމު އަޙްމަދުމެން ވާހަކަދައްކަން.
ފެންފޯއްރުއްކުތަކާ އެއްޗެހި ހުރިހާ އެއްޗެއް ދޫކޮށްލައިގެން، ފެންފޯއްރުއްތައް ކަ ނޑާ ސުންނާފަތިއަރުވައިގެން
ސަރުކާރުގެ ބޮޑެތި މަޤާމުތަކުގައި ތިބެގެން ކޮން ލަދެއްތޯ. ކޮބައިތޯ، ލަދު ހަޔާތް ކޮބައިތޯ. ޕީ.ޕީ.އެމުން މި ޤައުމުގައި
ހިންގާ ހުރިހާ ޖަރީމާ އެއް ހިންގަނީ. ސީދާ ޕީ.ޕީ.އެމުން. ޕީ.ޕީ.އެމްގެ ނައިބު ލީޑަރެއް ނޫންތޯ ޤައުމުގައި ސީދާ
މާރާމާރީ ހިންގަން ގޮވާލަނީ ފާޅުގަ. ފިޔަވަޅު އަޅާނެ މީހުން ނެތިގެންނޫންތޯ މި އުޅެނީ. ސުޕްރީމް ކޯޓު ނެތިގެނެއް
ނޫންތޯ މި އުޅެނީ. ޢަދުލުއިންޞާފު ގާއިމުނުކުރެވިގެންނޫންތޯ މި އުޅެނީ. މިއީ ނޫންތޯ ޙަޤީޤަތުގައި މި މައްސަލަ އަކީ.
މި މައްސަލަ ހައްލުކުރާނެ ފަރާތެއް ނެތެއް ނޫންތޯ މި ޤައުމުގަ. ކޮން ވާހަކަ އެއް ދައްކާކަށްތޯ؟ މުޅި ޤައުމު ދަވާލީ އެ
ބޭފުޅުންނެއް ނޫންތޯ ތިބެގެން. މިއަދާ ހިސާބަށް މި ޤައުމު ގެނެސްދިނީ މި ސަގާފަތުގެ ތެރެއިން. އެ މައްސަލަ
ދިމާވެގެން މި އުޅެނީ. އަމިއްލަ މަޞްލަޙަތަށް ޓަކައި، އަމިއްލަ ވަޒީފާތަކަށް ޓަކައި ދިވެހި ރައްޔިތުން ތަޅައި
ސުންނާފަތިއަރުވާ މަންޒަރު މި ފެންނަނީ. މިއީ ދެމިގެންދާނެ ކަމެއް. މިކަން ދެމިގެންދާނެ ކަމަށް ވަންޏާ ރިޔާސީ
އިންތިޚާބު ވެސް ބާއްވާނެ ކަމެއް ނެތް. އަދި ބާއްވާނެ ފުރުޞަތެއް ވެސް ނުލިބޭނެ. ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ނިޒާމާ ބެހޭ މައްސަލަ އެއް، ތޮއްޑޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަލީ ވަޙީދު.
(ނިޒާމީ މައްސަލަ)
ތޮއްޑޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ވަޙީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް އަދަބުވެރިކަމާ އެކު ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސަށް މި ދަންނަވަނީ މިއަދު އެބަ އޮތް
ބައެއް ކޮމިޓީތަކާ އެއްޗެހި. މި ތަނަށް ފުލުހުންނާއި ޤާޟީން ވައްދަން ނަހަދާތި. ވަރަށް ހޫނުކޮށް މި އުޅެނީ ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް.
14

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ނިޒާމާ ބެހޭ މައްސަލަ އެއް ނޫން. ތިމަރަފުށީ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަ ތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ޝަރީފު.
ތިމަރަފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޝަރީފު ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ހުޅުހެންވޭރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މި
ހުށަހެޅުއްވު ކުއްލި މައްސަލަ އަދި ހުށަހެޅުއްވިއިރު ދެއްކެވި ވާހަކަތަކު ގައި އެ ފާޅުކުރެއްވި އިހުސާސްތަކާއި
ޝުޢޫރުތަކަށް އަޅުގަ ނޑު ހަމަ އިޙްތިރާމުކުރާ ހާލު އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރެއްގެ ހައިސިއްޔަތުން އެއްވެސް ހާލެއްގައި ޤާނޫނާއި ގަވާއިދުތަކާ ޚިލާފަށް އެއްވެސް
މީހަކަށް އަނިޔާކުރުން، އަދި އެއްވެސް ގޮތަކަށް ގަޔަށް އަތްލުމަކީ އަޅުގަ ނޑު ތާއީދުކުރާނެ ކަމެއް ނޫން. ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. އަޅުގަ ނޑަށް މި ބޭފުޅުން ދެއްކެވި ވާހަކައިންނާ އަދި މީޑިޔާގެ ޛަރީޢާ އިން ލިބިފައިވާ މަޢުލޫމާތުގެ އަލީގައި
ދަންނަވާ ކަމަށް ވަންޏާމު އަޅުގަ ނޑަށް ދެންނެވޭނީ މި މަގުމަތީގައި މި ހިނގާ ހަރަކާތްތަކަކީ އެއްވެސް ހާލެއްގައި
އެއްވެއް އުޅުމުގެ މިނިވަންކަމުގެ ޤާނޫނުން ބޭރުން ކުރެވޭ ކަންތައްތަކެއް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑަށް މަޢުލޫމާތު ތަފާތު
ޛަރީޢާތަކުން ލިބިފައި އެބަ ހުރި. ޞުލްޙަވެރި އެއްވުންތަކަކީ އެއްވެސް ހާލެއްގައި ފުލުހުން އެއަށް އަމާޒުކޮށް އަނިޔާކޮށް
އަދި ރޫޅާލުމަށް މަސައްކަތް ކުރާނެ އެއްވުންތަކެއް ކަމަކަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލެއް ނުކުރަން. އެއީ ވޭތުވެދިޔަ ތާނގައި
ވެސް އެކަހަލަ އެއްވުންތަކުގައި ރޫޅައިލާފައި އަދި ތަފާތު ގޮތްގޮތުން ހަތިޔާރު ބޭނުންކޮށްގެން ވެސް ރޫޅައިލާފައި އެބަ
ހުރި. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ގެމަނަފުށީ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިލްހާމު ވިދާޅުވި ފަދައިން
މިއީ އާ ކަމެއް ނޫން. ކެނަރީގެ މުޙައްމަދު ނަޝީދުގެ ރިޔާސަތުގެ ދުވަސްވަރުގައި ވެސް ހަމަ މިފަދަ ކަންތައްތައް
ހިނގާފައި އެބަ ހުރި...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެ ވުން:
ނިޒާމާ ބެހޭ މައްސަލަ އެއް، މިލަންދޫ ދާއުރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަލީ ރިޟާ.
(ނިޒާމީ މައްސަލަ)
މިލަންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ރިޟާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
15

ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދުވާލުގެ އިރުއަލިކަމުގެ ތެރޭގައި މި ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ ކުރިމަތީގައި ތަޅައި
ސުންނާފަތިއަރުވައިލީމަ އެ ކަންތައްތައް ލޮލަށް ނުފެންނަ ވާހަކަ ބުނުމަކީ ލަދުވެތިކަމެއް، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް ފުރުޞަތު ލިބިވަޑައިގެންފި ވާހަކަފުޅުދެއްކެވުމަށް. އަޅުގަ ނޑު ތިމަރަފުށީ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު އަޙްމަދު ޝަރީފަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން ވާހަކފުޅު ކުރިއަށް ގެންދެވުމަށް.
ތިމަރަފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޝަރީފު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި އެއްވުންތަކުން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ހަމަ ޔަޤީނުން ވެސް މީޑިޔާގެ ޛަރީޢާއިންނާ އަދި އެނޫން
ޚަބަރުފަތުރާ ވަސީލަތްތަކުން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެނގެމުން ދަނީ އެ އެއްވެ ތިބޭ މީހުންގެ ފަރާތުން ފުލުހުންނަށާއި
ތަފާތު ޢާއްމު ރައްޔިތުންނަށް އަނިޔާދެމުންދާ، ފުޅި އުކާ މަންޒަރު. ގާއުކާ މަންޒަރު. ތަންތަނުގައި ރޯކުރާ މަންޒަރު.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި މަންޒަރުތަކަކީ އެއްވެސް ހާލެއްގައި ޞުލްޙަވެރި އެއްވުމެއްގެ މަންޒަރުތަކެއްގެ ގޮތުގައި
ޤަބޫލެއް ނުކުރެވޭ. އިއްޔެގައި ސައިކަލެއް ރޯކޮށްލީ. އަދި އަމިއްލަ ވިޔަފާރިވެރި އެއްގެ ޖިޕެއް އެއްލައިލީ. އަދި
ފުލުހުންގެ ވެހިކަލެއް ފްރޮޅާލީ. މިއީ ޞުލްޙަވެރި އެއްވުމެއް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނެއް ޤަބޫލެއް ނުކުރަން.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ހުރިހާ ކަމެއްގެ ޒިންމާ މިހުރިހާ ކަމެއްގެ ޒިންމާ ނަންގަވަންޖެހޭނީ ކުރީގެ ރައީސް މުޙައްމަދު
ނަޝީދު. މުޙައްމަދު ނަޝީދެކޭ އަދި އެހެން ދިވެހި ރައްޔިތެކޭ އެއްވެސް ހާލެއްގައި ޤާނޫނު ގެ ކުރިމަތީގައި
ތަފާތުވެގެން ވާނެ ކަމަކަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލެއް ނުކުރަން. މުޙައްމަދު ނަޝީދު ވެސް ކުށެއް ކުރައްވާފައި އޮތް ކަމަށް
ވަންޏާމު ޤާނޫނީ ގޮތުން އެ މަނިކުފާނަށް ލިބިވަޑައިގަންނަވަންޖެހޭ އަދަބު ލިބިވަޑައިގަންނަވަންޖެހޭނެ. އަދި
އެއަށްފަހުގައި އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އެ އަދަބު ލިބިވަޑައިގެންވުމަށް ފަހުގައި އެ މަނިކުފާނަށް ފުރުޞަތު
އޮތިއްޔާ ރިޔާސީ އިންތިޚާބުގައި ވެސް ބައިވެރިވެވެންޖެހޭނެ. އެއްވެސް ހާލެއްގައި ކެނެރީގޭ މުޙަންމަދު ނަޝީދަކާ ޢާއްމު
ރައްޔިތަކާ ނުވަތަ ސިޔާސީ ޕާޓީ އެއްގެ އެހެން ލީޑަރަކާ ތަފާތުކުރެވިގެންނުވާނެ. އެއްވެސް ހާލެއްގައި އަޅުގަ ނޑު
ޤަބޫލެއް ނުކުރަން ކެނެރީގޭ މުޙައްމަދު ނަޝީދު ކުރީގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ބަންދުކުރެވިފައި ހުރީ، ހައްޔަރުކުރެވިފައި
ހުރީ ޤާނޫނާ ޚިލާފަށް ކަމަކަށް. އެއީ ކޯޓެއްގެ އަމުރެއްގެ ދަށުން އެ މަނިކުފާނު ކޯޓަށް ފިއްލަވާތީވެ. އާދައިގެ ގޮތުން
ފިއްލަވާތީ. އެންމެ ފަހުން ފިއްލަވައިގެން އިންނެވީ އންޑިޔަން ހައިކޮމިޝަންގެ ތެރޭގައި އެކަމުގެ ސަބަބުން ވެސް
އަޅުގަ ނޑުމެން...
މައްޗަންގޮޅި އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މާރިޔާ އަޙްމަދު ދީދީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
16

ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު ހަމަ މި ވަގުތު ހުށަހަޅާލަން މި މައްސަލައިގައި ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް
ވާހަކަދެއްކުމަށް ފުރުޞަތުއެރުވުމަށް. މިނިވަންކަމާއި ޑިމޮކްރަސީ އާއި ހަމަހަމަކަމާއި އިންސާފާއި އިޞްލާޙަށް ލޯބިކުރާ
އެންމެންނަކީ ފުލުހުންގެ ތެރެއިން ބަޔަކުމެ ސިފައިންގެ ތެރެއިން ވެސް މަދު ބަޔަކު ނަމަވެސް، އެއީ ދުޝްމަނުން
ގޮތުގައި ދެކިގެން އެ މީހުންނާ ދޭތެރޭގައި ޢަމަލުކުރާ ތަން ފެންނަމުން މި ދަނީ. ދައުލަތުގެ މުއައްސަސާތަ ކަށް ވެސް އެ
މީހުން މި އުޅޭ ބަޔަކުގެ އިޙް ތިރާމެއް ނެތް. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެން މިދަނީ ކުރީގެ ރައީސް މުޙައްމަދު ނަޝީދު
ވިޔަސް ، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޤާނޫނުއަސާސީން ރައީސްކަން ކުރައްވާފައިވާ ބޭފުޅުންނަކީ އެންމެ މަތީ ޤަދަރާއި
ޢިއްޒަތްދެވިފައިވާ ބޭފުޅުން ކަމުގައި ބުނެފައިވީ ކަމުގަ އި ވިޔަސް އެއްވެސް އިޙްތިރާމެއް ނެތި އެ ބޭފުޅުންނާ ދޭތެރޭގައި
ޢަމަލުކުރާ ތަން. ހަމައެހެންމެ، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ރައީސްގެ ގެކޮޅަށް ވެސް ވަދެ، އެ ބޭފުޅުންގެ
މައިންބަފައިންނާއި އެ ބޭފުޅުންނާ ދޭތެރޭގައި ވެސް، އެ ބޭފުޅުންނާ ދޭތެރޭގައި ވެސް އެއްވެސް އިޙްތިރާމެއް ނެތި
ކަންތައް ކުރެވިގެންދިޔަ ތަން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެން ދިޔައީ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެންދިޔައީ ހޮނޑައިދޫގައި
އަނިޔާކުރިއޭ ބުނި ތަން. އެހެންވިޔަސް އަނިޔާކުރީ ކޮން ބައެއްކަން ނޭނގޭ ކަމަށް ޕޮލިސް އިންޓެގްރިޓީ ކޮމިޝަނުން
ވިދާޅުވި ކަން. އިއްޔެ ފެނިގެންދިޔައީ މޫނު ފޮރުވައިގެންދިޔަ ބަޔަކު ގޮސް ރައީސް ނަޝީދު ނެގި ތަން. އަދި ބައެއް
މީހުން، އެތާ ތިބި މީހުން ބުނާ ގޮތުން ވިއްޔާ އަނިޔާވެރި ގޮތަކަށް ގެންދިޔައީ. އެހެންވިޔަސް އެ މީހުންނަކީ ކޮން
ބައެއްކަން އެ ބޭފުޅުންނަކަށް އެނގިވަޑައިނުގަންނަ ވާކަން. އަދި އިންވެސްޓިގޭޝަނެއް ހެދިއްޖެ ކަމަށް ވަންޏާ މިކަން
ވެސް ރަނގަޅަށް ވިއްޔާ އެއީ ކޮން ބައެއްކަން ނޭނގޭނެ ކަން. ފުލުހުންގެ ޤާނޫނު އެ ނޫން ގޮތަކަށް އެ މީހުންނަށް
ޢަމަލުކުރަން އެބަ ލާޒިމްކުރޭ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެން ދަނީ ފުލުހުންގެ ތެރެއިން ރަނގަޅަށް އަދަބުވެރިކަމާ
އެކީގައި މަސައްކަތްކުރާ މީހުން އެމީހުންގެ މޫނާއި ނަން ހާމަކުރަން ފެންނަ ތަން. އަޅުގަ ނޑު އިއްޔެ ފުލުސް އޮފީހަށް
ދިޔައިރު ވެސް އަޅުގަ ނޑަށް ފެނުނު، ޝަޒްލީ އާއި ރަމްޒީ އާއި މުޖުތަބާ އާއި މައުމޫނާއި އަނިލް އާއި ޢަބްދުاله ކިޔާ
ކުދިންނަކީ ހަމަ ރަނގަޅަށް ތިބި ކުދިންކަން. އެ މީހުން ތިބީ މޫނު ދައްކައިގެން. މިއަދު ވެސް، މާދަން ވެސް އެ
މީހުންނަށް ދިވެހި މުޖުތަމަޢު ތެރޭގައި އުޅެވޭނެ. އެ މީހުން ތިބީ ޤާނޫނާ އެއްގޮތަށް. އަޅުގަ ނޑުމެން ބޭނުންވަނީ
މިދެންނެވި ޝާޒްލީ، ރަމްޒީ، މުޖުތަބާ، މައުމޫނު، އަނިލް، ޢަބްދުاله ފަދަ ދިވެހި ފުލުހުން ތިބުން. އެ މީހުން ކުރަނީ
އެ މީހުންގެ މަސައްކަތް. ހަމައެހެންމެ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެންދިޔަ މި އަނިޔާވެރި، ރައްޔިތުންނަށް އަނިޔާވެރިވާ
ބައިގަ ނޑެއް، އިއްޔެ ވެސް އަޅުގަ ނޑާ ދޭތެރޭގައި ފުލުހުން ރަނގަޅަށް ޢަމަލުކުރައްވަމުން ދަނިކޮށް، ވަދެ ހަމަ އެ
މީހުންގެ އަމިއްލަ ގެހެން އޭ، މިތަނުން ނިކުންނާށޭ ބުނެ ވަރަށް ހުތުރުކޮށް ޢަމަލުކުރި ތަން. އެހެން، މި ނޫން ގޮތަކަށް
އެކަންކަން އެބަ ހިނގަންޖެހޭ. މިދެންނެވި ކަހަލަ ނަމޫނާ ފުލުހުން އެބަ އުފެދެންޖެހޭ. އަޅުގަ ނޑު އިލްތިމާސްކުރަނީ
ކޮމިޝަނަރ އޮފް ފޮލިހަށް ވެ ސް، މި ދެންނެވި ކަހަލަ ރައްޔިތުން ބަލައިގަންނަ ކަހަލަ ފުލުހުން އެ ގޭ ތެރޭގައި
ގެންގުޅުއްވުމަށް. އެ މީހުންނަށް ޕްރޮމޯޝަންދެއްވުމަށް. ރައްޔިތުންނަށް އަނިޔާކޮށް ރައްޔިތުންނާ މެދު އަނިޔާވެރިވާ
17

ކަމަށް ބުނެ، އެކަންކަން ކުރާ މީހުން ދުރަށްލެއްވުމަށް. އަޅުގަ ނޑުމެން މިހާރު މި މައްސަލައިގެ ވާހަކަ ކިތަންމެ
ވަރަކަށް ވެސް ދެއްކޭ. އަޅުގަ ނޑުމެން ސިޔާސީ މީހުން ރައްޔިތުން މިތަނަށް އިންތިޚާބުކުރާ މީހުން މި އަނިޔާ އަކީ
އެތަންތާ ހިނގާ ކަމެއް ކަމަށް އެއްބަސްވެ އެކަކު އަނެކަކަށް އިނގިލިދިމާނުކޮށް މިކަން ރަނގަޅުކުރަން އުޅެގެން
ނޫނިއްޔާ މިކަން ރަނގަޅުނުކުރެވޭނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވަން. އަޅުގަ ނޑު ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސަށް ހުށަހަޅަން،
ކުއްލި މައްސަލަ އެއްގައި ވެސް ނުވެސް ހުށަހެޅޭނެ. އެހެން ވިޔަސް އެ ކޮމިޓީއަކުން ބަލައި...
އޭދަފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ސަލީމު ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` އާދެ! އަނިޔާވެރިކަމަކީ އެއަށް އަޅުގަ ނޑު ވެސް އެއަށް ދެކޮޅުހަދާ ކަމެއް. މާތްاله ޤުދްސީ ޙަދީޘެއްގައި
اله
ވަޙީކުރައްވަނީ އަނިޔާވެރިކަން ތިމަން އަށް އަމިއްލަ ޒާތުފުޅަށް ޙަރާމުކުރައްވައިފީމޭ. އަދި މީސްތަކުންނަށް ވެސް
އެކަން ޙަރާމުކުރައްވައިފީމޭ. މީގައި އުފެދޭ ސު ވާލަކީ އަނިޔާ އަކީ ކޮބައިތޯ. މިއީ އުފެދިގެން އުޅޭ ސުވާލަކީ. މި
ސުވާލަށް ޖަވާބުނުލިބިގެން މި އުޅެނީ. އަބަދުވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން ކިޔަމުން މި އަންނަނީ ފުލުހުން އަނިޔާކުރެއޭ.
ފުލުހުން މިވެނި ގޮތްތަކެއް ހަދައޭ. އެ ވާހަކަ އަޅުގަ ނޑުމެން މި ދައްކަނީ. އެހެންވީމާ، އެހެން ދައްކާއިރުގައި
އަޅުގަ ނޑު ބަލައިލަމާ، އަޅުގަ ނޑުމެން ބަލައިލާއިރުގައި ކޮބައިތޯ އިއްޔެ އަޅުގަ ނޑަށް ލިބުނު އަނިޔާ. އަޅުގަ ނޑަށް
މިހެން ދިމާވާ ކޮންމެ މުޒާހާރާ އެއްގައި، ކޮންމެ ތަނެއްގައި އަޅުގަ ނޑުގެ ފިހާރަ އެއްގެ ބިއްލޫރިގަ ނޑު ތަޅައިލާނެ.
ނޫނީ އަޅުގަ ނޑުގެ މުދަލަށް ގެއްލުންދޭނެ. ނޫނީ ވޭނެއް ފުރޮޅައިލާނެ. މިކަހަލަ ކޮންމެވެސް ކަމެއް ކުރާނެ. އިއްޔެގައި
ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ދިމާވީ މުޒާހަރާކުރަން ނެރެފައި ތިބީ ބަ ނޑުހައިވެފައި ތިބި ކުދިންތަކެއް ކާންނުދީ ނެރެފައި
ތިބީ. ފެންނަހާ ކާއެއްޗެއް، އެ ވޭނެއް ފުރޮޅާލައި ބަހައްޓާފައި އެ އެއްޗެހި ކަމުން އެ މީހުން ގެންދިޔައީ. އެހެންވީމާ،
މިގޮތަށް މުޒާހަރާކުރީމާ ކަން ހިނގާނީ އެކަހަލަ ގޮތަކަށް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މީގެ ކުރިން
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އިވިގެންދަނީ ދުނިޔޭގެ އެހެން ތަންތަނުގައި ކަ ނޑުފޭރޭ ވާހަކަ އާއި އެހެން ކަހަލަ ކަންތައްތައް
ހިނގާ ވާހަކަ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މިއަދު މި ރާއްޖެ އިން ފެންނަނީ މަގުފޭރޭ ވާހަކަ. މިހާރު މަގުފޭރެންފެށީ. މި
ހިސާބަށް ކަންތައްތައް ދިޔައިމަ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ވެސް ނުތިބެވޭނެ މަޑެއްކޮންނެއް. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ވެސް
ކިތަންމެ ކަމެއް ކުރެވިދާނެ. އަޅުގަ ނޑުމެންނެއް ބިރެއް ނުގަނޭ. ޖެހިލުމެއް ނުވޭ. ފިހާރަ ރޯކޮށްލިޔަސް އެއީ އަޅުގަ ނޑު
ކަންބޮޑުވާ ކަމެއް ނޫން. މިހާރު ހުރި ހުރިހާ ފިހާރަތަކެއް މިއަދުން މިއަދަށް ރޯކޮށްލިޔަސް އަޅުގަ ނޑު ކަންބޮޑެއް
ނުވާނެ. އަޅުގަ ނޑު މިއީ ބިރުގަންނަ މީހެއް ނޫން. އެހެންވީމާ، އެކަމު އަޅުގަ ނޑުގެ ބޮލުގައި އަނެއްކާ އަޅުވައިފިއޭ މި
އެމް.ސީ ޙަމީދޭ ކިޔާ މީހަކު ވިހަ ގޭސް އެތެރެކޮށްގެން ރައީސް ނަޝީދު މަރާލަންއުޅުނީއޭ. ނިކަން ވިސްނައިބައްލަވާ.
ކީއްވެގެންތޯ އެ މީހުންގެ އާރާއި ބާރު އޮތްއިރުގައި ގުދަނުގައި އެކަހަލަ އެއްޗެއް ހުއްޓާ އޭތި ނުހޯދީ. ނޫނީ އެތަން
ޗެކުކުރަން ނައީ. އަޅުގަ ނޑު ދެނެހުރީމޭ މުލިއާގެ އަށް އެމް.ޑީ.ޕީގެ ހުރިހާ މެންބަރުން ކާން ގެންގޮއްސަ ބަހައްޓާފައި
18

އެހެން މެންބަރުން މަރާލުމަށް ޓަކައި މި ތަނުގެ، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މި މަޖިލީހަށް ގެންނަ ކެއުމަށް ވިހަލާން އެމް.ސީ
ޙަމީދާއި ރައީސް ނަޝީދު ރާވައިގެން ވިހަލާން މަސައްކަތްކުރިކަން. މީގެ ހެކިތަކާ އެއްޗެހި އެބަ ހުއްޓޭ. ކޮބައިތޯ މި
މައްސަލަ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިކަހަލަ ވާހަކަދައްކާއިރުގައި އެހެން މީހުންގެ ބޮލުގައި ބޮޑެތި ބަދުނާމުތައް އަޅުވާ
ބަހައްޓާފައި ތިމާމެން މި ވިހަ ގޭހާއި ހުރިހާ އެއްޗެއް އެތެރެކޮށްގެން ހުރިހާ މެންބަރުން މަރާލަން ރޭވިއިރުގައި އެވަރުން
މަރައިނުލެވިގެން އެންމެ ފަހުން އަފްރާޝީމުގެ ދުވަސް ދުއްވާލީ ކަތިލައިގެން. މިއީ ކޮންބައެއް ކުރި ކަމެއްތޯ.
ކޮންބައެއްތޯ މިކަން ކުރީ. ކާކަށްތޯ މިކަން ނޭނގެނީ. ދެން ފެންނަ ކޮންމެ ފަހަރަކު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މުދަލާއި
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޖާނަށް ނުރައްކާވާ ގޮތަށް ކަންތައްތައް ކުރީމާ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ވެސް އެނގޭނެ ކަންތައްތައް
ކުރަން. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ވާހަކަ ވެސް ދެއްކޭނެ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި މަޖިލީހުގައި ވާހަކަދެއްކޭނީކީ އެއް
ބަޔަކަށް ނޫން. ފުލުހުންނަކަށް ވެސް، އެއްވެސް ބަޔަކަށް އަނިޔާކުރުމުގެ ފުރުޞަތެއް ނޯންނާނެ. ހަމަ އެފަދައިން
މަގުފޭރޭ، މިކަހަލަ ކަންތައްތައް ކުރުމުގެ ފުޞަތެއް ރައްޔިތުންނަކަށް ވެސް ނޯންނާނެ. މުޒާހަރާ އަށް ނިކުންނަ މީހަކަށް
ވެސް ނޯންނާނެ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުމެން ކުޑަކޮށް މަޑުކޮށްލައިގެން މިދިޔަ ދުވަސްކޮޅުގައި ވާހަކަނުދައްކާ
މިހުރީ ވެސް ތަންކޮޅެއް ޞުލްޙަވެރި ގޮތެއްގައި މި ޤައުމުގެ ކަންތައް ގެންދެވޭތޯ. އެހެންނަމަވެސް މިހާރު އެނގިއްޖެ
ކިތަންމެ ޞުލްޙަވެރިކޮށް މަސައްކަތްކުރަން އަޅުގަ ނޑުމެން މަސައްކަތްކުރިކަމުގައި ވިޔަސް މި ޤައުމެއް ސުލްޙަވެރިއެއް
ނުވާނެ. މި ޤައުމު މި އޮތީ ހަލާކުކޮށްލާފަ. މިދިޔަ 3 އަހަރުގެ ތެރޭގައި ހަލާކުކޮށްލީ. އެ ހަލާކުކޮށްލި ހަލާކުކޮށްލުން...
މާފަންނު އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިމްތިޔާޒު ފަހުމީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އައްސަލާމްޢަލައިކުމް. އެންމެ ފުރަތަމަ ވެސް މައްޗަންގޮޅީ އުތުރު ދާއިރާގެ
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މާރިޔާ ދީދީ ހުށަހެޅުއްވި ހުށަހެޅުމަށް އަޅުގަ ނޑު ތާއީދުކުރާ ވާހަކަ ދަންނަވާލަން. އާދެ! މި
ޤައުމު ޒަމާނުއްސުރެ މި ޤައުމު ސިފަކުރާ ދެ ކަމެއް އޮންނާނެ. އެއީ ރައްޔިތުންނަށް އަނިޔާކުރުމާ، ދައުލަތުގެ ފަރާތުން
ރައްޔިތުންނަށް އަނިޔާކުރުމާއި ރައްޔިތުންނަށް ބޭއިންސާފުވުން. މި ދެ ކަންތަކަކީ ރާއްޖެ ސިފަކޮށްދޭ ދެ ކަންތައް. މީ
ޒަމާނުއްސުރެ މި ރާއްޖޭގައި އަށަގަނެފައިވާ ދެ ކަންތައް. މި ޤައުމުގައި އަނިޔާކުރަމުން ދާއިރުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން
އެންމެ ކަންބޮޑުވާ ޙަޤީޤަތުގައި ކަމަކީ، އަނިޔާއާ އެއްފަދައިން އަޅުގަ ނޑުމެން ކަންބޮޑުވާ ކަމަކީ އަނިޔާކުރުމަށްފަހު
އެއަށް އިންކާރުކުރުން. އަނިޔާކުރުމަށްފަހު އަނިޔާނުކުރާ ކަމަށް ބުނުން. ނޫނިއްޔާ އަނިޔާ އަކީ އަނިޔާ އެއް ކަމަށް
ނުދެކުން. މި ކަންތައް މިހެން އޮތްހާ ހިނދަކު ޤައުމެއް ރަނގަޅެއް ނުވާނެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެން މި ޤައުމަށް މި
ކަންތައްތައް، މި އަނިޔާވެރިކަމުން ސަލާމަތް، ދިވެހި ރައްޔިތުން އަޅުގަ ނޑުމެން ކޮންމެ އިންސާނަކު ސަލާމަތްވުމަށް
ޓަކައި އަޅުގަ ނޑުމެން މަސައްކަތްކުރަން އެބަ ޖެހޭ. މިކަމަށް އެންމެން އިއްތިފާޤުވުމަށް އަޅުގަ ނޑު މިއަދު ވެސް
އިލްތިމާސްކުރަން. އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެން ވެސް، އިދިކޮޅު ފަރާތްތައް ވެސް، މި ހުރިހާ ފަރާތްތަކެއް މި ކަންތަކަށް. އެއީ
19

ރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުން މިކަން، އަނިޔާ އަކީ ނުކުރެވޭނެ ނޫނިއްޔާ މަނާ ކަމެއް ކަމަށް ބުނާތީކީ ނޫން ހަމައެކަނި.
ޤާނޫނުއަސާސީން އެހެން ބުނާތީކީ ނޫން. ބައިނަލްއަޤްވާމީ މުޢާހަދާތަކުން އެހެން ބުނާތީކީ ނޫން. މީ އިންސާނަކަށް ވީތީ
އިންސާނިއްޔަތަށް ޓަކައި އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރަންޖެހޭ ކަމެއް. އަނިޔާއާ ދެކޮޅަށް ނިކުތުމަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން ކޮންމެހެން
ކުރަންޖެހޭ. އަދި އަމުދުން އެންމެ ނުރައްކާ ކަމަކީ ދައުލަތުގެ ނަމުގައި، ފުލުހުންގެ ނަމުގައި، ސިފައިންގެ ނަމުގައި
ޔުނިފޯމުއަޅައިގެން އައިސް ރައްޔިތުންނަށް އަނިޔާކުރުން. މި ކަމަކީ ތޯތޯ ވާހަކަ އެއް ނޫން. އަޅުގަ ނޑުމެންނަކީ
ސިޔާސީ ޕާޓީއަކަށް ވާތީ ސިޔާސީ މަންފާ އެއް ހޯދުމަށް ޓަކައި ދައްކާ ވާހަކަތަކެއް ނޫން މީކީ. މީ ވީޑިޔޯކުރެވި
ރަނގަޅަށް ޑޮކިއުމެންޓުކުރެވިފައިވާ ކަންކަން. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ސަރުކާރުގައި ރައްޔިތުންނަށް އަނިޔާކުރުން
އިސްކޮށްފައިނުވާނެ. އަޅުގަ ނޑުމެން ނުކުރަން ޖިސްމާނީ އެއްވެސް އަނިޔާ އެއް. އެއްވެސް ބާވަތެއްގެ އަނިޔާ އެއް
ނުކުރަން. އަޅުގަ ނޑުމެން އެކަ މުން ސަލާމަތްވެވޭތޯ އުޅުނީ. ނަމަވެސް މި ޤައުމުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނާ ހަމައަށް ވާރުތަވި
ކަމެއް ލާއިންސާނީ އަނިޔާކުރުން. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެނގޭ ބަސްނާހާ ކުދިންކޮޅެއް ފުލުހުންގެ ތެރޭގައި ތިބިކަން. އެއީ
އަޅުގަ ނޑުމެން އެކަނި ދައްކާ ވާހަކަ އެއް ނޫން. ހުރިހާ ފަރާތްތަކުން ދައްކާ ވާހަކަ އެއް. ކުރީގެ ޕޮލިސް ކޮމިޝަނަރ
ކޯނީ އަށް ދެއްވި، ބަޔާނުގައި ވެސް އެގޮތަށް ފާހަގަކުރެއްވި. ބަސްނާހާ ކުދިންކޮޅެކޭ. އެއީ ކުރީގެ ވަކި މަގުސަދެއް
ހާސިލުކުރުމަށް ޓަކައި އެކުލަވާލި ބައެކޭ. ހަމައެކަނި އެކުދިންގެ ކިބައިން ބޭނުންވި ކަމަކީ އޭރުގެ ސަރުކާރު، މައުމޫނުގެ
ސަރުކާރު ބޭނުންވި ކަމަކީ ރަނގަޅަށް މަސްޖަހައިލާފައި، ވަރު ޖައްސާފައި ތިބި ކުދިން ކޮޅެއް ހޯދުމޭ. އެހެންވީމާ، މި
އަނިޔާއާ ދެކޮޅަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ނިކުންނަންޖެހޭނެ. އަނިޔާގެ އެއް މިސާލަކީ ކުރީގެ އަމްނެސްޓީ އިންޓަރނޭޝަނަލް
ޕްރިޒްނަސް ކޮންސަސް، މިހާރު ކުރީގެ ރައްޔިތުން ފުރަތަމަ ފަހަރަށް ސީދާ ވޯޓެއް ދެއްވައިގެން އިންތިޚާބުކުރި
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އިންނެވީ ޖަލުގަ. އެންމެ އަނިޔާވެރިވި ރައީސް ކުރީގެ މައުމޫނު އަދިވެސް އެ ހުންނެވީ
ސަލާމަތްތެރިކަމާ އެކު. މީ މިޤައުމުގެ އިންސާފު އޮތް މިންވަރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ސާފުކޮށްދޭ ކަންތައްތައް. މި
ޤައުމުގައި އަނިޔާވެރިކަން އޮތް މިންވަރު ސާފުކޮށްދޭ. ޣައިރު ޤާނޫނީ ބޮޑެތި ކޯޓުތައް ހަދައި، ޤައުމުގެ އެންމެ ބޮޑު
ސިޔާސީ ޕާޓީގެ ރިޔާސީ ކެންޑިޑޭޓު ނައްތާލުމަށް، ރިޔާސީ ކެންޑިޑޭޓަށް އަނިޔާކުރި އެ ބޭފުޅާގެ ވެރިކަން
ބަޣާވާތްކޮށްގެން ވައްޓާލައި، އެ ބޭފުޅާ މަރާލަން މަސައްކަތްކުރި މީހުންގެ އަތްދަށުގައި މިހާރުވެސް އެ ބޭފުޅާ އެ
ހުންނެވީ. އެހެންވީމާ، ނުރައްކާތެރިކަން މި ޤައުމުގައި އޮތް ހާލަކީ މީ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ރައްޔިތުންގެ މަގުމައްޗަށް
ނިކުމެ، މި ބަޣާވާތާއި މި އަނިޔާއާ ދެކޮޅަށް ނިކުމެ އަޅުގަ ނޑުމެން އެންމެން ޖެހޭނެ އަޑުއުފުލަން. މި ކަމަކީ ވަރަށް
ސީރިއަސް ކަމެއް.
ގުރައިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމު ރިޟާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
20

.` ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! އެއްވެސް މީހަކަށް އަނިޔާ އެއް ދިނުމަކީ އަދި ލިބުމަކީ އަޅުގަ ނޑު
ވެސް ޤަބޫލުކުރާ ގޮތެއް ނޫން. އެއީ ދެންމެ ވާހަކަފުޅުދެއްކެވި ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިމްތިޔާޒު ފަހުމީ ފާހަގަކުރެއްވި
ފަދައިން ކޮންމެހެން ޤާނޫނުއަސާސީގައި ނުވަތަ ޤާނޫނެއްގައި ބަޔާންކޮށްފައި އޮތީމަ އެއް ނޫން. އެއީ އިސްލާމީ
ޝަރީޢަތުގައި ވެސް އެކަން އޮތް ގޮތް. اله ސުބުޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އެކަލާނގެ ޒާތްފުޅަށް އަނިޔާ ޙަރާމުކުރައްވާފައިވޭ.
ހަމައެއާއެކުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން އެންމެހައި މީސްތަކުންނަށް އަނިޔާދިނުމާއި އަނިޔާ ލިބިގަތުން ޙަރާމުކުރައްވާފައިވޭ.
ކީރިތި ރަސޫލާގެ ޙަދީޘްފުޅުން ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ސާބިތުވޭ. ގެއްލުންދިނުމާއި ގެއްލުން ލިބިގަތުމަކީ އެއީ ޙަރާމް
ކަމެއް ކަމަށް. އެހެންވީމާ، އެއްވެސް އިރެއްގައި އެއްވެސް މީހަކު އެއްވެސް މީހަކަށް އަނިޔާކޮށްގެންނުވާނެ. ހިތާމަ އަކީ
އަނިޔާ އެއް އެއްވެސް މީހަކަށް ލިބުނީމަ މި އެނގެނީ އަނިޔާއެއްކަން. މިސާލަކަށް އަޅުގަ ނޑަށް އަނިޔާ އެއް ލިބުނީމަ
މި އެނގެނީ އަޅުގަ ނޑަށް އަނިޔާ އެއް ކޮށްފިކަން. އަޅުގަ ނޑު ގޮސް އެހެން މީހަކަށް އަނިޔާކުރާއިރުގައި ޤަބޫލެއް
ނުކުރެވޭ އެއީ އަނިޔާ އެއް ކަމަކަށެއް. އަނިޔާ އަކީ ހަމައެކަނި ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް ފިޒިކަލީ އެ މީހާގެ ގައިގައި ޖެހީމަ
ވާ އަނިޔާ އެއް ނޫން. މީހަކު ގެންގޮސް ކުށަކާ ނުލައި ހައްޔަރުކޮށް، ބަންދުކޮށް ތަނެއްގައި ބެހެއްޓުމަކީ އެވެސް ލިބޭ
އަނިޔާ އެއް. އަޅުގަ ނޑުމެން އެންމެން މުޅި ޤައުމު ހަނދާންހުންނާނެ 2112 ވަނަ އަހަރުގެ ޖެނުއަރީ މަހުގެ 16 ވަނަ
ދުވަހުރޭ ކުޑަކުޑަ ކުދިންނާއި އަންހެނުން ތިބި ގެޔަކަށް ހަމަ އެ ވިދާޅުވާ ފުލުހުންނާއި ސިފައިން ޔުނިފޯމުގައި ހަތިޔާރާ
އެކު ވަދެ، އެ ގޭގައި އުޅޭ މީހަކު ގެންގޮސް ހައްޔަރުކުރީ. ޤާނޫނުއަސާސީގައި އެބަ އޮތް ހައްޔަރުކުރަންޖެހޭ ގޮތްތަކެއް
ބަޔާންކޮށްފަ. އޭރު އެ ވާހަކަ ދައްކާނެ މީހަކު ނެތް. އޭރު އެ މީހަކު ހައްޔަރުކުރީ ރަނގަޅަށް. އެއީ އަނިޔާ އެއް ނޫން.
އެހެންވީމާ، ކަމަކުނުދާނެ. އަނިޔާއަކަށް ވާންޖެހޭނެ. ތިމާ އަށް ލިބޭ އަނިޔާ ވެސް އެއީ އަނިޔާ އެއް. އެހެން
އިންސާނަކަށް ވެސް ލިބޭ އަނިޔާ އަކީ އަނިޔާ އެއް. އެކަން ޤަބޫލުކުރަންޖެހޭނެ. އެކަން ޤަބޫލުނުކުރެވޭތީ މިއަދު
މައްސަލަ އަކީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އެގެއަށް ވަދެ، އެ ގޭގެ ކުޑަކުޑަ ކުދިންނާއި
އަންހެނުންނާއި އެ އެންމެން ރޮއިރޮއިތިއްބާ ސިފައިންނާއި ފުލުހުން ވަދެ އެގޭގެ މީހަކު ގެންގޮސް ހައްޔަރުކުރިކުރުމަކީ
އެވެސް އަނިޔާ އެއް. އެއީ މައްސަލައަކަށް ނުވާކަމުގައި ވާނަމަ މިއަދު އެއްވެސް މީހަކަށް އަނިޔާ އެއް ނުލިބޭ.
އެއްވެސް މީހަކު އެކަކު އަނެކަކަށް އަނިޔާ އެއް ނުކުރޭ. އެއީ އަނިޔާއަކަށް ނުވާކަމުގައި ވާނަމަ. އެ ދުވަހު އެ ވާހަކަ
ދައްކާނެ މީހަކު ނެތް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ މިއަދުގެ ފުލުހުން ވިޔަސް،އިއްޔެގައި ފުލުހުން
ވިޔަސް އެއްވެސް އިންސާނަކަށް އެއްވެސް މީހަކަށް އެ ދިވެއްސަކަށް ވިޔަސް، ބޭރުމީހަކަށް ވިޔަސް އެއްވެސް
މިންވަރެއްގެ އަނިޔާ އެއް ކޮށްގެންނުވާނެ. އެއީ އެ މީހެއްގެ ގައިގައި ޖެހުން ކަމުގައި ވިޔަސް، ނުވަތަ ޤާނޫނާއި
ގަވާއިދާ ޚިލާފަށް ގެންގޮސް ހައްޔަރުކުރުން ކަމުގައި ވިޔަސް މިފަދަ އެއްވެސް ކަމެއް ކުރުމަކީ އެއީ އަޅުގަ ނޑު
ޤަބޫލުކުރާ ގޮތެއް ނޫން. ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
21

اله
ކާށިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދު ޖާބިރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! މި ކަމުގައި އެންމެ ބޮޑަށް ޒިންމާ އުފުއްލަވަންޖެހެނީ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ
ރައީސާއި އުއްތަމަފަ ނޑިޔާރާ 2 ބޭފުޅުން. ދިވެހިރާއްޖެ މި ހާލަތަށް ދުއްވާލީ ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ
ރައީސާއި އުއްތަމަފަ ނޑިޔާރާ 2 ބޭފުޅުން. އަޅުގަ ނޑު މިހެން މި ދަންނަވަނީ ވަރަށް ސާބިތުކަމާ އެކު ގުންޑާއިންނަށް މި
ރާއްޖެ ހިންގަން ހަވާލުކުރި 2 ބޭފުޅުންނަކީ ތި 2 ބޭފުޅުން. މިކަން ރަނގަޅުކުރެވޭނީ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ރައީސާއި
އުއްތަމަފަ ނޑިޔާރާ 2 ބޭފުޅުން އިށީނދެ މި ޤައުމު ހަމަމަގަށް އަޅުވަން އެބަ ޖެހޭ. ޤާނޫނުއަސާސީގައި ވަރަށް ސާފުކޮށް
އެބަ ބުނޭ އިންތިޚާބުކޮށްފައި ހުންނަ ވެރިއެކޭ ހުންނަންވާނީ. ގުންޑާ އެއްގެ އަތްމައްޗަށް މި ޤައުމު ދޫކޮށްލައި، އޭނާ
ޢައްޔަންކުރި ގުންޑާއިންތަކެއް ރައްޔިތުން ތަޅައި، މަރައި، ސުންނާފަތިކުރަމުން އެ ދަނީ. މީ ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ރައީސާއި އުއްތަމަ ފަ ނޑިޔާރާ 2 ބޭފުޅުން ޒަމާނުގައި ވެސް ޒިންމާއުފުލަންޖެހޭ ދެ ކަންތައް.
މި ކަމުގައި ޒިންމާއުފުލަންޖެހޭނެ ކަމަށް ވަރަށް ސާބިތުކަމާ އެކު މި ދަންނަވަނީ. ތި ބޭފުޅުންނަށް މިކަން
ރަނގަޅުކުރެވޭނީ. އަދިވެސް ވަގުތު އެބަ އޮތް. އުއްތަމަ ފަ ނޑިޔާރާއި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ރައީސާ 2 ބޭފުޅުން އެބަ
ޖެހޭ މި ޤައުމު ހަމަ މިސްރާބަށް އަޅުވަން. ރާއްޖޭގެ ފުލުހުންނަކީ މިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނާ އެއްގޮތަށް އޮޕަރޭޓުކުރަންޖެހޭ
މީހުން. އެއީ ޓެރަރިސްޓުން ގޮތަށް ރައްޔިތުން ކުރިމައްޗަށް އައިސް ތަޅައި، މަރައި ސުންނާފަތިކުރާ ބަޔަކަށް
ވެގެންނުވާނެ. މިއަދު އެކަން އެކުރަނީ ޤާނޫނުން ބޭރުގައި ވެރިކަންކުރާތީ. ޤާނޫނުއަސާސީގެ އިޙްތިރާމު ކަ ނޑާލައިގެން
އެކަން ކުރަނީ. އެކަން ކުރަން ފުރުޞަތުދިނީ ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ރައީސާއި އުއްތަމަފަ ނޑިޔާރާ 2
ބޭފުޅުން. މިހެން އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވަނީ ވެރިކަން ބަދަލުވި ގޮތުގެ މައްސަލަތައް މި އަންނަނީ ފެންމަތިވެގެން. މިކަމާ
ބެހޭ ގޮތުން ތަޙުޤީޤު ހިންގާކަށް އަމުރެއް ނެރެފަ އެއް ނެތް. ކޯޓަކުން އަމުރެއް ނެރެފަ އެއް ނެތް. ދެން ތިބި އެންމެން
ތަޅާ ސުންނާފަތިކޮށް މަރަމުން މި ދަނީ. ޤައުމުގައި އަމަން ގެއްލިއްޖެ. ޤައުމުގެ ފުލުހުންނޭ ކިޔާ ބަޔަކު އެއްވެސް
ކަހަލަ އައިޑެންޓިފިކޭޝަނެއް ނެތި ރައްޔިތުން މަރައި ސުންނާފަތިކުރަމުން މި ދަނީ. އޭގެތެރޭގައި ރައްޔިތުންގެ
މަޖިލީހުގެ ރައީސް އެއްވިޔަސް އަދި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރެއް ވިޔަސް، ކުޑަ ކުއްޖަކަށް ވިޔަސް، ޅަ މީހަކަށް
ވިޔަސް ބެލުމެއް ނެތް. ކަންތައްތައް ކުރަމުން އެ ދަނީ. ރާއްޖޭގައި ޑިމޮކްރަސީ ގެންނަން މަސައްކަތްކުރި
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ މުޙައްމަދު ނަޝީދު އެހެރީ ހައްޔަރުކޮށްފަ. އޭނާ ފުލުހަށް ގެންދަން، ފުލުހުން މެދުވެރިކޮށް ކޯޓަށް
ހާޒިރުކުރާށޭ ބުނީމާ ގެންގޮސް ހައްޔަރުކޮށްފައި ކާންނުދީ، އަނިޔާކުރާ ސީދާ ގުއަންޓަނާމޯބޭގެ މީހުންނަށް އަނިޔާކުރާ
ފެންވަރަށް އަނިޔާކުރަމުން އެ ދަނީ. އެއީ އަޅުގަ ނޑަށް ޚަބަރުލިބެމުން އަންނަ ގޮތަކީ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި
ކަމުގައި ޒިންމާއުފުލަންޖެހޭ މިމަޖިލިސް. މީ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް. މިއަދު ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް ތަޅުލައިގެން
އަޅުގަ ނޑުމެން މި ތިބެނީ. ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ސަރުކާރު ޒިންމާދާރުކުރަން ކުރާނެ އެއްވެސް ކަމެއް ނެތް.
އަޅުގަ ނޑުމެން އެދޭ އެއްވެސް ކަމެއް ނުކުރޭ. ކޮބައިތޯ މަޖިލީހުން ކުރެވުނު ކަމަކީ. ކޮބައިތޯ މަޖިލީހެއް އޮތުމުގެ
22

ބޭނުމަކީ. ކޮބައިތޯ ރައްޔިތުން ތިބޭފުޅުން ކަންކަމަށް އިންތިޚާބުކުރި ބޭނުމަކީ. ނެތެއް ނޫންތޯ މިއަދު. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަ ނޑު މިދަންނަވަނީ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ރައީސާއި އުއްތަމަ ފަ ނޑިޔާރާ 2 ބޭފުޅުން އެބަ ޖެހޭ އިށީންނަށް
މިއަދުން މިއަދަށް. އިށީދެ މި ޤައުމުގައި ތިޔަ 2 ބޭފުޅުންނަށް ދެއްވާފައި އޮތް މަތީ މަޤާމުގެ ބޭނުންހިފައިގެން
ރައްޔިތުންނަށް ޚިދުމަތްކުރާށޭ. ރައްޔިތުންނަށް ޚިދުމަތްކުރުމުގެ ބޭނުމަކަށް ވާނީ މިކަހަލަ ކަންތައްތަކުން ރައްޔިތުން
ނެއްޓުމޭ. ބަޣާވާތެއްކޮށްގެން އައިސްތިބި ބަޔަކު ޤާނޫނީ އިމުން އޮޕަރޭޓުކުރާނެ އެއްވެސް ގޮތެއް ނޯންނާނެ. ނުވެސް
ކުރާނެ އެ މީހުންނެއް. އެ މީހުން ނުވެސް ކުރާނެ. އެ މީހުން ކުރާނެ ފުރުޞަތެއް ވެސް ނޯންނާނެ. ރައްޔިތުންގެ
މަޖިލީހުން އަޅުގަ ނޑުމެން ޤާނޫނުތައް ހަދަނީ. ގަވާއިދުތައް ހަދަނީ. ރެޔާއި ދުވާލު ބުރަ މަސައްކަތްކުރަންޖެހެނީ. އެ
މަސައްކަތުގެ ނަތީޖާއަކަށް ވަނީ އެ ތަންފީޛުވެގެންނުދޭ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުން އަމުރުތައް ނެރެނީ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ވާހަކަދައްކަނީ. ނެރޭ އެއްވެސް އަމުރަކަށް އިޙްތިރާމެއް ނުކުރޭ
ސަރުކާރަކުންނެއް. ސަރުކާރެއް ނެތީމަ ވާނީ އެހެންނޫންތޯ. ސަރުކާރު ނެތީ ކީއްވެގެންތޯ. މީހަކު އިސްތިޢުފާދިންކަމުގެ
ސިޓީ މަނިކުފާނަށް އައިމަ އުއްތަމަ ފަ ނޑިޔާރާއި 2 ބޭފުޅުން ވެގެން ހުވާކުރުވީ. ފަހުން އައި މައްސަލަތަކެއް ނުބެލުނު.
އެ މައްސަލަ ނުބެލޭހާ ދުވަހަކު މި ޤައުމު ހަމަމަގަށް ނޭޅޭނެ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވަނީ...
ފުނަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ސަލީމު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑުމެން މިއަދު މި ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުގެ ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރުން ހަރުއަޑުފުޅުން ހަމަނުޖެހުމާއި ފިތުނައިގެ ވާހަކަ ދައްކާއިރުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން މި ޤައުމު ހަމަމަގަށް
އަޅުވަން ބޭނުން ކަމަށް ވަންޏާ ފުރަތަމަ އަޅުގަ ނޑު ދެކޭ ގޮތުގައި ވިސްނާލަންޖެހޭ. މީގެ އެއް ދުވަސް ކުރިން މި
މަޖިލީހުގެ ތެރޭގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ފިތުނަ އާއި ފަސާދަ އާއި ހަމަނުޖެހުމަށް ކުޅަ މަސައްކަތްތަކާއި މަންޒަރުތަކަށް
ވެސް. ޤައުމުގެ ރައްޔިތުންގެ ސިޔާސީ މޫނުބަލާ ލޯގަ ނޑު ކަންނޭނގެ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަކީ. އެގޮތަށް
ސިފަކުރެވިދާނެ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ސިފަކުރާއިރުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މީގެ 1 ދުވަސް ކުރިން މިތަނުން
ފެނިގެން މި ދިޔައީ މަޖިލީހުގެ މި ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން މިއަދު ރައްޔިތުންގެ، އެ ރައްޔިތުންނަށް ފެންނަ ގޮތަށް މި
ޤައުމުގައި ހަމަނުޖެހުން އެބަ އޮތޭ. މީހުންނަށް އަނިޔާނުކުރާށޭ ބުނިއިރުގައި ތިމާމެން ނިކުމެ ލަޓިބުރި އާއި ފޮއްޗާއި
ކަށިގަ ނޑާ، އޭތި މީތި ހިފައިގެން މި ތަނުގައި ހަނގުރާމަކުރި މަންޒަރު ރައްޔިތުން މީގެ 1 ދުވަސް ކުރިން ބެލީ.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެން ވީމާ، މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެން މި ވާހަކަ ދައްކާއިރުގައި މިއަދު ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
އިޚްލާސްތެރިކަމާ މެދުގައި ރައްޔިތުން ދާނީ ސުވާލުކުރަމުން. މިއަދު ހަރުއަޑުން އެ ވާހަކަދައްކާ މެންބަރުން މި ތަނުގައި
ގޮޑި ބޮލަށް ލައިގެން، ދިދަ ބޮލަށް ލައިގެން، ދިދަދަ ނޑި ހޫރަމުން މި ތަނުގައި އުޅުނު މަންޒަރުތައް އަޅުގަ ނޑުމެން
ރައްޔިތުން ދެކެފައި މިތިބީ. އަނެއްކާ އަޅުގަ ނޑު ވެސް، އަޅުގަ ނޑު ދާއިރާގެ ރައްޔިތުން ވެސް ޤަބޫލުކުރާ ކަމެއް ނޫން
23

ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެއްވެސް ރައްޔިތަކަށް، އެއްވެސް އިންސިއަކަށް އެއްވެސް ހާލެއްގައި ނުޙައްޤުން އެއްވެސް އަނިޔާ އެއް
ލިބުމަކީ. އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން އެ ޙައްޤުތަކުގެ ވާހަކަ ދައްކާ އިރުގައި ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ޢިއްޒަތްތެރި
މެމްބަރުން އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ވިސްނާލަންޖެހޭ އަޅުގަ ނޑުމެން އިޚްލާޞްތެރިކަމާ އެކުގައިތޯ މި ވާހަކަދައްކަނީ.
އަޅުގަ ނޑު މިއަދު ހަނދާނަށް އެބަ އާދޭ، ކުރީގައި އޮތް ސަރުކާރަކުން ތިމަންނާމެން ހިތަށް އެރި ގޮތަކަށް ހިތަށްއެރި
ކަމެއް ރައްޔިތުންނާ ދޭތެރޭގައި ކުރާނަމޭ ބުނެ، ވީޑިއޯ ހުންނާނެ. ރެކޯޑިން ހުންނާނެ. ވިދާޅުވެ ށ. އަތޮޅު އަޅުގަ ނޑުގެ
ދާއިރާގެ އެއް ރަށް އެއީ. މައިރަށް ފުނަދޫ އަށް އަރައި، ފުނަދޫގެ ރައްޔިތުން ހޭއަރުވާލިއިރުގައި ވެސް މި ޢިއްޒަތްތެރި
މަޖިލީހުގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެމްބަ ރުން ތިބި. އަޅުގަ ނޑު އެކަނިމައިއެކަނި ނުކުމެ، އަޅުގަ ނޑު މެންގެ ޕާޓީން އެކަނި ނުކުމެ
ދިފާޢުކޮށް ވަކާލާތުކުރަންޖެހުނީ. އޭރުގެ ޑީ.އާރު.ޕީ އިން. ކޮބައިތޯ އިންސާފެއް. މިއަދު ވެސް ޙަޤީޤަތުގައި
އަޅުގަ ނޑުމެން ޕާޓީގެ މެމްބަރުންނަށް އަނިޔާ އެއް ލިބިގެން ވާހަކަދައްކާއިރުގައި ކިތައް ވިޔަފާރި ވެރިންނަށް، ކިތައް
ޢާއްމު ރައްޔިތުންނަށް، ކިތައް ސިވިލް ސަރވަންޓުންނަށްތޯ އަނިޔާލިބެމުން އެ ދަނީ މަގުމަތީގަ. އެ މީހުންގެ ވާހަކަ
މިއަދު ވެސް މަޖިލީހުގައި ދައްކާ މެންބަރަކު އަޅުގަނަޑަށް ހީވަނީ އަޅުގަ ނޑު ނޫނިއްޔާ ނެތްހެން. މިހާތަނަށް އަޅުގަ ނޑު
މީނީ މިތާ އަޑުއަހަން. ކިތައް މީހުން، ކިތައް ނޫސްވެރިންނަށްތޯ އަނިޔާލިބިފައި އެ އޮތީ. ކިތައް މީހުންތޯ
ގޯޅިގޯޅިގަނޑުން ހިފައިގަނެގެން ތަޅައި ރޯނާގަންނަވާލީ. ކިތައް މީހުންތޯ ލައިގެން ތިބި އަންނައުނު އިރައިލާފައި
އޮރިޔާންކުރީ މަގުމަތީގަ. ވަކާލާތެއް ނުކުރޭ. ކިތައް ފުލުހުންނަށްތޯ އަނިޔާލިބުނީ. ކިތައް ސިފައިންނަށްތޯ އަނިޔާލިބުނީ.
އެހެންވީމާ، އިޚްލާޞްތެރިކަމާ އެކުގައި ވާހަކަފުޅު ދައްކަވާ ނަމަ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މޫސާ މަނިކު އަޅުގަ ނޑުމެން
އެބަ ދައްކަންޖެހޭ އަޅުގަ ނޑުމެން އެންމެންނަށް މި ލިބޭ އަނިޔާ ވެސް. މޫސާ އަށް ލިބޭ އަނިޔާއާ އެއްކޮށް
އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ދައްކަންޖެހޭ ފުލުސް މީހާ އާއި ސިފައިންގެ މީހާ އާއި ވިޔަފާރިވެރިޔާ އާއި ސިވިލް
ސަރވެންޓުންނަށް، އަންހެނުންނަށް ނޫސްވެރިންނަށް ލިބޭ އަނިޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މާފަންނު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމު ރަޝީދު. ނިޒާމާ ބެހޭ މައްސަލަ އެއް، ހުޅުހެންވޭރު ދާއިރާގެ
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މޫސާ މަނިކު.
(ނިޒާމީ މައްސަލަ)
ހުޅުހެންވޭރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މޫސާ މަނިކު ވާހަކަ ދެއްކެވުން:
24

އެމް.ޑީ.ޕީ ސަރުކާރު އޮތް ދުވަސްވަރު ފޮނަދޫ އާއި ތުލުސްދޫގައި ހިނގަމުން ދިޔަ މައްސަލައާ ގުޅޭ ގޮތުން ރައްޔިތުންގެ
މަޖިލީހުގައި އަނިޔާއާ ދެކޮޅަށް މި މަޖިލީހުގައި އޮންނާނެ އަޅުގަ ނޑުމެން ވާހަކަދައްކާފަ. އެހެންވީމާ، ދޮގުނަހައްދަވާށޭ
މެންބަރަށް ވިދާޅުވޭ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ނިޒާމާ ބެހޭ މައްސަލަ އެއް ނޫން. އަޅުގަ ނޑު މާފަންނު ދެކުނު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމު ރަޝީދަށް
ފުރުޞަތުއަރުވަން.
މާފަންނު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމު ރަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ފޮނަދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އެ ފާހަގަކުރެއްވި އިއްޔެ ނޫން އިހަށްދުވަހު މިތާނގައި
ހަމަނުޖެހުން އުފެއްދުމުގެ ސަބަބުން، އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެން ޤައުމުގައި ފިތުނައުފެއްދި ކަމަށް. އެހެންނަމަވެސް މީގެ 1
އަހަރު ކުރިއަށް ވިސްނައިލާއިރުގައި މާލޭގެ ފެންފޯއްރުއްތަކާ އެއްޗެހި އުފުރައި، ގޭގެ އަށް ކުލަޖަހައި، އެތައް ބަޔަކަށް
އަނިޔާކޮށް ، ބަޔަކު މީހުން މަގުމައްޗަށް ނުކުމެ ބޮޑު ބަޣާވާތެއް ހިންގުމުގެ ސަބަބުން މުޅި ޤައުމު މި އޮތީ
ހަމަނުޖެހުމެއްގެ ތެރޭގަ. އެ ހަމަނުޖެހުން އެކި ސިފަސިފައިގައި ތަކުރާރުވަމުން މި ދަނީ. ތަކުރާރުކޮށް އަނެއްކާ އޭގެ
ފަހުން ކޯޓުން ޙުކުމް އިއްވާފައި އެބައޮތް ފުލުހުން ވަނީ ޤާނޫނާ ޚިލާފުވެފައޭ. އެހެންނަމަވެސް އެކަމަކަށް ފިޔަވަޅެއް
ވެސް ނޭޅުނު. އަދި އޭގެ ކުރީގައި ޢަބްދުاله ގާޟީ ވަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނާ ޚިލާފުވެފައި ކަމަށް ހައިކޯޓުން ވެސް
ވަނީ ފާހަގަކޮށްފަ. އަދި އެކަމާ ގުޅިގެން ހައި ކޯޓުން ވަނީ އެއަށް ފިޔަވަޅު ވެސް އަޅަންޖެހޭނެ ކަމަށް ތަކުރާރުކޮށް
އަންގާފަ. އެއަށް ފިޔަވަޅެއް އަޅަންޖެހޭނެ ކަމަށް ހައިކޯޓުން ވަނީ ލަފަ އެއް ވެސް ދީފަ. އެހެންނަމަވެސް އެކަމަކަށް
ވެސް ފިޔަވަޅެއް ނޭޅުނު. އެ ޤާތިލު މަގުމައްޗަށް ދޫކޮށްލީމާ، ދެވަނަ މީހާ ވެސް މަރާލީ. އެހެންވީމާ، ކުށެއް ނުކުރާ
މީހެއްގެ މައްސަލަ އެއް ނޫން މި އުޅެނީ މުޅި ޤައުމުގައި ހިގައިގެން. ހައްޔަރުކުރަންޖެހޭ މީހެއް ހައްޔަރުކުރީ.
ހައްޔަރުކުރަންޖެހޭ މީހެއް ހައްޔަރުކޮށްފައި އޮތީ. އަދި ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނުން އޭނަގެ މައްޗަށް ފިޔަވަޅެއް
ވެސް ނޭޅުނު. އޭނަ އަކީ ސްލޫކީ އެތައް މައްސަލަ އެއް އޮތް މީހެއް. އެހެންވީމާ، ޤައުމުގައި ހިނގަމުންދާ
މައްސަލަތައް މި ހުންނަނީ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއީ އަޅުގަ ނޑަކަށް އޮޅިފަ އެއް ނެތް. މިއީ ހަމަ 31 އަހަރުގެ
މައުމޫނު ޢަބްދުލްޤައްޔޫމާ އަދި މައުމޫނު ޢަބްދުލްޤައްޔޫމުގެ މާސްކެއް ނުވަތަ އަޅައިގެން މިހިރަ ވަޙީދު، އޮޅުވާލައިގެން
މިހިރަ ވަޙީދަކީ މިއީ އެކައްޗެއް. މިއީ ޕްލޭނެއްގެ ދަށުން ދާ ކަމެއް. ބޭނުންވަނީ ރާއްޖޭގައި މި އޮންނަ އިންތިޚާބު
ކޮންމެވެސް އެއްގޮތަކުން ވޯޓުތައް ފޭރިގަންނަން. ޤައުމުގައި ހަމަނުޖެހުން ހިންގާފައި ވޯޓުތައް ފޭރިގަތުމަށް ޓަކައި ކުރާ
ކަމެއް ކަމަކީ. ޤައުމުގައި ހަމަޖެހުމެއް ބާއްވާކަށް ބޭނުމެއް ނުވޭ. އިއްޔެ މާލެ އޮތީ ނުލާހިކު އަމާންކޮށް. މިތާ އޮތީ
25

ނުލާހިކު މުހިއްމު 2 ވޯޓެއް ނެގުން. އެހެންނަމަވެސް ހަމަ މިތާ ހުއްޓާ ޢާއްމު އުސޫލަކީ ޗެޓި އް ފޮނުވައިގެން މީހާ
ހާޒިރުކުރުން. އެހެންނަމަވެސް ޗިޓަށް މީހާ ހާޒިރުކުރަން ހުއްޓާ ގަދަބާރުން މޫނު ނިވާކޮށްގެން ބަޔަކު މީހުން އައިސް
ރާއްޖޭގެ ޤާނޫނީ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ، ޤާނޫނީ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ މިހާރު އެ ހުންނަނީ ޖަލަށް ލާފަ. ޖަލެއްގައި
ނުބެހެއްޓޭނެ އެހެނެއް. ކޯޓަށް ގެންދަން އޮތީ. ޖަލުގައި ބަހައްޓާކަށެއް ނޫން އޮތީކީ. އެއީ ކަ ނޑައެޅިގެން ޖަލަށް ލާފައި
އެހެރީ. އެއީ ނުޙައްޤުން ދެވޭ އަދަބެއް އެއީ. އެހެންވީމާ، ވަކި މީހަކަށް ތަފާތުކޮށްފައި، ވަކި މީހަކަށް ވަކި ގޮތެއް
ނުހެދޭނެ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ރާއްޖޭގައި ޤާނޫނާ ޚިލާފުވެފައި ކަމަށް، ފުލުހުންނަކީ ޤާނޫނާ ޚިލާފުވެފައި ތިބި ބައެއް.
އަނެއްކާ ފުލުހުން މާސްކުތަކެއް އަޅައިގެން ފުލުހުން ކަމެއް ވެސް ނޭނގޭ. މިހާރު އެކި ތަންތަނުން އެބަ އާދޭ
މާސްކުތަކާ އެއްޗެހި އަޅައިގެން ޔުނީފޯމުއަޅައިގެން އައިސް ރައްޔިތުން ގައިގައި ތަޅާ އަނިޔާކޮށްފައި މި ދަނީ. އެއީ
އަނެއްކާ ހައްޔަރުކުރާ މީހުން ގެންގޮސް، އިއްޔެ މި ތަނުން މެންބަރެއް ވެސް ގެންގޮސް އެ އޮތީ ޖެހި ކަމަށް ނިންމާފަ.
ދެން އޮންނާނީ މައްސަލަ އެތާނގަ. ދެން އެ ހިސާބުން މައްސަލަ ޕީ.ޖީ އަށް ފޮނުވާނީ. މިގޮތަށް ރާއްޖޭގެ އެތައް ހާސް،
1111 މީހުންނެއް ނޫން. 3111 މީހުން އެ މީހުންގެ ވަޒީފާގެ ޙައްޤުން މަޙުރޫމުކޮށްފި. ރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީގައި
ބަޔާންކުރަނީ އެ މީހަކު ޝަރުޢީ ކޯޓުން އެ މީހަކު ޙުކުމެއް، އެ މީހެއްގެ މައްޗަށް ކުށެއް ސާބިތުނުކުރަނީސް އެ
މީހަކަށް ހުރިހާ ޙައްޤުތަކެއް ލިބިދޭންޖެހޭ. ޖަލުގައި ހުރީކީ ނޫން. މާލޭ ބަންދަށް ދޫކޮށްފައި މި ތިބެނީ. ފުލުސް އޮފީހަށް
ގޮސް ބަޔާނެއް ނަގާފައި އެ ހިސާބުން އޭނާ ވަޒީފާ އަށް އިތުރަށް ދާންވެއްޖެއްޔާ ބުނާނެ މިއީ ކުށްވެރި އެކޭ. އެ
ހިސާބުން އެހެން ތާކުން ވަޒީފާ އެއް ނުދޭނެ. އެހެންވީމާ، މިއީ ހަމަ ރާވައިގެން ހިންގާ ކަމެއް. ދެން އޮތީ ހަވީރުނޫސް.
ހަވީރުނޫހުން ވަރަށް ބަރާބަރަށް ޖަހާނެ ހަމަ ޚަބަރުތައް އިނދިކޮޅަށް. ރައްޔިތުންނަށް އަނިޔާކޮށްފައި...
ފަރެސްމާތޮޑާ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމު މުއްޠަލިބު ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` بسن هلا. الحود هل والصالة والسالم على رسول هلا.އައްސަލާމް ޢަލައިކުމް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ކުރީގެ ރައީސް ނަޝީދު ނަމަވެސް އަދި އެހެން މީހަކު ނަމަވެސް ޖަލުގައި ނުވަތަ އެހެން
ތަނެއްގައި ވެސް ހައްޔަރުކޮށްފައި ހުންނައިރުގައި ކީއްވެގެންހޭ އަސާސީ ޙައްޤުތައް ، ކެއުމާއި އެނޫންވެސް ތަކެތި ގެ
އިން ނަމަވެސް ގެންގޮސްގެން ކާންދެވޭނެ ފުރުޞަތު ހުޅުވާލުމަކީ އެކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ވެސް ތާއީދުކުރާ ކަމެއް. އެކަމަށް
އަޅުގަ ނޑު ސަރުކާރަށް ގޮވާލަން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން އެ ތަނަށް ގެންދެވޭ ތަކެއްޗަކީ
ރަނގަޅު ޞައްޙަ އެއްޗެހިތޯ ޗެކުކުރަންޖެހޭ. ވިހަލާފައި ހުރި އެއްޗެއްތޯ ނުވަތަ މަސްތުވާއެއްޗެހި އެޅިފައި ހުރި
އެއްޗެއްތޯ ، ނޫނީ އެ ނޫން ކަންތައްތަކެއް ، ޗެކުކުރަންޖެހޭނެ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
26

ނިޒާމާ ބެހޭ މައްސަލަ އެއް، މާފަންނު ދެކުނު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް ރަޝީދު.
(ނިޒާމީ މައްސަލަ)
މާފަންނު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމު ރަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ބަލަންޖެހޭ މައްސަލަ އެއް މިއީ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ފަރިއްނުކުޅުއްވާ ކަމަށް ވަނީ. ގެ އިން އެދިލައްވައިފި ކާއެއްޗެހި
ގެންދަން. އެ ކަމެއް ނުކުރޭ. އެ ތަނުގައި ޒަހަރުލާފައި ހުރި ކަމަށް އަޅުގަ ނޑަށް ޚަބަރުލިބޭ...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ނިޒާމާ ބެހޭ މައްސަލަ އެއް ނޫން. ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ވާހަކަފުޅުދެއްކެވުމުގައި އެ ފުރުޞަތު ލިބިވަޑައިގެންނެވި.
އަޅުގަ ނޑު ފަރެސްމާތޮޑާ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމު މުއްޠަލިބަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
ފަރެސްމާތޮޑާ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމު މުއްޠަލިބު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަ ނޑު މި ދެންނެވީ އެހެންވެގެން ކާއެއްޗެހި ގެންދިއުމުގެ ފުރުޞަތުދެއްވާށޭ. އެހެންނަމަވެސް އެ ހުންނަންވާނީ
މެޑިކަލީ އެ ރަނގަޅަށް ޗެކުކުރެވިފައޭ. އެހެންނޫނީ ވިހަ އެއް ލައިފިއްޔާ ސަރުކާރު ބޮލުގައި އެ ޒިންމާ އެޅުވިދާނެ.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންކަމާއެކީ އެ ފުރުޞަތާ އަދި އެނޫންވެސް އިންސާނީ ޙައްޤުގެ ގޮތުން ލިބެންޖެހޭ ހުރިހާ
ފުރުޞަތުތަކެއް ނަޝީދަށް ވެސް ލިބިވަޑައިގަންނަވަންޖެހޭނެ. އެކަމަކު އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އިއްޔެ ރައީސް
ނަޝީދު ހައްޔަރުކުރަންޖެހުނީ އަނެއްކާވެސް އިންޑިއަން ހައިކޮމިޝަނަށް ވަދެ ފިއްލަވާވަޑައިގެންފާނެ ކަމުގެ ބިރު
ފުލުހުންނަށް އޮތީމަ. ފުލުހުންނަށް ކުރާ އަމުރު ތަންފީޛުކުރުމަށް ފުލުހުންނަށް މަޖުބޫރުވާތީ. އެހެންވީމާ، ކޮންމެ ފަހަރަކު
ގޮއްސަ، މި ފަހަރު ވަޑައިގަންނަވާނީ ކޮން ތަނަކަށް ކަމެއް ނޭނގެ. ފަހަރެއްގައި ކަ ނޑަށް އެރިވަޑައިގަންނަވައި ވެސް
ފާނެ. އެހެންވީމާ، އެ ޙުކުމް އިއްވުނު ވަގުތުގައި ފުލުހުންގެ ރައްކާތެރިކަމަށް ގެންގޮއްސަ ހުރީ. އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ
ގޮތުގައި އެ މަނިކުފާނަށް ލިބެންޖެހޭ ހުރިހާ އަސާސީ ޙައްޤަކާއި ހުރިހާ ޙައްޤުތަކެއް ލިބިގެންދާނެ. ހަމަ އެހެންމެ،
މިއަދު ހަވީރު ކޯޓުގެ އަމުރަށް ކޯޓަށް ހާޒިރުވުމަށް ފަހު އެމަނިކުފާނު ދޫކޮށްލާނެ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ކޮންމެގޮތެއްވިޔަސް މިއިން ކޮންމެ ވަގުތެއްގައި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޤައުމުގެ މަޞްލަޙަތު ނަގާލައި ، މުދަލަށާއި ތަކެއްޗަށް
ގެއްލުންދީ، އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ބަލައިގަނެވޭނެ ކަމެއް ނޫން. އަޅުގަ ނޑުމެން ފާހަގަކުރަންޖެހޭ އެއް ކަމަކީ...
27

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ނިޒާމާ ބެހޭ މައްސަލަ އެއް، މެދު ހެންވޭރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަލީ ޢާޒިމު.
(ނިޒާމީ މައްސަލަ)
މެދު ހެންވޭރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ޢާޒިމު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ކިހިނެއްތޯ އެނގިވަޑައިގަންނަވަނީ މިހާރު ވާހަކަފުޅުދައްކަވަމުންދާ މެންބަރަށް މިއަދު
ކޯޓަށް ގެންގޮއްސަ ރައީސް ދޫކޮށްލާނެކަން. ކިހާ ހިސާބަކުން، ކޯޓާ ކިހާ ބޮޑު ގުޅުމެއް އޮތް މެންބަރެއްތޯ އެ
މެންބަރަކީ. މިހެން ސީދާ ވިދާޅުވާތީ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ނިޒާމާ ބެހޭ މައްސަލަ އެއް ނޫން. މެންބަރަކު ދައްކަވަމުން ގެންދަވާ ވާހަކަފުޅަކަށް ޖަވާބުދެއްވަން، ފަރެސްމާތޮޑާ
ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ވާހަކަފުޅު ކުރި އަށް ގެންދަވާ.
ފަރެސްމާތޮޑާ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމު މުއްޠަލިބު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު ވާހަކަ ބިނާކުރާނީ އަބަދުވެސް ޤާނޫނީ ގޮތުން މިކަން ހިނގަމުންދާ ގޮތުގެ މައްޗަށް.
އެއީ ޢާއްމު ގޮތެއްގައި ކޯޓަކަށް މީހަކު ގެންދަން އަމުރުކޮށްފިއްޔާ ކޯޓާ ހަމައިން އެ މައްސަލަ ނިމުނީ. ކޯޓަށް
ހާޒިރުކުރީމަ ފުލުހުންގެ ވާޖިބު އަދާކުރެވުނީ. ކޯޓުން ދެން ޢަމަލުކުރާނެ ގޮތެއް އެނގޭނީ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ކޮންމެއަކަސް މިދިޔަ 3 އަހަރު، މިދިޔަ އަހަރުގެ ކުރިން ހިނގި 3 އަހަރު ތެރޭގައި އެތައް ބަޔަކު ހައްޔަރުކޮށް ،
އަނިޔާކޮށް، އެ މީހުން ޖަލަށްލައި، އެ މީހުން ބަންދުކުރަމުން ދިޔައިރުގައި ވެސް ހަމަ މި މަޖިލިސް ތެރޭގައި މި ވާހަކަ
ދެކެވެމުން ދިޔައީ. މިއަދު ވެސް މި ވާހަކަދައްކަން މި ޖެހެނީ. އެހެންވީމާ، މިނޫން ދުވަހެއް އަޅުގަ ނޑުމެން ހޯދަން އެބަ
ޖެހޭ. މިއަށްވުރެ ޞުލްޙަވެރި ކަމާ އެކީ އަޅުގަ ނޑުމެން އުޅެންޖެހޭނެ ދުވަހެއް އަޅުގަ ނޑުމެން ހޯދަންޖެހޭ. އަޅުގަ ނޑުމެން
ޤައުމަށް ޓަކައި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޤައުމު ސިޔާސީ ލީޑަރުން ނުކުމެ މަސައްކަތްކުރައްވަން އެބަ ޖެހޭ. ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، އަޅުގަ ނޑުމެން ކޮންމެ ދުވަހަކު މިގޮތަށް ވާހަކަދެއްކިޔަސް އަދި މައްސަލަ އަށް ހައްލެއް ނާންނާނެ.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސަކަށް ވެސް ކޮށްދެވޭނެ ކަމެއް ނޯންނާނެ. އެއީ ޤާނޫނީ އިމުގެ ބޭރުން ކުރެވޭނެ ކަމަށް ވެއްޖެއްޔާ.
ޤާނޫނީ އިމުގެ ތެރެއިން ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސަށް ކޮށްދެވޭނެ ކަމެއް ވެސް އޮންނާނީ. އަދި ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ އުއްތަމަ
28

ފަ ނޑިޔާރަށް ވެސް ކޮށްދެވޭނެ ކަމެއް އޮންނާނީ. އެހެންކަމާއެކީ އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަނީ މި މައްސަލަތައް ހައްލުވާނީ
ވަކި މީހަކު ހިމާޔަތްކުރުމުގެ ބަދަލުގައި، އެމް.ޑީ.ޕީ އިން އެހެން މީހުން ވެސް ތިބޭނެ. ކެންޑިޑޭޓުން ވެސް ތިބޭނެ. ރީކޯ
މޫސާ މަނިކު ފަދަ ބޭފުޅުން ތި އްބަވާނެ. ހަމަ ޤާބިލު. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައީސްކަން ކުރެއްވޭނެ. އެހެންވީމާ، ކީއްވެތޯ ވަކި
މީހަކު ނަގައިގެން އެ މީހާ ޕްރޮޓެކްޓުކުރުމަށް މިކަން ކުރެވޭނެ. އަޅުގަ ނޑު އިއްޔެ، ރާއްޖެ ޓީވީ ބެލިއިރުގައި ހީވަނީ
ވަކި ޢާއިލާ އެއްގެ، ބޮޑު ޢާއިލާ އެއްގެ މީހަކަށް ނޫނީ ވެރިކަން ނުކުރެވޭނޭ. ނޫން. ކޮންމެ މީހަކަށް ވެސް
ދިވެހިރާއްޖޭގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާކަން ކުރެވޭނެ. އެހެންވީމާ، އެކަމަށް ޤާބިލު އެހެން ބޭފުޅަކު ނަންގަވާށޭ.
ކުށްކުރި...
ކުޅުދުއްފުށީ އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުލްޣަފޫރު މޫސާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއް ޒަތްތެރި ރައީސް. މިއީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޑިމޮކްރަސީ އަށް މަސައްކަތްކުރާ ރާއްޖޭގެ ޑިމޮކްރަޓިކު ހައުސް.
މިތަނަކަށް ބަޣާވާތްކޮށްގެން ހުރި ބޮޑު ބާޣީ އެއް އައިއްސަ ފަސޭހަކަމާ އެކު ކަންތައް ކުރާކަށް އަޅުގަ ނޑުމެން
ފުރުޞަތެއް ނުދޭނަން. މިއަދު ބަޣާވާތްކޮށްގެން ހުރެ މި ކުރަމުންދާ ކަމަކީ ދިވެހިރާއްޖެ ހަމަނުޖެހުމުގެ ތެރެއަށް
ގެންދަނީ. ދާޚިލީ ހަމަނުޖެހުމުގެ ތެރެއަށް މި ޤައުމު ވައްޓާލަނީ. އެއީ ސީދާ ވަޙީދު ރާވައިގެން ކުރަމުންގެންދާ
ޢަމަލުތަކެއް. މި ޤައުމު އޮންނަންޖެހޭނެ. ވަޙީދަށް އެނގޭ ތިމަންނަގެ ސިޔާސީ ހަޔާތް އިއްޔެ ނިމިއްޖެކަން. އެކަން
ވަރަށް ސާފު. އެހެންވީމާ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ފަ ނޑިޔާރުން ކައިރި އަށް ފޮނުވާފައި އެ ބުނަނީ ތިމަންނާ އަށް 5
އަހަރު ދުވަހު ވެރިކަންކުރެވޭނެ ގޮތް ހަދައިދޭށޭ. ފޮނުވާ. ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ފަ ނޑިޔާރުން ކައިރިއަށް އެބަ ހުރި ވަޙީދު
މީހުން ފޮނުވާފަ. އަޅުގަ ނޑު އަތުގައި އެބަ ހުރި އެކަމުގެ ހެއްކާއި ގަރީނާ. އެހެންވީމާ، މި ޤައުމުގައި އެ ފުރުޞަތެއް
އަޅުގަ ނޑުމެން ދީގެންނުވާނެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފުލުހުންގެ ތެރެއިން މަދު ބަޔަކު އަނިޔާކުރޭ. އެ އަނިޔާއާ އަޅުގަ ނޑުމެން
ދެކޮޅުހަދަން. އަޅުގަ ނޑު އަދިވެސް ފުލުހުންނަށް ގޮވާލަނީ މުޒާހަރާކުރަން ނުކުމެ އެ ތިބީ ތި ބޭފުޅުންގެ
ދުޝްމަނުންނެއް ނޫނޭ. ތި ބޭފުޅުންނާ އެކު ވާ ދިވެހި ރައްޔިތުންނޭ. ޤާނޫނުގެ ޙުދޫދުގެ ތެރެއިން ތި ބޭފުޅުން
ޢަމަލުކުރައްވާށޭ. އޭރުން އަޅުގަ ނޑުމެން ތި ބޭފުޅުން ބަލައިގަންނާނަމޭ. މަދު ފުލުހުންތަކެއް ކުރަމުން އެ ދާ
ޢަމަލުތަކަކީ އަޅުގަ ނޑު ވެސް ޤަބޫލުކުރާނެ ކަމެއް ނޫން. އެއްވެސް މީހަކު އެއްވެސް މީހަކަށް އަނިޔާކޮށްގެންނުވާނެ.
اله
އަނިޔާ އަކީ ނަހީކުރައްވާފައިވާ ކަމެއް. އެކަމަށް ޓަކައި އަޅުގަ ނޑުމެން މި ވާހަކަދައްކަމުން މި ގެންދަނީ. ކުރީ
ސަރުކާރުން ވެސް އަނިޔާ އެއް ލިބިފައި ވާނަމަ، އެ އަނިޔާ އެއްގެ ޙައްޤު ހޯދުމަކީ މިއަދު ވެސް ކުރަންޖެހޭނެ ކަމެއް.
މިއަދު މި ޤައުމުން ފެންނަމުން މި ދަނީ މި ޤައުމު ގައި ތިއްބެވި ސިޔާސީ ލީޑަރުން ހައްޔަރުކުރާ މަންޒަރު. މިއަދު
ނަޝީދު ހައްޔަރުކޮށްފައި މާދަމާ މައުމޫނު ހައްޔަރުކުރާނެ މި ޤައުމުގަ. އޭރުން ވަޙީދަށް މި ޤައުމުގައި ފުރުޞަތު އޮތީ.
އެކަން އޭނާ ކުރަމުން އެ ގެންދަނީ. އޭނާ އަކީ ޑިމޮކްރަސީ ދަންނަ މީހެއް ނޫން. ޑިމޮކްރަސީ އުސޫލު އޮތް ތަނެއްގައި
29

އުޅެފައި ވެސް ހުރި މީހެއް ނޫން. ކަ ނޑައެޅިގެން މުޠުލަޤަށް ހުރި ބޮޑު ބާޣީ އެއް އެއީ. އޭނަ މި ޤައުމުގައި ސިޔާސީ
މައިދާނަށް ނުކުމެ އެ އުޅެނީ އެހެން ޕާޓީއަކުން ޖަހާފައި ހުރި ވާގަ ނޑެއްގައި އެލިގެން އެ އިންނަނީ. އިއްޔެ އެ
ވާގަ ނޑު ވެސް ކަ ނޑާލައިފި. ކަ ނޑާލީމާ ދެން ތިމަންނަގެ ސިޔާސީ ހަޔާތް ނިމިއްޖެކަން ތިމަންނާ އަށް އެނގިއްޖެ.
އެހެންވީމާ، މިއަދު ނުކުމެ މި ޤައުމުގައި ތިބި ސިޔާސީ ލީޑަރުންނަށް އަނިޔާކުރަމުން އެ ދަނީ. އަޅުގަ ނޑު، އަޅުގަ ނޑާ
އިދިކޮޅު ފަރާތްތަކަށް ގޮވާލަން، މިއަދު ރައީސް ނަޝީދަށް އެ ދޭ އަނިޔާ މާދަމާ ރައީސް މައުމޫނަށް ވެސް މި ވަޙީދު
ދޭނެ. ވަޙީދަކީ ނުބައި، ނުލަފާ، ޖައްބާރު ގޮތެއްފޮތެއް ނެތް ވަރަށް ދަށް ފަންތީގެ މީހެއް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެން
މި ބުނަނީ އަނިޔާނުކުރާށޭ. މިއަދު އަނިޔާ ކުރާ ކޮންމެ މީހަކީ މާދަމާ އިންސާފުގެ ކުރިމައްޗަށް ހާޒިރުކުރެވޭނެ މީހެއް.
އަޅުގަ ނޑުމެން އެކަން ކުރާނަން. އެއީ ރައްޔިތެއް ކަމުގައި ވިޔަސް އަދި ފުލުހެއް ކަމުގައި ވިޔަސް، ނުޙައްޤުން ދޭ
އަނިޔާ އަށް އެ މީހަކު ޒިންމާވާންޖެހޭނެ. ޤާނުނީ ތަރަހައިގެ ބޭރުން މި ޤައުމުގައި އެއްވެސް މީހަކު އެއްވެސް މީހެއްގެ
ގަޔަށް އަތްލައިގެންނުވާނެ. އެއްވެސް އަނިޔާ އެއް ކޮށްގެންނުވާނެ. ފުލުހުންނަކަށް ނޯންނާނެ ޤާނޫނުގެ ބޭރުން އެކަން
ކުރާކަށް. އެހެންނަމަވެސް މަދު ފުލުހުންތަކެއް އެކަން ކުރަމުން އެބަ ގެންދޭ. ވިސްނާލަންޖެހޭ ކަމަކީ އެ ކުރާ ކަމެއްގައި
އެ ބޭފުޅަކު ޖަވާބުދާރީވާންޖެހޭނެކަން. އެ ބޭފުޅެއްގެ ފަހަތަކު އެ ދުވަހަކު ނުހުންނާނެ އަމުރުކުރާނެ ވެރިޔަކު. ނޫނީ
އެހެން ބޭފުޅަކު. ހަމަ އެ ބޭފުޅާ ނިކަމެތިވެގެންދާނީ. ޢާއިލާ ނިކަމެތިވެގެންދާނީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ދިވެހިރާއްޖޭގެ
ފުލުހުންނަށް ގޮވާލަން، ޤާނޫނީ ތަރަހައިގެ ބޭރުން އެއްވެސް ކަމެއް ނުކުރުމަށް. އެ ބޭފުޅުންނަށް އެނގޭނެ ޤާނޫނު
ވަރަށް ރަނގަޅަށް. އެހެންވީމާ، މި ޢަމަލުތައް ހިނގަމުންގެންދާ މަދު ފުލުހުން އެބަ ޖެހޭ ޤާނޫނީ ތަރަހައިގެ ތެރެއަށް
ވަންނަން. ވަދެ ތިމަންނާ އަށް ވެސް ލިބިގެންވާ ޙައްޤެއް ކަން ތިމަންނާ އަށް ޤާނޫނީ ޒިންމާ އެއްގެ ގޮތުގައި
އަދާކުރެވޭނީ. އޭގެ އިތުރަށް ކުރަމުންގެންސާ މަސައްކަތަކީ މި ޤައުމުގެ ރައްޔިތުން ޤަބޫލުކުރާނެ ކަމެއް ނޫން.
މުޒާހަރާކުރުމަކީ ޤާނޫނުއަސާސީން ލިބިގެންވާ ފުރުޞަތެއް. އެކަމުގެ ބޭނުން ރައްޔިތުން...
ކެލާ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله މަޢުޞޫމު ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! ޢާއްމު ރައްޔިތުންނަށް އެއްވެއުޅެ، ޚިޔާލުފާޅުކުރުމުގެ ޙައްޤު
ލިބިދޭންޖެހޭ. ފުލުހުންގެ ފަރާތުން އެފަދަ އެއްވުންތަކަށް ދޭންޖެހޭ ހިމާޔަތް ލިބިދޭންޖެހޭ. އަޅުގަ ނޑުމެން މިއަދު މި
ހުށަހެޅިފައިވާ ކުއްލި މައްސަލައަށް ބަލާއިރު ދެ ޤާނޫނަކާ ދޭތެރޭގައި ވިސްނާލަންޖެހޭ. އެއް ޤާނޫނަކީ، ޤާނޫނު ނަންބަރު
5/2118 ފުލުހުންގެ ޤާނޫނު. އަނެއް ޤާނޫނަކީ، 1/2113 ޞުލްޙަވެރިކަމާ އެކު އެއްވެއު ޅުމުގެ މިނިވަންކަމުގެ ޤާނޫނު.
މި ދެ ޤާނޫނުގެ މާއްދާތައް ކިޔައިލާފައި ދެން އަޅުގަ ނޑުމެން މިއަދު މި މަޖިލީހުގައި ބަހުސްކުރެވެމުންދާއިރު މި ދެކެވޭ
ވާހަކަތަކާ ދޭތެރޭ ޚިޔާލުކޮށްލީމަ ހިތަށްއަރާ އަޅުގަ ނޑުމެން ހެދި ޤާނޫނެއް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ނޭނގި ތިބެބާއޭ މި
ވާހަކަދައްކަނީ. ދެ ޤާނޫނުގައި ވެސް އެބަ އޮތް މިންތަކެއް ކަ ނޑައަޅާފަ. ފުލުހުންގެ ޤާނޫނުގައި އެބަ އޮތް ވާޖިބުތަކެއް
30

އެ ބޭފުޅުންނާ ހަވާލުކޮށްފަ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ޤާނޫނުއަސާސީން ލިބިދިން އާ މިނިވަންކަމުގެ ތެރެއިން ޞުލްޙަވެރިކަމާ
އެކު އެއްވެއުޅުމުގެ ޙައްޤުގެ އިންތައް ކަ ނޑައަޅާފައި އަލަށް މި އަހަރު ތެރޭ އެކުލަވައިލެވުނު ޞުލްޙަވެރިކަމާ އެކު
އެއްވެއުޅުމުގެ މިނިވަންކަމުގެ ޤާނޫނު އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ބަލަންޖެހޭ. މި ދެ ޤާނޫނުގެ ތެރެއިން ދާއިރު
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ފެންނަނީ މި ކަންތައްތައް ކުރިއަށް ދަނީ ވަކި ބައެއްގެ ޖަޒުބާ ތެއް މީގެތެރެއަށް ވަދެގެން.
އަޅުގަ ނޑުމެން ހަނދާނަށް އަންނަނީ 2119 ޖުލައި 21 ވަނަ ދުވަސް. އޭރު ކުރީގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އަލްއުސްތާޛު
މައުމޫނު ޢަބްދުލްޤައްޔޫމު، އެ ބޭފުޅާ ހުންނަވާ އަލިވާގެ އިން ނެރުމަށް ޓަކައި ފުލުހުން އަންނާތީވެ، ސަޕޯޓަރުން އެ
މަނިކުފާނުގެ ހިމާޔަތުގައި އެއްވި. މިއަދު މި ފެންނަނީ ހަމަ ކުރިން ރައީސްކަން ކޮށްފައި ހުންނަ ބޭފުޅުންގެ
ކަންތަކުގައި ސަޕޯޓަރުން އެ ބޭފުޅެއްގެ ހިމާޔާތުގައި ނުކުންނަ ތަން. ހިމާޔަތުގައި މި ނުކުންނަނީ ރައްޔިތުން.
ރައްޔިތުން މަގުމައްޗަށް ނުކުމެ، މިކަހަލަ މަޞްލަޙަތު ހައްލުނުކުރެވޭނެތީވެ މި އޮންނަނީ ޤާނޫނުއަސާސީންނާއި ޤާނޫނުގެ
ތެރެއިން ވަކި މުއައްސަސާތަކެއް އުފައްދާފަ. ޝަރްޢީ މަރުޙަލާގެ ކަންތައްތައް ހަމަޖައްސާފަ. ފުލުހުން ހަމަޖައްސާފަ.
ޕޮލިސް އިންޓެގްރިޓީ ކޮމިޝަން ހަމަޖައްސާފަ. އަޅުގަ ނޑުމެން ޢާއްމުން މީގެތެރެއަށް ވަދެގެން ވަރަށް ނޭއްގާނީ ގޮތުގައި
ކަންތައްތައް ދިޔައުމަ ދެކޮޅުން ވާންވެގެން މި ކަންތައް މި ވަނީ. އަޅުގަ ނޑު އެދެނީ ފުލުހުންނަކީ ޕްރޮފެޝަނަލް
ބައެއްގެ ގޮތުގައި މަސައްކަތްކުރުމަށް. އަދި އެއާއެއްކޮށް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ލިބިދީފައިވާ ޚިޔާލު ފާޅުކުރުމުގެ
މިނިވަންކަން ފުރިހަމަކަމާ އެކު ބޭނުންކުރުމަށް. ޚިޔާލު ފާޅުކުރުމުގެ މިނިވަންކަމަކީ ޞުލްޙަވެރި އެއްވުންތަކެއް ކަމުގައި
ހެދުމަށް. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނުނު އެމް.ޑީ.ޕީ އިން އެ ތަނަށް ހިނގާލުމެއް ހިނގަމުންދިޔަ ތަން. ފުލުހުން އެ
ތަންތަނަކަށް އަރައެއް ނުގަނޭ. މާލޭގައި މަގުތަކުގައި ރީއްޗަށް އެ ބޭފުޅުން މުޒާހަރާކުރި ދުވަސްވަރަކު
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ނުފެނޭ ފުލުހުން ތެރެއިން މިކަހަލަ ކަންތަކެއް. ފުލުހުން ޢަމަލުކުރަންޖެހެނީ އެ ބޭފުޅުން ވަކި
ގޮތަކަށް ޢަމަލުކުރާ ހިސާބަށް މުޒާހަރާކުރާ ބޭފުޅުން ކަންތައް ގެންދިޔައިމަ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު އެދެނީ ދިވެހި
ރައްޔިތުންނަކީ ޞުލްޙަ އަށް ލޯބިކުރާ، ސިޔާސީ މަޝްރަޙުގައި ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ފައިދާވާ ގޮތަށް ޚިޔާލު
ފާޅުކުރާ ބަޔަކަށް ވުމުގެ ފުރުޞަތު ލިބިދޭނެ ކަމަށް. ފުލުހުންގެ ޕްރޮފެޝަނަލިޒަމް ދުވަހުން ދުވަހަކަށް ކުރިއަށް
ގެންދާނެ ކަމަށް. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ. މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން މި ބަހުސް ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް ހުށަހެޅި، ތާއީދުލިބިފައި އޮތުމާ
އެކު މިހިސާބުން ވޯޓަކަށް ދަންނަވަން އަޅުގަ ނޑު ގަސްތުކުރަނީ. އެހެންވީމާ، ވޯޓަކަށް ދެންނެވުމަށް ޓަކައި ޖަހަންޖެހޭ
ރަނގަބީލު ޖައްސަވައިދެއްވުމަށް ދަންނަވަން. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) ހުރިހާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ވެސް ކާޑުކޮޅުތައް
ޗެކުކޮށްލެއްވުމަށް އަޅުގަ ނޑު ފުރުޞަތުއަރުވަން. ހުރިހާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ވެސް އިށީނދެވަޑައިގެން ކާޑުކޮޅުތައް
31

ޗެކުކޮށްލެއްވުމަށް އަޅުގަ ނޑު ފުރުޞަތުއަރުވަން. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ވޯޓަށް މި ދަންނަވަނީ، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ
ގަވާއިދުގެ 145 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަދި (ށ)ގެ ދަށުން، ހުޅުހެންވޭރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މޫސާ މަނިކު
ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ކުއްލި މައްސަލަ އަށް ވާހަކަފުޅުދައްކަވަން އެދިވަޑައި ގެންފައިވާ ހުރިހާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް
ފުރުޞަތުއަރުވާ ނިމެންދެން މި މައްސަލައިގެ ވަގުތު ކުރިއަށް ގެންދިއުމާ މެދު ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތަކަށް
ވޯޓުދެއްވުމަށް.
[ވޯޓުދެއްވުން]
ވޯޓުގެ ނަތީޖާ:
ހުށަހެޅުއްވި މެންބަރު: މައްޗަންގޮޅި އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މާރިޔާ އަޙްމަދު ދީދީ
ތާއީދުކުރެއްވި މެންބަރު: މާފަންނު އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިމްތިޔާޒު ފަހުމީ
ހާޒިރުވެވަޑައިގެން ތިއްބެވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 44
ވޯޓު ދެއްވީ: 25
ވޯޓު ނުދެއްވާ: 18
ވަކި ގޮތަކަށް ވޯޓުނުދެއްވާ: 11
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެ ވުން:
ވޯޓުގައި ބައިވެރިވި މެންބަރުންގެ އަދަދު 43. ފާސްވުމަށް ބޭނުންވާ އަދަދު 22. ޖުމްލަ 43. އެހެންކަމުން މައްޗަންގޮޅީ
އުތުރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މާރިޔާ އަޙްމަދު ދީދީ ހުށަހަޅުއްވައި، މާފަންނު އުތުރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު އިމްތިޔާޒު ފަހުމީ ތާއީދުކުރައްވާފައިވާ ގޮތުގެ މަތިން ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ 145 ވަނަ މާއްދާގެ
(ހ) އަދި (ށ)ގެ ދަށުން ހުޅުހެންވޭރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މޫސާ މަނިކު ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ކުއްލި މައްސަލަ
އަށް ވާހަކަފުޅުދައްކަވަން އެދިވަޑައިގެންފައިވާ ހުރިހާ މެންބަރުންނަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން މަޖިލީހުން ފާސްވެއްޖެ.
މިގޮތަށް ފާސްވުމާ ގުޅިގެން އަޅުގަ ނޑު ފުރުޞަތަށް އެދިވަޑައިގެންފައިވާ މެންބަރުންނަށް ފުރުޞަތުއަރުވަމުން
ގެންދާނަން. މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ 146 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން ކޮންމެ މެންބަރަކަށް ވެސް 3 މިނެޓުގެ
32

ފުރުޞަތުއަރުވަމުން މި ގެންދަނީ. އަޅުގަ ނޑު އެންމެ ފުރަތަމަ ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ފޮނަދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ޢަބްދުއްރަޙީމު ޢަބްދު اله އަށް. ނިޒާމާ ބެހޭ މައްސަލަ އެއް، ކާށިދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުاله
ޖާބިރު
(ނިޒާމީ މައްސަލަ)
ކާށިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله ޖާބިރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް އަޅުގަ ނޑު ނިޒާމާ ބެހޭ މައްސަލަ އެއް މި ނެގީ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގެ، އަޅުގަ ނޑުމެން
މަސައްކަތްކުރަމުން މިދާ އިމާރާތުގެ ތެރޭގައި ޖާސޫސްކުރާ އަޑުއަހާ ސާމާނުތަކެއް ހަރުކޮށްފަ އި ހުރި ޚަބަރު އަޅުގަ ނޑަށް
ލިބިފައި ވަނީ. މީ ވަރަށް ބޮޑު، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީސް މެންބަރުންނަށް ޖާސޫސްކުރުމާ، އެ މީހުންގެ ފޯނުތައް
އަޑުއެހުމާ، ވަރަށް މައްޗަށް މިކަން ރާއްޖޭގައި ހިނގަމުންދާކަން ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސަށާ، ހުރިހާ މެންބަރުންނަށް ވެސް
އެބަ އެނގޭ. އެހެން ވީމާ، އިންޑިޕެންޑެންޓު ބަޔަކު ގެނެސްގެ ން މިކަން ކުރަންޖެހޭ. އެހެންވީމާ، އެއީ ނިޒާމީ ވަރަށް ބޮޑު
މައްސަލަ އެއް. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މިނިވަންކަމާ އެއްކޮށް ފުރާނަ ސަލާމަތުން ތިބެގެން މަސައްކަތްކުރެވެން އެބަ ޖެހޭ.
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ރައީސް މި ގޭތެރޭގައި އަޅު ގަ ނޑުމެން ދައްކާ ވާހަކަތަކާ އެއްޗެހި އަޑު އަހަމުން ދާކަން
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެބަ އެނގޭ. މި ދޭތެރެއިން ފުލުހުން ވައްދައިގެން ، މިތާ އެތެރޭގައި ސިފައިން ވައްދައިގެން އެ
މަސައްކަތްކުރަމުން ދިޔަކަން ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ޚަބަރު ލިބިފައި ވަނީ. މިކަން ބައްލަވާފައި،
ފިޔަވަޅު އަޅުއްވައިދެއްވުން އެދެން. މީ ނިޒާމާ ބެހޭ މައްސަލަ އެއް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ކާށިދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ތިޔަ ވިދާޅުވި ޚަބަރަކީ އަޅުގަ ނޑު އަނހާފައިވާ ޚަބަރެއް ނޫން. އެހެންނަމަވެސް
ތިޔަ ވިދާޅުވި ޚަބަރަކީ އެކަމުގެ ގޮތުގައި ސީރިއަސްކޮށް މަޖިލީހުގެ އިދާރާ އިން ނަ ގާނެ ޚަބަރެއް. މަޖިލީހުގެ ކަމާ ބެހޭ
ކޮމިޓީތައް މެދުވެރިކޮށް. އަދި މަޖިލީހުގެ އިދާރާ އިން ތިޔަކަމާ ބެހޭ ގޮތުން ފިޔަވަޅުއަޅަމުން ގެންދާނަން. އަޅުގަ ނޑު
މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ފޮނަދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުއްރަޙީމު ޢަބްދުاله އަށް.
اله
ފޮނަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުއްރަޙީމު ޢަބްދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
بسن هلا الرحون الرحين. السالم عليكن . ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! މިއަދު...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
33

ނިޒާމާ ބެހޭ މައްސަލަ އެއް، ވިލުފުށީ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ރިޔާޟު ރަޝީދު
(ނިޒާމީ މައްސަލަ)
ވިލުފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު ރިޔާޟު ރަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި މަޖިލީހުގެ މާލަމުގައި މިހާރު ސައިބޯން ގެނެއްސަ ހުރި އެއްޗެއްސަށް މަސްތުވާތަކެތި އަޅާފައި
ހުރިކަމުގެ މަޢުލޫމާތު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ވަނީ ލިބިފަ. އެހެންވީމާ، އެކަން ޗެކުކުރެވޭނެ އިންތިޒާމެއް
ހަމަޖައްސައިދެއްވުމަކީ މަޖިލީހުގެ ރައީސް ކުރައްވަންޖެހޭނެ ކަމެއް. އެހެންވީމާ، އަދި އިއްޔެގަ އި ވެސް އޭގެން ބައެއް
އެއްޗެހި ބޮއިގެން ބައެއް މީހުންނަށް ތަފާތު ގޮތްގޮތް ވީ ކަމަށް މައްސަލަތައް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އޮތީ އެނގިފަ. އަދި
މިއަދު ވެސް ބައެއް ބޭބޭފުޅުން އޭގެ ތަކެތި ބޭނުންކޮށްގެން މިދެންނެވި ކަހަލަ މައްސަލަތަކާ ކުރިމަތިވި. އެކަން
ބައްލަވާލަދެއްވުމަކީ އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް އެދޭ ކަމެއް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވިލުފުށީ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ރިޔާޟު ރަޝީދު މަޖިލީހުގެ ސައިމާލަމުގައި މިހާރު ހުރި ތަކެއްޗާ ބެހޭ
ގޮތުން ތިޔަ ވިދާޅުވި ކަންތައްތަކަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން ވަގުތުން އެއާ ދޭތެރޭގައި ފިޔަވަޅުއަޅަންޖެހޭނެ ކަމެއް. އެހެންވީމާ،
މަޖިލީހުގެ އިދާރާ އިން މީގެ ކުރިން ވެސް ސައި ކޮޓަރީގައި ހުރި އެއްޗެއްސާ މެދު ޢަމަލުކޮށްފައިވާ ގޮތުގެ މަތިން
ޢަމަލުކުރެއްވުމަށް އަޅުގަ ނޑު މަޖިލީހުގެ އަމީންޢާއްމަށާއި މަޖިލީހުގެ އިދާރާ އަށް އަންގަން. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު
ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ފޮނަދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުއްރަޙީމު ޢަބްދުاله އަށް.
ފޮނަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުއްރަޙީމު ޢަބްދުاله ވާހަކަދެއްކެވުން:
بسن هلا الرحون الرحين.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ނިޒާމާ ބެހޭ މައްސަލައެއް، މިލަންދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަލީ ރިޟާ.
(ނިޒާމީ މައްސަލަ)
34

މިލަންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ރިޟާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ވަރަށް ނުރައްކާތެރި ގޮތަކަށް މިތަނުގެ އެއަރކޮންޑިޝަންތަކަށް ވިހަ ގޭސް އަޅާފައި ހުރި ކަމަށް
މަޢުލޫމާތު އެބަ ލިބޭ. އެހެންވީމާ، މިކަން ބައްލަވައިދެއްވުމަކީ ވަރަށް މުހިއްމު ކަމެއް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވަން.
ހަމަ ވަގުތުން މިކަމަށް ފިޔަވަޅުއަޅައިދޭންޖެހޭނެ. މީ ވަރަށް ނުރައްކާތެރިކަމެއް. މިތާ މިތިބަ ޢިއްޒަތްތެރި 77
މެންބަރުންގެ ފުރާނަ އަށް ނުރައްކާތެރި ވެދާނެ ފަދަ ކަމެއް މީ. އެހެންވީމާ، މިތާ އެއަރކޮންޑިޝަންތަކަށް ވިހަ ގޭސް
އަޅާނެކަމުގެ މަޢުލޫމާތު އެބަ ލިބޭ. މިކަން ބައްލަވައިދެއްވުން އެދެން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ތިޔަ މައްސަލަ ވެސް އަޅުގަ ނޑު މަޖިލީހުގެ އިދާރާ މެދުވެރިކޮށް ބަލާނަން. ތޮއްޑޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަލީ
ވަޙީދު.
(ނިޒާމީ މައްސަލަ)
ތޮއްޑޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ވަޙީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ރައީސް އަ ޅުގަ ނޑު ނިޒާމާ ބެހޭ މައްސަލަ އެއް މި ނެގީ ހެނދުނަށް ވުރެ ތަންކޮޅެއް ރުޅިމަޑުވެލީމަ. ރައީސް
އަޅުގަ ނޑު އެދެން ރައީސަކީ ވަރަށް ޙިކުމަތްތެރި ބޭފުޅެއް. މި މަޖިލީހުގައި ހިމެނޭ ސިޔާސީ ޕާޓީތަކުގެ މެދުގައި
މަޝްވަރާކޮށްގެން މި ރާއްޖޭގެ މި މަގުތަކާއި ރާއްޖޭގެ އަމަންއަމާންކަން ތަންކޮޅެއް ޞުލްޙަވެރިކޮށް ދާނެ ގޮތަކަށް
މިކަންކަން ހަމަޔަކަށް އަޅުވައިދިނުން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް މިހާރު ޢާއްމު ރައްޔިތުންނަށް އުޅެން އުނދަގޫވެއްޖެ
އިނގޭތޯ ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު ފޮނަދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުއްރަޙީމު ޢަބްދުاله އަށް
ފުރުޞަތުއަރުވަން.
ފޮނަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުއްރަޙީމު ޢަބްދުاله ވާހަކަދެއްކެވުން:
بسن هلا الرحون الرحين. السالم عليكن . ޝުކުރި އްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! މިއަދު މި ހުށަހެޅި،
ބަހުސްކުރަމުންދާ ކުއްލި މައްސަލައިގަ އި އަޅުގަ ނޑު ވެސް ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ އެއްވެސް ބަޔަކު އެއްވެސް
ބަޔަކަށް އަނިޔާ ކުރުމަކީ އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެން ޤަބޫލުކުރާނެ ކަމެއް ނޫނޭ. ހަމަ އެއާއެކީގަ އި އަޅުގަ ނޑަށް މި
35

ފާހަގަކުރެވެނީ އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މިއަދު ހުށަހެޅިގެން މި އުޅޭ މައްސަލަ އަކީ އަނިޔާއާ ދެކޮޅަށް
ހުށަހެޅިގެން އުޅޭ މައްސަލަ އެއް. މި މައްސަލައިގަ އި އަޅުގަ ނޑުމެން ކޮންމެ މީހަކު ވާހަކަ ދައްކަން ތެދުވެ ، އެމް.ޑީ.ޕީ
ކުށްވެރިކޮށްފަ އި، އަނެއް ބަޔަކު ޕީ.ޕީ.އެމް ކުށްވެރިކޮށްފަ އި، އަނެއް ބަޔަކު ޑީ.އާރު.ޕީ ކުށްވެރިކޮށްފައި، އަނެއް ބަޔަކު
ރައީސް މައުމޫނު ގޯސްކޮށްފަ. އަނެއް ބަޔަކު ރައީސް ނަޝީދު ކުށްވެރިކުރުމަކުން އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް ހައްލެއް
ނުލިބޭނެ މި ކަމަކަށް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެން ވާން އެބަ ޖެހޭ އެއަށްވުރެ ބޮޑަށް ސިޔާސީ ގޮތުން
ތަސައްރަފުފުދިފައި ތިބި ބަޔަކަށް. އަޅުގަ ނޑުމެން ރައްޔިތުން އަޅުގަ ނޑުމެން އިންތިޚާބުކޮށްފައި މިތަނަށް ފޮނުވާފައި
މިތިނީ މި ގޮތަށް ދިމާވާ ކަންތައްތަކު ގައި ޤައުމީ ފެންވަރުގައި ހައްލުހޯދައިދީ، މި ކަންކަން ހައްލުކުރެވޭނެ ޤާނޫނުތައް
ހަދައިދީ މި މަސައްކަތްކުރަން. އެހެންކަމަށްވަންޏާ އަޅުގަ ނޑުމެން މިކަންކަމާ ދޭތެރޭ ގައި މިހާރަށް ވުރެ ބޮ ޑަށް
ސީރިއަސްކޮށް ވިސްނައިގެން، އަޅުގަ ނޑުމެން އެންމެން އެކައްޗެއް ކިޔައިގެން، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޒާތީ މައްސަލަތައް
އެއްފަރާތައް ލާފައި، ޤައުމަށް ޓަކައި އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ މި ކަމުގައި އެންމެން އެކީގައި ތެދުވެ މަސައްކަތްތަކެއް
ކުރަން. އެހެންނޫނިއްޔާ މާދަމާ އެހެން ބޭފުޅަކު ވެރިކަމަށް އަޔަސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެންނަމުން ދާނީ މި މަންޒަރު.
އަޅުގަ ނޑުމެން ދުށީމު މީގެ ކުރިންވެސް ހަމަ މި ޤައުމުގައި ވެރިކަން ކުރި ބޭބޭފުޅުން ހައްޔަރުކުރަން މަސައްކަތްކުރި.
އަދި އިއްޔެ މި ފެނުނީ ހައްޔަރުކޮށްގެން ގެންދިޔަ ތަން. އެކަންކަމަކީ އެއީ އަޅު ގަ ނޑުމެންނަށް އެހާ ބަލައިގަންނަން
ފަސޭހަ ކަމަކަށް ނުވާނެ. އެއަށްވުރެ ބޮޑަށް އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޤާނޫނުތަކަށް އިޙްތިރާމުކުރާ
ބަޔަކަށް ވާން ފުލުހުން ވެސް އެބަޖެހޭ އެ މީހުންގެ ޒިންމާ އެ މީހުންނަށް ލިބިފައިވާ ޤާނޫނީ ޒިންމާ އިމުގެ ތެރެއިން
ފުރިހަމަކުރަން. ހަމަ އެގޮތަށް ޢާއްމު ރައްޔިތުން ވެސް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކު ރަނީ ފުލުހުންގެ ވާޖިބަށް
ހުރަސްއަޅައިގެންނުވާނެ ކަމަށް. އަޅުގަ ނޑުމެން މިއަދު މިތާ ތިބެ ރިޔަލިޓީ އޭ، ވަޓް އިޒް ދިސް އޭ ކިޔާފައި
ވާހަކަދެއްކުމަކުން އަދި މި ކަންކަމެއް ހައްލެއް ނުކުރެވޭ. މިތާ ދެކެވޭ ވާހަކަ ރަނގަޅަށް އަޑު އަހައިގެން މި ތަނަށް
ހުށަހެޅިފައި ހުރި މައްސަލަތަކާ ދޭތެރޭގައި ފުންކޮށް ވިސްނައިގެން ވާހަކަދެއްކީމަ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ކަންކަން
ކުރެވޭނީ. އަޅުގަ ނޑުމެން މާދަމާ މި ޤައުމުގެ ވެރިކަމަށް މީހަކު ގެންނަށް އުޅޭއިރު އަޅުގަ ނޑުމެން ބަލައިލަންޖެހޭ
އަޅުގަ ނޑުމެން ވެރިކަމަށް މި ގެނެވެނީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ޤާނޫނާ އެއްގޮތަށް މި ޤައުމުގައި ވެރިކަން ހިންގައިދޭނެ
މީހެއްތޯ. އަޅުގަ ނޑުމެން މިތާނގައި ވާހަކަދައްކާއިރު އަޅުގަ ނޑުމެން ވިސްނަން އެބަ ޖެހޭ މިދެންނެވި ގޮތަށް
އަޅުގަ ނޑުމެން އެކަކު އަނެކަކަށް އޮންނަ ޒާތީ ހަސަދަ ފިލުވުމުގެ ބަދަލުގައި މި ހުށަހެޅިގެން އުޅޭ މައްސަލަ އަށް
ހައްލެއް ހޯދައިގެން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޤައުމު ހަމަމަގަށް ގެންދެވޭތޯ. އަޅުގަ ނޑުމެން މަގުތައް މަތީ އަމާންކަމާ އެކީގަ އި
އަޅުގަ ނޑުމެން ހިނގައިލެވޭނެ ގޮތެއް ހޯދައިދިނުން އެއީ މިއަދު ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރުންގެ މަސްއޫލިއްޔަތެއް.
އަޅުގަ ނޑުމެން ހަމައެކަނި މިތަނަށް މައްސަލަ އެއް ހުށަހެޅީމަ އެކަކު ތެދުވެ ރީކޯ މޫސާ އަށް ބަވާފައި، އަނެކަކު ތެދުވެ
ޢަބްދުއްރަޙީމަށް ބަލާފައި، އަނެކަކު ނިކުމެ ސަލީމަށް ބެވިޔަސް މި ކަމެއް ހައްލެއް ނުކުރެވޭނެ. އެހެންވެގެން އަޅުގަ ނޑު
36

ތަކުރާރުކޮށް މި ދަންނަވަނީ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސޭ އަޅުގަ ނޑުމެން އެންމެންނަކީ ވެސް ސިޔާސީ ގޮތުން ތަސައްރަފުފުދޭ
ބަޔަކަށް ވަމާ ހިނގާށޭ. ރައްޔިތުން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ކޮނޑުގައި އަޅުވާފައި އޮތް މަސްއޫލިއްޔަތު އަދާކުރަން
ތެދުވެރިވާން އެބަ ޖެހޭ. އަޅުގަ ނޑުމެން ކެނެރީގޭ ނަޝީދު ދެކެ ރުޅިއައިސްގެން އޭނައަށް ހިތަށްއެރި އެއްޗެއް އެއްބަޔަކު
ގޮވާފަ އި، އަނެއް ބަޔަކު މައުމޫނަށް ގޮވާފައި، އަނެއް ބަޔަކު ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސަށް ގޮވިޔަސް މި ކަމެއް ހައްލެއް
ނުކުރެވޭނެ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މިއަދު ފެނިގެން މި ދަނީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މަގުތަކުގެ އަމާންކަން
ގެއްލިފައި އޮތް މަންޒަރު. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މިއަދު ފެނިގެން މި ދަނީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޤާނޫނަކަށް ގަވާއިދުތަކަށް
ބަޔަކު އިޙްތިރާމުނުކުރާ މަންޒަރު. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެންނަމުން މިއަދު މި ދަނީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ގޭގޭގައި ހިމޭންކަމާ
އެކީގައި ރޭގަ ނޑު ވަދެ ނިދާލެވެން ނެތިގެން އުޅޭ މަންޒަރު. މި ހިސާބަށް މި ޤައުމުގެ ކަންތައް ދިޔައިމަ ސިޔާސީ
ޕާޓީތަކާއި ސިޔާސީ ޚިޔާލުތަކާއި ސިޔާސީ ފިކުރުތައް އެބަ ޖެހޭ އެއްކައިރިކޮށްލަން. އެއްކައިރިކޮށްލާފައި
އަޅުގަ ނޑުމެން...
ދާންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ރިޔާޟު ވާހަކަދެއްކެވުން:
بسن هلا الرحون الرحين ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! ރާއްޖޭގެ އިންތިޚާބީ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ މުޙައްމަދު
ނަޝީދު ހައްޔަރުކުރުމާ ގުޅިގެން މާލޭގައި ހަލަބޮލިކަން އުފެދި، އަދި ގިނަ އަދަދެއްގެ ބަޔަކަށް ވަނީ ލާއިންސާނީ
އަނިޔާލިބިފަ. އަދި ކޮންމެ ބަޔަކު ކޮންމެ ގޮތަކަށް ވާހަކަދެއްކި ކަމުގައި ވީނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެންނަން އޮތް
ޙަޤީޤަތަކީ އެއީ ވީޑިޔޯ އިންނާއި އަޅުގަ ނޑުމެން ލޮލުން ފެންނަށް އޮތް ޙަޤީޤަތެއް. ކަ ނޑައެ ޅިގެން މުގުރުތަކުން ތަޅައި
ރައްޔިތުންނަށް ލާއިންސާނީ އަނިޔާކޮށް ، ބޮލުގައި ތަޅައި އަތްތައް ބިންދައިލާފައި އެބަ ހުރި. އެކަން އެބަ ހުރި
ވީޑިޔޯތަކުން ފެންނަން. އަދި މިކަންކަން ބަލައިގަނެ ޕޮލިސް އިންޓެގްރިޓީ ކޮމިޝަނުން އެބަ އޮތް މިފަދަ މީހުން
މަޤާމުން ދުރުކުރަން ފިޔަވަޅުއެޅުމަށް ބުނެފަ. މި މަޖިލީހުގައި ދެންމެ އެހެން ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކު ވެސް ވިދާޅުވިހެން
މި މަޖިލީހުގައި އާދެ! މެންބަރަކު ވިދާޅުވި. ތަކުރާރުކޮށް ހަމަ ލާއިންސާނީ އަނިޔާއޭ ދިނީ. އާދެ! މި ހިސާބަށް
ދިޔައިރުގައި ވެސް މިކަންކަމާ ދޭތެރޭގައި ފިވަޔަޅުނޭޅި އަލުން އަނބުރާ ހަމަ އެ މީހުން އިއްޔެ ވެސް ނިކުމެ، ރޭގައި
ވެސް ނިކުމެ، މި ވަގުތު ވެސް ނިކުމެ ރައްޔިތުންނަށް އަނިޔާކުރަން ތިބޭތިބުން އެއީ މި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ
މެންބަރަކަށް ވެސް މި ޤައުމުގެ އެއްވެސް ރައްޔިތަކަށް ބަލައިގަނެވޭނެ ކަމެއް ނޫން. އެއީ އަޅުގަނޑުމެން ދައްކާ ވާހަކަ.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ކަމެއް މި ވިސްނެނީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ބޮލުގައި ޖެހީމަ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
ދަރިފުޅު ގައިގައި ޖެހީމަ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އަނބިންގެ ގައިގައި ޖެހީމަ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސްގެ ގެކޮޅަށް ވަދެ، ގޭގެ
ޙުރުމަތްކަ ނޑާލައި ކަންކަން ކުރީމަ މަނިކުފާނަށް ކަންބޮޑުވެވަޑައިގެންނެވި. ޕާޓީން ނޫސްބަޔާން ނެރުނީ. އަޅުގަ ނޑު
މަޢުޞޫމު އަރިހުން ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ ކިހިނެއްތޯއޭ އެކަން ވެދިޔައީ. ފުލުހުން ގޭގޭއި އިޙްތިރާމާ އެކީގައި
37

ކަންކަން ކުރާނެ ގޮތްތަކަކާއި ޤާނޫނުތަކާއި ގަވާއިދުތަކާ އި ޢާއްމު އުސޫލުތަކެއް އޮވޭ. ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކު އަވަހާރަވެގެން ދިޔައީ. ވަކި ޕާޓީއަކަށް ނިސްބަތްވާ 3 ބޭފުޅުން ހައްޔަރުކޮށް، މަސްދުވަސް، ދެ
މަސްދުވަސް ވަންދެން ހިފެހެއްޓީ. ކިހިނެއްތޯ ވީ. އެންމެ ފަހުން 6 ފުޅި ފެންބޮއިގެން ބާޣީ ރިޔާޒު ކަ ނޑައެޅިގެން
ދޮގުހެދީ. މިއަދު މުޅި އެތި އަތަށް ގޮވާފައި އެ އޮތީ. ދާދި އިހަށްދުވަހު އަސްވާޑަށް ހަމަލާދިންތާ ބަރާބަރު 1 މިނެޓު
ތެރޭގައި ފުލުސް ޖިޕު އޮތީ އޭނާ ނަގަން. އެތާގައި ހުރި ބޭންކުތަކުގެ ޓީވީ ކެމެރާތަކުންނާ، އެތާގައި ހުރި ޓިކެޓު ވިއްކާ
ކެމެރާތަކުން އެބަ އޮތް ކާކުކަން، ޖެހީ، ކާކުކަން އެކަން ކުރީ. މިހާތަނަށް އައިއިރު ކޯޗެއްތޯ ހޯދިފައި އޮތީ. ދެންމެ
ޢަބްދުއްރަޙީމު ވިދާޅުވި ފަދައިން އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ ޚިޔާލުތަފާތުވުން ނައްތާލަން. މި ޤައުމާ ދޭތެރޭ ވިސްނަން.
އަޅުގަ ނޑުމެން އެސް.އޯ ފުލުހުންގެ ބަޣާވާތްކޮށްގެން ތިބި ވިއްސަކަށް މީހުން، ތިރީހަކަށް މީހުން ޤައުމު ދޫކޮށްލީމަ ވާނެ
ހަތަރެތި މި ވަނީ. މާދަމާ ވެރިކަން ބަޔަކު އަޔަސް މި ޤައުމުގައި މިނޫން ގޮތެއް ނުވާނެ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް އެބަ ޖެހޭ ހަމަ ބިމުގައި ފައިތިލަ ސާބިތުކޮށް
ތެދުވަން. ޤާނޫނީ ބާރު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ނުހޯދި، މިދިޔަ އަހަރު އަޅުގަ ނޑު ދެއްކި ވާހަކަ. އަޅުގަ ނޑު ދެންނެވިން މި
މަޖިލީހުގެ މައްޗަށް ބަޔަކު ވެރިކަންކުރާނޭ. މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެން މިތިބީ ވާވެފައި، ޕެރެލައިޒްވެފަ. އެއީ
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ބަސް މި ތަޅުމުގައި ނުބުނެވުނީމަ. ފަހަތަށް ޖެހުނީމަ ވީ ގޮތް، ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަ ނޑުމެން މި ހިސާބުން 31 މިނެޓުގެ ހުސްވަގުތުކޮޅެއް ބޭނުންކުރާނީ. އަލުން މަސައްކަތް ފަށާނީ 11 ޖަހާއިރު.
ފަށާއިރު އަނެއްކާވެ ސް އަޅުގަ ނޑު ކުރިއަށްގެންދާނީ ހަމަ މަޖިލީހުން ފާސްކުރައްވައި މި ކުރިއަށްގެންދަވަން
ގަސްތުކުރައްވާފައި އޮތް ގޮތަށް މި ބަހުސް. ކޮންމެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކަށް 3 މިނެޓުގެ ފުރުޞަތުއަރުވަމުން
ގެންދާނަން. މި ހިސާބުން 31 މިނެޓުގެ ހުސްވަގުތުކޮޅެއް އަރުވަން. والسالم عليكن.
[ހުސްވަގުތުކޮޅު: 11:31 އިން 11:12 އަށް]
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ހުސްވަގުތުކޮޅަށްފަހު އަޅުގަ ނޑު ޖަލްސާ ކުރިއަށްގެންދަން މި ފަށަނީ. އަޅުގަ ނޑު ކުރިއަށް ގެންދާނީ މިއަދު ހުށަހެޅުނު
ކުއްލި މައްސަލައިގެ ބަހުސް. އަޅުގަ ނޑު ފުރަތަމަ ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ދިއްދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އަޙްމަދު ސަމީރަށް.
38

ދިއްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ސަމީރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއަދު ހުށަހެޅިފައިވާ ކުއްލި މައްސަލައާ ގުޅޭ ގޮތުން އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވަން
ބޭނުންވަނީ ޤައުމުގެ ހާލަތު އެއް ދުވަހުން އަނެއް ދުވަހަށް މި ދަނީ ކެހިވެރިކަމާއި އަނިޔާވެރިކަމާއި މީހުންގެ
ޙައްޤުތަކަށް އަރައިގަތުމަށް ކެނޑިނޭޅި މަސައްކަތްތަކެއް ކުރެވެމުންނޭ. އަދި މިކަންތައްތައް ހިފަހައްޓައި، ނަގަހައްޓާ
އަދި އެކަންކަން ރަނގަޅުކުރަންޖެހޭ ފަރާތްތަކުން ވެސް އެކަމުގެ ތެރޭގައި އިހުމާލުވެފައި ވާކަން އަޅުގަ ނޑު
ފާހަގަކުރަން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ފުލުހުންގެ ކޯޑް އޮފް ކޮންޑަކްޓުގެ 3 ވަނަ މާއްދާގައި އެބަ ބުނޭ ދިވެހި ފުލުހުންގެ
ވާޖިބުތައް އަދާކުރުމުގައި ޢާއްމުންނަށް ޚިދުމަތް ފޯރުކޮށްދިނުމުގައި ފުލުހުންނަކީ އިންސާނީ ޙައްޤުތަކަށް ރައްކާތެރިވުމާއި
ފަރުދުންގެ ޙައްޤުތައް ހިމާޔަތްކޮށްދިނުމަށް މަސައްކަތްކުރާ ބަޔަކަށް ވާންޖެހޭނެ ކަމަށް. އެހެންނަމަވެސް
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެން މި ދަނީ އެއާއި ދިމާ އިދިކޮޅަށް ފުލުހުންގެ ފަރާތުން ވެސް ޢާއްމު ރައްޔިތުންނަށް
އަނިޔާވެރިކަމަށް ޢަމަލުތައް ހިންގަމުންދާ ތަން. އަދި އެކަމުގެ ތެރޭގައި ރައްޔިތުން ގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރުންނެއް،
ރައްޔިތުންނެއް އަދި އެނޫން ފަރާތެއް ތަފާތެއް ނުކޮށް އަނިޔާކުރަމުން ދާތަން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެން މި ދަނީ.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ފުލުހުން ބޭނުންވީމާ ފުލުހުން މުޅި ހަށިގަ ނޑު ނިވާކޮށްގެން ތިއްބަވައިގެން އެ ޢަމަލުކުރާއިރު
ފުލުހުންގެ ގަވާއިދާއި ޤާނޫނާ އެއްގޮތްވާ ގޮތުގެމަތިންނެއް ނޫން އެކަން ކުރަމުން އެ ގެންދަވަނީ. ހަމައެއާއެކުގައި
ފުލުހުން ބޭނުންވާ ފަރާތެއްގެ ވީޑިއޯ ޢާއްމުކޮށްގެން އެކަން ކުރާއިރު ދިވެހި ރައްޔިތަކަށް ވެސް އޮންނަންޖެހޭނެ އެ
މީހަކަށް އަނިޔާ ލިބޭ ހިނދު، އޭނާ ދަޢުވާ އެއް ކުރުމަށާއި އެ ކަންތައްތައް ކުރުމަށް ޓަކައި، ދިއުމަށް ޓަކައި އެ ފުޓޭޖު
ލިބޭނެ ގޮތްތަކެއް ހުންނަންޖެހޭ އެބަ. އެހެންނަމަވެސް ރައްޔިތުންގެ ޙައްޤުތަކެއް ނެތް. ފުލުހުން ހިމާޔަތްކުރުމަށް ޓަކައި
ނުވަތަ ފުލުހުން ބޭނުންވާ ބަޔަކު ހޯދުމަށް ޓަކައި ވީޑިއޯ ޢާއްމުކޮށް އެކަން ކުރާ ތަން ފެންނަނީ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް،
މިކަންކަން ހައްލުވާނީ، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވަން ބޭނުން މި ކަންކަން ހައްލުކުރުމުގައި އެންމެ ބޮޑު ޒިންމާ އެއް
އަދާކުރަން މި ޖެހެނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓު. ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ތެރޭގައި 4 ފަ ނޑިޔާރަކު ހަމައިން ނެއްޓިގެން
އެބަ އުޅޭ. އެ 4 ފަ ނޑިޔާރަކު އެބަ ޖެހޭ ހަމަމަގަށް އަޅުވަން. އަދި ހަމައެއާއެކުގައި އެޓަރނީ ޖެނަރަލް ބައިވެރިވެގެން
މިކަން ކުރަމުން މި ދަނީ. ކޮބައިތޯ އެ ބޭފުޅުން ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ކޮމިޓީތަކަށް ފުލުހުން ހާޒިރުނުވުމަށް އެޓަރނީ
ޖެނަރަލް ލަފާދިން ހިސާބުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުން އަމިއްލަ އަށް އެބަ ޖެހޭ ރަޢުޔެއް ނެރެން. އެކަން
އެގޮތަށް ނުކުރުމަށް އަންގަން. މި ބޭފުޅުންގެ ނެތް. އަދި ހަމައެއާއެކު ފާހަގަކުރަން އެބަ ޖެހޭ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާކަން
ކުރައްވާފައިވާ ބޭފުޅަކު އެކި ގޮތްގޮތުން ދުއްތުރާކޮށް، ކަންތައް ކުރަމުންދާއިރު ކަ ނޑައެޅިގެން ޤާނޫނުއަސާސީގައި
ޝަރުޢީ ނިޒާމުގެ ތެރޭގައި ތިއްބަވާ ޖަޖުންނަށް އެބަ އޮތް ތަޢައްޞަބުން އެއްކިބާވެގެންނޭ ކަންތައްތައް، މައްސަލަތައް
ކުރިއަށް ގެންދަންވާނީ. ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ އެއް ޖަޖަކު ކަ ނޑައެޅިގެން ރައީސް ނަޝީދާ ބެހޭ ގޮތުން އެ މަނިކުފާނަށް
39

ހިތްހަމަނުޖެހުންފާޅުކޮށް ކަންތައް ކުރިއިރު އެ ބެންޗުގައި އިންނަވައިގެން މައްސަލަތައް ނިންމީމާ ތަޢައްޞަބުން
އެއްކިބާވާނެތޯ. އެހެންވީމާ، މިފަދަ ހާލަތެއްގައި އޮތް ތަނެއް މިއީ. އަދި ހަމައެއާއެކުގައި ސުޕްރީމް ކޯޓަށް ހުށަހެޅިފައި
އޮތް މައްސަލަ އެއްގައި އެއް ފަ ނޑިޔާރަކު ފިއްލަވައިގެން އުޅުއްވާތީ އެ ދަނީ އެ މައްސަލަތައް ނުބެލިގެން. އެއީ 7
ފަ ނޑިޔާރުން ހާޒިރުވެ ތިބެންޖެހޭ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހަކަށް ވާތީވެ. އެހެންވީމާ، އެފަދަ ހާލަތުގައި އެ
އެޑްވާންޓޭޖުނަގައިގެން ފިލައިގެން އުޅުއްވާ ބޭފުޅުންގެ ސަބަބުން މި ރާއްޖޭގެ ޢަދުލުގެ ނިޒާމު މި އޮތީ ހަލާކުވެފަ. މި
ވެގެން އުޅޭ ގޮތަކީ އިންޓެރިމް ޕީރިއަޑުގައި ނަމަވެސް މަޤާމުތައް ލިބިވަޑައިގަތީމާ އެކަމުގެ ދަހިވެތިކަމުގައި މުޅި
ޤައުމުގެ ޝަރުޢީ ނިޒާމު ހަލާކުކޮށްލައިގެން މި ދަނީ. އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ މިކަން ބަލަން. އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ
ޖެހޭ މިކަމަށް ހައްލެއް ހޯދަން. އަޅުގަ ނޑުމެން މިކަމަށް މަސައްކަތްނުކޮށް، ހައްލުތަކެއް މި މަޖިލީހުން ނުހޯދައިފި ކަމަށް
ވާނަމަ މި ރާއްޖެ އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެންދާނީ ޤަތުލުޢާއްމު ޢާއްމުވެފައިވާ ތަނެއްގެ
ގޮތުގައޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިކަންކަން ހައްލުކުރެވޭނީ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހާއި ހުރިހާ މުއައްސަސާތަކެއް އެކުގައި
މަސައްކަތްކޮށްގެން ކަމުގައި ދަންނަވަން. ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް ދެއްވި ފުރުޞަތަށް.
މެދުހެންވޭރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ޢާޒިމު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އެއްވެސް މުއައްސަސާއަކުން ޤާނޫނާއި ގަވާއިދާ
ޚިލާފު ޢަމަލުތައް ހިންގައިގެންނުވާނެ. އެކަން އަޅުގަ ނޑު އަބަދުވެސް ކުށްވެރިކުރަން. ރައްޔިތުންނަށް ނިކަމެތިކަން،
އަނިޔާގެ ކަންތައްތަކަށް އަޅުގަ ނޑު އަބަދުވެސް ދެކޮޅުހަދާނަން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުމެން ޤަބޫލުކުރަންޖެހޭ
ފުލުހުންނަކީ ޚާއްޞަ ތަމްރީނުތަކެއް ލިބި، މުޒާހަރާތައް ހޭންޑުލްކުރަން ދަންނަ، ހަމަ ޔަޤީނުން ވެސް ތަޖުރިބާ ހުރި
ފަރާތްތަކަށް ވާނެ. އަޅުގަ ނޑުމެން ހަމަ އަނެއްކޮޅުން ބަލައިލާއިރު ޤަބޫލުކުރަންޖެހޭނެ ފުލުހުންނަކީ ވެސް އިންސާނުން.
އެމީހުންނަށް އަނިޔާވާ، ގެއްލުންވާ، އެ މީހުންނަށް އުނދަގޫވާ ކަންތައްތައް ކުރުމުން ބައެއް ފަހަރު ބައެއް މީސްމީހުން
އޭގެތެރޭގައި ތިބޭ ކޮންޓްރޯލުން ނެއްޓި، ހަމައިން ނެއްޓިގެންދާނެކަން އަޅުގަ ނޑުމެން ޤަބޫލުކުރަންޖެހޭ. އަޅުގަ ނޑު
ދަންނަވަން މި އުޅެނީ ފުލުހުން ވެސް ޖުމްލަކޮށް ހުރިހާ ފުލުހުން ކަންތައްތައް ކުރަނީ ގޯސްކޮށެކޭ ނޫނޭ. ޢާއްމުކޮށް
މަދު ފުލުހުން ވެސް، ވަރަށް މަދު ފުލުހުން ފިޔަވައި، ގިނަ ފުލުހުންނަކީ ޕްރޮފެޝަނަލްކޮށް ކަންތައްތަކު ގައި
ޒިންމާދާރުކަން މަތީގައި ކަންތައްތައް ކުރަމުންދާ ފަރާތްތަކެކޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުމެން ޤަބޫލުކުރަންޖެހޭނެ
މިހާރަކަށް އައިއްސަ ފުލުހުންނާ ދޭތެރޭގައި ތަފާތު ޝަކުވާތައް އެކި ހިސާބުހިސާބުން ކުރަމުން އެބަ ދޭ. މި
ކަންތައްތައް ފުލުހުންގެ މުއައްސަސާއިން ވެސް ތަންކޮޅެއް ޕޮޒިޓިވް ގޮތެއްގައި ނަގައިގެން ފުލުހުންގެ ތެރޭގައި ވެސް
މައްސަލައެއް އުޅޭ ކަމަށް އެބަ ޤަބޫލުކުރަންޖެހޭ. ހަމައެއާއެކު އަޅުގަ ނޑު މި ވާހަކަ އައިގެން، ހުޅުހެންވޭރު ދާއިރާގެ
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ހުށަހެޅި މައްސަލައާ ބެހޭ ގޮތުން އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަންޖެހެނީ އިއްޔެ އެ ދިމާވި
40

ކަންތައްތަކުގައި ޙަޤީޤަތުގައި ޞުލްޙަވެރިކަމާ އެކު އެއްވެއުޅުމުގެ މިނިވަންކަން އެބަ ލިބިގެންވޭ. އެހެންނަމަވެސް އިއްޔެ
އެ ކަންތައްތައް ވެގެން ދިޔައީ ހަމަ ޔަޤީނުން ވެސް ގިނަ ހިސާބުތަކުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް، އަޅުގަ ނޑަށް ފެނިގެން
ދިޔަ މަންޒަރުތަކުން ފެނިގެން ދިޔައީ ޞުލްޙަވެރިކަމާ އެކު އެއްވެއުޅުމުގެ މިނިވަންކަމުގެ ބޭނުންކުރާ ތަނެއް ނޫން.
އެއަށްވުރެ މާ ބާރުގަދަ ގޮތެއްގައި ހަނގުރާމަކުރަން ނިކުމެ ތިބި ފަހުލަވާނުން ގޮތަށް ހަނގުރާމަކުރަމުންދާ މަންޒަރު
ފެންނަމުން ދިޔައީ. ޞުލްޙަވެރިކަމާ އެކު ނިކުމެ އުޅުނު، އެ ނަމުގައި ނިކުމެއުޅުނު ފަރާތްތަކުން މަސައްކަތްކުރަމުން
ދިޔައީ. އެހެން ކަމުން ފުލުހުންނަށް ވެސް މަޖުބޫރު އެބަ ވޭ އެ މީހުންނަށް ބާރުގެ ބޭނުން ކުރެވެން އޮތް އެންމެ
ބޮޑުވަރަކަށް ބާރުގެ ބޭނުންކޮށްގެން މަޞްލަޙަތު ހިފަހައްޓަން، ޞުލްޙަވެރި ކަން ގެންނަން. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މި
މާލޭގައި، ތޮއްޖެހިފައިވާ މި މާލޭގައި އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އެބަ ޖެހޭ ޞުލްޙަމަސަލަސްކަން އޮންނަން.
އަމާންކޮށް މީހުންނަށް ދިރިއުޅެވޭނެ ގޮތް ވާން. އެއްތަނުން އަނެއް ތަނަށް ތަންކޮޅެއް ފަސޭހަކޮށް، މަޑުމައިތިރިކޮށް
އެއްތަނުން އަނެއް ތަނަށް ދާން ބޭނުންވާ މީހަކަށް ދެވޭނެ މަގު އަޅުގަ ނޑުމެން ތަނަވަސްކޮށްދޭން. ފުލުހުންގެ އެ
މަސައްކަތްކުރަން މިހާ ހިސާބަށް މަސައްކަތް ކުރަމުންދާކަން އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަން. ފުލުހުންނަށް އަޅުގަ ނޑު ޝުކުރު
ވެސް އަދާކުރަން. އަދިވެސް އަޅުގަ ނޑު ފުލުހުންނަށް ގޮވާލަން ބޭނުންވަނީ ފުލުހުންގެ ތެރޭގައި ވެސް ހުރި މައްސަލަ
އެއް ވެއްޖެއްޔާ އެކަން ޤަބޫލުކޮށް، އެކަން ޤަބޫލުކޮށް ވީވަރަކުން މަސައްކަތްކުރަންޖެހޭނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު
ޤަބޫލުކުރާތީވެ އެ ވާހަކަ ހަމަ ދަންނަވާލަން. ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ފުވައްމުލަކު އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ރަފީޤު ޙަސަން ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! މިއަދު ހުށަހެޅިފައިވާ ކުއްލި މައްސަލައިގައި ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ހުށަހަޅުއްވާފައި މި އޮތް ގޮތުން ފުލުހުން ޢާއްމު ރައްޔިތުންނަށް، ޚާއްޞަކޮށް މުސް ކުޅިންނަށާއި ކުޑަކުދިންނަށް
އަނިޔާތަކެއް ކުރަމުންދާތީ އެކަން ހުއްޓުވުމަށް ޓަކައި ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ މައްސަލަ އެއްގެ ގޮތުގައި މި އޮތީ. އާދެ!
އަޅުގަ ނޑުމެން ވިސްނާލަން އެބަ ޖެހޭ މި ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުގައި މިދިޔަ ދައުރުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ނިންމީ
އެއްވެއުޅުމުގެ މިނިވަންކަމާ ބެހޭ ޤާނޫނު. އެ ޤާނޫނަށް މިހާރު ޢަމަލުކުރަން ފެށިފައި އޮތީ. އާދެ! އޭގެއިތުރުން
ފުލުހުންނާ ބެހޭ ޤާނޫނު. އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މުޖުތަމަޢުގައި މިހާރު ހިނގަމުންދާ ހަމަނުޖެހުންތައް.
އާދެ! ސިޔާސީ ގޮތުން ހަލަބޮލިވެފައި އޮތްކަމުގައި ވިޔަސް އެކަންތައްތައް ކޮންޓްރޯލްކޮށް، ޢާއްމު ރައްޔިތުންނަށް
ޞުލްޙަމަސަލަސްކަން ގެނެސްދޭން ތިއްބަވާ އެންމެ އިސް ބަޔަކީ ފުލުހުންކަން. އާދެ! އެ މަސައްކަތުގައި
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެން މި ދިޔައީ ރައީސް ނަޝިދު ބަންދުކުރުމާ ގުޅިގެން އުފެދިގެން ދިޔަ މައްސަލަތަކެއް.
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެންދިޔަ ކުރީގެ ރައީސް އަލްއުސްތާޛު މައުމޫނު ޢަބްދުލްޤައްޔޫމު 2119 ވަނަ އަހަރު އެ
މަނިކުފާނު ފުލުހުންގެ އޮފީހަށް ގެންދަވަން ނެރުއްވި އަމުރަކާ ގުޅިގެން އެ މަނިކުފާނުގެ ދިފާޢުގައި އޭރު އެ ޕާޓީގެ
41

ސަޕޯޓަރުން، އާދެ! ޑީ.އާރު.ޕީގެ ސަޕޯޓަރުން އެ މީހުން ވެސް ހިމާޔަތްކުރަން މަސައްކަތްތަކެއް ކުރި. އެހެންނަމަވެސް
އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް ފެނިގެންނުދޭ އެއްވެސް ވަރަކަށް އެއްވެސް ބަޔަކަށް އަނިޔާކޮށް، ގެއްލުންދީ އަދި ތަންތަނަށް
ގެއްލުންދީ ހެދި ތަނެއް. އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އިއްޔެ ވެސް ފެނިގެން ދިޔައީ ހަމަ ބައެއް ޢާއްމު
ވިޔަފާރިވެރިންގެ ވިޔަފާރިތަކަށް ގެއްލުންދީ، އަދި ޢާއްމު ރައްޔިތުންގެ ތެރެއިން ސަރުކާރުގެ ސިވިލް ސަރވިސްގައި
މަސައްކަތްކުރައްވާ ބޭފުޅުންނާ އަދި ފުލުހުންނަށް ވެސް އެ އެއްވުމުގައި ބައިވެރިވެފައި ތިބި ބައެއް މީހުންގެ ފަރާތުން
ފުރައްސާރަކޮށް، ހަޑިހުތުރު ބަހުން ވާހަކަދައްކާ، އަދި އޭގެއިތުރުން ގޮސް ހަމަ ފިޒިކަލް އަނިޔާ ވެސް
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެންދިޔަ. އާދެ! އެގޮތުން ސިވިލް ސަރވިސްގައި މަސައްކަތްކުރައްވާ ބައެއް ބޭފުޅުން
ވަޑައިގަންނަވަނިކޮށް އެ ބޭފުޅުންނަށް ވެސް ކުރެވޭ އަނިޔާތަކާ އަދި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ހަމަ ފެނިގެންދިޔަ ސިވިލް
ސަރވިސްގެ ކުރީގެ ރައީސްގެ، އެ މަނިކުފާނު އެހެން ވަޑައިގަންނަވަނިކޮށް އެ މަނިކުފާނަށް ސީދާ...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ނިޒާމީ މައްސަލަ އެއް މާފަންނު ދެކުނު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމު ރަޝީދު.
(ނިޒާމީ މައްސަލަ)
މާފަންނު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމު ރަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑު ނިޒާމާ ބެހޭ މައްސަލަ މިހާރު މި ނެގީ މީ ޤާނޫނުހަދާ މަޖިލީހެއްތޯ އަޅުގަ ނޑަށް
މިހާރު އެބަ ސުވާލުއުފެދޭ. އެއީ މިހެން މި ދަންނަވަނީ މިއަދު ވެސް ކޮމިޓީ އަށް ހާޒިރުވާން ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނަރަލަށް
އަންގާފައި އަޅުގަ ނޑުމެންވަނީ ކޮމިޓީން. އެހެންނަމަވެސް މަނިކުފާނު ވިދާޅުވީ އަންނަންޖެހޭކަން އެނގެއޭ. އެކަމަކު
އާދެވޭކަށް ނެތޭ. އެއީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖިނާޢީ ޢަދުލުގެ ނިޒާމުގެ ހުރިހާ ކަމެއް ހަމައަކަށް އަޅުވަން ހުރި މަސްއޫލިއްޔަތު
ޤާނޫނުއަސާސީން ހަވާލުކޮށްފައި ހުރި ބޭފުޅާ ދެއްވި ޖަވާބަކީ. ދެން ކިހިނެއްތޯ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުގެ އެދުމަކީ މި
މައްސަލަ ބައްލަވައިދެއްވުން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ނިޒާމާ ބެހޭ މައްސަލަ އެއް ނޫން. ފުވައްމުލަކު އުތުރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ރަފީޤު ޙަސަން
ވާހަކަފުޅު ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް.
42

ފުވައްމުލަކު އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ރަފީޤު ޙަސަން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެން މިދިޔައީ އިއްޔެ ބައެއް ކަހަލަ ވެހިކަލްތަކަށް، ފުލުހުންނަށް ހަމަލާދީ
މާރާމާރީ ހިންގައި، ބޮޑެތި ކުށްތައް ކުރަމުން ދިޔަތަން. އާދެ! ފުލުހުންނަކީ އެކަންތައް ކޮންޓްރޯލްކޮށް އެ ކަންތަކަށް
ޢާއްމު ރައްޔިތުން ހިމާޔަތްކޮށްދެއްވަން ތިއްބެވި ބޭފުޅުން. އެހެންވީމާ، އެ ބޭފުޅުންގެ ޤާނޫނީ ޒިންމާ އެއް، ޤާނޫނީ
ވާޖިބެއް އެކަންތައް ކުރެއްވުމަކީ ވެސް. އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑު ވެސް ޤަބޫލުކުރަން އެ ބޭފުޅުން އެ
މަސައްކަތްކުރުމުގައި އެއްވެސް ބޭފުޅަކު އެ ބޭފުޅުންގެ ޤާނޫނުން ބޭރުގައި، ޤާނޫނީ އިމުރުން ބޭރަށް ގޮސް އެއްވެސް
ކަމެއް ކުރައްވާކަށްނުޖެހޭނެ. އެހެން ކޮށްފައި އޮތް ކަމަށް ވަންޏާ އެ ބޭފުޅަކާ ދޭތެރޭގައި އަޅުއްވަންޖެހޭ ފިޔަވަޅު، އާދެ!
ޕޮލިސް އިންޓެގްރިޓީ ކޮމިޝަނުން ވެސް ބައްލަވައި އެކަމަށް ފިޔަވަޅުއަޅުއްވަންޖެހޭނެ. އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން
ވިސްނަންޖެހޭ، ހަނދާން ކުރަން އެބަ ޖެހޭ މިކަހަލަ އެއްވުންތަކުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ޢަމަލުކުރަންޖެހޭނީ އަޅުގަ ނޑުމެން
މި މަޖިލީހުން ފާސްކޮށްފައި އޮތް ޤާނޫނާ އެއްގޮތަށްކަން. އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އިއްޔެ ފެނިގެން ދިޔައީ
އެކަހަލަ މާޙައުލެއް ނޫން. އެހެނެއްނޫން ކަންތައް ފެނިގެން ދިޔައީ. އެތައް ބޮޑެތި ކަންތައްތައް ކޮށްފައި ތިބީ.
އެހެންވީމާ، އެ ފަރާތްތަކަށް އަޅުއްވަންޖެހޭ ފިޔަވަޅުތައް އަޅުއްވައި ކުރައްވަންޖެހޭ ކަންތަކެއް ކުރެއްވުމަކީ އެއީ
ސަރުކާރުގެ ކަމާ ބެހޭ ހުރިހާ މުއައްސަސާއަކުން ކުރައްވަންޖެހޭނެ ކަމެއް. އާދެ!
ބާރަށު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ޝިފާޒު ވާހަކަދެއްކެވުން :
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަނިޔާއާ ދެކޮޅަށް އަޅުގަ ނޑުމެން އަޑުއުފުލާނެ. އެ އަޑުތައް ކުރިއަށް ގެންދާނެ. އޭގެ
މާނައަކީ ފުލުހުން ނިކުމެ އަނިޔާ ތަކުރާރުކުރުމެއް ނޫން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ކޯޓު އަމުރަކަށް ބޭފުޅުން ހާޒިރުނުވީމާ
ދެން ކަންހިނގާ ގޮތާއި ހާޒިރުކުރުމަށް ކޯޓުތަކުން ކުރާ ކަންތައްތައް މަނިކުފާނަށް ވަރަށް ރަނގަޅަށް އެނގިލައްވާނެ.
މަނިކުފާނަކީ ކޯޓަށް ހާޒިރުކުރުމަށް 12 ޗުޓި ފޮނުވި މީހެއް . މަނިކުފާނަށް ކޯޓަށް ދެވުނުތޯ؟ 13 ވަނަ ޗާޓި އެކު ނޫނީ
ޖަވާބުދާރީ ވެސް ނުވެވުނު. އެހެންވީމާ، މި ރާއްޖޭގެ ޢަދުލުއިންޞާފުގެ ދާއިރާ ގައި ހަމަހަމަކަން ހުރި މިންވަރު ވަރަށް
ރަނގަޅަށް އެނގިގެންދޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުމެން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރިޔާސީ ކެނޑިޓޭޓު ހައްޔަރު ކޮށްފައި
ބެހެއްޓިޔަސް އެ ހައްޔަރުން ސަލާމަތްކުރުމަށް ކުރަންޖެހޭ ކޮންމެ ކަމެއް ކުރާނެ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ޕާޓީ
ފަހަތުގައި ރައްޔިތުން އެބަ އޮތް. އެ ރައްޔިތުން އެކަން ކުރާނެ. މިއަދު 2:31ގަ އި މާލޭ ސިޓީ ހޯލް ދޮށަށް ރާއްޖޭގެ
މާލޭގެ އެންމެހައި އަންހެންކަނބަލުން ދާނީ އެއްވަމުން. 2:31ގައި އެތަނުން ފެށޭނެ އިހުތިޖާޖު ކުރިއަށް ދާނެކަން
އަޅުގަ ނޑު މި ފުރުޞަތުގައި ވެސް ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން. މިއީ އަތް އުރާލައިގެން ގޭގައި ތިބެގެން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
ވާނެ ކަންކަމެއް ނޫން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުން އަމުރުނެރެ، އިންޓަޕޯލް ރެޑް ނޯޓިސް ނެރެ
43

ކާކުތޯ ހާޒިރުކުރެވުނީ. އެ ޙަމީދަކަސް، ޢަބްދުاަلهއކަސް، އަޙްމަދަކަސް، ނާޒިމަކަސް މި ޤައުމުގައި އެއް ހަމައަކުން
ކަންކަން ހިނގަންޖެހޭނެ. މަނިކުފާނު ވީތީވެ އެ ކަމެއް ނުހިނގާ. މަނިކުފާނު ވީތީވެ މަނިކުފާނަށް ބައިޢަތު ހިފާ
ފަ ނޑިޔާރުން ތިއްބެވީތީ ކަމަށް މަނިކުފާނަށް ލަފާކުރެވެނީ ކަމަށް ވެދާނެ. ނޫނީ މަނިކުފާނު އެ ބޭފުޅުންނާ ހައްދަވާފައި
ހުރި ޑީލްތަކެއް މާ މޮޅީ ކަމަށް ވެސް ވެދާނެ. އެހެންނަމަވެސް މިއީކީ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ޤައުމުގައި ކަންކަން
ހިނގަންޖެހޭނެ އުސޫލެއް ނޫނޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުމެން މި ވާހަކަދައްކަނީ ޢަބްދުاله ޤާޟީ ކިޔާ ބޭފުޅަކު
ހައްޔަރުކުރީމާ ދެން ހިނގައިދިޔަ ކަންތައްތަކަކާ ގުޅިގެންނޭ ކިޔާ ވާހަކަ. އިންސާނަކަށް ޙައްޤުހޯދަން ކުރާ
މަސައްކަތްތަކެއް އެތައް ރައްޔިތުންނަކަށް އެތައް ލާއިންސާނީ އަނިޔާ އެއް ލިބޭ ކަމަށް ވަންޏާ މިއީތޯ މި ޤައުމުގައި
ކަން ހިނގަންޖެހޭ ގޮތަކީ. އެންމެ މީހަކަށް ފަރުދީ ޙައްޤެއް ހޯދައިދިނުމަށް ކުރާ މަސައްކަތެއްގައި އެތައް ހާސް
ރައްޔިތުންނަކަށް، އެތައް ލާއިންސާނީ އަނިޔާ ދެމުންދާ ތަން މި ފެންނަނީ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ކޮބައިތޯ ޙައްޤަކީ؟
ޤާނޫނުތައް ހެދިފައި ހުންނަނީ އަމަންއަމާންކަމާއި ޞުލްޙަމަސަލަސްކަމާ އެކީގައި ރައްޔިތުންނަށް ދިރިއުޅެވޭނެ ވެއްޓެއް
ގާއިމުކުރުމަށް. އެކަން އެ ޤާނޫނަކުން ނުކުރެވޭ ކަމަށް ވަންޏާ އެ ޤާނޫނެއް ތަންފީޛުކުރުމަށް ޓަކައި ކުރެ ވޭ ކަމަކުން
މުޅި އަމަން ގެއްލި، އެންމެންނަށް ލާއިންސާނީ އަނިޔާތައް ދެމުންދާ ކަމަށް ވަންޏާ ޤާނޫނެއްގެ ބޭނުމެއް ނެތް.
ކީއްކުރަން ހަދާ ޤާނޫނެއްތޯ. ކީއްކުރަން ހަދާ ޤާނޫނެއްތޯ މިއީ. އެ ޤާނޫނު ހަދަނީ ހަމައެކަނި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ
މި ވަގުތު ރައީސް ކަމުގައި ތި އިންނެވި އަޙްމަދު ނާޒިމު ހިމާޔަތްކުރަންތޯ. މުޅި ޤައުމު ފަސާދަކޮށް، މުޅި ޤައުމުގެ
ކޮރަޕްޝަންގެ އެތައް އެތައް ޢަމަލެއް ހިނގަމުންދިޔައިރުގައި އެތައް ބައިވަރު ޗެޓިއް ފޮނުވިއިރުގައި ކޯޓަކަށް ދެވުނު
ކަމަކަށް ނުވޭ. އާޚިރުގައި، އާޚިރުގައި ބަޣާވާތެއް ކުރިމަތިކުރުވައި، މުޅި ޤައުމުގެ ވެރިކަން ފްރޮޅާލީމަ މަނިކުފާނުވީ
ހުދު ފޮތިކޮޅަކަށް. ހުދު ފޮތިކޮޅަކަށް. އެއީކީ ނޫން މި ޤައުމުގައި ކަން ހިނގަންޖެހޭ ގޮތަކީ އެންމެ އާދައިގެ
ރައްޔިތަކަށް ވެސް އިންސާފުލިބެންޖެހޭނެ. މަނިކުފާނު އެކަންޏަކު ނޫން އެކަން ވާންޖެހޭނީކީ. ފިއްލަވައިގެން ރާއްޖެ އިން
ބޭރުގައި އުޅުއްވާ ބޭފުޅުން ކޮބައިތޯ އެކަމެއް ނުވޭ. އެހެންވީމާ، ރާއްޖޭގެ ކުދި ބޮޑު އެންމެން މަގުމައްޗަށް ނިކުންނާނެ.
މިއަދު ވެސް ނިކުންނާނެ. މާދަމާ ވެސް ނިކުންނާނެ އަނިޔާ މަތިމައްޗަށް ކުރިޔަސް ނިކުންނާނެ. އަނިޔާކުރާ
މެންބަރުންނަށް...
ވިލުފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު ރިޔާޟު ރަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! ފުލުހުންނާއި ސިފައިންގެ ވާހަކަދައްކާއިރު ވެބްކެމް ކުރިމަތީގަ އި
ސަކަރާތްޖެހި މީހުން މި މަޖިލީހުގައި ތިބެ އެހެން މީހުންގެ ވާހަކަދެއްކީމަ ދެން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ކައިރި އަށް ވަރަށް
ހިނިއާދޭ. އާދެ! ހާލަތު އަޅުގަ ނޑުމެން މި އޮތީ ވަރަށް ބޮޑަށް ބަދަލުވެފަ. އަޅުގަ ނޑުމެން ޤަބޫލުކުރަންޖެހޭ ޙަޤީޤަތަކީ
ކޯޓުތަކަށް ފިލައިގެން ނޫޅެވޭ ނެކަން. އަޅުގަ ނޑުމެން ޤަބޫލުކުރަންޖެހޭ ޙަޤީޤަތަކީ އަނިޔާ އަކީ އެއީ ކަންކަމުގައި
44

ކާމިޔާބުނޫންކަން. އެކަން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މިއަދު މި ދަނީ ވަރަށް ރަނގަޅަށް ސާބިތުވަމުން. އާދެ! ކޯޓުތަކަށް ޗުޓި
ފޮނުވީމަ ގޮސް ސަލާމަތްވުމަށް ޓަކައި އިންޑިޔަން އެމްބަސީ އަށް ނޫންނަމަ ކޮންމެވެސް ހައިކޮމިޝަނަރަށް ވަދެ އޮތް
ކަމުގައި ވީނަމަވެސް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީ ބުނާ ގޮތުން މި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޮންމެ ކަންކޮޅެއްގައި ހުންނަ
ކޮންމެ ތަނަކަށް ޤާނޫނީ ބާރު ހިނގާނެ. އެއީ ހައި ކޮމިޝަނަކަށް ވީކަމުގައި ވީނަމަވެސް. އަދި އެމްބަސީއަކަށް
ވީކަމުގައި ވިނަމަވެސް. ވިއެނާ މުޢާހަދާ، ނޫންނަމަ އެ މީހުންގެ ތެރެއަށް ބައިނަލްއަޤުވާމީ ގޮތުން ޢަމަލުކުރަންޖެހޭ
ޤާނޫނުތަކުގައި އޮންނަނީ އެ ތަނެއްގައި އޮންނަ ޤާނޫނުތަކާ އެއްގޮތްވާ ގޮތުގެ މަތިން އެ ތަންތަނަށް ހަރަކާތްތެރިވުން.
ކޯޓުތަކަށް ފިލަން މީހުން ވެއްދުމަކީ ހައިކޮމިޝަންތަކަށް ލިބިގެންވާ އެއްވެސް ބާރެއް ނޫން. އެއީ ކަންކަން އޮޅުވާލުމަށް
ޓަކައި ކުރާ މަސައްކަތް އަޅުގަ ނޑުމެންނެއް ބަލައެއް ނުގަންނަން. އާދެ! މިއަދު ފުލުހުން އަނިޔާކުރާ ވާހަކަ
ދައްކާއިރުގައި ފުލުހުން ލައްވާ ކަންތައްތައް ކުރުވީ ކޮން ބައެއްތޯ. އެ ސަގާފަށް މިތަނަށް ގެނެސްދިނީ ކޮންބައެއްތޯ؟
އެމް.ޑީ.ޕީ. ކުރީގެ 31 އަހަރު ވެރިކަމެއް ކުރެއްވި ރައީސް މައުމޫނާ މެދުގައި ޢަމަލުކުރެއްވީ ކިހިނެއްތޯ. އެހެންވީމާ، އެ
ބަޔަކު ފޭހޭ އިލޮށިގަ ނޑެއް އެ ބައެއްގެ ލޮލަށް އަމާޒުވާނޭ މުސްކުޅިން ބުނެ އުޅެނީ އެ ބީދައިން އިނގޭތޯ. އެ
މަނިކުފާނު ގޭގައި ހުންނަވަނިކޮށް އަލިވާގެ އަށް މިރުސް ދުންއަޅައި، ޕެޕަރސްޕްރޭ ޖަހައި، ކޮންފަދަ ނިކަމެތި
ހާލެއްގައިތޯ އެ މަނިކުފާނެ ގެންދެވީ. ބަލަ އެ ދުވަހު ވެސް ފިލާކަށް ވަޑައެއް ނުގަންނަވާ އިނގޭތޯ. ކޯޓު އަމުރަކަށް
ވެސް ނޫނޭ. ފުލުހުންގެ ޗިޓަކަށް ވަޑައިގެންނެވީ. އެހެންވީމާ، މިއަދު ކީއްވެގެންތޯ މީހަކު ޤާނޫނުން ބޭރުން
ހައްޔަރުކޮށްފައި އެކަމަށް ކޯޓަށް ކީމަ ފިލަން މި ދުވަނީ. އެހެންވީމާ، މީގެ މާނަ އަކީ މި މީހުން ޤަބޫލުކުރަނީ
ޤިޔާމަތްދުވަހު ވެސް މަލަކަލްމައުތުގެފާނު މަރު ހިތްޕަވަން އައިމަ ތިމަންނަމެން އިންޑިޔަން އެމްބަސީ އަށޭ ތިމަންނަމެން
ވަންނާނީ. އެހެނެއް ނުވާނެ. އެއީ ކުށްހީ އެއް. ޝަރީޢަތާ ކުރިމަތިލާން ކެރެންޖެހޭނެ. ތިމަންނާމެންނަކީ މާ ނުބައިނުލަފާ
ބައެއް ކަމަށް ދެކިގެން ތިމަންނަމެން ކޮށްފައި ނުކުރާނެ ކަމެއް ނޭނގޭނޭ، ތިމަންނަ ކަނައަތުން ކުރާ ކަމެއް ވައަތަށް
ނޭނގޭނޭ ބުނާ މީހުން ޝަރީޢަތުގެ ކުރިމައްޗަށް ދާންޖެހުނީމަ ބިރުން ފިލަނީ. މިއީތޯ އަޅުގަ ނޑުމެން މި ދައްކާ ވާހަކަ
އަކީ. އެހެންވީމާ، ފުލުހުންނާއި ސިފައިންގެ ކެތްތެރިކަމާ، އެ ބޭފުޅުންގެ ޤައުމީ މަސައްކަތައް އަޅުގަ ނޑުމެން މިއަދު
ފަޚުރުވެރިވަން. އަދި އެ ބޭފުޅުން އެ ކުރާ މަސައްކަތައް އަޅުގަ ނޑުމެން މިއަދު ވެސް ހެޔޮ ހިތުން ކަންކަން ބަލައިގަނެ،
އެ ބޭފުޅުންނަށް ޝުކުރުއަދާކުރަން. އާދެ! އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެންދިޔައީ މި މަޖިލީހުގެ ނައިބު ރައީސާ މެދު
ޢަމަލުކުރެއްވި ގޮތް. ބައްލަވާ! އެ މަނިކުފާނު ގޭގައި އޮއްވާ ގޭ ދޮރު ވައްޓައިލާފައި ގޮވައިގެން ދިޔައީ. އެހެންތޯ މިއަދު
ފުލުހުން މިއަދު މަސައްކަތްކުރަނީ. އެހެނެއް ނޫނޭ އިނގޭތޯ. މިއަދު ކުރަނީ، ފުލުހުންނާއި ސިފައިން ކުރަނީ އެ
މީހުންނަށް ލިބޭ އަމުރުގެ މަތިން. ކޯޓު އަމުރަކުން ކޮންމެ މީހެއްގެ ގެ އަށް ވަންނަނީ. އެހެންވީމާ، މިއަދު
އޮޅުވާލަ އިގެން ތަފާތު ގޮތްގޮތަށް ވާހަކަދައްކަން އުޅުނަކަސް މިއީކީ މިއަދު މީހުން ބަލައިގަންނާނެ، ޤަބޫލުކުރާނެ
ވާހަކަތަކެއް ނޫން. އެހެންވީމާ، މިއަދުގެ ހާލަތު އޮތް ގޮތް މިއީ.
45

ހުޅުމީދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިލްޔާސް ލަބީބު ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެންދިޔައީ ބަޣާވާތަކުން ވެރިކަމަށް އައިއްސަ ،
ވެރިކަމަށް އައިސް ތިބި މީހުން އަޅު ގަ ނޑުމެންގެ ރިޔާސީ ކެންޑިޑޭޓާ ދިމާކޮށްގެން އުޅޭ ތަން. މި ބާޣީ ސަރުކާރުގެ
ނޫނީ މި ސަރުކާރަށް މަދަދުދީގެން ތިބި އެއްވެސް ސިޔާސީ ޕާޓީ އެއްގެ ވެރި އެއް ނެތް. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރިޔާސީ
ކެންޑިޑޭޓާ ވާދަކޮށް، އިންތިޚާބަކުން ވޯޓަކުން މޮޅުވުމުގެ ޤާބިލުކަމެއް. އެހެންވީމާ، އެ މީހުން ބޭނުންވަނީ
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރިޔާސީ ކެންޑިޑޭޓު ޖަލަށް ލާފައި، ދިގު މުއްދަތަކަށް ޖަލަށް ލާފައި ޙުކުމްކޮށްގެން މިކަން ކުރުމަށް
ޓަކައި. އެގޮތުން ނުފޫޒުގެ ބޭނުންކޮށްގެން އެ މީހުން އެކަން ކުރަނީ. އަޅުގަ ނޑު އެމް.ޑީ.ޕީ އަށާއި ދިވެހި
ރައްޔިތުންނަށް ގޮވާލަން ބޭނުންވަނީ ހުޅުމާލެ ކޯޓަކީ ޣައިރު ޤާނޫނީ ކޯޓެއް ކަމަށް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މިނިވަން
މުއައްސަސާތަކާ ބެހޭ ކޮމިޓީން ވަނީ ނިންމާފައޭ. އަދި އެ ކޯޓުގެ ރައީސް ނަޝީދުގެ މައްސަލަ ބަލާ ބެންޗަކީ ޤާނޫނާ
ޚިލާފަށް އެކުލަވައިލާފައިވާ ބެންޗެއް ކަމަށް ޔޫ.އެން ގެ ފަރާތުން ވެސް ވަނީ ވިދާޅުވެފަ. އެހެންވީމާ، އެފަދަ ކޯޓަކަށް
ގެންގޮސް ސިޔާސީ ޙުކުމެއް ރައީސް ނަޝީދަށް ކުރައްވާށޭ އެ އުޅުއްވަނީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެން އެމް.ޑީ.ޕީގެ
ހުރިހާ ރައްޔިތުން މިހާރުން މިހާރަށް ނުކުންނަންޖެހޭނޭ. ނުކުމެ އިހުތިޖާޖުކުރަންޖެހޭނޭ. އަޅުގަ ނޑުމެން މިހާރުވެސް
ނުކުންނަންޖެހޭނޭ. އަޅުގަ ނޑު އެމް.ޑީ.ޕީގެ އަންހެނުންގެ ކޮމިޓީގެ ފަރާތުން ގޮވާލަން ދިވެހި ހުރިހާ އަންހެން ކަނބަލުން
މިއަދު 2:31 މާލޭ ސިޓީ ހޯލަށް ވަޑައިގަތުމަށް ރަ އީސް ނަޝީދުގެ ހިމާޔަތުގައި އިހުތިޖާޖުކުރުމަށް ޓަކައި. އެހެންވީމާ،
މި ކަމުގައި ދިވެހި ހުރިހާ އަންހެންކަނބަލުން ނުކުމެ އެ ބޭފުޅުންނަށް ކުރެވުނު ހުރިހާ ކަމެއްގައި ބަ އިވެރިވުމަކީ
އަޅުގަ ނޑުމެން އެދޭ ކަމެއް. އަޅުގަ ނޑުމެން ނުކުމެ އަޅުގަނޑުމެން ކުރި ހިތްވަރަކުން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރިޔާސީ
ކެންޑިޑޭޓު ސަލާމަތްކުރެވޭނީ. އަދި އަޅުގަ ނޑު ފިރިހެން ބޭފުޅުންނަށް ވެސް ދަންނަވާލަން، އަޅުގަ ނޑުމެން
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޤައުމު ހަމައަކަށް އެޅުވުމަށް ޓަކައި ނުކުންނަންޖެހެއޭ. ތެދުވަންޖެހެއޭ. އަޅުގަ ނޑުމެން ނުކުމެ،
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރިޔާސީ ކެންޑިޑޭޓު ސަލާމަތްކުރީމައޭ ކުރެވޭނީ. މި ފުލުހުންނާއި ބާޣީ ފުލުހުންނާއި ބާޣީ ކޯޓުތަކާއި
ބާޣީ ސަރުކާރުގެ އަހުލުވެރިން އެ ތިބީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރިޔާސީ ކެންޑިޑޭޓަށް ޙުކުމްކުރުމަށް ހިފާފައޭ. އަޅުގަ ނޑުމެން
ނުކުމެ އިހުތިޖާޖުކޮށް އެކަން ހުއްޓުވަންޖެހޭނޭ. ހުއްޓުވޭނީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށޭ. ދިވެހިރައްޔިތުންނަށް ވުރެ ،
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ވުރެ އެއްވެސް ބައެއް ބާރުގަދަ އެއް ނުވާނޭ. ޤާނޫނުއަސާސީ ބުނާ ގޮތުން ވެރިކަން އަންނަން ވެސް
ޖެހޭނީ ރައްޔިތުންގެ ކިބައިން. އަދި އެ ވެރިކަން ދެމިއޮންނާނީ ވެސް ރައްޔިތުންގެ ފަރާތުގަ. އެހެންވީމާ، އެކަން
ހިފެހެއްޓުމަށް ޓަކައި ޤާނޫނުއަސާސީގައި ބުނާ އަސާސްތައް ހިފެހެއްޓުމަށް ޓަކައި ރައްޔިތުން ނުކުމެ، ރައްޔިތުންގެ ބާރު
ދައްކަންޖެހޭ. ރައްޔިތުންނަށްވުރެ ސަރުކާރެއް ވެސް، ބޮޑިބަތް ޖަމީލަށް ވެސް އެއްވެސް މީހަކު ބާރުގަދަ އެއް ނުވާނެ.
ރައްޔިތުން ނުކުމެ އެކަން ކުރަންޖެހޭނެ. އަދިވެސް އެއްފަހަރު އަޅުގަ ނޑު ހުރިހައި ދިވެހި އަންހެން ކަބަލުންނަށް
46

ގޮވާލަން، މިއަދު 2:31 އަށް މާލޭ ސިޓީ ހޯލަށް ވަޑައިގެންދެއްވުމަށް. ހަމަ ވީހާވެސް ގިނަ ބޭފުޅުންނަށް އެ
ބޭފުޅުންގެ ރަށްޓެހިންނާއި ޢާއިލާގެ ބޭފުޅުންނާއި ގޭގައި އުޅުއްވާ އެހެން ހުރިހާ ބޭފުޅުން ގޮވައިގެން ސިޓީ ހޯލަށް
ހުރިހާ އަންހެން ބޭކަނބަލުން ވަޑައިގަތުމަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ވަރަށް ބޮޑު އެދުމެއް. މިކަމަށް އަޅުގަ ނޑުމެން
ނުކުންނަންޖެހޭނީ ކެރިގެން. އަޅުގަ ނޑުމެންނަކީ ދިވެހި ދަރީން. މި ޤައުމު އެތައް ޒަމާނުއްސުރެ މިކަހަލަ ބަޣާވާތަކުން
ވެރިކަންކޮށްފައި ތިބޭ ފަރާތްތަކުން މި ޤައުމު ސަލާމަތްކޮށްފައި ވަނީ މި ޤައުމުގެ ދިވެހި ދަރީން. ދިވެހި ރައްޔިތުން.
ދިވެހި އަންހެން ކަނބަލުން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މިކަން އަދިވެސް ކުރެވޭނެ. އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރާނަން.
މިކަން ކުރުމުގެ ޤާބިލުކަން ވެސް ހުރީ އެމް.ޑީ.ޕީ އަށާއި އިޞްލާޙަށް ލޯބިކުރައްވާ ފަރާތްތަކަށް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު
ނިންމާލަމުން ވެސް ދަންނަވައިލާނީ ހުރިހާ ބޭފުޅުން ވެސް 2:31 އަށް މާލޭ ސިޓީ ހޯލަށް ވަޑައިގަންނަވަށޭ.
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ފުވައްމުލަކު މެދު ދާއިރާގެ މެމްބަރު ޝިފާޤު މުފީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދިވެހި ފުލުހުންނަށް އަމާޒުކޮށްގެން އޭރުވެސް، މިހާރުވެސް، އިއްޔެ ވެސް، މިއަދު
ވެސް ފަޑުފާޑުގެ ވާހަކަފުޅުތައް ދައްކާ ބޭފުޅުންނަށް އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ ފަސްއެނބުރި ކުޑަކޮށް
ބައްލަވައިލައްވާށޭ. ރައީސް މައުމޫނުގެ ޒަމާނުގައި އެއީ ގޮޅާ ފޯސް. ރައީސް ނަޝީދަށް ވީމަ، އެއީ ގަންޏާ ފޯސް.
ރައީސް ވަޙީދަށް ވީމަ، އެއީ ބާޣީ ފުލުހުން ނޫނިއްޔާ ކާޅު ފޯސް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދިވެހި ފުލުހުން
ސަލާމަތްނުވެގެން އުޅެން މި ޖެހެނީ. އެހެންނަމަވެސް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީ ރައްކާތެރިކޮށް،
ހިމާޔަތްތެރިކުރަން މި ޖެހެނީ ދިވެހި ފުލުހުން. ދިވެހި ރާއްޖޭގެ ދާޚިލީ ސަލާމަތާއި މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތާއި
ރައްކާތެރިކަން ދަމަހައްޓަން މި ޖެހެނީ ދިވެހި ފުލުހުންނަށް. ޢާއްމު މަޞްލަޙަތާއި އަމަންއަމާން ރައްކާތެރިކަންމަތީ
ދަމަހައްޓަން މި ޖެހެނީ ދިވެހި ފުލުހުންނަށް. ޖިނާޢީ އެކިއެކި ކުށް ތަޙްޤީޤުކޮށް ހޯދަން މި ޖެހެނީ ދިވެހި ފުލުހުންނަށް.
މަގުމަތީގެ ރައްކާތެރިކަމާއި އަމަންއަމާން ޤާއިމުކޮށްދޭން މި ޖެހެނީ ދިވެހި ފުލުހުންނަށް. ޢާއްމު އެއްވުންތަކާއި ޢާއްމު
ބައްދަލުވުންތައް ބަލަހައްޓަން މި ޖެހެނީ ދިވެހި ފުލުހުންނަށް. ދިވެހި ކޮންމެ ފަރުދަކަށްމެ، ދިވެހި ކޮންމެ ރައްޔިތަކަށްމެ
ކަމެއް ދިމާވެއްޖެ ހާލަތެއްގައި އޭނާ އަށް ސަލާމަތާއި ރައްކާތެރިކަން ފޯރުކޮށްދޭން މި ޖެހެނީ ދިވެހި ފުލުހުންނަށް.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރެއިން ކޮންމެ މީހަކުމެ އެހީއަކަށް ބޭނުންވެއްޖެ ހިނދެއްގައި އެހީތެރިކަމަށް
އެދި އަތްދިއްކޮށްލަންޖެހޭ ފަރާތަކަށް މި ވަނީ ދިވެހި ފުލުހުން. އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން ހިތްނުރުހޭ ކަމެއް ދިމާވާ
ކޮންމެ ފަހަރަކު އެ މީހުންނާ ދިމާލަށް ހިތަށްއެރި އެއްޗެއް ގޮވައި، ކަންތައްތައް ކޮށް ހަދާއިރު، އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
ނޭގެނީބާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، 2118 ވަނަ އަހަރުގައި މި ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުގައި ޤާނޫނެއް ފާސްކޮށްފައި ދިވެހި
ފުލުހުންގެ ޚިދުމަތުގެ އޮނިގަ ނޑެއް އަޅުގަ ނޑުމެން އެކުލަ ވައިލާ އެ މީހުންނަށް އާރާއި ބާރުދީފައި އެ މީހުންނަށް
47

މަސްއޫލިއްޔަތުތަކެއް ކަ ނޑައަޅައި، ޤާނޫނަކުން ލާޒިމުކޮށްފައި އޮތްކަން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ރައީސް މައުމޫނު ގެ
ޒަމާނުގައި ދިވެހި ފުލުހުން ކަންކުރާ ގޮތް ކަމުނުދިޔައިމަ އެއީ ވަކި ފޯހަކަށްވި. ރައީސް ނަޝީދުގެ ޒަމާނުގައި ވެސް
ހަމަ އެ ހާލަތުގައި ދިވެހި ފުލުހުން އުޅެންޖެހެނީ. މިއަދު ރައީސް ވަޙީދުގެ ޒަމާނުގަ އި ވެސް ހަމަ އެއް ފުރައްސާރަ
އެއް ދިވެހި ފުލުހުންނަށް ކުރިމަތިވާ ގޮތަށް އޮތީމާ، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް ކަމަކުނުދޭ. އެމް.ޑީ.ޕީ ވިޔަސް، ޑީ.އާރު.ޕީ
ވިޔަސް، ޕީ.ޕީ.އެމް ވިޔަސް ވިސްނާލަން އެބަ ޖެހޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް އަމަންއަމާންކަމާއި
ރައްކާތެރިކަން ފޯރުކޮށްދޭންޖެހޭ ފަރާތްތަކަށް އަޅުގަ ނޑުމެން މި ވަނީ ޤާނޫނީ އޮނިގަ ނޑެއް ކަ ނޑައަޅައިދީފަ. ދިވެހި
ފުލުހުން އެ މީހަކަށް، ދިވެހި ކޮންމެ ރައްޔިތެއްގެ ފަރާތުން އެހީތެރިކަމަށް އެދިއްޖެ ކޮންމެ ހާލަތެއްގައި ކޮންމެ ގޮތަކުން
އެހީތެރިކަން ފޯރުކޮށްދިނުމަކީ ފުލުހުންގެ ޤާނޫނުން ރައްޔިތަކަށް ލާޒިމުކުރާ ކަމެއް. މަގުމަތީގެ ވެސް ވަކި ސަރަހައްދެއް
ވަކިއިރެއް ، ވަކިވަގުތެއް ވަންދެން ބަންދުކޮށްފައި ބެހެއްޓުމަކީ ވެސް ދިވެހި ފުލުހުންނަށް އަމަންއަމާންކަން
ޤާއިމުކުރުމުގެ ގޮތުން ލިބިގެންވާ ބާރެއް. އަދި މީހުންނާ ސުވާލުކޮށް ، މީހުން ހިފައި ހައްޔަރުކުރުމަކީ ޤާނޫނުގައިވާ
ގޮތުގެ މަތިން ދިވެހި ފުލުހުންނަށް ލިބިގެންވާ ބާރެއް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ރާއްޖޭގައި އަމަންއަމާންކަން
ޤާއިމުކުރުމަށް ޓަކައި ދިވެހި ފުލުހުން އެ ކުރަމުންދާ މަސައްކަތަށް މިއަދު ކޮންމެ ދިވެހި ރައްޔިތަކުމެ ސެލިއުޓުދޭންޖެހޭ.
މިހެން ދަންނަވާލަން މިޖެހެނީ ރައީސް މައުމޫނާއި ރައީސް ނަޝީދާއި ރައީސް ވަޙީދުގެ ޒަމާނުގައި ވެސް، ދިވެހި
ފުލުހުން ސަލާމަތްނުވެގެން އުޅޭން މި ޖެހެނީ ކޮންކަމަކާ ހެދިކަން އަޅުގަ ނޑުމެން ވިސްނަމާތޯ. ދިވެހި ފުލުހުންނަކީ
އެއްވެސް ހާލެއްގައި އެ އރެއްގެ ވެރިކަމުގައި ހުންނަ މީހެއްގެ ސިޔާސަތުގެ ގޮތުން، ނުވަތަ ވެރިކަމަށް އަންނަން
މަސައްކަތްކުރާ މީހެއްގެ ފާޑުކިޔުންތަކުގެ ސަބަބުން ކަތިވެގެން ދާ ބަޔަކަށް ވަނީ ނަމަ މި ރާއްޖެއަކު އަމަންއަމާންކަމެއް
ނޯންނާނެ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދިވެހި ފުލުހުންނަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން އިޙްތިރާމުކުރަންޖެހޭ، ޤަދަރުކުރަންޖެހޭ ބައެއް.
އެހެންވީމާ، މި ކަންކަން މިކަހަލަ، މި ޒާތުގެ ޤަރާރުތަކާއި ބޭޤަރާރުތައް މި މަޖިލީހަށް، ކުއްލި މައްސަލަތަކާ އެއްޗެހި
ހުށަނޭޅުމަށް މި ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހަށް ގޮވާލަން. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އާދެ! ފުރުޞަތަށް އެދިވަޑައިގަންނަވާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ތިބިތޯ އަޅުގަ ނޑު
ބަލައިލަން ބޭނުންވޭ. އާދެ! ފުރުޞަތަށް އެދިވަޑައިގަންނަވާ މެންބަރަކު މިހާރަކު ނެތް. ފުރުޞަތަށް އެދިވަޑައިގެންފައި
ތިއްބެވި ބައެއް މެންބަރުން މި ވަގުތު މާލަމުގައި ނެތް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު މިހާ ހިސާބުން މިއަދު ހުށަހެޅުނު ކުއްލި
މައްސަލައިގެ ބަހުސް ނިންމާލަނީ. މާފަންނު ދެކުނު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އެދިވަޑައިގެންފައި އެބަ އޮތް.
އެކަމަކު ކުއްލި މައްސަލައިގައި މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދު ބަޔާންކުރަނީ ކޮންމެ މެންބަރަކަށް ވެސް 3 މިނެޓުގެ 1
ފުރުޞަތުއަރުވާ ގޮތަށް. އާދެ! އެހެންވީމާ، މި މައްސަލައިގެ ބަހުސް މިހާ ހިސާބުން މި ނިމުނީ.
48

6. މަޖިލީހުގެ ރައީސްގެ މޭޒުން ހުށަހަޅާ ކަންކަން
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިހާރު އަޅުގަ ނޑު މި ދަނީ އެޖެންޑާ ނަންބަރު 6 އަށް. އެއީ މަޖިލީހުގެ ރައީސްގެ މޭޒުން ހުށަހަޅާ ކަންކަން. އެޖެންޑާ
ނަންބަރު 6.1 މަޖިލީހުން ފާސްކުރައްވައި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 91 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުން ތަޞްދީޤުކުރެއްވުމަށް
ރައޫސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ފޮނުއްވި ދައުލަތުގެ މުސާރައިގެ ސިޔާސަތުގެ ބިލު. އަލުން ވިސްނުމަށް މަޖިލީހަށް ފޮނުއްވާފައިވާ
މައްސަލަ. ދައުލަތުގެ މުސާރައިގެ ސިޔާސަތުގެ ބިލު މަޖިލީހުން ފާސްކޮށްފައި ވަނީ 17 ޑިސެމްބަރ 2112 ވަނަ
ދުވަހު. މި މައްސަލަ ވާނީ 7 ފެބްރުއަރީ 2113ގަ އި މެންބަރުންނަށް ފޮނުވިފަ. މި މައްސަލައިގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ
ފޮނުއްވާފައިވާ ސިޓީފުޅު މަޖިލީހަށް އިއްވަ ވައިދެއްވުމަށް އަޅުގަ ނޑު އަމީންޢާއްމަށް ދަންނަވަން.
އިދާރީ މޭޒުން އިއްވެވުން:
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ރައީސް އަލްފާޟިލް ޢަބްދުاله ޝާހިދަށް، ވެދުން ސަލާމަށްފަހު ދަންނަވަމެވެ. ރައްޔިތުންގެ
މަޖިލީހުން 23 ޑިސެމްބަރ 2112 ވަނަ ދުވަހު އަޅުގަ ނޑަށް ފޮނުވި ސީޓީއާ ހަވާލާދީ ދަންނަވަމެވެ. ރައްޔިތުންގެ
މަޖިލީހުން ފާސްކުރައްވާ ބިލުތައް ތަޞްދީޤުކުރެއްވުމަށް ޓަކައި އަޅުގަ ނޑަށް ފޮނުއްވުމުން އަޅުގަ ނޑު ބިލު
ތަޞްދީޤުކުރަމުން ގެންދަނީ އެ ބިލު ތަޞްދީޤުކޮށް، ޢަމަލުކުރަން ފެށުމުން ކުރިމަތިވެދާނެ ޤާނޫނީ، އިޖްތިމާޢީ
މައްސަލަތަކަށާ އަދި އެ ޤާނޫނު ތަންފީޛުކުރުމުގައި ދިމާވެދާނެ ދަތިތަކަށް ރިޢާޔަތްކުރުމަށްފަހު އެވެ. މިގޮތުން 17
ޑިސެމްބަރ 2112 ވީ ހޯމަ ދުވަހު އޮތް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ 2112 ވަނަ އަހަރުގެ 3 ވަނަ ދައުރު ގެ 34 ވަނަ
ޖަލްސާ އިން ފާސްކުރައްވައި، ހަވާލާދީފައިވާ ސިޓީއާ އެކު ތަޞްދީޤުކުރުމަށް ޓަކައި އަޅުގަ ނޑަށް ފޮނުއްވި ދައުލަތުގެ
މުސާރައިގެ ސިޔާސަތުގެ ބިލު އެޓަރނީ ޖެނެރަލްގެ ޤާނޫނީ ލަފާހޯދުމަށް ފޮނުވުމުން އެ ބިލާ ގުޅޭ ގޮތުން ތިރީގައި މި
ދަންނަވާ މައްސަލަތައް ފާހަގަކުރައްވާފައި ވާތީ، އެ މައްސަލަތަކަށް ރިޢާޔަތްކޮށް އެ ބިލަށް އިސްލާޙުގެނައުމަށް
އަޅުގަ ނޑަށް ފެނެ އެވެ. 1 މި ބިލުގެ މަޤްޞަދަކީ ބިލުން އިސްތިސްނާކޮށްފައިނުވާ ދައުލަތުގެ މުވައް ޒަފުންގެ މުސާރަ
އާއި އިނާޔަތްތައް އެއްގޮތްކުރުން ކަމުގައި ވެފައި، ބިލުގެ 17 ވަނަ މާއްދާ އިން ނޭޝަނަލް ޕޭކޮމިޝަންގެ
މަސްއޫލިއްޔަތުތަކަކީ ދައުލަތުގެ ހުރިހާ މުވައްޒަފުންގެ މުސާރަ އާއި އިނާޔަތްތަކާ ގުޅޭ ކަންކަން ހަމަޖައްސައި، ބިލުގެ
28 ވަނަ މާއްދާގައި (އ) އި ން މި ބިލުގެ ބޭނުމަށް ޓަކައި ދައުލަތުގެ މުވައްޒަފުންނަކީ ދައުލަތުގެ މަސްއޫލިއްޔަތެއް
އަދާކުރުމާ ހަވާލުވެގެންވާ އަދި މުސާރަ އާއި އިނާޔަތްތައް ލިބިދެވޭ މުވައްޒަފުންނާ، އަދި ދިވެހި ސަރުކާރުގެ 51%
49

އަށް ވުރެ ގިނަ ހިއްސާ އޮންނަ ކުންފުނިތަކުގެ މުވައްޒަ ފުން ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައި ވާއިރު، އަންނަނިވި ކަންކަން
ފާހަގަކުރެވެ އެވެ. (ހ) ޤާނޫނު ނަންބަރު 2/2112 މޯލްޑިވްސް ސިވިލް އޭވިއޭޝަން އޮތޯރިޓީގެ ޤާނޫނުގައި
ކަ ނޑައަޅާފައިވާ މޯލްޑިވްސް ސިވިލް އޭވިއޭޝަން އޮތޯރިޓީގެ ޗެއަރމަނާއި ޑިރެކްޓަރުންގެ މުސާރަ އާއި އެހެނިހެން
އިނާޔަތްތަކާ ބެހޭ އެޤާނޫނުގެ 22 ވަނަ މާއްދާ އުވައިލެވޭނެ ކަމަށް، ބިލުގެ 27 ވަނަ މާއްދާގެ (ޔ) އިން އެނގެން
އޮތް ނަމަވެސް އެ އޮތޯރިޓީގެ މުވައްޒިފުންގެ މުސާރަ އާއި އިނާޔަތްތަކާ ބެހޭ އެ ޤާނޫނުގެ 47 ވަނަ މާއްދާ އުވައިލެވޭ
ވާހަކަ ބިލުގައި ބަޔާންކޮށްފައި ނެތްކަން. (ށ) ބިލުގެ 27 ވަނަ މާއްދާގެ (ކ) އިން ޤާނޫނު ނަންބަރު 5/2118
ފުލުހުންގެ ޤާނޫނުގެ 34 ވަނަ މާއްދާ އުވައިލާ، ޕޮލިސް އިންޓެގްރިޓީ ކޮމިޝަންގެ މެންބަރުންގެ މުސާރަ އާއި އިނާޔަތް
ކަ ނޑައަޅާނީ ނޭޝަނަލް ޕޭ ކޮމިޝަނުން ކަމަށް ހަމަޖައްސާފައި ވާއިރު، ޤާނޫނު ނަންބަރު 8/2111 ދިވެހިރާއްޖޭގެ
ކަސްޓަމްސްގެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން އުފައްދާ ކަސްޓަމްސް އިންޓެގްރިޓީ ކޮމިޝަންގެ މެންބަރުންގެ މުސާރަ އާއި އިނާޔަތް
ކަ ނޑައަޅާނީ އެ ޤާނޫނުގެ 41 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) މި ބިލުން އުވައިލާފައިނުވާކަން. އިނާޔަތް ކަ ނޑައަޅާ، އެ ޤާނޫނުގެ
41 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) މި ބިލުން އުވައިލާފައިނުވާކަން. (ނ) ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤައުމީ ޔުނިވަރސީޓީ އާއި މޯލްޑިވްސް
ޕެންޝަން އެޑްމިނިސްޓްރޭޝަން އޮފީހާއި ލޯކަލް ކައުންސިލްތަކުގެ މެންބަރުންނާއި މޯލްޑިވްސް މީޑިޔާ ކައުންސިލާއި
މޯލްޑިވްސް އިންލެންޑް ރެވެނިއު އޮތޯރިޓީ (މީރާ) އާއި އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހާއި ޓެކްސް ޓްރެބިއުނަލާއި ކެޕިޓަލް
މާކެޓް ޑިވޮލޮޕްމެންޓް އޮތޯރިޓީ (ސީ.އެމް.ޑީ.އޭ) އާއި މޯލްޑިވްސް ބްރޯޑްކާސްޓިން ކޯޕަރޭޝަން ފަދަ މުއައްސަސާތަކާއި
ލޯކަލް ގަވަރމެންޓް އޮތޯރިޓީގެ ބޯޑާއި ކްލެމެންސީ ބޯޑާއި ނޭޝަނަލް ސޯޝަލް ޕްރޮޓެކްޝަން އެޖެންސީ (އެންސްޕާ)ގެ
ބޯޑު ފަދަ މުއައްސަސާތަކުގެ މެންބަރުންނާއި މުވައްޒަފުންނަށް މުސާރަ އާއި އިނާޔަތް ލިބިދެނީ އެކަންކަމާ ބެހޭ
ޤާނޫނުތަކުން ކަމަށް ވާއިރު އެ ޤާނޫނުތަކުގައިވާ މުސާރަ އާއި އިނާޔަތާ ބެހޭ ބައި މި ބިލުން އުވައިލާފައިނުވާކަން.
ބިލުގެ 27 ވަނަ މާއްދާގެ (ތ) އިން ޤާނޫނު ނަންބަރު 14/2118 ވަޒީފާއާ ބެހޭ ޤާނޫނަށް 1 ވަނަ އިޞްލާޙުގެނައުމުގެ
ޤާނޫނުގެ 86 ވަނަ މާއްދާގެ (މ) އާއި (ދ) އުވާލައި، ވަޒީފާއާ ބެހޭ ޓްރައިބިއުނަލްގެ މެންބަރުންނާއި މުވައްޒަފުންގެ
މުސާރަ އާއި އިނާޔަތް ކަ ނޑައަޅާނީ ނޭޝަނަލް ޕޭ ކޮމިޝަނުން ކަމަށް ހަމަޖައްސާފައި ވާއިރު، ޤާނޫނު ނަންބަރު
3/2111 ޓެކްސްނެގުމާ ބެހޭ އިދާރީ ޤާނޫނުގެ ދަށުން އުފައްދާ ޓެކްސް އެޕީލް ޓްރެބިއުނަލްގެ މެންބަރުންގެ މުސާރަ
އާއި އިނާޔަތް ކަ ނޑައަޅައި، އެ ޤާނޫނުގެ 58 ވަނަ މާއްދާ މި ބިލުން އުވައިލާފައިނުވާކަން. އިސްވެދެންނެވި މާއްދާތައް
އުވާނުލައި އެހެން ޤާނޫނުތަކުން އުފެދިފައިވާ މުއައްސަސާތަކުގެ މުވައްޒަފުންގެ މުސާރަ އާއި އިނާޔަތްތަކާ ބެހޭ
މާއްދާތައް އުވާލުމަށް ކަ ނޑައެޅުމުން ޤާނޫނީ ގޮތުން ތަޢާރަޟުވުންތަކެއް އުފެދި، ބިލުގައި ބުނެފައި ނެތް
މުއައްސަސާތައް ނުވަތަ އިދާރާތަކުގެ މައްޗަށް ބިލުގައި ބުނާ އުސޫލުތައް ހިނގުމުގައި ނުވަތަ ހިންގުމުގައި ދަތިތަކާ
ކުރިމަތިވާނެ ކަމަށް ފެނެ އެވެ. އެހެނީ ބިލުގެ 25 ވަނަ މާއްދާގައި އެހެން ޤާނޫނެއްގައި އެހެން ގޮތަކަށް މުސާރަ އާއި
އިނާޔަތްތައް އެއްފަރާތަކަށް ދެވޭ ގޮތަށް ބަޔާންވެފައި އޮންނަ އޮތުން ނޭޝަނަލް ޕޭ ކޮމިޝަނަށް ބަދަލުވާނެ ކަމަށް އޮތް
50

ނަމަވެސް ބިލުގައި ވަކި ޤާނޫނުތަކެއްގައި ބުނެފައިވާ މުސާރަ އާއި އިނާޔަތްތަކުގެ ވާހަކަތަކާ ގުޅޭ މާއްދާތައް އުވާލެވޭ
ކަމަށް ބުނާއިރު، އެހެން ޤާނޫނުތަކުގައި ބުނެފައިވާ މުސާރަ އާއި އިނާޔަތްތަކާ ބެހޭ މާއްދާތައް އުވައިނުލާ ނަމަ
ޤާނޫނުތައް ޝަރަޙަކުރުމުގައި ޚިޔާލުތަފާތުވުން އުފެދި ބިލުގައި ބުނެފައިވާ ކަންކަން ތަންފީޛުކުރުމަށް ދަތިވާނެ ކަމަށް
ފެންނާތީ އެވެ. -2 ބިލުގެ 1 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގައި މި ޤާނޫނަކީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 96 ވަނަ މާއްދާގައި
ބަޔާންވެގެންވާ ދިވެހި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގައި ހިމަނައިގެން ދިވެހި ދައުލަތުން މުސާރަ އާއި އިނާޔަތްދޭ ދިވެހި ދައުލަތުގެ
މުވައްޒަފުންގެ މުސާރަ އާއި އިނާޔަތްތައް ކަ ނޑައެޅުމާ ބެހޭ ޤާނޫނެއް ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައި ވާއިރު، ޤާނޫނު ނަންބަރު
2/2112 މޯލްޑިވްސް ސިވިލް އޭވިއޭޝަން އޮތޯރިޓީގެ ޤާނޫނުގެ 29 ވަނަ މާއްދާ އާއި 31 ވަނަ މާއްދާ އާއި 31 ވަނަ
މާއްދާ އިން މޯލްޑިވްސް ސިވިލް އޭވިއޭޝަން އޮތޯރިޓީގެ ބަޖެޓަކީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 96 ވަނަ މާއްދާގެ ބޭނުމަށް ދިވެހި
ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ ބައެއް ނޫންކަމުގައި ކަ ނޑައަޅާފައި ވަނިކޮށް، މޯލްޑިވްސް ސިވިލް އޭވިއޭޝަން އޮތޯރިޓީގެ
ޗެއާރމަނާއި ޑިރެކްޓަރުން ބިލުގެ 27 ވަނަ މާއްދާގައި (ޔ) އިން ބިލުގައި ހިމަނާފައިވާކަން ފާހަގަކުރެވެ އެވެ. އަދި
މިކަން މިހެން އޮވެފައި، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 96 ވަނަ މާއްދާގެ ބޭނުމަށް ދިވެހި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގައި އެ ފަރާތުގެ ބަޖެޓު
ނުހިމެނޭ އަނެއް މުއައްސަސާކަމުގައިވާ މޯލްޑިވްސް މަނިޓަރީ އޮތޯރިޓީގެ ގަވަރުނަރާއި ޑެޕިޔުޓީ ގަވަރުނަރާއި
ޑިރެކްޓަރުންގެ ބޯޑުގެ މެންބަރުންނާއި ސެކްރެޓަރީ އާއި މުވައްޒަފުންގެ ވާހަކަ މި ބިލުގައި ހިމަނާފައިނުވާކަން
ފާހަގަކުރެވެ އެވެ. -3 ބިލުގެ 14 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ނޭޝަނަލް ޕޭ ކޮމިޝަންގެ ސެކްރެޓޭރިއެޓް ގާއިމުކުރާނީ
މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސް އެންޑް ޓެރެޜަރީގެ ދަށުން ހިނގާ ތަނެއްގެ ގޮތުގައި ކަމަށް ވީނަމަވެސް ބިލުގެ 15 ވަނަ
މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުން ކޮމިޝަންގެ ސެކްރެޓޭރިއެޓަށް ބޭނުންވާ މުވައްޒަފުން ހަމަޖައްސާނީ ކޮމިޝަންގެ ލަފާގެ މަތިން
މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސް އެންޑް ޓެރެޜަރީ އިން ކަމަށް އޮތުމުން، އެ ބޭފުޅުންނަކީ ދިވެހި ސިވިލް ސަރވިސް އަށް
ނިސްބަތްވާ ބަޔެއްކަން ސާފުނުވާކަމާއި އެ މީހުންގެ މުސާރަ އާއި އިނާޔަތް ކަ ނޑައަޅާނީ ކޮން ފަރާތަކުންކަން
ސާފުނުވާކަން ފާހަގަކުރެވެ އެވެ. -4 ހަމައެއާއެކު ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އާއި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ނައިބާއި
ވަޒީރުންނާއި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ރައީސާއި ނައިބު ރައީސާއި މެންބަރުންނާ، ފަނޑިޔާރުންނާއި މުސްތަޤިއްލު
ކޮމިޝަންތަކުގެ މެންބަރުންނާ، މުސްތަޤިއްލު މަޤާމުތަކުގައި ތިއްބެވި ފަރާތްތަކުގެ މުސާރަ އާއި އިނާޔަތް
ކަ ނޑައަޅުއްވަނީ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ކަމަށް ވީނަމަވެސް އެ ފަރާތްތަކުގެ މުސާރަ އާއި އިނާޔަތް ހަމަޖެހިފައި ވަނީ
ދިވެހި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން ކަމަށް ވާތީ އެ ފަރާތްތައް ބިލުން އިސްތިސްނާވެފައިވާ ސަބަބެއް ބިލުގައި
ބަޔާންކޮށްފައިނުވާކަން ފާހަގަކުރެވެ އެވެ. -5ބިލުގެ 17 ވަނަ މާއްދާގެ (ދ)ގެ ދަށުން ސަރުކާރާއި ރައްޔިތުންގެ
މަޖިލީހާއި މިނިވަންމުއައްސަސާތަކާއި މަސައްކަތްތެރިންނާއި ވަޒީފާދޭ ފަރާތްތަށް ހިމެނޭ ގޮތުން އެކިއެކި ބައްދަލުވުންތައް
ބާއްވައި ކަމާ ގުޅޭ މަޢުލޫމާތު ހިއްސާކުރުމާއި އާލާކުރުމަކީ ނޭޝަނަލް ޕޭ ކޮމިޝަންގެ މަސްއޫލިއްޔަތެއް ކަމަށް
ބުނެފައި ވީނަމަވެސް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހާއި ޝަރުޢީ ދާއިރާގައި ހިމެނޭ މަސައްކަތްތެރިންނާއި، ވަޒީފާދޭ މީހުންގެ
51

ވާހަކަ އެއް އެ މާއްދާގައި ނެތްކަން ފާހަގަކުރެވެ އެވެ. -6 ބިލުގެ 28 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ނޭޝަނަލް ޕޭ
ކޮމިޝަނުން ކަ ނޑައަޅާ މުސާރަ އާއި މުސާރައިގެ ސިޔާސަތުތައް ފަދަ ނިންމުންތަކަށް ޢަމަލުކުރެވޭނީ ރައްޔިތުންގެ
މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅައި، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ކަ ނޑައަޅާ ގޮތެއްގެ މަތިން ކަމަށް އިތުމުން އެ ކޮމިޝަނަކީ ތަންފީޛީ
އިދާރާ އެއް ނޫންކަމާ، އަދި އެތަނުގެ ނިންމުމަކަށް ޢަމަލުކުރަންޖެހޭނެ ތަނެއް އޮތް ކަމަށް ނުފެނެ އެވެ. ނަމަވެސް
ބިލުގެ 16 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުން އެ ކޮމިޝަނުން އެފަހަރަކު ނިންމައިދޭންވީ ކަމަކާއި އެ ކޮމިޝަނަކުން
އެފަހަރަކު ޚާއްޞަ ސަމާލުކަމެއް ދީގެން ބަލައި ނިންމުމެއް ނިންމައިދޭންވީ ކަމެއް އެ ކޮމިޝަނަށް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ
ލިޔުމަކުން އެންގުމަށް އޮތް ނަމަވެސް އެފަދަ ނިންމުމެއް އެ މާއްދާގައި އޮތުމުން އެ ކޮމިޝަނަށް ނިންމިދާނެކަމާ މެދު
ސުވާލުއުފެދެ އެވެ. -7 މީގެއިތުރުން މި ބިލުގެ 17 ވަނަ މާއްދާއިންނާއި 25 ވަނަ މާއްދާ އިން ޤާނޫނުއަސާސީގައި
ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތް ފިޔަވައި މި ބިލުގައި ބުނެފައިވާ ދައުލަތުގެ މުވައްޒަފުންގެ މުސާރަ އާއި އިނާޔަތްތައް
ކަ ނޑައަޅާނީ ނޭޝަނަލް ޕޭ ކޮމިޝަނުން ކަމުގައި ބަޔާންކޮށްފައި ވީނަމަވެސް ބިލުގެ 18 ވަނަ މާއްދާގެ ނަތީޖާ އަކީ
މިހުރިހާ ބާރެއް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ނަޤުލުކުރުން ކަމުގައި ފާހަގަކުރެވެ އެވެ. މީގެތެރޭގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސަލާމަތީ
ބާރުތަކާއި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 115 ވަނަ މާއްދާގެ (ޅ)ގެ ދަށުން ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ މަޤާމުގެ ވާޖިބު
އަދާކުރެއްވުމަށް ބޭނުންވާ މުވައްޒަފުންނާއި، ދައުލަތުގެ ކުންފުނިތަކުގެ ތެރެއިން ގިނަ ކުންފުނިތަކުގެ މުވައްޒަފުން
ހިމެނޭކަން ފާހަގަކުރެވެ އެވެ. އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގައި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން މުސާރަ
އާއި އިނާޔަތްތައް ކަ ނޑައަޅަންޖެހޭ ފަރާތްތައް ބަޔާންކޮށްދީފައި ވީހިނދު، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީ
އާއި ޤާނޫނުތަކުގެ އަލީގައި މި ނޫން މުވައްޒަފުންގެ މުސާރަ ކަ ނޑައެޅުމުގައި ރައްޔިތުންގެ ދައުރަކަށް ވާންވާނެ ކަމަށް
ފެންނަނީ ދައުލަތުގެ މުވައްޒަފުންގެ މުސާރަ އާއި އިނާޔަތްތަކުގެ މައިގަ ނޑު ސިޔާސަތު ކަ ނޑައެޅުމާ، އެންމެ މަދުން
ދެވޭ މުސާރަ ފަދަ މައިގަ ނޑު އުސޫލުތައް ކަ ނޑައެޅުމާ، ގުޅޭ ކަމާ ބެހޭ ފަރާތްތައް ޖަވާބުދާރީކުރުވުން ކަމަށް ފެނެ
އެވެ. އަދި ދައުލަތުގެ މުވައްޒަފުންގެ މުސާރަ އާއި އިނާޔަތްތަކަށް ގެންނަންޖެހޭ ކޮންމެ ބަދަލެއް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް
ހުށަހަޅައިގެން ފާސްކުރުމަކީ ވެރިކަން ހިންގާ ފަރާތުން، ވެރިކަން ހިންގާ ފަރާތުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު ވެސް ޖަމްޢު
ގޮތެއްގައި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން އަދާކުރުންކަމުގައި ބެލެވޭނެކަމަށާއި މުސްތަޤްބަލުގައި ބައިނަލްއަޤްވާމީ އުސޫލުތަކާ
އެއްގޮތަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވަޒީފާއާ ބެހޭ ޤާނޫނުތަކަށް އަންނަ ބަދަލުތަކާ އެއްގޮތަށް ކަލެކްޓިވް ބާގެއިނިން ފަދަ
މަފްހޫމުތައް ތަޢާރުފުވެގެންދާ ހިނދެއްގައި ދައުލަތުގެ މުވައްޒަފުންގެ މުސާރަ އާއި އިނާޔަތުގެ އެންމެހައި ކޮންޓްރޯލެއް
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް އޮތުމީ ދަތިތަކާ ކުރިމަތިވާނެ ކަމެއް ކަމުގައި ފެނެ އެވެ. ވުމާއެކު، މިއީ ޤާނޫނުއަސާސީން
ވަކިކޮށްދީފައިވާ އިންތައް ގެއްލި، ދައުލަތް ހިންގުމަށް، ޚާއްޞަ ގޮތެއްގައި ވެރިކަން ހިންގާ ބާރުގެ މަސައްކަތްތައް،
ކުންފުނިތައް ހިންގުން ހިމެނޭ ގޮތުން ތަންފީޛުކުރުމަށް ދަތިތަކެއް ދިމާވެދާނެ ކަމެއް ކަމުގައި ފެނެ އެވެ. -8 މި ބިލުގެ
އެއްވެސް މާއްދާއަކުން ޝަރުޢީ ދާއިރާގެ މުވައްޒަފުންނާއި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މުވައްޒަފުންގެ މުސާރަތައް
52

ނެޝަނަލް ޕޭ ކޮމިޝަނުގެ މަސައްކަތުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭނެ އުސޫލެއް ބަޔާންކުރެވިފައި ނެތްކަން ފާހަގަކުރެވެ އެވެ.
އަދި މިއީ މި ޤާނޫނުގެ މަޤްޞަދު އެންމެ ފުރިހަމަ ގޮތުގައި ހާސިލުކުރުމަށް އޮތް ހުރަހަކަށް ވާނޭ ކަމުގައި ވެސް ފެނެ
އެވެ. -9 ބިލުގެ 27 ވަނަ މާއްދާގެ (ތ)ގައި ޤާނޫނު ނަންބަރު 14/2118، ވަޒީފާއާ ބެހޭ ޤާނޫނަށް 1 ވަނަ
އިޞްލާޙުގެނައުމުގެ ޤާނޫނުގެ 86 ވަނަ މާއްދާ އަށް ދީފައިވާ ހަވާލާދިނުން ރަނގަޅު ނޫންކަން ފާހަގަކުރެވެ އެވެ. ވީމާ،
އެކަން އިޞްލާހުކުރައްވަންވާނެ ކަމަށް ފެނެ އެވެ. -11 މި ބިލު ޤާނޫނަކަށް ވެއްޖެ ނަމަ ޤާނޫނު ނަންބަރު 2/2118
ވަޒީފާއާ ބެހޭ ޤާނޫނުގެ 56 ވަނަ މާއްދާ އިން ފެށިގެން 61 ވަނަ މާއްދާއާ ހަމައަށް ބުނެފައިވާ އުޖޫރައާ ބެހޭ ގޮތުން
ލަފާދޭ ބޯޑާ ބެހޭ މާއްދާތައް އުވައިލައްވަންވާނެ ކަމުގައި ފެނެ އެވެ. އިސްވެދެންނެވުމުގެ ކަންކަން އެހެން ހުރުމާ އެކު
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ފާސްކުރައްވައި ތަޞްދީޤުކުރުމަށް ޓަކައި އަޅުގަ ނޑަށް ފޮނުއްވި ދައުލަތުގެ މުސާރައިގެ
ސިޔާސަތުގެ ބިލު ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން އަލުން ވިސްނާވަޑައިގަތުމަށް ޓަކައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ
ޤާނޫނުއަސާސީގެ 91 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގައި ވާ ގޮތުގެ މަތިން އެ ބިލު މަޖިލީހަށް އަނބުރާ ފޮނުވީމެވެ. އިޙްތިރާމު
ޤަބޫލުކުރެއްވުން އެދެމެވެ. 15 ޞަފަރު 28 .1434 ޑިސެމްބަރު 2112. ޚާދިމުކުމް. މުޙައްމަދު ވަޙީދު.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ދެންމެ ހުށަހެޅިގެން އެ ދިޔައީ ދައުލަތުގެ މުސާރައިގެ ސިޔާސަތުގެ ބިލު އަނބުރާ ފޮނުވައިލެއްވިއިރު
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ފޮނުވާފައިވާ ސިޓީފުޅު. މި މައްސަލައިގައި ބަހުސްކުރުމަށް އަޅުގަ ނޑު 1 ގަޑިއިރުގެ ފުރުޞަތު
މިހާރުން ފެށިގެން ހުޅުވާލަން. އެދިވަޑައިގަންނަވާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން. އަޅުގަ ނޑު ފުރުޞަތަ
ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ތޮއްޑޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަލީ ވަޙީދަށް.
ތޮއްޑޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ވަޙީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! މި ފޮނުވައިލާފައި އޮތް ބިލާ ދޭތެރޭގައި އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވާ
ވާހަކަ އަކީ، ވަޙީދަށް ރަނގަޅަށް އެއްވެސް ކަމެއް މިހާރު މި މަޖިލީހުން ކުރެވޭ ކަމަކަށް ނުވާކަން ފެނިގެން މި ދަނީ.
އެއްވެސް ހާލެއްގައި ވަޙީދު މިހާރު މި އެއްޗެހި ފޮނުވައިލަނީކީ އޭނަ އެ ޤަބޫލުކުރާ ޤަބޫލުކުރުން އޮވެގެނެއް ނޫން. އޭނަ
ބޭނުންވަނީ މި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިހާ ޗެލެންޖުކުރަން. މިކަމާ ދޭތެރޭ އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ފުންކޮށް މިއަދު ވާހަކަދައްކާލަން
ބޭނުންވޭ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސާ ވެސް ގުޅުންހުރި ކަމަކަށް ވާތީ އެގޮތަށް މި ވާހަކަދައްކާލަނީ.
އެހެންނަމަވެސް، އެ ވާހަކަ އަށް ދިއުމުގެ ކުރިން އަޅުގަ ނޑު ގޮވާލަން ބޭނުންވޭ، ދައުލަތުގެ މުސާރައިގެ އޮނިގަ ނޑުގައި
އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ ރަނގަޅު ނިންމުންތަކެއް ނިންމަން. އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ގޮވާލަން ދިވެހިރާއްޖޭގައި އެންމެ
އާދައިގެ މަސައްކަތްކުރާ މީހާ ވިޔަސް، އެންމެ މިހާރު ލޯ އުޖޫރަ ލިބޭ މީހާ، ވޮޗަރަކަސް އަދި މަސައްކަތުމީހަކަސް
53

4111 ރުފިޔާ އަށް ވުރެ ދަށްކޮށް މުސާރަ ބަހައްޓައިގެންނުވާނެ. އެހެންވީމާ، ބިލު ފާސްނުކޮށް ފޮނުވާލިޔަސް އެހެން
ވަޙީދަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ދަންނަވަން، މިކަން އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރަން އުޅުނީ ނިކަމެތި އާދައިގެ ރައްޔިތުންނަށް،
ދެކޮޅުނުޖެހޭ ރައްޔިތުންނަށް އޭގައި ލުޔެއް ހޯދައިދީ، ދިވެހިރާއްޖޭގައި މަސައްކަތުގެ މާޙައުލުގައި ބެލެންސް އެ
ސެލެރީތަކުގައި ގެންގުޅުމަށް ޓަކައި. އެކަން މަޖިލީހުން ކުރީމަ އެއީ އިންސާފުވެރި ގޮތަކަށް ނުވާނެތީވެ، އެހެން
މިނިވަން ބައެއްގެ އަތަށް ދޫކޮށްލަން. އެހެންވީމާ، މިކަން ފާސްނުވެ ގިނަ ދުވަސްވާ ކޮންމެ ދުވަހަކު އޭގެ އެންމެ ދެރަ
ލިބެނީކީ މަޖިލީހަކަށް ނޫން. އަދި ސަރުކާރުގެ ބޮޑެތި މަޤާމުތަކުގައި ތިބޭ މީހުންނަކަށް ނޫން. އާދައިގެ ނިކަމެތި
ރައްޔިތުންނަށް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ގޮވައިލަން ވަޙީދަށް މިހާރުން މިހާރަށް ރާއްޖޭގެ އެންމެ އާދައިގެ އެންމެ ލޯ
މުސާރައިގެ ގޮތުގައި 4111 ރުފިޔާ ހަމަޖައްސަން. އެއީ އެހާ ތަކެތީގެ އަގު ބޮޑު. ކުލިތައް އެހާ ބޮޑު. އިންފްލޭޝަން
އެހާ މަތި. ދެން މި ޖެހިލަނީ މި ބިލުތައް މި ފޮނުވައިލާ މައްސަލަ އަށް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މަނިކުފާނަށް އަޅުގަ ނޑު
ގޮވާލަން ބޭނުންވޭ މި ކަންކަމާ ދޭތެރޭ ވަރަށް ސީރިއަސްކޮށް ވިސްނަން. އަޅުގަ ނޑު އަހައިލަން ބޭނުންވޭ ކީއްވެގެންތޯ
ވަޙީދަށް ކާންނުދިނީ މިތަނަށް ގެނެސްގެން. އެހާ ބަ ނޑުހައިވާއިރު 5 ގަޑިއިރު ނުކައި އިނދެގެން ޝަކުވާކުރާވަރުގެ
ރައީސެއްކަން އެނގޭއިރު ތި ބޭފުޅުންނަށް އެނގޭތޯ އޭނަ ބަ ނޑުހައިވެގެން އެކުރި ޝަކުވާގެ މާނަ އަކީ ކޮބައިކަން. ތި
ހުރިހާ ބޭފުޅުން ކައިލާނެ ވާހަކަ އޭނަ އެ ބުނީ. ތި ތިއްބަވަނީ. ތިމަންނަ ކެއީ ޗޮކްލެޓެކޭ. އެވަރަކުން ނުފުދެއޭ.
ތިމަންނަ ޔާމީނު ވެސް ކައިލާނަމޭ. ތިމަންނަ ނާޒިމު ވެސް ކައިލާނަމޭ. ތިމަންނަ ޙަސަން ސަޢީދު ވެސް ކައިލާނަމޭ.
ތިމަންނަ ތަސްމީނު ވެސް ކައިލާނަމޭ ތިމަންނަ މި ބުނީ. އަޅުގަ ނޑު މި ދައްކާ ވާހަކަ ތި ބޭފުޅުންނަށް ވަރަށް
ސާފުކޮށް އެނގޭނެ ޕީ.ޕީ.އެމްގެ ޕްރައިމަރީގައި ޢަބްދުاله ޔާމީން ކެނޑިޑޭޓުކަން ކަށަވަރުކުރާ ހިސާބުން. ދި ޓީވީން
ޢަބްދުاله ޔާމީން އެއްވެސް ވަރަކަށް ނުދައްކާ ހިސާބުން ވަރަށް ރަނގަޅަށް އެނގޭ. މަނިކުފާނަކީ ޢަބްދުاله ޔާމީނާ
ވަރަށް ގާތް އެކުވެރިއަކަށް ވާތީ މަނިކުފާނަށް މި ނަސޭހަތްތެރިވެލަނީ. އިއްޔެގައި މަނިކުފާނު ޕާޓީ ވެސް އުވިއްޖެ.
އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވަން ތި ބޭފުޅާ އަޅުގަ ނޑުމެން ޕާޓީ އަށް އައުމަށް. އެއީ ތި ބޭފުޅާ އަކީ ޙަޤީޤަތުގައި ރާއްޖޭގެ
ސިޔާސީ މަޝްރަޙުގައި ހުރި އެންމެ ބޮޑު އެއް ޖީވަން. ތިއީ ވަރަށް މުހިއްމު ބޭފުޅެއް ކޮންމެ ޕާޓީ އެއްގައި ހުއްޓަސް،
ކަންކަން ރަނގަޅަށް ގޭސް ކައްކާލަން. އެހެންވީމާ، ޙަޤީޤަތުގައި ވަޙީދު މި ބިލުތައް ފޮނުވަމުން މި ދަނީ މި
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ގޮންޖަހަން. ޙަޤީޤަތުގައި މީގެން ދޭހަވެގެން މި ދަނީ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގައި ތިބި
ޕާލަމެންޓްރީ ގްރޫޕުތަކުގެ ލީޑަރުން ނުވަތަ ރިޔާސީ ރޭހަށް ނުކުންނަން ތިބި މީހުންގެ އުރަތްޕެއް ނެތްކަން.
އަޅުގަ ނޑުމެން މި އައީ ކުޅުދުއްފުށިން. އެ ރަށުގައި ތިބި ޕީ.ޕީ.އެމުގެ މީހުން ރުޅިއައިއްސަ ތިބީ. ޔާމީނަކަސް،
ޢުމަރަކަސް، އެ މީހުން ބުނީ އަޅުގަ ނޑުމެން ގާތު އޮޑިބަނދެފައި ދީފީމޭ. ދެން ދުއްވަންނޭގެންޏާ ކުރާނެ ކަމެއް
ނޯންނާނޭ. ދަންނަވަން މި އުޅޭ ވާހަކަ އަކީ ނުފޫޒާއި އާރާއި ބާރުގެ ބޭނުންކޮށްގެން ރާއްޖޭގައި ތިބި ރަށްތަކުގައި ތިބި
މީހުން ވަޙީދުގެ ޕާޓީ އަށް ވެއްދުމުގެ މަސައްކަތްކުރަމުން ދާއިރު ތި ބޭފުޅުން ތި ތިބެވެނީ ޙަޤީޤަތުގައި
54

ޣާފިލުކަންމަތީގަ. އޭނާ އަކީ އެއްވެސް ހާލެއްގައި ކާއެއްޗެހީގެ ވާހަކަދައްކާ މީހެއް ނޫނޭ އިނގޭތޯ. އޭނަ އެ ދެއްކި
ވާހަކައިގެ މާނަ އަޅުގަ ނޑަށް ނޫންތޯ އެންމެ ރަނގަޅަށް އެނގޭނީ. އަޅުގަ ނޑަކީ ވަޙީދެއް. ވަޙީދަކަށް ނޫންތޯ ވަޙީދު
ދައްކާ ވާހަކަ އެންމެ ރަނގަޅަށް ފަހުމްވާނީ. އޭނަ އެ ވިދާޅުވީ ބަ ނޑުހައިވެގެންފައި ހުރި ވާހަކަ އެއް ނޫން. އޭނަ
ކާބޯތަކެތި ބޭނުންވާ ވާހަކަ އެއް ނޫން. އޭނަ އެ ވިދާޅުވަމުން ދަނީ ފުރަތަމަ ނަޝީދަށޭ ޙުކުމްކުރާނީ. އެއަށްފަހު
ކަލޭމެން އެންމެން އެންމެން ކައިލާނަމޭ. ކައިލާފައި ތިމަންނަ ވެރިކަމަށް އަންނާނަމޭ. ދެން ތިޔަ ބޭފުޅުން އަޅުގަ ނޑު
ދައްކާ ވާހަކަ ޤަބޫލުނުކުރަންޏާ ތިބޭ. ރީތި ލަނގާ އެއް ލިބޭނެ، ޖޫންޖުލައި ހިސާބަށް އަރައިލާއިރު. އެހެންވީމާ،
ރައީސް މައުމޫނު ރިޓަޔަރކުރެއްވީ ހުރިހާ އެންމެން ތިބީކީ ރައީސް މައުމޫނު ރިޓަޔަރކޮށްފައި އިނގިލިދިއްކުރާ ލީޑަރަކާ
އެއްކޮށް ދާކަށް ނޫން. ތަސްމީނާ އެއްކޮށް ވެސް ދާނެ. ޤާސިމާ އެއްކޮށް ވެސް ދާނެ. ޔާމީނާ އެއްކޮށްވެސް ދާނެ ބަޔަކު
އުޅޭނެ. އެކަމަކު، ވަޙީދު އަތުގައި ބާރު އޮވެގެން ވަޙީދު އެ ހުރިހާ ކަމެއް އެ ދަނީ ޖަޕަޑައިޒްކުރަމުން. އެހެންވީމާ، މި
ފޮނުވައިލި ބިލު މި ފޮނުވައިލީ ޙަޤީޤަތުގައި ޢަބްދުاله ޔާމީނަށާއި އަޙްމަދު ނާޒިމަށާއި އަޙްމަދު ތަސްމީނު ޢަލީ އަށާއި
ޤާސިމު އިބްރާހީމަށް ގޮންޖަހަން، ސައިކިޔަން. ދެން ޤާސިމު ފުދޭވަރަކަށް ރަނގަޅަށް އެބަ ހަދާލާ، މިހާރު ތި
ބޭފުޅުންނަށް ކަމެއް ނުވިޔަސް. އެހެންވެގެން އެ ބޭފުޅާ ތަންކޮޅެއް މަޖިލީހަށް ވަޑައިނުގެން ދެން އެ ބޭފުޅާ އެބަ
ކުރިއަށް އެބަ ގެންދެވޭ. އެ ބޭފުޅާ މުޅި ޓޯޓަލީ އެ ބޭފުޅާ އިންޓަރނޭޝަނަލް ވަމުން އެ ދަނީ. އެ ބޭފުޅާ ކުޑަކޮށް
އިންޓަރނޭޝަނަލްކޮށް އުޅެނީ. އެހެންވީމާ، ލޯކަލީ މަޖިލީހަކަށް އެހެން ވަޑައިނުގަންނަވާނެ. އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް
އިޙްތިރާމުކުރަން އެ ބޭފުޅާ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އަޚެއް. އަވައްޓެރި އެއް ވީމަ ކޮންމެހެން އެއްޗެއް ދަންނަވާކަށް ނެތިން.
ދަންނަވައިފިއްޔާ ގޯސްވާނެ. އެހެންވީމާ، ޙަޤީޤަތުގައި އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ދަންނަވަން ތި ބޭފުޅުން ވަޙީދު އިމްޕީޗުކުރަން
މިއަދު ނުކުރެވިފައި ތިބުމުން، ވަޙީދު ތި ބޭފުޅުން ރަނގަޅު ގޮތަކަށް އިމްޕީޗުކުރާނެ. ތި ބޭފުޅުން މިއަދު ނުކޮށް،
ޖޫންޖުލައިގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ގާތު ނުބުނާތި އިމްޕީޗުކުރާ ވާހަކަ. އޭރުން އަޅުގަ ނޑުމެން ތިބޭނީ ވަޙީދާ އެއްކޮށް. މިއީ
ސިޔާސީ މަޝްރަޙު މި ދަނީ ވަރަށް ބާރު ސްޕީޑުގައި ހަލަބޮލިކަމާ އެކު ބަދަލުވަމުން. އެހެންވީމާ، ޙަޤީޤަތުގައި މި
މަޖިލީހުގައި މިހާރު މި ވަމުންދާ ގޮތަކީ މިއަދު ހެނދުނު އެތައް ކޮމިޓީ އެއް ބޭއްވުނުއިރު، ސަރުކާރުގެ އެއްވެސް މީހަކު
އައީކީ ނޫން. މުޙައްމަދު ޖަމީލް އަޙްމަދު އައީކީ ނޫން. ހޯމް މިނިސްޓަރު އައީކީ ނޫން. ޕޮލިސް އިންޓެގްރިޓީ
ކޮމިޝަނުން ތިޔަ ޚާންދާނަށް ނިސްބަތްވެވަޑައިގަންނަވާ ބޭފުޅެއްނޫންތޯ ޙާލާ ޙަމީދަކީ. އެ ބޭފުޅާ އެ ވިދާޅުވީ މާރާމާރީ
ހިންގާފައި ތިބި ފުލުހުންގެ މައްސަލަ ފޮނުވައިފީމޭ، ފިޔަވަޅެއް ނާޅައޭ. ދެން އަރާފައި މި ވިދާޅުވަނީ ކޮންމެ ބޭފުޅަކު
ވަރަށް މާތްކޮށް، ފުލުހުންގެ ތެރޭގައި ވެސް ކަމެއް ގޯސްކޮށް ކޮށްފި ނަމަ، ފިޔަވައަޅުއަޅާނަން. ކޮން ނަމަ އެއްތޯ.
އެކަން ތަޙްޤީޤުކޮށް، ޙާލާ ޙަމީދޭ މިތާ އެ ވިދާޅުވަނީ، މާރާމާރީ ހިންގާފައި ތިބި މީހުން އެބަ ތިއްބޭ. ޖަމީލު ފިޔަވަޅެއް
ނާޅައޭ. އެކަމަކު، އިތުބާރު ނެތްކަމުގެ ވޯޓެއް ނެގޭކަށް ނޯވޭ މިތާކު. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ތިބި މީހުން
އަޅަމުން އަމިއްލަ އަށް ބޮމުންދާ ބޮޑެތިތަކެއް މިއީ. ސުޕްރީމް ކޯޓު ވެސް މިތާގައި ނިންމާލީ 4 އިޒް ޓު 3 ރޭޝިއޯ
55

އަށް. އެ ތަނަށް ލީ މީހުންނަށް ޝަރީޢާ އިނގޭތޯ، ބައިނަލްއަޤްވާމީ ޤާނޫނުތައް އެނގޭތޯ ބެލީކީ ނޫން. އެހެންވީމާ،
ވާނެ ހައެތި މިހާރު މި ވަނީ. އެހެންވީމާ، ޙަޤީޤަތުގަ އި މި ރާއްޖޭގައި ތިބި ސިޔާސީ ލީޑަރުން ފުހެލުމަށް ވަޙީދު ނިކުމެ
އެހެރީ. ނާޒިމު ސޯރ މައްޗަށް ނިކުންނާނެ. ޝައިޚް ޢިމްރާނު މައްޗަށް ނިކުންނާނެ. އެއީ ތަންތަން ފުނޑަމުންދާ
މީހުން. އެހެންވީމާ، ޙަޤީޤަތުގައި ޔާމީންނާއި ތަސްމީނާއި ޤާސިމާ، މި މީހުންނަށް މި ވާނުވާ އެއް ނޭނގޭ، މި މީހުންގެ
ކަންތައް ނިންމައިލާނީ. ދެން އަޅުގަ ނޑުމެން ބޭނުންވަނީ އެކަމަކު އެ މީހުން ޒިންމާދާރުކަމާ އެކު ކުރިއަށްދާން އިނގޭތޯ.
އެއީ އަޅުގަ ނޑަށް އެބަ ފެނޭ މިސާލަކަށް، ޑީ.އާރު.ޕީ މިއަދު އެ ތަނަށް ފާވި ހުރިހާ މުސީބާތަކުން އެ ތަން
ސަލާމަތްވެއްޖެ. އެ މު އްލާ ޢުމަރު އެތަނުން ގޮއްސި. މިހާރު އަޅުގަ ނޑު ދެކޭ ގޮތުގައި ޑީ.އާރު.ޕީގައި ހުރި ބޭކާރު
ހުރިހާ ސަރުބީތަކެއް ވިރުވައިލާ، މިހާރު ޓޯންކުރުމުގެ މަސައްކަތް އެ ކުރަނީ. އެ ޕާޓީ ރަނގަޅަށް ގައިގައި ބޮޑީބިލްޑު
އެ ކޮށްލަނީ. އަޅުގަ ނޑު ޕީ.ޕީ.އެމަށް ދަންނަވާލަން ބޭނުންވާ ވާހަކަ އަކީ ތި ބޭފުޅުންނަށް ޖެހޭ ސިޔާސީ ބޮޑު ކެންސަރު
ޖެހުމުގެ މަގުމަތީގައޭ ތި ބޭފުޅުންގެ ޕާޓީ ތި އޮތީ. ތިޔަ މުއްލާ ޢުމަރުގެ ކިބައިން ތި ޕާޓީ ސަލާމަތެއް ނުވާނެ. އޭނަ
ހަތަރެސްފައިބަދެފައި އެތަނުން ނެރެނިއްޔާ ނޫނިއްޔާ. އަޅުގަ ނޑަށް ޔަޤީން އަޅުގަ ނޑުގެ އަޚް ޝަރީފު ސޯރ،
ތިމަރަފުށީ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މިކަމަށް ހެކިވާނެ. ޢުމަރު ނަޞީރަށް ފަންޑުކުރަމުން އެ ދަނީ ހުރިހާ މީހުން.
ވަޙީދު ވެސް، ޤާސިމު ވެސް އެންމެން، ޔާމީނާ ޗެލެންޖުކުރަން. އެކަން ކޮންމެ ގޮތަކަށް ނިމުނުކަމުގައި ވިޔަސް
ދިޓީއަކުން ޔާމީނެއް ނުދައްކާ ނެ. އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ސާފުކޮށް މި ދައްކަނީ ދިޓީވީ އަކުން ދެން ޔާމީނަށް ހެޔޮކޮށް،
ޙާމިދުބެ އެއްވެސް ރިޕޯޓެއް ނަހަދާނެ. ނަހަދާނެ. ޙާމިދުބެ، އެ ރިޕޯޓު ލިޔާ ކަލޭގެ. އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން
ނުދާނަން އަސްވާޑަށް ހަދައިލިހެން ހަދާލާކަށް މިދުބެމެންނަކަށް. މިދުބެމެން އެ އެއްޗެހި ހެދީމަ އަޅުގަ ނޑުމެން ކޮންމެރެ
އަކު ދިޓީ އަށް 8:31ގައި އަންނާނަން. އަޅުގަ ނޑުމެންނަކީ ރާއްޖޭގެ ސިޔާސީ މަޝްރަޙުގައި އެންމެ ހިނގާ ނަންތައް
ކަމުގައި ދިޓީވީން ހަދައިދެނީ. އަޅުގަ ނޑުމެން ހާދަހާ އުފާވެއޭ އުއްޗު ދެކެ އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، ޙަޤީޤަތުގައި މިއަދު
އަޅުގަ ނޑުމެން އައިއްސަ މި ތިބި ހިސާބަށް އައިއްސަ މި ތިބީ ދިޓީވީގެ ހެޔޮއެދުންތަކާ އެކު. އެ ބޭފުޅުން ހީކުރާނެ އެ
އެއްޗެހި އެއްޗެހި ލިޔުނީމަ އަޅުގަ ނޑުމެން މި ތަނަށް ތެދުވެ ހަޅޭކޭލަވާނީ. އެއަށްވުރެ ބޮޑު ނެގެޓިވް ޕަބްލިކްސިޓީ އަކީ
ބައެއް ފަހަރު އެންމެ ބޮޑު އެއް ޕަބްލިކްސިޓީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރިޔާސީ ކެމްޕެއިން ވަރަށް ރަނގަޅަށް
ދިޓީވީން ކުރިއަށް ގެންދަމުން ދަނީ. އަޅުގަ ނޑު މަޖިލީހުގެ ނައިބު ރައީސަށް ވަރަށް އިޙްތިރާމާ އެކު މި ދަންނަވަނީ
މަޖިލީހުގެ ރިޔާސަތުގައި އިންނެވި ބޭފުޅާ އަށް، ވަޙީދު މިތަނަށް ދެއްކި ވާހަކަ އަށް ތި ބޭފުޅުން ސީނިސަމްބޯލާއި
ސަމޯސާ އާއި ޗޮކްލެޓު ކޭކާއި ފެންޓާ އާއި ކޯކާ ކިޔައިގެން ނޫސްބަޔާނެއް ނެރުނުއިރު ތި ބޭފުޅުންނަށް އިނގޭތޯއޭ
ވަޙީދު ޙަޤީޤަތުގައި ތި ކުރި ސުވާލަކީ ކޮބައިކަން. ވަޙީދު އެއްވެސް ހާލެއްގައި ވަޙީދަށް ކާންގެންދިޔަ ސައި މޭޒުގައި
ހުރި ހުރިހާ އެއްޗެއް އަމީންޢާއްމު ލައްވާ ނޫސްބަޔާނެއް ލިޔެފައި ނެރޭ ވާހަކަ އެއް ނޫނޭ އެހީކީ. ވަޙީދު ބުނީ ވަޙީދު
މިއީދީ ވަރަށް ހައިވެފައޭ. ވަޙީދު މި އިނީ ސިޔާސީގޮތުން ވަރަށް ހައިވެފައޭ. ޕާޓީ ވެސް އުވުނީއޭ. އެއްކޮށް އުޅޭނެ
56

މީހަކު ނެތޭ. މިހާރު އިނީ ބޯފަން ޢަބްދުاله އާއި ޢައްބާސް ޢާދިލް ރިޟާ އާއި ޓޯޕީ އާއޭ. ފަހަރަކު މީހަކު ގެންނާނަމޭ.
މުނައްވަރު ކައިރީގައި އުޅުނު ޝަމީމު ވެސް ދަމައިގަތީމޭ. އެހެންވީމާ، ޕީ.ޕީ.އެމުގައި އިންނަ މިވެނި މީހަކު ވެސް
ދަމައިގަންނާނަމޭ. ކުޅުދުއްފުށީގައި އިންނަ ގޮފީގެ ރައީސް ވެސް ދަމައިގަންނާނަމޭ. އައްޑު އަތޮޅުގައި އޮންނަ ގޮފީގެ
ރައީސް ވެސް ދަމައިގަންނާނަމޭ. މިވެނި މީހަކަށް ބިރުދައްކާނަމޭ. މިވެނި މީހެއްގެ ވަޒީފާ އިން ކަ ނޑައިލާނަމޭ.
ތިމަންނަ މިއިދީ ހައިވެފައޭ. ތިމަންނަ މި އުޅެނީ ކާލަންށޭ. މި ދައްކާ ވާހަކަ ނޭގުނީމާ އަޅުގަ ނޑު މި ދައްކާ ތަން
ފެންނާނެ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންވީމާ، ޙަޤީޤަތުގައި މި ރާއްޖޭގައި މި ހަމަނުޖެހުންތަކާ ހުރިހާ އެއްޗެއް އުފެދުމުގެ
އަޑީގައި މިހިރީ ސީދާ ބާޣީ މުޙައްމަދު ވަޙީދު. ކިހާ ބޮޑު ދެރަ އެއްތޯ. އިއްޔެގައި މިސާލަކަށް، އަޅުގަ ނޑުގެ އަޚް،
ރެޑުވޭވު ސަލީމުގެ ބޮޑު ވޭނެއް ފޮރުޅާލައިގެން މީހުންތައް. އެއީ ކިހާ ބޮޑު ދެރައެއްތޯ އެއީ. އަޅުގަ ނޑު އެކަމާ
ހިތާމަކުރަން. ދެން އެކަމަކު ކިހިނެއް އެއްޗެއް ބުނާނީ. އެމް.ޑީ.ޕީގެ ރިޔާސީ ކެނޑިޑޭޓު ހަމަ އުފުއްލައިގެން ގެންގޮސް
މާލޭ މަގެއްގެ މަތީ ހިނގަނިކޮށް އެސް.ޕީ.ޖީ ސިފައިން އައިސް ތަޅާފޮޅާފައި އުފުރާލައިގެން ގެންގޮއްސަ އެ އޮތީ.
އެހެންނޫންތޯ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ޤާނޫނުއަސާސީގެ މަފްހޫމަށް ބަލާއިރު މިސާލަކަށް މީހަކު ކުށެއް ކުރިއްޔާ ކުށެއް
ކުރި މީހަކަށް ލިބެންޖެހޭނީ އެއް އަދަބު. ދެ އަދަބު ދިނުމެއް ނޯންނާނެ މި ޤާނޫނުއަސާސީގެ މަފްހޫމަށް ބަލާއިރު.
މުޙައްމަދު ނަޝީދު ޢަބްދުاله ޤާޟީ ހައްޔަރުކުރި ކުރުމަކީ ކުށެއް ކަމަށް ޤަބޫލުކުރެވެންޏާ އޭގެ އަދަބު ނުވަތަ އޭގެ
ކޮސްޓު ދައްކައިފި. އެއީ 5 އަހަރުގެ ވެރިކަމެއް 3 އަހަރުން އިސްތިޢުފާދީފައި ނިމިއްޖެ. އެހެންވީމާ، ދެން އިތުރަށް
މުޙައްމަދު ނަޝީދު ފަހައި ދުވާދުވުމަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ ރޫހާ ޚިލާފު ކަމެއް. އެއް ކުށަކަށް ދެ އަދަބެއް
ނުދެވޭނެ. ކުށަކަށްވަންޏާ އިނގޭތޯ، މި ހުރިހާ އެއްޗެއް މުޢިއްޒާ އެންމެނަށް އެނގޭނެ. އެހެންވީމާ، މިއީ ޙަޤީޤަތުގައި
މި ރާއްޖެ ހަލަބޮލިވަމުން މި ދަނީކީ އެއްވެސް ހާލެއްގައި މިތާ މިތިބަ މަޖިލިސް މެންބަރުން މި އޮތް ވަޑައިގަންނަވާ
ކުޅުދުއްފުށީ ދެކުނު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ނަޝީދާ، މި މީސްމީހުންނާ ހެދި އެއް ނޫނޭ. މީނަ
ވެސް ހަމަ އެއްދުވު އެއްގޮތަކަށް، އަނެއް ދުވަހު އަނެއް ގޮތަކަށް. އެބަ ރަނގަޅު އެއްޗެހިލާ ނޫންތޯ. މިހާރު ހުޅުމާލޭ
ކޯޓު އުވާލަން ލައްވައިގެން އެ އުޅުއްވަނީ. ހަމަ އެއްބައި ދުވަސްދުވަހު އެމް.ޑީ.ޕީ ރުހޭ ގޮތަށް ލާނެ. އަނެއްބައި
ދުވަސްދުވަހު ނުރުހޭ ގޮތަށް ލާނެ. އެހެންވީމާ، މިއީކީ އެއްވެސް ހާލެއްގައި މިތާ ތިބި މަޖިލިސް މެންބަރުންނެއް ނޫނޭ
މިތަން ހަލާކުކުރަމުން މި ދަ ނީކީ. ވެގެން މި އުޅޭ ގޮތަކީ ތި ހިނގައިދިޔަ ކަމެއް ހިނގާ ގޮސްގެން ޢަބްދުاله ޤާޟީ
އާއި މުޙައްމަދު ނަޝީދަކީ މިހާރު ޖާނީ ދެ ދުޝްމަނުން. ޒާތީ ދެ މަބްދަޢު. ހަމަ އެގޮތަށް މުޢިއްޒު. ޕްރޮސެކިއުޓަރ
ޖެނެރަލް މުއިއްޒާއި މުޙައްމަދު ނަޝީދާ އެއީ ޖާނީ ދެ މަބްދަޢު. ދެން، ހަމަ އެގޮތަށް މުޙައްމަދު ވަޙީދު ޙަސަން މަނިކު
ނައިބު ރައީސަކަށް ހުރިއިރު ވާ ގޮތަކީ ދެން ޙަޤީޤަތުގައި ނައިބު ރައީސަކު ހުރިއިރު މާ ބޮޑު ކަންކަމެއް ނެތް. އޭނައާ
ހަވާލުކުރީ ޑުރަގުގެ ދޮރުތައް ބަންދުކުރަން. އެކަމަކު އޭނަ އުޅުނީ ކޮންމެ ރެއަކު ހިލާލީގޭ ދޮރުތައް ހުޅުވައިގެން
ބަޣާވާތްކުރަން. ދެން، އޭނާ އަށް އެހާ ބޮޑަށް، ޙަޤީޤަތުގައި އަޅުގަ ނޑު ހިތަށްއަރާ ދެން އަންނަ ނައިބު ރައީސަކަށް
57

ހެޔޮނުވާނޭ، ތަންކޮޅެއް ގިނައިން ޖަލްސާތަކުގެ ޝަރަފުވެރިކަމާ އެއްޗެހި ދޭން އަޅުގަ ނޑު ގޮވާލަން ހުރިހާ ރިޔާސީ
ކެނޑިޑޭޓުންނަށް. އެހެންނޫނިއްޔާ ރަނގަޅެއް ނުވާނެ މި ކަމެއް. އެހެންވީމާ، މީގައި މި އުޅޭ އެއްޗަކީ ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، އަޅުގަ ނޑަށް އެނގޭ ޢިއްޒަތްތްތެރި ރައީސަކީ ވަރަށް ފިކުރު ދުރަށް ވިސްނާ، ބޮޑު ހަމަ ވަރުގަދަ ޖީވަން އެއް
ސިނކުޑީގައި އިންނަ ބޭފުޅެއްކަން. މި ރާއްޖެ ހަލާކުވަމުން މި ދަނީ ދެތިން ހަތަރު ފަސް މީހެއްގެ ޒާތީ ތަޢައްޞަބާ
ހެދި. އާދަމް މުޙައްމަދާ ދިމާލަށް މިސާލަކަށް ބަޔަކު މީހުން ދިމާކުރީއޯ. އެހެންވިޔަކަސް އާދަމް މުޙައްމަދުގެ
ހަންބޯންވާނެޖެހޭނެ، ސްކިން ތިކުވާންޖެހޭނެ. އާދަމް މުޙައްމަދުގެ ޒާތީ ތަޢައްޞަބު ހުރީމަ ޖޭ.އެސް.އީގެ ރައީސަކަށް
އިނދެގެން ހުޅުމާލޭ ކޯޓު ހެދި އެންމެން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ޤާނޫނީ ވަކީލުންނާއި ޤާނޫނީ މުފައްކިރުންނާއި
ފުންނާބުއުސް އެންމެން ކިޔަކިޔާ ތިއްބާ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޑިސައިޑިން ވޯޓު ދިވެހިރާއްޖޭގެ އުއްތަމަ ފަ ނޑިޔާރާ ދެކޮޅަށް
ލައިގެން އޭނަ ހުޅުމާލޭ ކޯޓު ޞައްޙަކޮށްގެން އެ އިނީ. އެއީ ޒާތީ ތަޢައްޞަބު ހުރީމަ، ޒާތީ މަބްދަޢު ހުރީމަ ވާ ގޮތް
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންވީމާ، ބޮލުރޮދި ކެނޑިގެން ޒާތީ ތަޢައްޞަބުގައި މަސައްކަތްކުރާ މި ހަތަރު ފަސް މީހަކު މި
ރާއްޖޭގައި ލޭއޮހުރުމަށާއި މި ރާއްޖޭގެ ދާޚިލީ ހަމަނުޖެހުމަށް ޓަކައި މި ކުރަމުންދާ މަސައްކަތް އަޅުގަ ނޑުމެން
ހުއްޓުވަންޖެހޭ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފުލުހުންނާއި ސިފައިން ކޮންމެ މީހަކު މިތަނަށް ސިފައިން އަންނަ ކޮންމެ ދުވަހަކު ކޮންމެ
މީހަކު ވެސް މާ ބޮޑުވެފައި ސިފައިންނާ ނުބެހޭށޭ ތިއީ އެންމެންގެ މީހުންނޭ ކިޔައިގެން ކެމްޕެއިންކުރަން އުޅެނީ. އަދި
ވަރަށް ބާރަށް ބުނާ އެއްޗެއް ސިފައިންގެ ވޯޓެއް، ފުލުހުންގެ ވޯޓެއް އެމް.ޑީ.ޕީ އަކަށް ނުލިބޭނޭ. ދަންނަވަންތޯ،
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އެޑިއުކޭޝަން މިނިސްޓަރު ޝިފާގެ ފިރިމީހާ އަކީ ވެސް ސިފައިންގެ މީހެއް. ދެން އޭނަ ލާނެތޯ
ޕީ.ޕީ.އެމަށް ވޯޓު. ނުލާނެނޫންތޯ. އެހެންވީމާ، 3111 ސިފައިން އުޅޭ. 3111 ފުލުހުން އުޅޭ. އެންމެން މީހުންނާ
އިނދެގެން އުޅެނީ. އެންމެން އުޅެނީ ޕީ.ޕީ.އެމް މީހުންނަކާ ނޫން އިނދެގެން. އެމް.ޑީ.ޕީ މީހުންނާ ވެސް އިނދެގެން
އުޅެނީ. އެ ކުރާ ކަމެއް ކުރޭ. ވޯޓު އަންނާނެނޫންތޯ އެހެންވީމަ އަޅުގަ ނޑުމެން ކޮޅަށް ވެސް. އެހެންވީމާ، ކޮންމެހެން
ފުލުހުންނާއި ސިފައިންނާއި ފަ ނޑިޔާރުންނާ، މި މީހުންނަށް، ދެން ނައިބު ރައީސާ ދިމާލާ އެއްޗެއް ކިޔެން މި ދަނީ.
ދެން ނައިބު ރައީސް ވެސް މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީގައި އިނދެގެން ހުރިހާ ފަ ނޑިޔާރުންނާއި އެންމެނަށް އެލަވަންސްދީ
ސެކިއުރިޓީ ހައްދައިދިން މީހާ އަކީ މީ. ދެން އެހެން ނަހަދާ. ދެން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ވެސް ހަމަ ކަމެއް ވާ ކަމަށް
ދައްކަންޖެހޭނެ ނޫންތޯ. އެހެންވީމާ، ޙަޤީޤަތުގައި މި ޒާތީ ތަޢައްޞަބު ދުއްވައިލާފައި ތި ފަ ނޑިޔާރުންނަށް ވެސް އެ
މީހުންނަށް ދޭންޖެހޭ ސެކިއުރިޓީ އަކާ އެއްޗެހި ދޭންވީނޫންތޯ؟ އަޅުގަ ނޑަށް އެނގިގެން ފަ ނޑިޔާރުންގެ
އިންޝުއަރެންސް ރަނގަޅަށް ހަމަނުޖައްސާ އޮންނަނީ. ނުޖައްސާ އޮތީމަ އެއްކަލަ ބޮޑު ސައުދާގަރޭ އެ މީހުންނަށް ވެސް
ބޭސްކޮށްދެނީ. ދެން ޤާސިމު އިބްރާހީމަކީ ވަރަށް ދީލަތި ބޭފުޅެއް ނޫންތޯ؟ ހަމަ އެންމެނަށް އެނގޭނޫންތޯ؟ އެހެންވީމާ،
މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީ ބާއްވައިގެން ތި ފަ ނޑިޔާރުންނަށް ރަނގަޅަށް އިންޝުއަރެންސާ އެއްޗެހި ދީބަލަ. ސެކިއުރިޓީ ދީބަލަ.
ދީފައި ބުނެބަލަ ޙުކުމް ރަނގަޅަށް ކުރާށޭ. އޭރުން ކޮށްފާނެ ތޯއްޗެ. އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލެއް ނުކުރަން ހުރިހާ
58

ފަ ނޑިޔާރުންނަކީ އެންމެން އެންމެންނާ ޒާތީ ތަޢައްޞަބާ، މި ޤައުމު މި ހަލާކުވަނީ ޒާތީ ތަޢައްޞަބާ ހެދިއޭ. މުޅި
ޤައުމު މި ހަލާކުވަނީ. މަޑުމަޑުން ޕާޓީތައް ސާފުވަމުން މި ދަނީ. މިހާރު ޙަޤީޤަތުގައި ޕީ.ޕީ.އެމުން ވެސް ތި މުއްލާ
ޢުމަރު ނެރިފައި، ނަގާފައި ނަޝީދުމެން ކަހަލަ މީހަކު ލާބަލަ މުއްލާ ޢުމަރު ހުރި ތަނަށް. މާ ރަނގަޅުވާނެ. އޭނަ.
އަޅުގަ ނޑު އުއްމީދުކުރަނީ ހޮނިހިރު ދުވަހުގެ ރޭ އެކަހަލަ ކަމެއް ވާނެ ކަމަށް. އަޅުގަ ނޑުމެން ކޮޅަށް އަންނަން އެތައް
ފަހަރަކު ކިޔާފައި ނާދޭ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ހެޔޮ ނަޔަސް. އަޅުގަ ނޑަށް ރަނގަޅީ މި ނިޒާމު ރަނގަޅުވަންޏާ، މި
ސިސްޓަމު ރަނގަޅުވަންޏާ މުޅި މި ރާއްޖެ ހަލާދިޔައީ ބާސްކެޓުކުޅެންއުޅުނު ޢުމަރު ނަޞީރު އައިސް ހަރުގަ ނޑު
ބަހައްޓައިގެން. ބަޣާވާތެއް ވިޔަސް، ބަޣާވާތެއް ނޫން ކަމުގައި ވިޔަސް ކަޑައިއްޔާ ކަޑަވާނެ. ކާކަށްތޯ ފުލުސް އޮފީހުގެ
އުކާލި އެއްޗެހި ދިފާޢުކުރާނީ. ކޮން ޤާނޫނީ މަބާދަޢުއަކުންތޯ އެ ދިފާޢުކުރާނީ؟ އެއްވެސް މީހަކު ކުރިމައްޗަށް އަރާ
ބުނެބަލަ، ޤާނޫނީ ކޮން މާއްދާ އެއްގެ ކޯއްޗަކުންތޯ އެ މީހުން ދިފާޢުކުރާނީ. އެކަމަކު އެ މީހުން އެ ތިބީ ފުލުސް
އޮފީހުގައޭ. އޭތި މާ ކަޑައީ އޭ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ހުޅުޖެހި މީހުންގެ މައްޗަށް ދަޢުވާކުރަންވީއޭ. އެކަމަކު ހުޅުޖެހި
މީހާ ހުޅުޖެހީ 7 ވަނަ ދުވަހު ވެސް ކުރިކަމެއް ކުރީމަ ތޯއްޗެ. ޖަޒުބާތެއް އައިސްގެން ތޯއްޗެއް. އެހެންވީމާ، ކިހާ
ދުވަހަކުތޯ ތިހެން ތިބެވޭނީ. ވޯޓު ކަރުދާސްކޮޅު ރައްޔިތުންނަށް ދާނެ. ހަމަ ވެރިކަން ފުރޮޅިގެން ހިނގައިދާނެ ކޮންމެ
ދިމާލަކަށް ވެސް. އެމް.ޑީ.ޕީ އަށް ވެސް ހިނގައިދާނެ. ޕީ.ޕީ.އެމަށް ވެސް ހިނގައިދާނެ. ޑީ.އާރު.ޕީ އަށް ވެސް
ހިނގައިދާނެ. ޖުމްހޫރީ ވެސް ހިނގައިދާނެ. ޢަދާލަތަށް ވެސް ހިނގައިދާނެ. އެމް.ޑީ.އޭ ވެސް ހިނގައިދާނެ. މި ހުރިހާ
ނަމެއް ނުބުނެފިއްޔާ އެ މީހުން އަނެއްކާ އަންނާނެ އަޅުގަ ނޑު ފަހަތުން. ހިނގައިދާނެ. ތަޤުދީރުގެ ވާހަކަ އަޅުގަ ނޑުމެން
އެއްވެސް މީހަކަށް ނޭނގޭނެ. އަޅުގަ ނޑުމެން އެންމެން މި ކުރަނީ މަސައްކަތް. އެހެންވީމާ، މި ރާއްޖެ ހަމައަކަށް އެޅޭނީ
ދަންނަވަންތޯ ހަމަޔަކަށް އެންމެން އެޅުނީމަ. ރަށްރަށުގައި އިންނަ މީހާ އެއް ނޫނޭ ގޯހީ. ހުޅުޖަހާ މީހާ އެއް ނޫނޭ
އެކަން ކުރަނީކީ. ފުލުސް އޮފީހުގެ ތެރޭގައި އެއްޗެހި އުކަނީކީ ފުލުސް އޮފީސް މީހާ އެއް ނޫނޭ. އެއީ ބަޔަކު ކުރުވި
ކަމެއް ނޫންތޯ؟ ބަޔަކު ކުރުވައިގެން އުޅޭ ކަމެއް ނޫންތޯ އެއީ؟ ކާކުތޯ ދަނީ، ކާކުތޯ ދަނީ މިވެނި ރަށެއްގައި ހުންނަ
ފުލުސް އޮފީހުގައި ހުޅުޖަހަން. އެ ރަށު ރައްޔިތުމީހާ ދާނެތޯ އޭނާގެ ބޮލަށް ބަޔަކު ޗުޕިނުޖަހާ ނަމަ. ކޮން ފުލުސް
މީހެއްތޯ، ކޮން ސިފައިންގެ މީހެއްތޯ ދަނީ އެ މީހުން މަސައްކަތްކޮށް ހުވާކޮށްގެން ދިފާޢުކުރަން ތިބި ބަ ނޑޭރި ކޮއްޓަށް
އަރައިގަންނަން މީހަކު ޗުޕިނުޖަހާ ނަމަ. އެހެންވީމާ، މިކަން މައިތިރިކުރެވޭނީ މިކަން ގޯސްކުރި މީހުން މިކަން
މައިތިރިކުރަން އުޅުމުން. ޢަބްދުاله މުޙައްމަދުގެ ޙައްޤު ދެން މިހާރު ލިބިއްޖެ ނޫންތޯ. މީ ކިހާބޮޑު މުސީބާތެއްތޯ.
اله،
ޢަބްދު މިއީ ހިނިއަންނަވަރު ކަމެއް ނޫން އިނގޭތޯ. ހިނިއަންނަވަރު ކަމެއް ނޫން މިއީ. އަޅުގަ ނޑު ތަންކޮޅެއް
ރިލެކްސްކޮށް މި ވާހަކަ މި ދައްކަނީ. އަޅުގަ ނޑު ރުޅި އައިއްސިއްޔާ ދެން މި އަނެއްކާ އަޑުއަހަން ތިބޭ މީހުން ވެސް
އަޅުގަ ނޑު ދެކެ ރުޅިއަންނާނެ. ހިނގާބަލާށޭ ހަމަޖެހެން، މިހާރު ރައީސް މައުމޫނު ވެސް ނިންމާލައިފި. ދެން އެވެސް
އެނގޭނީ އަދި ސެޕްޓެމްބަރ 7 ވަރު އައިސްލީމަ. މި ކަންކަން އިނގޭތޯ މި އާގިއުމެންޓެއް ނުވަތަ ދެބަސްވުމެއް
59

އޮތިއްޔާ ނިންމާލަންޖެހޭނެ. އަނބިމީހާ ފިރިމީހާ ވެސް ދުވާލަކު ކިތައް ފަހަރު ޒުވާބުކުރޭތޯ. ނިދަންއަރާއިރު
ނިންމާލަންޖެހޭނެ ކޮންމެވެސް އެއް ގޮތަކަށް. ނިންމާނުލައިފިއްޔާ އޭތި ކަޑަވާނެ. އަނެއް ދުވަހު ދާންޖެހޭނީ ކޯޓަށޭ
އިނގޭތޯ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންވީމާ، މި ރާއްޖޭގައި މި ސިޔާސީ މަޝްރަޙު ހަމައަކަށް ތި ބޭފުޅުންނަށް ނޭޅެންޏާ
ތި ބޭފުޅުން ފަހަތު ސީޓަށް ވަޑައިގަންނަވަންވީނޫންތޯ؟ ވަޑައިގަންނަވާ ފަހަތު ސީޓަށް. އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވަނީ
އެއްވެސް މީހެއްގެ މުދަލަށް ގެއްލުން ލިބި، އެއްވެސް މީހެއްގެ ޖާނަށް ނުރައްކާވީ. އަޅުގަ ނޑުމެން، އަދި އެބަ އޮތޭ
ވަރަށް ބޮޑު ވާހަކަ އެއް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައީސްކަމުގައި ހުރި މީހާ އާއި ހޯމް މިނިސްޓަރާއި
ޕޮލިސް ކޮމިޝަނަރު ބުނެފިއޭ ޑޮކްޓަރ އަފްރާޝީމުގެ މަރުގެ އަޑީގައި ވަނީ ސިޔާސީ މީހުންނޭ. ކީކޭތޯ އެ ބުނެވުނީ.
އެ ހޯދާ ނުނިމި އޮންނަ ކަމުގައި ވަނީ ނަމަ އެ ވިދާޅުވަނީ އޭގެ އަޑީގައި މައުމޫނު ވެސް ވެއްޖޭ. ނަޝީދު ވެސް
ވެއްޖޭ. އަޙްމަދު ނާޒިމު ވެސް ވެއްޖޭ. ޔާމީނު ވެސް ވެއްޖޭ. ތަސްމީނު ވެސް ވެއްޖޭ. ޤާސިމު ވެސް ވެއްޖޭ. އެންމެން
ވެއްޖޭ އެ ބުނަނީ. ސިޔާސީ މީހުންނޭވީ އަޑީގައި ވެއްޖެއްޔާ އެންމެންގެ ބޮލުގައި އެ އޮތީ ތުހުމަތެއް އެޅިފަ.
ކީއްވެގެންތޯ އެކަން ނުބެލިގެން ތި އުޅެނީ. ކީއްވެގެންތޯ އެކަން ނުނިންމާ ތި އުޅެނީ. އަޅުގަ ނޑުމެން ވެސް އެނގެން
ބޭނުންވޭ އެކަން ކުރި ބައެއް. އެއީ އެމް.ޑީ.ޕީ މީހުން ކުރި ކަމެއް ވެއްޖެއްޔާ އޭރުންތާ އެނގޭނީ ރަށަކަށް
ދަތުރުދިޔަޔަސް އެމީހާ އިންނަ ކޮޓަރި ނޫން ދުރު ކޮޓަރީގައި އިންނަން. ކިހިނެއްތޯ އެނގޭނީ މިހާރު ޤައުމު މި އޮތް
ގޮތް. އެހެންވީމާ، ޙަޤީޤަތުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން މި ތިބެނީ ކިހިނެއްވެފައިތޯއޭ އަޅުގަ ނޑު ހިތަށްއަރާ. ދެން އަބަދުވެސް
ދިޓީވީ، ދެން އުއްޗުއަކާ ދިމާލަށް އެއްޗެކޭ ކިޔާކަށް ބޭނުމެއް ނޫން. އެކަމަކު އަބަދުވެސް ދައްކާނީ ޕާޓީ ބަދަލުކުރި
ވާހަކަ، އެހެން ވާހަކަ އެއް. އަޅުގަ ނޑު އެންމެ ފަހަރަކު ޕާޓީ ބަދަލުކޮށްގެނޭ މިހާ ވަރުގަދަ އަށް މި ވާހަކަދައްކަނީ.
اله
ދަންނަވަންތޯ ޢަބްދު ޔާމީން ކޮށްފި ދެ ފަހަރު ޕާޓީ. ޑީ.އާރު.ޕީ އިން ޕީ.އޭ އަށް. ޕީ.އޭ އިން ޕީ.ޕީ.އެމަށް. އެއީ
ކިހާވަރެއް 3 ،2. އަޅުގަ ނޑު ވެއްޖެއްޔާ އަދި އެއް ޕާޓީ އަށޭ މި އައީ. ދެން އެހެންވީމާ، މީގައި މި ވަކި ބަޔަކު
ކޮށްފިއްޔާ އެ ގޯސްވީ. އެހެންވީމާ، ޙަޤީޤަތުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ޓީވީ ޗެނަލެއް ވެސް ރޮދިކެނޑިގެން މި އުޅެނީ
ހަމަ ކަލޭމެން މީހުންނާ ހެދި. ކަލޭމެނޭ މި ކިޔަނީ 35 އަހަރު މައްޗަށް ވެފައި ތިބި ވެރިކަމާ ހިފާ މީހުންނާ ހެދި. މި
ހުރިހާ އެންމެން ހިފައި ހައްޔަރުކުރަންވީ ވަކި ޕާޓީ އެއް ނުބަލާ. މިހާރު ވެސް މި ދަންނަވަނީ ރައީސް މައުމޫނާއި
މުޙައްމަދު ނަޝީދާއި ތަސްމީނާއި ޔާމީނާއި ޤާސިމާ އެއް ކޮޓަރިއަކަށް ވަދެފައި ހުޅެއް ވެސް ޖަހާ މީހަކު ނުހުންނާނެ.
ރެޑްވޭވް ފިހާރަ ފަޅާ މީހަކު ވެސް ނުހުންނާނެ. އަހަރެމެން ކާރު ބިއްލޫރި ތަޅާ މީހަކު ވެސް ނުހުންނާނެ. އެވެނި
މީހެއް ގޭދޮށަށް ގޮސް ބާޣީ ގޮވާނެ މީހަކު ވެސް ނުހުންނާނެ. މީ ކިހާ ދެރަ ކަމެއްތޯ އަޙްމަދު ނާޒިމު، ޢިއްޒަތްތެރި
ނައިބު ރައީސް. އިއްޔެގައި ވެސް އަޅުގަ ނޑަށް ލިބުނު ލަ ނޑު ތި ބޭފުޅާ އަށް އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ. އަޅުގަ ނޑުމެން
ނުލާހިކު ބޮޑަށް މަސައްކަތްކޮށްގެން އަޅުގަ ނޑުމެން ޒުވާނުން ޚިދުމަތްކޮށްގެން ރާއްޖެ އިން ބޭރު ބަޔަކާ އެއްކޮށް މެޗެއް
ކުޅެން އޮއްވާ ހަމަ މެޗުކުޅެން ތައްޔާރުވެފައި އޮއްވާ އަންނި އުފުރާލައިފި. ދެން ކިހިނެއް ދަ ނޑަށް މީހަކު ވައްދަނީ.
60

ދެން ކިހިނެއް ދަ ނޑަށް މީހަކު ވައްދަނީ. ކިހިނެއް މި ސިޔާސީ ކަންކަމަށް މީހުން ނެރެގެން އިޖުތިމާޢީ ފޭރާން މިތާ
ރަނގަޅުކުރަނީ. ކިހިނެއްތޯ ބުނެބަލަ، ކަމެއް ރަނގަޅުކުރަނީ. ރުޅިމަޑޭ އަދި. ރުޅިމަޑު. 8 ޖަހައިލާފައި ޚަބަރު ކިޔާލަން
އަރާނެ ބިޝާރާ ޙަސަން ވަޙީދު އެއްކޮޅުން. އަނެއްކޮޅުން އެހެން މީހަކު. އަނެއް ޓީވީގައި އަނެއް މީހަކު. އަރާ ކިޔާ
ނިންމައިލާފައި 8:31 އިން 12:31 އަށް ހުރިހާ ސިޔާސީ ޕާޓީ މީހުން އަރާ ހަމަ ބޮބޮބޮބޮ. ރައީސް، މީތި ކަޑައޭ.
އިންތިޚާބު އިޢުލާނުކުރާނެ ފުއާދު ތައުފީޤު. އިޢުލާނުކުރީމަ އަރާ އެ ބައެއްގެ ވާހަކަ އެ ބަޔަކު ދައްކާފައި ރައްޔިތުން
ވޯޓުލީމަ ނިމުނީއޭ. މި އޮތް ޤައުމު، މި އޮތް ހަލާކުވަނީއޭ އިނގޭތޯ. އަޅުގަ ނޑު ތަކުރާރުކޮށް ދެންނެވިން ފެބްރުއަރީ
7ގެ ކަންތައްތަކާ ގުޅިގެން މޫސާ ޢަލީ ޖަލީލުމެންނާ އެންމެން ދެއްކި ވާހަކަތައް އަޅުގަ ނޑުމެން ހާމަކޮށްފައި މި
ޤައުމުގެ ލޭ އޮހޮރުވުމަކަށޭ މި ދަނީ. މި ޤައުމުގެ ލޭ އޮހޮރުވުމަކަށް މި ދަނީ. ތި ބޭފުޅުން ހީކުރަނީތޯ މުޙައްމަދު
ނަޝީދަށް ޙުކުމްކޮށްފައި މި ޤައުމުގައި މަޑުން އޮންނާނެ ކަމަށް. ނުތިބޭނެ އިނގޭތޯ. އަޅުގަ ނޑު މިއީ ދެ ޕާޓީގައި
ހުރެފައި ހުރި މީހެއް އިނގޭތޯ. ރައީސް މައުމޫނު ދެކެ އާއި ރައީސް ނަޝީދު ދެކެ އެ ވަނީކީ އަމަށަކު ލޯތްބެއް ނޫން
މި އަންހެންވެރިންނާއި ފިރިހެންވެރިން. އެ މީހުން ކޮންމެ ކަމެއް ވެސް ކޮށްފާނެ. ކޮންމެ ކަމެއް ވެސް ކޮށްފާނެ
އިނގޭތޯ. އެކަން ކުރީމަ އެ މީހުން ފަހަތުން ގޮސް އަދަބުދިނަކަސް ނުވާނެ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ފޮރިން މިނިސްޓަރު
މިހާރު ޞަމަދެއް ނޫންތޯ ވިދާޅުވަނީ ޕްރިވެންޝަން މެޓަރސް ނަގަންޖެހެއޭ. އެއީ ޑޮކްޓަރީ ޑޮކްޓަރެއް ވީމަ އެ ބޭފުޅާ
ވިދާޅުވާ އެއްޗެއް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެން ކޭއޯސް އެވޮއިޑުކޮށް، އަޅުގަ ނޑުމެން ވެންޑަލިޒަމް އެވޮއިޑުކޮށް،
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މަގުތައް އަމާންކުރަންޏާ ނޫސްބަޔާން ނެރިފާ ނޫން ތިބެންވީކީ. މި ދަންނަވަނީ ހަތަރުފަސް މީހަކު
ވެރިކަމާ ބޫތުކައިގެނޭ މި އުޅެނީ. މިއިން ޕާޓީގައި ނޯންނާނެ މިއިން މީހަކާ އިދިކޮޅަށް ވާހަކަދެއްކޭކަށް ވެސް. މި ހުރިހާ
އެންމެން މި ޕާޓީތައް ކޮންޓްރޯލްކުރަނީ. އެއިން މީހަކާ އިދިކޮޅުވެއްޖެއްޔާ އެ ގޯސްވީ. ދެން އަޅުގަ ނޑުމެން ރިޓަޔަރކޮށް
ފަހަތަށް ދާންވީ؟ ނުވާނެނޫންތޯ އެ ކަމެއް. އެހެންވީމާ، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް މިހާރު ތިހިރީ ވަރަށް ރަނގަޅު
ހިސާބެއްގަ. އެއީ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް ޕާޓީ ތި އޮތީ އުވިފަ. އެހެންވީމާ، ރައީސް މިހާރު އެހެން ޕާޓީއަކަށް ވަންނަން
އަވަސްކޮށް ނަހަދާ މިކަން ހައްލުކޮށްދޭންވީ. ރައީސަށް ވެސް ވާނެނޫންތޯ؟ އެއީ ރައީސާއި ނައިބު ރައީސް މި މަޖިލީހުގެ
އެއީ ރާއްޖޭގެ ތިބި އެންމެ ބުއްދިގަދަ ދެ މީހުން ތިއީ. އެހެންނޫންތޯ؟ ހަތަރު އަހަރު ވެގެން ދިޔައީ. ޢަބްދުاله ޝާހިދު
ވެސް އިތުބާރު ނެތްކަމަށް ބޭރުވީކީ ނޫން. ނާޒިމެއް ބޭރުވީކީ ނޫން. އެކަކު މި އިނީ ޕާޓީވެފަ. އަނެކަކު ތިބީ 15
މެންބަރުން. އެކަމަކު މަޖިލީހުގެ ރައީސާއި ނައިބު ރައީސް. ކާރު ހިފައިގެން ބޮޑީގާޑުން ނަގައިގެން އަހަރުމެން
އެންމެނަށްވުރެ މުސާރަ ވެސް ބޮޑު. ސަބާސް. ގަދަ ތި ބޭފުޅުން. އެގޮތުގަ އެއް ނޫން ގަދަވާންވީކީ. މިކަން
ހައްލުކުރުމުގައި ގަދަވާންވީ. ވަގުތުކޮޅު ބޭނުންވެއްޖެއްޔާ އަޅުގަ ނޑު މި ހުއްޓާލަނީ. އެހެން ބުނެލީމަތާ އެނގޭނީ.
އެކަމަކު އަޅުގަ ނޑު ހުއްޓާލިއްޔާ ކަންކަން ރަނގަޅުވޭތޯ އެބަ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު މި ހިސާބުން ނިންމާލަނީ.
އަޅުގަ ނޑު ދައްކާ ވާހަކަ އަޑުނާހާ ތިބެއްޖެއްޔާ މީގެ ދެރަ ތި ބޭފުޅުންނާއި ތި ބޭފުޅުންގެ ދަރިންގެ ދަރިން އަދާކުރާނީ.
61

އަޅުގަ ނޑު ހުންނާނީ މި ރާއްޖޭގައި އިނގޭތޯ. މާތްاله ދެކެ އެކަނި އަޅުގަ ނޑު ބިރުގަންނަނީ. ދެން އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ
ކަންކަން ރަނގަޅުވާނެ. ކަންކަން ރަނގަޅުވާނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑަށް ފެންނަނީ އަދި 11 ވަރަކަށް އަހަރު ފަހުން. އޭރުން
އަޅުގަ ނޑުމެން ތިބޭނީ އެންމެ ކުރީގަ. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އާދެ! މިހާ ހިސާބުން މަޖިލީހުގެ ކޮމިޓީ އަށް އައި ބަދަލެއް ދަންނަވައިލާނަން.
އިޖްތިމާޢީ ކޮމިޓީގައި ހިމެނިވަޑައިގަންނަވާ ހިތަދޫ މެދު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ މުޙައްމަދު ރަޝީދުގެ
ބަދަލުގައި އެ ކޮމިޓީ އަށް މަހިބަދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ރުޤިއްޔާ މުޙައްމަދު ހަމަޖެއްސެވުމަށް އެމް.ޑީ.ޕީގެ
ޕާލަމެންޓްރީ ގްރޫޕުގެ ލީޑަރު ސިޓީ ފޮނުއްވާފައި ވާތީ، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގަވާ އިދުގެ 29 ވަނަ މާއްދާގެ 2ގެ
(ނ)ގައި ވާ ގޮތުގެ މަތިން އެކަން އެގޮތަށް އިޢުލާނުކުރަން. އާދެ! މިހާރު އަޅުގަ ނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ މާފަންނު
ހުޅަނގު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުاله ޢަބްދުއްރަޙީމަށް.
މާފަންނު ހުޅަނގު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله ޢަބްދުއްރަޙީމު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޑިސެމްބަރުމަހުގެ 17 ވަނަ ދުވަހު އަޅުގަ ނޑުމެން ފާސްކޮށްފައިވާ ދައުލަތުގެ
މުސާރައިގެ ސިޔާސަތުގެ ބިލު ފާސްކުރިއިރުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ދިޔައީ 2113 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ
ބަޖެޓު ވެސް ހަދަމުން. އަޅުގަ ނޑުމެން ދައުލަތުގެ ހަދަމުންދިޔައިރު އަބަދުވެސް ފެންނަމުންދިޔަ އެންމެ ކަންބޮޑުވާ
ކަމަކަށް ވެފައި އޮތީ، ސަރުކާރުން މުސާރައިގެ ގޮތުގައި ދައްކަމުންދާ ފައިސާ އިތުރުވަމުން ދާތަން. އެ އަދަދު
އިތުރުވާތީވެ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ކަންބޮޑުވުން އޭގެތެރޭގައި ވަރަށް ބޮޑަށް ހިމެނިފައި އޮތީތީވެ އަޅުގަ ނޑުމެން ދައުލަތުގެ
މުސާރަތައް ސްޓްރީމްލައިންކުރުމަށް، ނޫނިއްޔާ އެއްގޮތްކުރުމަށް ޓަކައި އަޅުގަ ނޑުމެން ޤާނޫނެއް އެކުލަވާލައިގެން އެ
ޤާނޫނު ވުޖޫދަށް ގެނައީ. އެކަމަކު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ދިމާވި ކަމަކީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސިޔާސީ މަޝްރަޙުގައި
ލީޑުކުރައްވަން ތިބި ތާއީދު ނެތް ފަރާތްތަކެއްގެ ސަބަބުން ޙަޤީޤަތުގައި މި ދެންނެވި ކަހަލަ، މިކަހަލަ ޤާނޫނުތައް ވެސް
ވުޖޫދަށް އައުމުގައި ދަތިތަކެއް ކުރިމަތިވެގެން މި އަންނަނީ. މި ޤާނޫނު ވުޖޫދަށް އައުމުގައި ދަތިތަކެއް ކުރިމަތިވެގެން
އައި ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު މި ޤަބޫލުކުރަނީ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ މި ބިލު އަނބުރާ ފޮނުވާލަން ވެގެން ނިންމެވިތާ މާ ގިނަ
ދުވަހެއް ނުވަނީސް އެމް.ޕީ.އެލްގެ ބޯޑުގެ ސީ.އީ.އޯގެ މުސާރަ 1 ލައްކަ 32 ހާސް ރުފިޔާ އަށް ބޮޑުކުރުމަށް ޓަކައި އެ
ކުންފުނިން ނިންމާފައި ވާކަން. އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވާލަން ބޭނުންވީ ދައުލަތުގެ މުސާރަތައް އެއްގޮތްކުރަން ވެގެން
އަޅުގަ ނޑުމެން ގޮތެއް ކަ ނޑައަޅާފައިވަނިކޮށް އެންމެ ފުރަތަމަ ނުކުތާގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ މި ތަނަށް ސިޓީ
ފޮނުއްވިއިރުގައި އެންމެ ފުރަތަމަ ނުކުތާގައި ވެސް މި އޮތީ ކަ ނޑައަޅާފައި ސަރުކާރާއި ސަރުކާރު ހިއްސާ ވާ
62

ކުންފުނިތަކުގެ މުވައްޒަފުންނާއި ބޯޑު ޑިރެކްޓަރުންގެ މުސާރަ އަށް އަންނާނެ ބަދަލު ތިމަންނާ އަށް އެނގެންޖެހޭނޭ
ކިޔާފަ. ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އަށް އެނގެންޖެހޭނޭ. ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އަށް އެނގެންޖެހޭނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑުމެން
ޤަބޫލުކުރަން. އަދި ބިލުގައި ވަރަށް ރަނގަޅަށް ސާފުކޮށް އެބަ ބުނޭ ނޭޝަނަލް ޕޭ ކޮމިޝަން އޮންނާނީ މިނިސްޓްރީ
އޮފް ފިނޭންސް އެންޑް ޓްރެޜަރީގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައިވާ ސެކެރެޓޭރިއެޓެއްގައިކަން. އެ ހިސާބުން އެކަން އެނގިގެންދާނެ.
އެކަމު ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ބާރު މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސަށް ފޯރުވޭނެ އިތުރު ގޮތެއް ނެތީތީވެ އެ ތަނަށް
ގެންގޮއްސަ އެ މަނިކުފާނުގެ ސްޕޯކްސް ޕާސަނަކަށް ހުންނެވި ބޭފުޅަކު ވެސް ލާނެ. އަނެއްކާ އެ ތަނަށް ލާފާނެ މާދަމާ
އެ މަނިކުފާނުގެ އެންމެ އަރިހުގައި ހުންނަވާ ބޭފުޅަކު ވެސް. މުޅި ނިޒާމު ގަޑުބަޑުކޮށްލަން ވެގެން މަސައްކަތްތަކެއް
ކުރަމުން ދާތަން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެން މި ދަނީ. އެއީ ރާއްޖޭގެ ސިޔާސީ ލީޑަރުންނާ ފެބްރުއަރީ 8 ވަނަ
ދުވަހުގައި އެ މަނިކުފާނު އެއްބަސްވި ގޮތްތޯ ވެސް އަޅުގަ ނޑު މިއަދު ބޭނުންވޭ ސުވާލުކޮށްލަން. މި ރާއްޖެ ނުލާހިކު
އަމާންކަމާ އެއްކޮށް ގެންދެވެން އޮއްވާ ތިމަންނާ ވެސް މި އޮތީ މިހާރު ބަޣާވާތަކުން ވެރިކަމަށް އާދެވިފައޭ. ދެންވެސް
ބަޣާވާތަކުން އާދެވިދާނެ ކަމަށް ހީކޮށްގެން ކަންތައްތަކެއް ކުރާތީވެ މިކަން މިހެން މި ދިމާވަނީ. މިހާރު ބަޣާވާތްކުރަން
އުޅެނީ ކޮންގޮތަކަށް ކަމެއް އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް މާ ބޮޑަކަށް ސާފެއް ނޫން. އެކަމަކު ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު، ތޮއްޑޫ
ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަލީ ވަޙީދު ވިދާޅުވި ގޮތަށް މިހާރު ބަޣާވާތްކުރަން ވެގެން އުޅެނީ ޢަބްދުاله ޔާމީނާ
ދެކޮޅަށް ޕީ.ޕީ.އެމްގެ ޕްރައިމަރީގެ ތެރެއިން. އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ވަރަށް ސާފުވާ ކަމެއް. ޢުމަރު ނަޞީރަށް ވެސް
ޚަރަދުކުރައްވަނީ އެ ބޭފުޅުން. އަޅުގަ ނޑުގެ ޕާޓީގެ ލީޑަރު ވެސް ޚަރަދުކުރައްވަނީ ޢުމަރު ނަޞީރަށް. އަޅުގަ ނޑުގެ
ޕާޓީގެ ލީޑަރު ވެސް ޚަރަދުކުރައްވަނީ އެ ބޭފުޅާ އަށް. މިއީ އަޅުގަ ނޑަށް ނޭނގޭ ކަމެއް ނޫން. ޕާޓީ އަށް މީހުން
ހޯދުމަށް، ޕާޓީގެ ހަރަކާތްތައް އިތުރުކުރުމުގެ ބަދަލުގައި ޕީ.ޕީ.އެމުގެ ޕްރައިމަރީ އަށް، ޕީ.ޕީ.އެމުން ކެނޑިޑޭޓެއް
ނެރުމަށް ޖުމްހޫރީ ޕާޓީ އިން ވެސް ޚަރަދު އެބަ ކުރޭ. ހަމަ ޤައުމީ އިއްތިހާދުން ވެސް އެކަން މި ކުރައްވަނީ.
އެހެންވީމާ، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ، ޤައުމީ އިއްތިހާދު ޕާޓީ އިން މިހާރު
ވިސްނަމުންދާ ގޮތަކީ، ސަރުކާރުގެ ކުންފުނިތަކުގެ ތިއްބެވި މުވައްޒަފުންނާ، ބޯޑު ޑިރެކްޓަރުންނާއި މުވައްޒަފުންނާ މި
ބޭބޭފުޅުންނަށް ބޮޑެތި މުސާރަތަކެއް ދީގެން މިހާރު އަޅުގަ ނޑުމެން ފާސްކޮށްފައިވާ ސިޔާސީ ޕާޓީތަކުގެ ބިލުގައި
ސޮއިކުރުމުގެ ކުރިން އެ ހުރިހާ އެންމެން ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޕާޓީ އަށް ގެނެސް 11 ހާސް ހަމަކުރުމުގެ
ވިސްނުމެއްގެ ތެރޭގަ. އެހެންވީމާ، މިއަދު އަޅުގަ ނޑު ބޭނުމޭ މި ބިލު ވެސް ހަމަ އިއްޔެގައި ބިލުތައް ތަޞްދީޤުކުރި
ފަދައިން މި ބިލު ވެސް ތަޞްދީޤުކޮށް މަޖިލީހުން 39 އިން ފާސްކޮށްފައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އަރިހަށް ފޮނުވަން
ވީހާވެސް އަވަހަކަށް. ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
މާވަށު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ޖަމާލު އަބޫބަކުރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
63

.` ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. السالم عليكن ورحوت هلا وبركاته. އާދެ! ދައުލަތުގެ މުސާރައިގެ
ސިޔާސަތުގެ ބިލު މަޖިލީހަށް އަނބުރާ ފޮނުއްވަވައި، އެ ބިލާ މެދު ވާހަކަ ދެއްކެވެމުންދާ ދަ ނޑިވަޅެއްގައި އަޅުގަ ނޑުގެ
ބައެއް ޚިޔާލުތައް ވެސް ދައުލަތުގެ މުސާރައިގެ ސިޔާސަތުގެ ބިލުގެ މައްޗަށް ހާމަކޮށްލުމަކީ ބޭނުންތެރިކަމެއް ކަމަށް
ދެކެން. އާދެ! އެއްވެސް ޝައްކެއްނެތް ގޮތުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދީ ހާލަތު ރަނގަޅުކުރުމަށް ޓަކައި
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދައުލަތުގެ މުސާރައިގެ ސިޔާސަތުތައް ކަ ނޑައަޅައި، ހަމަޖެހޭ އުސޫލަކުން ހުރިހާ ފަރާތްތަކަށް
މުސާރައިގެ ހަމަހަމަކަމެއް ގެނެސްދިނުމަކީ ކޮންމެހެން ކުރަންޖެހޭނެ ކަމެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަން. މި
މުސާރައިގެ ސިޔާސަތު ކަ ނޑައަޅާއިރުގައި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރުންގެ މުސާރަ ކުޑަވިޔަސް އަޅުގަ ނޑުގެ
އެއްވެސް އިޢުތިރާޟެއް ނެތް. ހަމަހަމަކަމާއި އިންޞާފުވެރިކަމާ އެކު އެކަން ދާ ކަމަށް ވަންޏާ ރަނގަޅު. އަޅުގަ ނޑު
ދަންނަވާލަން ބޭނުންވޭ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ޤަބޫލުކުރަން ނޭނގުނު ނަމަވެސް މުސާރައިގެ ވަކި ހަރުދަނާ ސިޔާސަތެއް
ނެތުމުގެ ސަބަބުން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މުޅި ޤައުމީ މަޞްލަޙަތަށް ވަރަށް ބޮޑެތި ގެއްލުންތަކެއް އެބަ ލިބޭ.
އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ފަދައިން ޤައުމެއް ބިނާކުރުމުގެ އެން މެ ވަރުގަދަ މޭސްތިރިންނަކީ އެ ޤައުމެއްގެ މުދައްރިސުން.
މުދައްރިސްކަމުގައި ތިއްބަވަން ޖެހިވަޑައިގަންނަވާނީ ރަނގަޅު، ޤާބިލު، ޚުލްޤު ރަނގަޅު، ހަރުދަނާ ބޭފުޅުން.
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތަޢުލީމީ ނިޒާމުގައި ތިއްބެވި ރަނގަޅު ބޭފުޅުންނަށް ލިބިވަޑައިގަންނަވާ މުސާރަ ކުޑަވަމުންކުޑަވަމުން
ގޮސް އެހެން މުއައްސަސާތަކާ އަޅާބަލާއިރު، އެހެން މަޤާމުތަކާ އަޅާބަލާއިރު ކުޑަވީމާ އެ ބޭފުޅުންގެ ދިރިއުޅުމުގެ...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މާފަންނު ދެކުނު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމު ރަޝީދު ގޮނޑިކޮޅުގައި އިށީނދެވަޑައިގަންނަވާ. މަޖިލީހުގެ
ގަވާއިދުގައިވާ ގޮތަށް ޢަމަލުކުރައްވާ! (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) މާފަންނު ދެކުނު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މަޖިލީހުގެ
ގަވާއިދަށް ހުރުމަތްތެރިކޮށް ހިތްތަވާ. މާވަށު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ވާހަކަފުޅު ކުރިއަށް ގެންދަވާ.
މާވަށު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ޖަމާލު އަބޫބަކުރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މިހާރު މުސާރައިގެ ނިޒާމު މި އޮންނަނީ މިނިވަން
މުއައްސަސާތަކުން ވެސް އެ ބޭފުޅުން ބައްދަލުވެލާފައި މުސާރަ ބޭނުންވަރަކަށް ބޮޑުކުރަނީ. އެކަމަކު ދަ އުލަތަށް ލިބޭ
އެއްޗެއް ގިނައެއް ނުވޭ. އެހެންވީމާ، ސިވިލް ސަރވިސްގެ މުވައްޒަފުންގެ މުސާރަ އޮތްވަރެއްގައި އޮންނަނީ.
ޙަޤީޤަތުގައި ސިވިލް ސަރވިސް މުވައްޒަފުންގެ މުސާރަ އަކީ ފިނޭންސް މިނިސްޓްރީ އާއި ސިވިލް ސަރވިސް
ކޮމިޝަނާ ވާހަކަދައްކައިގެން އިތުރުކުރެވޭނެ އެއްޗެއް. އެހެންނަމަވެސް އެ ބޭފުޅުން ދައުލަތުގެ އާމްދަނީ އަށް
ރިޢާޔަތްކުރައްވާ. އެހެންނަމަވެސް މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގައި މި ވާ ގޮތަކީ ހަމަ އެއް މަޤާމުތަކެއްގައި ސިވިލް
64

ސަރވިސްގައި ތިއްބަވާ މަޤާމުތަކަށް މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ހަމަ އެފަދަ މަސްއޫލިއްޔަތުތައް އަދާކުރާ މަޤާމުތަކުގެ
3 ގުނަ، 2 ގުނަ މުސާރަ އެބަ ލިބިވަޑައިގަންނަވާ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޤައުމުގެ އާމްދަނީ ހޭދަކޮށްގެން
ދައުލަތުގެ ޚިދުމަތުގައި ތިއްބަވާ ބޭފުޅުންނަށް މުސާރަ ދެއްވާއިރުގައި ހަރުދަނާ އުސޫލެއް ހަމަޖެހިފައި އޮތުމަކީ
ކޮންމެހެން ބޭނުންކަމެއް ކަމަށް ފެންނާތީވެ މި ބިލު ހުށަހަޅުއްވާފައި މި އޮތީ އެކަން ހާސިލްކުރުމުގެ މަޤްޞަދުގައި
ކަމަށް ވާތީ އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ތާއީދުކުރަން މި ބިލު އޮތް ގޮތަށް ފާސްކުރަން. އާދެ! އަޅުގަ ނޑު ތާރީޚަށް ޖެހިލާއިރު
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތަޢުލީމީ ހާލަތު ރަނގަޅުވަމުން ރަނގަޅުވަމުން އައީ ކިހާ ހިސާބެއްގައިކަން އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ.
ފަހަރެއްގައި ޒުވާން ބައެއް ބޭފުޅުންނަށް އެނގިވަޑައިނުގަތަސް 1961 އިން ފެށިގެން އައީ ޒަމާނީ ތަޢުލީމާ ދިމާލަށް
ރާއްޖެ މިސްރާބުޖަހަމުން. އެހެން އައިސް އަޅުގަ ނޑުމެން ޢާއްމުވެގެންވާ ފަށާ ތަޢުލީމަކާއި މެދުމަދަރުސީ ތަޢުލީމެއް
ޢާއްމުވެގެން، ފެށިގެން މި އައީ 1981 އާއި 1991 އިން ގޮސް 2111އާ ހަމައަށް އައިއިރުގައި ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ
ފަށެއްގައި ފަށާ ތަޢުލީމު އޮތީ ޢާއްމުވެފަ. އަޅުގަ ނޑު ވެސް މިއީ ތަޢުލީމީ ދާއިރާގައި އެނބުރުނު މީހަކަށް ވާތީވެ
އޭރުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ލިބޭ މުސާރަ އަށް ވުރެ 1/2 ކުޑަ މުސާރަ އެއް އިދާރީ މަޤާމުތަކުގައި ރަށްރަށުގައި
ތިއްބަވާ ބޭފުޅުންނަށް ލިބިވަޑައިގަންނަވަނީ. މިއަދު އެހެންތޯ. މިއަދު މުދައްރިސުންނަށް ވަރަށް ކުޑަ މުސާރަ އެއް
ލިބިވަޑައިގަންނަވާތީ ކިރިޔާ ވެސް ތާކުން ފުރުޞަތެއް ލިބިވަޑައިގެންފިއްޔާ އެ ބޭފުޅުންނަށް ޖެހިވަޑައިގަންނަވަނީ
ތަޢުލީމީ ދާއިރާ ދޫކުރައްވާފައި ދިރިއުޅުމަށް ޓަކައި އެހެން ދިމާލަކަށް އެނބުރިވަޑައިގަންނަވަން. އެ ބޭފުޅުންގެ
ހިތްޕުޅުން ކުރައްވާ ކަމެއް ނޫން. އެހެންނަމަވެސް އިންސާނަކު ދިރިއުޅުމަށް ޓަކައި ކޮންމެވެސް ކަހަލަ އާމްދަނީ އެއް
ލިބެން ޖެހޭތީވެ، ދިރިއުޅުމަށް އެކަށީގެންވާ ފަދަ އާމްދަނީ އެއް ލިބޭ ދިމާލަކަށް މުދައްރިސުން ވަޑައިގަންނަވަނީ.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވަން މި އުޅެނީ މުދައްރިސުންނަކީ ޤައުމު ބިނާކުރުމަށް ކިހާ މުހިއްމު ބައެއްކަން
އަޅުގަ ނޑުމެން ޤަބޫލުކުރާއިރުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ ނިސްބަތުން އެކަށީގެންވާ މުސާރަ އެއް ހަމަ ދައުލަތުގެ
ހުރިހާ ފަރާތްތަކަށް ލިބިވަޑައިގަންނަވަން. ޚާއްޞަކޮށް އެކަށީގެންވާ ރަނގަޅު، ފެންވަރު ރަނގަޅު، ތަޖުރިބާކާރު، ޤާބިލު
މުދައްރިސުންނަށް ލިބިވަޑައިގަންނަވާ މުސާރަ އިތުރުވާން އެބަ ޖެހޭ. މި ކަންކަން ކުރެވޭނީ ބިލެއް އަޅުގަ ނޑުމެން
ތަސްދީޤުކޮށްގެން، ޤާނޫނީ ހައިސިއްޔަތު ލިބިގެން ކަމަށް ވާތީވެ ދައުލަތުގެ މުސާރައިގެ ސިޔާސަތުގެ ބިލު ފާސްވެ،
ދައުލަތުގެ ހިމެނިވަޑައިގަންނަވާ ހުރިހާ މުވައްޒަފުންނަށް ހަމަހަމަ އުސޫލަކުން މުސާރައިގެ ކަންތައްތައް ބެހިގެން
ދިއުމަކީ އަ ޅުގަ ނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް އެދޭ ކަމެއް. އާދެ! އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވަނީ މަޤާމުގެ މަސްއޫލިއްޔަތާއި ދަރަޖައާ
އަދި ވާޖިބުތަކާއި ފެންވަރަށް ބަލާފައި މުސާރަ ތަފާތުވާންނުޖެހޭނެ ވާހަކަ އެއް ނޫން. އެހެންނަމަވެސް ކޮންމެވެސް
ޙުދޫދެއް، ކޮންމެވެސް އުސޫލެއް، ކޮންމެވެސް ނިޒާމެއް އޮންނަން އެބަ ޖެހޭ. އެ އުސޫލުގެ މަތީން ކަންތައް ގެންދެވޭނެ
މިކަހަލަ ބިލެއް ފާސްވެގެން ކަމަށް ވާތީވެ، މި ބިލު އޮތް ގޮތަށް ފާސްކުރަން ގިނަ ބޭފުޅުންނަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވަންޏާ
އަޅުގަ ނޑު އެކަމަށް ތާއީދުކުރާނަން. އަދި ކޮމިޓީއަކަށް ފޮނުއްވައިގެން އަވަހަށް ނިންމަވަން ތާއީދުކުރައްވަންޏާ އެކަމަށް
65

ވެސް ތާއީދުކުރާނަން. ގިނަ ބޭފުޅުންގެ އަޣްލަބިއްޔަތަށް ތަބާވުމަކީ އަޅުގަ ނޑު ހިތުން ޑިމޮކްރަސީގެ އުސޫލު.
އެހެންވީމާ، މި ބިލު އަވަހަށް ނިންމަންޖެހޭ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ހަމަގައިމު ވެސް ޤަބޫލުކުރަން. މި ބިލު ނިންމައިގެން
ދައުލަތުގެ އާމްދަނީއާ އެކަށީގެންވާ ނިޒާމެއްގެ މަތީން ހަމަހަމަކަމާއި އިންސާފުވެރިކަމާއި ޢަދުލުވެރިކަމާ އެކު ދައުލަތުގެ
މުސާރައިގެ ސިޔާސަތުތައް ކަ ނޑައެޅި، އެކަށައެޅުމަކީ ޤައުމުގެ އިޖުތިމާޢީ ހާލަތަށާއި އިޤްތިޞާދީ ހާލަތަށް ހެޔޮ
ބަދަލެއް އަންނާނެ ކަމެއް ކަމާ މެދު އަޅުގަ ނޑު ޝައްކެއްނުކުރަން. އަޅުގަ ނޑު އުއްމީދުކުރަނީ މި ބިލު މިއަދު
ނަމަވެސް ނުވަތަ ކޮމިޓީއަކަށް ފޮނުއްވައިގެން ނަމަވެސް އަވަހަށް މި ބިލު ފާސްވެގެން ދިއުން. މީގައި ކޮންމެވެސް
ކަހަލަ މައްސަލަތަކެއް ހުރުމާ އެކުގައި އަޅުގަ ނޑު ބައެއް ބޭފުޅުންގެ އިރުޝާދުދެއްވުމާ އެ ކު އަޅުގަ ނޑު ހުށަހަޅަން މި
ބިލު ކޮމިޓީއަކަށް ފޮނުއްވައިގެން އަވަސް ގޮތެއްގައި ކޮމިޓީން ނިންމަވައި، އަލުން ތަޅުމަށް އައިސްގެން މި ބިލު
ފާސްވެގެން ދިއުން. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ. والسالم عليكن.
މާފަންނު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމު ރަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މާފަންނު ހުޅަނގު ދާއިރާގެ ޢަބްދުاله ޢަބްދުއްރަޙީމު ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ގޮތަށް މި
ބިލު އަނބުރާ ފޮނުއްވާފައިވާ ގޮތަށް ތަޞްދީޤުކުރުމަށް އަޅުގަ ނޑު ތާއީދުކުރާ ވާހަކަ ދަންނަވަން. އެ މަނިކުފާނު
ހުށަހަޅުއްވާފައި ވަނީ މި އޮތް ގޮތަށް ތަޞްދީޤުކުރުމަށް. އެހެންވެ އެކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ތާއީދުކުރާ ވާހަކަ ދަންނަވަން.
ދެން އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން އޮތް ވާހަކަ އަކީ ރާއްޖޭގައި އާމްދަނީގެ ފަރަގު ވަރަށް ބޮޑަށް އެބަ ހުރި. ތަފާތުތައް އެބަ
ހުރި. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުމެން މި ބިލު ތަޞްދީޤުކޮށްފައި މި ބިލު ދިރާސާކުރިއިރުގައި ރާއްޖޭގެ އެތައް
އެތައް ދާއިރާ އެއްގައި އެބަ ހުރި ވަރަށް ގިނަ ތަފާތުތައް އެބަ ހުރި ވަޒީފާގެ. އަދި ހަމަ އެހެންމެ އެބަ ހުރި ރާއްޖޭގައި
ވަޒީފާގެ ފުރުޞަތުތައް ގެއްލިފައި އެއްވެސް ޖިނާޢީ، އެއްވެސް ކަހަލަ މައްސަލަ އެއް ނެތި، ބައެއް މީސްމީހުން ގޮސް
ފުލުސް އޮފީހުގައި މައްސަލަތައް ސާބިތުނުކޮށް، ނުވަތަ ކޯޓަށް ނުގެންގޮސް ވަރަށް ގިނަ މީހުން އެބަ ހުރި ވަޒީފާތަކުން
މަޙްރޫމުކޮށްފައި އެބަ ހުރި. އެހެންވީމާ، މިއާ ގުޅިގެން އަޅުގަ ނޑުމެން ވަރަށް ގިނަ އިޞްލާޙުތައް ގެނައިން.
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ މުޙައްމަދު ނަޝީދުގެ މިހާރުގެ މެނިފެސްޓޯގެ ސިޔާސަތަކީ ވެސް ގިނަ ވަޒީފާތަކެއް އިތުރުކުރުން.
27111 ވަޒީފާ ދިވެހިރާއްޖޭގައި އިތުރުކުރުން. މިއަންނަ ރިޔާސީ އިންތިޚާބުގެ އެމް.ޑީ.ޕީން ކާމިޔާބުކުރާނެ. އަދި ރައީސް
ނަޝީދު ހިފަހައްޓާފައިނުވެސް ބެހެއްޓޭނެ ތިހެނެއް. އަ ޅުގަ ނޑުމެން މި ބިލު ދިރާސާކުރިއިރުގައި އެއްވެސް ފަރާތަކަށް
ޚުދުމުޚްތާރު ބާރެއް ދެވިފަ އެއް ވެސް ނޯންނާނެ. އަދި ހަމައެކަނި މި ބާރަކީ އެ އިރެއްގައި ހުންނަ
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ކަ ނޑައަޅާފައި ހުންނަ މިނިސްޓަރެއްގެ ދަށުން އެކުލަވައިލާ ކޮމިޝަނެއް. އެ ކޮމިޝަނަށް
ލިބިފައިވާ ބާރުތަކަކީ މުޅި އަދި ކޮމިޝަންގެ މަސްއޫލިއްޔަތަކީ ވެސް ދާއިމީކޮށް އެ މީހުން ތިބުމެއް ވެސް ނޫން. އެ
މީހުން ވަކި މުއްދަތަކަށް އެ ކޮމިޝަނުން ކަ ނޑައަޅާ އުސޫލުތަކެއް، ރާއްޖެ އަށް ލިބޭ އާމްދަނީ އަކީ ކޮބައިކަން
66

ދެނެގަނެ، އެ މިންގަ ނޑުތަކަށް ފެއްތުން. އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑަށް ފާހަގަކުރެވެނީ ހަމަ ބިލެއް މިހާރު
ތަޞްދީޤުކުރަން ފޮނުވާއިރަށް ފާޑުފާޑުގެ ހުއްޖަތްދައްކައި އަނބުރާ ފޮނުވާލަނީ. ބިލުގައި ވަޙީދަށް، އަޅުގަ ނޑުމެން
ސަރުކާރަށް ފޮނުވީމަ މީގެ ހަމައެކަނި ލަފާތަކަށް، ކޮމިޓީން ލަފާތަކަށް، ބިލެއް އަޅުގަ ނޑުމެން ހަދަނީކީ ނޫން. އެކިއެކި
ދާއިރާތަކުގެ ލަފަ އެއް އަޅުގަ ނޑުމެން ފޮނުވަނީ ބިލުތައް. އެހެންނަމަވެސް ލަފަ އެއް ނުދެއްވާ، ހަމަ ބިލު
ތަޞްދީޤުކުރަން ފޮނުވީމަ ލަފާދެއްވަނީ ވައްތަރުވައްތަރުގެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ހުށަހަޅަން ހަމަ އޮތް ގޮތަށް
ތަޞްދީޤުކުރުމަށް. އެހެންނޫން، ހުށަނާޅައިފި ކަމަށް ވަނީ ނަމަ މި ތަޞްދީޤުނުކުރާ ކަމަށް ވަނީ ނަމަ އަނެއްކާވެސް
އިތުރު ބައެއްގެ ވަޒީފާތައް ގެއްލިގެންދާނީ. މި އާމްދަނީގެ ފަރަގު، މުއްސަނދިންނާއި ފަގީރުންގެ ހުރި ފަރަގުތައް
އިންތިހާ އަށް ބޮޑު ދިވެހިރާއްޖޭގަ. މިއީ އެންމެ ބޮޑު މައްސަލަ އަކީ. ނުލިބޭ މީހާ ހަމަ އެކައްޗެއް ވެސް ނުލިބި
ބަ ނޑަށް އޮންނަންޖެހެނީ. ލިބޭ މީހާ ގޮސް ދިހާބަރަ ރިސޯޓާއި ތިންހަތަރު އެއަރޕޯޓާ އޮވޭ އޭނަގެ އަތުގަ. އެހެންވީމާ،
މިއީ ވަރަށް ބޮޑު މައްސަލަ އެއް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ މި ކަންތައްތައް، އާމްދަނީގެ ފަރަގު
ދައުލަތުގެ އެކިއެކި މުއައްސަސާތަކުގައި އަދި ކުންފުނިތަކުގައި ވެސް އާމްދަނީގެ ފަރަގު ވަޒީފާތަކުގައި މިންގަ ނޑެއްގެ
ތެރޭގައި ދަމަހައްޓަން. އެހެންކަމުން އަޅުގަ ނޑުމެން މިންގަ ނޑު ކަ ނޑައަޅާފައި ވަނީ ވެސް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދައުލަތަށް
ލިބޭ އާމްދަނީ، ޖީ.ޑީ.ޕީގެ ނިސްބަތަށް ބަލާފަ. އެ މިންގަ ނޑުތަކެއް އެ ކޮމިޝަނުން ކަ ނޑައަޅަންޖެހެނީ.
އެހެންނަމަވެސް މި އޮތީ ހަމަ ވަޙީދު ސޮއިކޮށްލާފައި ފޮނުވާފަ. އެއްވެސް ގޮތަކަށް ނުވަތަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް
ބާރެއް ނަގާފައި އޮތީކީ ވެސް ނޫން މީގަ. އަޅުގަ ނޑަކަށް ނުވިސްނޭ ނުވަތަ ވަކި މުއައްސަސާއެއްގައި ނަން ނުޖަހާ
އޮތުމަކީ އެއީ މައްސަލައެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ނުދެކެން. އެ ކޮމިޝަންގެ ރެކޮމެންޑޭޝަންތަކެއް އެކަނި މީގައި
އޮންނަނީ. އެ ކޮމިޝަނަކީ ވަކި މުސާރަތަކެއް ކަ ނޑައަޅާ ބައެއް ނޫން. އެހެންނަމަވެސް އެ ކޮމިޝަނަށް ބުނެވޭނެ
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރެއްގެ މިވެނި މުސާރަ އެއް، މިވެނި މީހެއްގެ...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ، ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އެމް.ޑީ.ޕީ އަށް ކަ ނޑައެޅުނު 23 މިނެޓުގެ ވަގުތު މިހާރު މި ހަމަވީ. އަޅުގަ ނޑު
މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ފަރެސްމާތޮޑާ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަ ތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމު މުއްޠަލިބަށް.
ފަރެސްމާތޮޑާ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމު މުއްޠަލިބު ވާހަކަދެއްކެވުން:
بسن هلا الرحون الرحين. الحمد هل رب العالمين. االصالة والسالم على سيدنا هحود، وعلى آله وصحبه
أجمعين. السالم عليكن، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޢިއްޒަ ތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑުމެން ޖަޒުބާތުގައި ތިބެގެން
ވާހަކަދައްކާއިރު ބައެއް ފަހަރު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެންމެ ރަނގަޅަށް ވާހަކަނުދެއްކޭކަން ފާހަގަކުރެވޭ. ހަމަ އެހެންމެ
67

މިއަދު މި މަޖިލީހުގައި މާވަށު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ޖަމާލު އަބޫބަކު ރު ހުށަހެޅުއްވި އިޞްލާޙު،
ހުށަހެޅުއްވި ހުށަހެޅުން އެއީ މި ބިލު ކޮމިޓީއަކަށް ގެންގޮސް އަވަސް ގޮތެއްގައި އިޞްލާޙުކުރުމަށްފަހު ގެނެސް
ފާސްކުރުން. އެ ހުށަހެޅުމަށް އަޅުގަ ނޑު ތާއީދުކުރާ ވާހަކަ ދަންނަވަން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ޤާނޫނު،
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ފޮނުވާފައި އޮތް ސިޓީ އަށް ބަލައިލާއިރުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ފެންނަނީ ޤާނޫނީ ބޮޑެތި
މައްސަލަތަކެއް މި ބިލު ތަޞްދީޤުކުރުމުން ނުކުންނާނެ ވާހަކަ. އެހެންކަމާއެކީގައި އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަނީ މި ބިލު
ކޮމިޓީއަކަށް ފޮނުވައިގެން އަޅުގަ ނޑުމެން އިޞްލާޙުނުކޮށް މަޖިލީހުން ފާސްކޮށްފި ނަމަ، ޤާނޫނީ ބޮޑެތި މައްސަލަތަކެއް
ނުކުމެގެންދާނެ ކަމަށް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޤާނޫނު ނަންބަރު 2/2112 މޯލްޑިވްސް ސިވިލް އޭވިއޭޝަން އޮތޯރިޓީގެ
ޤާނޫނުގައި ބުނާ ގޮތުން އެ އޮތޯރިޓީގެ ބަޖެޓަކީ ދިވެހި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓާ ގުޅޭ ބައެއް ނޫން. ދިވެހި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން
ޚަރަދުކުރާ ބަޖެޓެއް ނޫން އެ އޮތޯރިޓީގައި އޮންނަނީ. އެހެންކަމާއެކީގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ސިޓީގައި
ފާހަގަކުރައްވާފައި ވަނީ އެ ޤާނޫނުގެ 29 ވަނަ މާއްދާ އާއި 31 ވަނަ މާއްދާ އާއި 31 ވަނަ މާއްދާ އިން މޯލްޑިވްސް
ސިވިލް އޭވިއޭޝަން އޮތޯރިޓީގެ ބަޖެޓަކީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 96 ވަނަ މާއްދާގެ ބޭނުމަށް ދިވެހި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ
ބައެއް ނޫންކަމުގައި ކަ ނޑައަޅާފައި ވަނިކޮށް، މި ޤާނޫނު ފާސްވެއްޖެ ނަމަ އެ ޤާނޫނަށް އިޞްލާޙު ނައިސް، ނޫނީ އެ
މާއްދާތައް އުވައިނުލާ މި ޤާނޫނު ފާސްވެއްޖެ ނަމަ، ދައުލަތުގެ ހުރިހާ މުއައްސަސާތަކެއްގެ މުސާރަ ޤާނޫނުގެ މަފްހޫމާ
އެއްގޮތަށް ހަމަޖެހިގެންނުދާނެކަން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ޤާނޫނަކީ މުހިއްމު ޤާނޫނެއް. މި ޤާނޫނު ފާސްވެގެން
ދާއިރުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެންމެ މުހިއްމު މަސައްކަތެއް ކުރާ ޓީޗަރުންގެ މުސާރަ ބޮޑުވާން އެބަ ޖެހޭ. ޓީޗަރުންނަށް
ލިބޭ އެލަވަންސް ބޮޑުވާންޖެހޭ. ޓީޗަރުންނަށް ރިސްކު އެލަވަންސާއި އެނޫން އިނާޔަތްތައް ލިބެން އެބަ ޖެހޭ. އެ
މީހުންގެ، އެ ޓީޗަރުންނަކީ މާލެ ފިޔަވައި އެހެން ރަށްރަށުން މާލޭގައި ތިބޭ ޓީޗަރުން ކަމަށް ވާނަމަ އެ މީހުންނަށް
ދިރިއުޅެވޭނެ ވަސީލަތްތައް ވެސް ހަމަޖައްސައިދޭންޖެހޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް އެ މީހުންނަކީ މި ޤައުމު ބިނާކުރުމުގެ
އެންމެ މުހިއްމު މަސައްކަތެއް ކުރާ ބަޔަކީ އެއީ. އަޅުގަ ނޑުމެންނެއް ނޫން. އަޅުގަ ނޑުމެން މިތާ ތިބެގެން ކުރާ
މަސައްކަތް ރައްޔިތުންނަށް ވަރަށް ރަނގަޅަށް އެނގޭ. އެހެންނަމަވެސް ޓީޗަރުންނަކީ އެ މީހުންގެ މަސައްކަތް
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޤައުމު ދެމިއޮތްހާ ދުވަހަކު ފާހަގަކުރާ، އަދި ވަޒަންކުރަމުން ދާނެ ބައެއް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
އެހެންކަމާއެކީގައި މި ޤާނޫނަށް މިހާރު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ފޮނުވާފައި އޮތް ސިޓީ އަށް
ރިޢާޔަތްނުކޮށް މި ބިލު ފާސްވެގެން ދާނަމަ ހަތަރު ފަސް ޤާނޫނެއް، ނޫނީ އެއަށްވުރެ ގިނަ ޤާނޫނުތަކާ މި ޤާނޫނު
ތަޢާރުޟުވެގެންދޭ. އެހެންކަމާއެކީގައި އަޅުގަ ނޑު ވެސް މާވަށު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ޖަމާލު
އަބޫބަކުރު ހުށަހެޅުއްވި ގޮތަށް މި ބިލު ކޮމިޓީއަކަށް ފޮނުވައިގެން، ކޮމިޓީ އިން ވީހާވެސް އަވަހަކަށް އިޞްލާޙުކޮށްގެން
ގެނައުމަށް އަޅުގަ ނޑު ތާއީދުކުރީ މި ދެންނެވި ސަބަބަށް ޓަކައި. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުމެން ވެސް
ޤަބޫލުކުރަން ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އަކީ މި މަޖިލީހުގެ މެންބަރުން ތަމްސީލުކުރައްވާ ޕާޓީ އެއްގެ މެންބަރެއް ނޫން.
68

އެހެންނަމަވެސް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ފޮނުވާ ސިޓީގައި ހުންނަ ވާހަކަތަކަކީ ރާއްޖޭގެ އެޓާނީ ޖެނެރަލާ އަދި އެ
ނޫންވެސް ޤާބިލު ބޭފުޅުންގެ މަޝްވަރާގެ މަތިން ފޮނުވާފައި ހުންނަ މަޢުލޫމާތަށް ވާއިރުގައި އެ މަޢުލޫމާތުތައް
އަޅުގަ ނޑުމެން ޖަޒުބާތުގައި ތިބެގެން ދޫކޮށް، ނޫނީ އެއާ ދެކޮޅަށް ވާހަކަދައްކާއިރު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ހުރީ ކޮން
ބުރަދަނެއް ބާވައޭ އަޅުގަ ނޑު ހިތަށްއަރާ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު އުއްމީދުކުރަނީ މިދެންނެވި ފަދައިން މި
ބިލުގައި މި ހުރި މައްސަލަތައް ފާހަގަކޮށް، ކޮމިޓީއަކަށް ގެންގޮސް ވީހާވެސް އަވަހަކަށް ބިލު ފަރުމާކޮށްގެން ގެނެސް
އަލުން މި ބިލު ފާސްކޮށް، ޤާނޫނަކަށް ވެގެން ދިއުން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ވައިކަރަދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަލީ ޢާރިފު. ފުވައްމުލަކު އުތުރު
ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ރަފީޤު ޙަސަން.
ފުވައްމުލަކު އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ރަފީޤު ޙަސަން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! ދައުލަތުގެ މުސާރައިގެ ސިޔާސަތުގެ ބިލު މި ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުން
ފާސްކޮށް، 17 ޑިސެމްބަރ 2112 ވީ ހޯމަ ދުވަހު ފާސްކުރުމަށްފަހުގައި ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އަރިހަށް
ތަޞްދީޤުކުރަން ފޮނުވުމުން އެ މަނިކުފާނު ފާހަގަކުރައްވާފައި ހުރި މުހިއްމު ކަންތައްތަކެއް އެބަ ހުރި. އާދެ!
އަޅުގަ ނޑުމެން ޤަބޫލުކުރަންޖެހޭ ވަރަށް ބޮޑަށް އޮބްޒާވްކުރެއްވުމަށްފަހު ފޮނުއްވާ ބައެއް މައްސަލަތަކަކީ ހަމަ ޖެނުއިން
މައްސަލަތަކެއްކަން. އަޅުގަ ނޑުމެން އެއާ މެދުގައި ވިސްނައި އިތުރަށް ގޮތްތަކެއް ހޯއްދަވަންޖެހޭ ކަންތައްތަކެއް
ހުންނާނެކަން. އާދެ! އެގޮތުން އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ އަޅުގަ ނޑުމެން މިހާތަނަށް މީގެ ކުރީގެ ސަރުކާރުތަކުން،
ޚާއްޞަކޮށް 2118ގެ ކުރިން މިއައީ ސަރުކާރުން އެއްކޮށް، ސަރުކާރުން ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ހުރިހާ މަޤާމުތަކަކަށް
ވެސް ހުރިހާ މުއައްސަސާތަކެއްގެ ވެސް މުސާރަ ކަ ނޑައަޅުއްވައި ކުރިއަށް ގެންދަވަމުން. އެހެންނަމަވެސް
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ނިޒާމު، އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ތިން ބާރު ވަކިވެގެން އައި އިރުގައި މި އޮތީ މުޅިން ތަފާތު
ގޮތަކަށް. އަދި ދައުލަތުގެ ވަރަށް ގިނަ ކުންފުނިތަކެއް ވެސް އެބަ އޮތް. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެން އެބަ ދޭ
މިހާރަކަށްއައިސް ބައެއް ކުންފުނިތަކުގެ އެމް.ޑީންގެ މަޤާމުގައި ތިއްބަވާ ބޭފުޅުންނަށް ދައުލަތުގެ މިނިސްޓަރުންނަށް
ވުރެ، ކީއްކުރަންތޯ. ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އަށްވުރެ އެތައް ގުނައެއް ބޮޑުކޮށް މުސާރަ ގެންދަވާ ތަން. އާދެ! އެނޫނަސް
މިނިވަން ބައެއް މުއައްސަސާތަކުގެ މުސާރަތައް ވެސް ވަރަށް ތަފާތު ބޮޑުކޮށް، ހަމަ މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގައި
މިސާލަކަށް ދަންނަވާ ކަމަށް ވަންޏާ ސިވިލް ސާރވިސް ކޮމިޝަން، ޕޮލިސް އިންޓެގްރިޓީ ކޮމިޝަން، އެނޫނަސް ދެން
ހުރި މުއައްސަސާތައް އެއް މުއައްސަސާއަކާއި އަނެއް މުއައްސަސާގެ މަސައްކަތުގެ ގޮތުން ބައެއް ބުރަ މުއައްސަސާތައް
69

ހުރިއިރު ވެސް އަނެއްބައި މުއައްސަސާތަކުގެ މުސާރަ ބޮޑުވެގެން ގޮއްސަ އޮތް ތަން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެބަ ފެނޭ.
އާދެ! މިކަހަލަ ސަބަބުތަކެއް މިހެން އޮތުމާ އެކުގައި މި ބިލުގެ މުހިއްމުކަން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ގޮއްސަ އޮތީ. އާދެ!
އެހެންކަމުން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެބަ ޖެހޭ ހަމަހަމަކުރުމަށް ޓަކައި ޕޭ ކޮމިޝަނެއް އުފައްދައި، ޤާނޫނުގައި މި އޮތް
ގޮތަށް ކުރިއަށް ގެންދަން. އެހެންނަމަވެސް މި ބިލު ނިމިގެން ޤާނޫނަކަށް ވެގެންދިޔައިރު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
ފާހަގަކުރެވޭ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އަތްދަށުން ދޫކުރެވިފައި ހުރި ބައެއް މުހިއްމު ކަންތައްތަކެއް އެބަ ހުރިކަން. އެހެންވީމާ،
އެކަންތައް އިޞްލާޙުކުރުމަށް ޓަކައި ދެންމެ މާވަށު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ހުށަހަޅުއްވައި، ފަރެސްމާތޮޑާ
ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އެ ހުށަހެޅުއްވި ގޮތަށް އެ ބިލު އަނބުރާ ކޮމިޓީއަކަށް ފޮނުއްވައިގެން މި
އިޞްލާޙުގެނައުމަކީ އަޅުގަ ނޑުވެސް ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ކޮންމެހެން ކުރަންޖެހޭނެ ކަމެއް. އާދެ! އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
އެބަ ފެނޭ ހަމައެކަނި މުދައްރިސުން ނޫން، އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެބަ އެނގޭ ރާއްޖެ ބިނާކުރުމަށް ޓަކައި އެންމެ މުހިއްމު
މަސައްކަތެއް ކުރައްވާ އެއް ބޭފުޅުންނަކީ މުދައްރިސުންކަން. އެހެންނަމަވެސް ހަމަ އެއާއެއްކޮށް އަޅުގަ ނޑުމެން
ވިސްނާލަން އެބަ ޖެހޭ އެ ނޫނަސް ފަންނީ ބައެއް މަސައްކަތްކުރައްވާ މުވައްޒަފުންގެ މުސާރައިގެ މެދުގައި ވަރަށް
ބޮޑެތި ތަފާތުތަކެއް އެބަ ހުރިކަން. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެން ދިޔަ ހެލްތު ސާރވިސް ކޯޕަރޭޝަންތަކެއް
އުފެއްދެވުމަށް ފަހުގައި، އެއް ކޯޕަރޭޝަން އަނެއް ކޯޕަރޭޝަނާ ދެމެދުގައި ވެސް މުސާރައިގެ ވަރަށް ބޮޑު ތަފާތުތަކެއް
ހުރި. އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ، ޚާއްޞަ ބައެއް މަޤާމުތަކުގައި ތިއްބަވާ، މިސާލަކަށް ސްޕެޝަލިސްޓުންގެ ގޮތުގައި
މަސައްކަތްކުރެއްވި، ޞިއްޙީ ދާއިރާގައި މަސައްކަތްކުރި ބައެއް ބޭފުޅުން އެބަ ހުރި އެއް މަޤާމެއްގައި ދެ ހެލްތު
ކޯޕަރޭޝަނެއްގައި މަސައްކަތްކުރެއްވިއިރު 16 ހާސް ރުފިޔާގެ ތަފާތު. މުސާރަ އާއި އެހެނިހެން އިނާޔަތްތަކުގައި އެބަ
ހުރި 16 ހާސް ރުފިޔާގެ ތަފާތު. އެއް މަޤާމެއްގައި މަސައްކަތްކުރެއްވިއިރު. އެހެންވިއިރު މިކަހަލަ ބޮޑެތި ތަފާތުތަކެއް
ހުރީމަ އަޅުގަ ނޑު ކުރިންވެސް ދަންނަވާލިހެން މި ޤާނޫނު އައިސްގެން މި ޤާނޫނާ އެއްގޮތަށް މަސައްކަތްކުރެވިގެން
މިދެންނެވި ތަފާތުތައް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ކުޑަކުރެވޭނީ. އަދި ހަމަ އެއާއެއްކޮށް އަޅުގަ ނޑަށް އެނގޭ ދައުލަތަށް ލިބޭ
އާމްދަނީ އާއި ދައުލަތުން ކުރައްވަންޖެހޭ ޚަރަދާ، މި ހުރިހާ ކަމަކަށް ވިސްނާވަޑައިގެންފައި މި ކޮމިޝަނުން މި
އެކަށީގެންވާ ރަނގަޅު ގޮތަކަށް މި ކަންތައް ކުރިއަށް ގެންދެވޭނީ. އާދެ! ކޮންމެއަކަސް އަޅުގަ ނޑު ވެސް ތާއީދުކުރަނީ
ކުރިން ދަންނަވާލިހެން މި ބިލު ބަލައިގަނެ، ކޮމިޓީ އިން އަލުން ދިރާސާކުރެއްވުމަށްފަހު ގެންނަވަންޖެހޭ ބަދަލެއް
ގެންނަވައި، އަލުން މި ބިލު ފާސްކުރެއްވުމަށް. ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ގުރައިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމު ރިޟާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
بسن هلا الرحون الرحين ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! މި މަޖިލީހުން ޤާނޫނުތައް ހަދަނީ އިންސާނުން ކަމަށް
ވާތީވެ، އަޅުގަ ނޑުމެން ހަދާ ޤާނޫނުތަކުގައި އުނިކަމެއް ހުރުމަކީ ހަމަ އެކަށީގެންވާ ކަމެއް. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ވިސްނުމާ،
70

އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ލިބިފައި ހުރި މަޢުލޫމާތުތަކުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް، އަދި ކޮންމެ ޤާނޫނެއް ހަދާއިރު ވެސް ކަމުގެ
ފަންނީ ބޭފުޅުން ހާޒިރުކޮށްގެން، ކޮމިޓީ އަށް ހާޒިރުކޮށްގެން އެ ބޭފުޅުންގެ ވެސް މަޝްވަރާހޯދައިގެން އަޅުގަ ނޑުމެން
މި ބިލުތަކުގައި މަސައްކަތްކުރަމުން މި ގެންދަނީ. އެހެންކަމަށްވުމާ އެކުގައި މި ބިލުތައް އެގޮތަށް މަސައްކަތްކުރި
ކަމުގައި ވިޔަސް ބައެއް ފަހަރަށް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އަތުން ވެސް، އެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ފާހަގަކުރެއްވި ފަދައިން
ދޫކުރެވިފައި ހުރި ކަންތައްތައް ހުރެދާނެ. އެހެންވީމާ، އެފަދަ ކަމެއް އޮވެއްޖެ ކަމުގައި ވާނަމަ އެ ކަންކަން އަލުން
ރަނގަޅުކުރުމަކީ ހަމަ އެންމެ ރަނގަޅު ކަމެއް. އެ ޤާނޫނީ ބާރު ލިބޭ ފަރާތަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މި މަޖިލީސް ކަމަށް
ވާތީވެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ވެސް ތާއީދުކުރަން. މި ބިލު މިގޮތަށް ބަލައިގަތުމަށް ފެންނަ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ވެސް
ތާއީދުކުރަން. ދެން ހަމަ އެއާއެކުގައި އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ މިތާ ބައެއް ބޭފުޅުން ދެންމެ ވާހަކަފުޅު
ދެއްކެވިއިރުގައި ޓީޗަރުންގެ މުސާރައިގެ ވާހަކަފުޅު ދެއްކެވި އިރު. އާދެ! ޓީޗަރުންނަކީ ޙަޤީޤަތުގައި އަޅު ގަ ނޑުމެންގެ މި
ޤައުމު އަރާސްތުކޮށްދޭ ބޭފުޅުންނަކީ ޓީޗަރުން ކުޑަކުޑަ ކުދިންނަށް ތައުލީމު އުނގަންނައިދޭ ބަޔަކީ އެ ބޭފުޅުން. މީގެ
ހިތާމަޔަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މި މާލޭގެ މިހާރުވެސް ޕްރީ ސްކޫލްތަކުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ސްކޫލެއް ޖަމާލުއްދީން
ސްކޫލަކީ. އެ ސްކޫލްގެ އިމާރާތް ބޮޑުނުކުރެވި އެ ހުންނަނީ ކުރީގެ ބާ ޖަމާލުއްދީން ސްކޫލްގެ ބައި، މިހާރުވެސް
ޖަމާލުއްދީން މިހާރު ހިނގަމުންދާ ބަޔާ ހަވާލުނުކޮށް. އެހެންވީމާ، އެތަން އެހެރީ މިހާރު މީހުންގެ ބޮލަށް ވެއްޓޭވަރު
ވެފަ. އެހެންނަމަވެސް އެކަން މިއަދުގެ ސަރުކާރުން ވެސް ކަންބޮޑުވާ ކަމަކަށް އަޅުގަ ނޑަކަށް ޤަބޫލެއް ނުކުރެވޭ.
އެހެންނަމަވެސް ބެލެނިވެރިންގެ ފަރާތުންނާއި އެ ހިސާބުގަ ނޑުގައި ދިރިއުޅޭ ބައެއް ބޭފުޅުންގެ ފަރާތުންނާ، އަދި
ޖަމާލުއްދީން ސްކޫލްގެ އިސްވެރިންގެ ފަރާތުންނާއި ޓީޗަރުންގެ ފަރާތުން އެކަން ވަރަށް ބޮޑަށް ކަންބޮޑުވެގެން އެކަމާ
އެބަ ވާހަކަދައްކާ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު އެޑިއުކޭޝަން މިނިސްޓަރަށް ދަންނަވާލަން ބޭނުންވޭ ޖަމާލުއްދީން ސްކޫލްގެ
ބާ އިމާރާތް ތަޅާލައި، އެކަން ތަޅާލުމަށް ޓަކައި ޖަމާލުއްދީން ސްކޫލްގެ އިސްވެރިންނާ މިހާރު އެ ތަން ހަވާލުކުރުމަށް.
އެއީ މިހާރުވެސް އެ ތަނުން ބޮޑު ތަންގަ ނޑެއް ވެއްޓި ޓީޗަރުންނަށް ވަނީ އަނިޔާތަކެއް ލިބިފަ. އެހެންވީމާ، މިހާރު
ރައްކާތެރި އެއް ނޫން އެއްގޮތަކަށްވެސް އެ އިމާރާތް އެގޮތަށް ބަހައްޓާކަށް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް
އެދެން އެޑިއުކޭޝަން މިނިސްޓްރީގެ ފަރާތުން އެކަން ކުރެއްވުމަށް. ހަމައެއާއެކު ޢިމާދުއްދީން ސްކޫލްގައި މިހާރު ކޮންމެ
ދުވަހަކު މެންދުރުފަސް ބަންދުކުރަމުން އެ ދަނީ އެތާ އޮތް ކުނިގޮނޑުގައި ދުންއަރާތީވެ. މިއީ ވަރަށް ހިތާމަހުރި ކަމެއް.
މި ކަންކަން ހައްލުކުރުމަކީ އެ ކަމާ ބެހޭ ފަރާތްތަކުން ކުރަންޖެހޭނެ ކަމެއް. އެހެންވީމާ، މިއަދު ވެސް އެ އޮތީ އެ
ސްކޫލްގެ މެންދުރުފަހު ކިޔެވުން ބަންދުކުރައްވާފަ. އަނެއްކާ މީގެ ކުރިން ސްކޫލްގެ ގްރޭޑް 10ގެ ކުދިންނަށް ވެސް
ކިޔެވުން ހުއްޓައިލާ ހިސާބަށް ގޮއްސަ ވަނީ. އެހެންވީމާ، މިއީ އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮ ތުގައި މިއަދު ގެ ސަރުކާރުގެ
މަސްއޫލިއްޔަތެއް. މި މަސް އޫ ލިއްޔަތު އަދާކުރަންޖެހޭ ފަރާތްތަކުން މި ކަންކަން ބަލަން އެބަ ޖެހޭ މީގެ ޙަޤީޤަތަކީ
ކޮބައިތޯ؟ ކޮބައިތޯ މި ކަންކަން ހައްލުކުރެވޭނެ ގޮތަކީ. ބަލާފައި މި ކަންކަން ހައްލުކުރުމަކީ އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ
71

ގޮތުގައި ކޮންމެހެން ކުރަންޖެހޭނެ ކަމެއް. އެހެންވީމާ، މި ބިލު އަޅުގަ ނޑު ބަލައިގަންނަން ފެންނަ ކަމަށް ތާއީދުކުރާ
ވާހަކަ ދަންނަވަން. ޝުކުރިއްޔާ.
މަޑުއްވަރީ ދާއިރާގެ މެންބަރު ވިސާމު ޢަލީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދައުލަތުގެ މުސާރައިގެ ސިޔާސަތުގެ ބިލު ރައީ ސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އަނބުރާ
ފޮނުވައިލާފައިވާ މައްސަލައިގަ އި އަޅުގަ ނޑަށް ވެސް ފެނޭ އަލުން މި ބިލުގެ މަސައްކަތް ކޮމިޓީ އަށް ގެންގޮސްގެން
އަލުން ދިރާސާކުރައްވަން. އެހެން އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވާލަނީ ބައެއް ވިދާޅުވެފައި ހުރި ވާހަކަތަކަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން
އިތުރަށް ދިރާސާކުރަންޖެހޭ ވާހަކަތައް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑަށް ޤަބޫލުކުރެވޭތީވެ. އެ އް ކަމަކަށް ބައެއް ޤާނޫނުތަކާ ފުށުއަރާ
ވާހަކަތައް ލިޔުއްވާފައި އެބަ ހުރި. ވަރަށް ގިނަ ޤާނޫނުތަކެއްގައި އެބަ ހުރޭ އެކި ކަހަލަ މުއައްސަސާތަކަށް މުސާރަ
ކަ ނޑައެޅު އްވުމާއި ދޭންޖެހޭ އި ނާޔަތްތަކާއި މިކަހަލަ ކަންތައްތަކުގެ ވާހަކަ. އެކި ޤާނޫނުތަކުގައި އެކި މުއައްސަސާތަކަށް
އެކަހަލަ ގޮތަކަށް މިހާރު ޤާނޫނުތަކުގައި އެ ކަންކަން ހުރީ. ދެން މިހާރު އަޅުގަ ނޑުމެން ނިންމާފައި އޮތް ބިލުގައި
އެހުރިހާ ޤާނޫނުތަކަށް ރިޢާޔަތްކުރެވިފައިނުވާތީ އެ ކަންކަން ފާހަގަކުރައްވާފައި ހުރީތީ އެ ކަންކަން އަޅުގަ ނޑުމެން
ޤަބޫލުކުރަންޖެހޭ ވާހަކަ އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން. އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ހިތާމަކުރަން، އެހެންނަމަވެސް މި ބިލުގެ ކަންތައް
މިހެން ލަސްވަމުންދާތީ އެއް ފަހަރު ފޮނުވައިލާ، އަނެއްކާ އަނބުރާ ފޮނުވައިލާ، އަނެއްކާ ކޮމިޓީ އަށް ގެންގޮސް
މަސައްކަތްކޮށް މި ހުރިހާ ކަމެއްގެ ތެރޭގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ވަރަށް ގިނަ ވަގުތުތަކެއް ގެއްލިގެން އެބަ ދޭ.
އަޅުގަ ނޑުމެން މިހާރު މުސާރައިގެ ކަންތައްތައް ވަރަށް ބޮޑަށް ބޮއްސުންލާފައި ކަހަލަ ގޮތަކަށް މި އޮތީ. އެއް
މުއައްސަސާ އާއި އަނެއް މުއައްސަސާއާ ދޭތެރޭގައި މުސާރައިގެ ތަފާތުކުރުންތައް ވަރަށް ބޮޑެތި. އަދި ހަމައެއާއެކު
ޕްރޮފެޝަނަލް މުވައްޒަފުންގެ މެދުގައި ވެސް އެކި މުއައްސަސާތަކުގެ ދޭތެރޭގައި ވަރަށް ބޮޑެތި ތަފާތުކުރުންތައް އެބަ
ހުރި. ހަމައެއާއެކު މިނިމަމް ވޭޖު ނޫނިއްޔާ އެންމެ މަދުން މުސާރައިގެ ގޮތުގައި ވަކި މުސާރަ އެއް ކަ ނޑައެޅިފައި
މިއޮތް ހުރިހާ ދުވަހު ވެސް، ވަޒީފާގެ ޤާނޫނު ފާސްވި ފަހުން ވެސް މި އޮތް ހުރިހާ ދުވަސްވީއިރު ވެސް
ކަ ނޑައެޅިފައިނުވާކަން އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން. މި ބިލުން އަނެއްކާވެސް އެއަށް ކޮންމެވެސް ވަރެއްގެ އެ
އެހީތެރިކަމެއް އެބަ ލިބިގެންދޭ. އެހެންނަމަވެސް މި ބިލުގެ ކަންތައް ވެސް މިހެން ލަސްވަމުންދާ މައްސަލައިގައި
އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ހިތާމަކުރަން. ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ފޮނުއް ވާފައި އޮތް ސިޓީގައި ފާހަގަކުރައްވާފައި ހުރި ބައެއް
ކަންތައްތަކަށް އަޅުގަ ނޑު އެއްބަސްވި ނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑު ހިތާމަކުރާ އެއް ކަމެއް އެބަ އޮތް. ބައެއް މާއްދާތަކުގައި
ލިޔުއްވާފައި ހުރި ވާހަކަތަކަކީ އަޅުގަ ނޑު ދެކޭ ގޮތުގައި ޤާނޫނުއަސާސީ އަށް ގޮންޖައްސަވައި ލިޔުއްވާފައި ހުރި
ވާހަކަތަކެއް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ބަލަނީ. އެހެން މި ދަންނަވާލަނީ ޤާނޫނުއަސާސީން ކަ ނޑައެޅިގެން ރައްޔިތުންގެ
މަޖިލީހަށް ދެއްވާފައި ހުރި ބައެއް ބާރުތަކަށް ގޮންޖަހާ ކަހަލަ ގޮތަކަށް ބައެއް ވާހަކަތައް ލިޔުއްވާފައި އެބަ ހުރި.
72

ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ޤާނޫނުއަސާސީން މުސާރަ ކަ ނޑައެޅު މާއި ބައެއް މުއައްސަސާތަކުގެ ކަންތައްތައް ކަ ނޑައެޅިގެން
ޤާނޫނުއަސާސީގައި ބަޔާންކުރައްވާފައި ވާއިރު އެކަހަލަ ބައެއް ކަންތައްތަކުގެ ވާހަކަ ލިޔުއްވާފައި މި ހުންނަނީ އެއީ އެހާ
ހަމަޖެހޭ ގޮތެއް ނޫންކަމުގެ ގޮތުގަ. އެހެންވީމާ، އެކަމާ ދޭތެރޭގައި އަޅުގަ ނޑު ހިތާމަކުރާ ވާހަކަ ދަންނަވަމުން، މި ބިލު
އަލުން އަނބުރާ ކޮމިޓީއަކަށް ފޮނުވާލަން މާވަށު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ހުށަހެޅުއްވި ހުށަހެޅުމަށް ތާއީދުކުރާ
ވާހަކަ ދަންނަވަމުން އަޅުގަ ނޑު ގެ ވާހަކަ ނިންމާލަން. ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އާދެ! މިހާހިސާބުން މި ވަގުތު ފުރުޞަތަށް އެދިވަޑައިގެންފައި ތިއްބެވި ހުރިހާ
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ފުރުޞަތުއަރުވަ އި ނިމުނީ. މިހާރު މި ވަނީ ދެގޮތަކަށް ހުށަހެޅިފަ. އެއީ ބިލު އަނބުރާ
ފޮނުއްވިއިރު އޮތް ގޮތަށް ފާސްކުރުމަށާއި ކޮމިޓީއަކަށް ފޮނުވު މަށް. އެހެންވީމާ، މިއަދުގެ ވޯޓަށް އެހުމުގެ ވަގުތުގައި މި
މައްސަލައިގައި ވޯޓަށް އެހުން އޮންނާނެ.
-2.2 އަޅުގަ ނޑު މިހާރު މި ދަނީ އެޖެންޑާ ނަންބަރު 2.2 އަށް. އެއީ މަޖިލީހުން ފާސްކުރައްވައި، ޤާނޫނުއަސާސީގެ
11 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުން ތަޞްދީޤުކުރެއްވުމަށް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އަރިހަށް ފޮނުވުނު ދިވެހިރާއްޖޭގެ
ޖަލުތަކާއި ޕެރޯލްގެ ބިލު އަލުން ވިސްނުމަށް މަޖިލީހަށް ފޮނުއްވާފައިވާ މައްސަލަ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖަލުތަކާއި ޕެރޯލްގެ
ބިލު މަޖިލީހުން ފާސްކޮށްފައި ވަނީ 22 ޑިސެމްބަރު 2012 ވަނަ ދުވަހު 3 ވަނަ ދައުރުގެ 40 ވަނަ ޖަލްސާގަ. މި
މައްސަލަ ވާނީ 2 ފެބްރުއަރީ 2013ގަ އި މެންބަރުންނަށް ފޮނުވިފަ. މި މައްސަލައާ ގުޅޭ ގޮތުން ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ
ފޮނުއްވާފައިވާ ސިޓީފުޅު މަޖިލީހަށް އިއްވަވައިދެއްވުމަށް އަމީންޢާއްމަށް ދަންނަވަން.
އިދާރީ މޭޒުން އިއްވެވުން:
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ރައީސް އަލްފާޟިލް ޢަބްދުاله ޝާހިދަށް، ވެދުން ސަލާމަށްފަހު ދަންނަވަމެވެ. ރައްޔިތުންގެ
މަޖިލީހުން 4 ޖެނުއަރީ 2013 ވަނަ ދު ވަހު އަޅުގަ ނޑަށް ފޮނުވި ސިޓީއާ ހަވާލާދީ ދަންނަވަމެވެ. ރައްޔިތުންގެ
މަޖިލީހުން ފާސްކުރައްވާ ބިލުތައް ތަޞްދީޤުކުރުމަށް ޓަކައި އަޅުގަ ނޑަށް ފޮނުވުމުން، އަޅުގަ ނޑު ބިލު
ތަޞްދީޤުކުރަމުން ގެންދަނީ އެ ބިލު ތަޞްދީޤުކޮށް ، ޢަމަލުކުރަން ފެށުމުން ކުރިމަތިވެދާނޭ ޤާނޫނީ، އިޖުތިމާޢީ އަދި
އިޤްތިޞާދީ މައްސަލަތަކަށާ އި އެ ޤާނޫނު ތަންފީޛުކުރުމުން ދިމާވެދާނެ ދަތިތަކަށް ރިޢާޔަތްކުރުމަށް ފަހު އެވެ. މިގޮތުން
22 ޑިސެމްބަރު 2012 ވީ ބުރާސްފަތި ދުވަހު އޮތް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ 2012 ވަނަ އަހަރުގެ 3 ވަނަ ދައުރުގެ
40 ވަނަ ޖަލްސާ އިން ފާސްކުރެއްވި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖަލުތަކާއި ޕެރޯލްގެ ބިލު އެޓަރނީ ޖެނެރަލްގެ ޤާނޫނީ ލަފާ
ހޯއްދެވުމަށް ފޮނުއްވުމުން، އެ ބިލާ ގުޅޭ ގޮތުން ތިރީގައި މި ދަންނަވާ މައްސަލަތައް ފާހަގަކުރައްވާފައި ވާތީ އެ
73

މައްސަލަތަކަށް ރިޢާޔަތްކޮށް ، އެ ބިލަށް އިޞްލާޙު ގެނައުމަށް އަޅުގަ ނޑަށް ފެނެ އެވެ. -1 ބިލުގެ 3 ވަނަ މާއްދާގެ (ބ)
އާއި (ޅ)ގެ ދަށުން ކުޑަކުދިންނާއި އަންހެނުން ބަންދުކުރުމަށް ޚާއްޞަކުރެވޭ މަރްކަޒުތަކެއް ގާއިމުކުރުން ލާޒިމުކޮށްފައި
އޮތުމާ އެކު، ބިލުގެ 4 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)ގައި ކުޑަކުދިން ބަންދުކުރުމަށް ޚާއްޞަކުރެވިފައިވާ މަރްކަޒު ގިންތި ކުރުމުގެ
ވާހަކަ ބަޔާންކޮށްފައި ވީނަމަވެސް، އަންހެނުން ބަންދުކުރުމަށް ޚާއްޞަކުރެވިފައިވާ މަރްކަޒުގެ ވާހަކަ 4 ވަނަ މާއްދާގައި
ބަޔާންކޮށްފައިނުވާކަން، ފާހަގަކުރެވެ އެވެ. -2 ބިލުގެ އެކި މާއްދާތަކުގައި މޯލްޑިވްސް ކަރެކްޝަނަލް ސަރވިސްގެ
ކޮމިޝަން އޮފިސަރު، މޯލްޑިވްސް ކަރެކްޝަނަލް ސަރވިސްގެ އޮފިސަރު، މޯލްޑިވްސް ކަރެކްޝަނަލް ސަރވިސްގެ
އޮފިސަރުންނާއި އެހެނިހެން މުވައްޒަފުން، ޖަލު އޮފިސަރު، ޕްރިޜަން އޮފިސަރު، ޖަލުގެ މުވައްޒަފުން، މިފަދަ ތަފާތު
ގިނަ ގޮތްތަކަށް ހަވާލާދީފައި ވާކަމާއި ނަމަވެސް ބިލުގެ މާނަކުރުމުގެ މާއްދާކަމުގައިވާ 142 ވަނަ މާއްދާގައި
މާނަކޮށްފައި ވަނީ އޭގެތެރެއިން ހަމައެކަނި ޖަލު އޮފިސަރުކަމާ، އަދި އެ މާއްދާގެ (ކ)ގައިވާ މާނަ އަށް ބަލާއިރު ޖަލު
އޮފިސަރުންގެ ތެރެއިން މޯލްޑިވްސް ކަރެކްޝަނަލް ސަރވިސްގެ އޮފިސަރުންގެ ތެރެއިން އެ ޖަލެއްގައި މަސައްކަތްކުރަން
ޢައްޔަންކޮށްފައިވާ މުވައްޒަފެއް ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައި އޮތުމުން، ޖަލު އޮފިސަރުންނާއި މޯލްޑިވްސް ކަރެކްޝަނަލް
ސަރވިސްގެ އޮފިސަރުންނަކީ އެއް މާނަ އެއްގައި ބޭނުންކުރެވޭނެ ދެ އިބާރާތެއް ނޫންކަން އެނގޭކަމާ ، ނަމަވެސް ބިލު ގެ
މާއްދާތަކުގައި އެ ދެ އިބާރާތް އެއް މާނައެއްގައި ވެސް ބޭނުންކޮށްފައިވާ ކަމާ، އަދި މަތީގައި ފާހަގަކުރެވުނު ފަދަ
ތަފާތު އިބާރާތްތަކެއް ބޭނުންކޮށްފައިވާ ހާލަތްތަކުގައި އެ އިބާރާތްތައް ބޭނުންކޮށްފައި ވަނީ ކޮން މާނައެއްގައިކަން
ސާފުނުވާކަން ފާހަގަކުރެވެ އެވެ. -3 ބިލުގެ 11 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަން ކޮށް، އެ
މާއްދާގައި ބުނާ ފަދައިން ޖަލު އިންސްޕެކްޓު ކުރުމަށް މިނިވަން މުސްތަޤިއްލު ކޮމިޝަނެއް، ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އަށް
ނުވަތަ މިނިސްޓަރަށް ކަ ނޑައެޅިދާނެ ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާކަމާއި އެކަން ބަޔާންކޮށްފައި ވަނީ އިޚްތިޔާރީ ކަމެއްގެ
ގޮތުގައި ކަމަށް ވީނަމަވެސް، އެ ކޮމިޝަނުން ކުރަންޖެހޭ ކަންތައްތަކެއް، ބިލުގައި ބަޔާންކޮށްފައި ވާކަން ފާހަގަކުރެވެ
އެވެ. އަދި އެ މާއްދާގައި ބުނާ ކޮމިޝަނާ ބެހޭ އިތުރު ތަފް ޞީލު ބިލުގައި ބަޔާންކޮށްފައި ނުވާތީ އެއީ އަލަށް އުފައްދާ
ކޮމިޝަނެއްކަން، ނުވަތަ މިހާރު އުފެދިފައިވާ ކޮމިޝަނެއް ކަން ސާފުނުވާކަމާ، އެ މާއްދާގެ އިބާރާތައް ބަލާއިރު އެއީ
މިހާރު އުފެދިފައި އޮތް ކޮމިޝަނެއް ކަމަށް ބޮޑަށް ބުރަވެވޭކަމާ، ނަމަވެސް އެއީ ކޮން ކޮމިޝަނެއްކަން ބިލުގައި
ބަޔާންކޮށްފައިނުވާތީ ޤާނޫނުއަސާސީ އާއި ޤާނޫނުތަކުގެ ދަށުން ވަކި މަސްޢޫލިއްޔަތުތަކެއް ހަވާލުކޮށްފައިވާ މިނިވަން
މުސްތަޤިއްލު ކޮމިޝަނަކާ އެ ކޮމިޝަންގެ މަސްއޫލިއްޔަތު ތަކުގެ ތެރޭގައި ނުހިމެނޭ ކަމެއް ޤާނޫނަކުން ފިޔަވައި އެ
ނޫން ގޮތަކަށް ހަވާލުކުރެވިދާނެ ކަމާ މެދު ސުވާލުއުފެދޭކަން ފާހަގަކުރެވެ އެވެ. 4 ބިލުގެ 12 ވަނަ މާއްދާގައި
މޯލްޑިވްސް ކަރެކްޝަނަލް ސަރވިސްގެ ނަމުގައި މުއައްސަސާ އެއް އުފައްދަންވާނެ ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައި ވާއިރު، އެ
މުއައްސަސާ އުފައްދާނީ، ކޮންފަރާތަކުންކަން ބިލުގައި ބަޔާންކޮށްފައިނުވާ ކަމާ، އަދި ޑިޕާޓްމަންޓް އޮފް ޕެނިޓެންޝަރީ
އެންޑް ރީހެބިލިޓޭޝަން ސަރވިސް. ޑި.ޕީ.އާރް.އެސް އާއި އެ ޑިޕާޓްމަންޓްގެ މުވައްޒަފުންނާ ގު ޅޭ އިންތިޤާލީ
74

އުސޫލުތަކެ އް ބިލުގައި ހިމަނާފައިނުވާތީ އަލަށް އުފައްދާ މުއައްސަސާގެ މަސައްކަތްތައް ކަމުގައި ވަނީ މި ބިލުގައި
ބަޔާންކުރާ މަސައްކަތްތަކަމާ ، މިހާރުގެ ޑީ.ޕީ.އާރް.އެސް އިން އެ ނޫން އިތުރު މަސައްކަތްތަކެއް ކުރަމުން ގެންދާ ނަމަ،
އެ މަސައްކަތްތައް މޯލްޑިވްސް ކަރެކްޝަނަލް ސަރވިސް އަށް ބަދަލުވެގެން ނުދާނެކަމާއި އެ ޑިޕާޓްމަންޓުގެ
މުވައްޒަފުން ވެސް އެ ސަރވިސް އުފެދުމާ އެކު އެ ސަރވިސް އަށް ބަދަލުވެގެންނުދާނެކަން ފާހަގަކުރެވޭތީ، މިފަދަ
ކަންކަމުގައި އިދާރީ ގޮތުން ދަތިތަކާ ކުރިމަތިވެދާނެ ކަމަށް ފެނެ އެވެ. އެހެންކަމުން ޑީ.ޕީ.އާރް.އެސް އާއި އެ ތަނުގެ
މުވައްޒަފުން އަލަށް އުފައްދާ ސަރވިސް އަށް ބަދަލުވެގެންދާނެ ގޮތް ބަޔާންކުރާ އިންތިޤާލީ އުސޫލުތަކެއް ބިލުގައި
ހިމެނުން މުހިއްމުކަމަށް ފެނެ އެވެ. 5. ބިލުގެ 16 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)ގައި މޯލްޑިވްސް ކަރެކްޝަނަލް ސަރވިސް އަކީ
ދިވެހި ސިވިލް ސަރވިސްގައި ހިމެނޭ، ޚާއްޞަ ޕްރިޜަން އޮފިސަރުންގެ އޮނިގަ ނޑެއްގެ ތެރޭގައިވާ މަދަނީ ޚިދުމަތެއް
ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަމާއި ދިވެހި ސިވިލް ސަރވިސްގެ މުވައްޒަފުންގެ ކަންކަމާ ގުޅޭ ގޮތުން ސިވިލް ސަރވިސް
ކޮމިޝަނަށް ލިބިދީފައިވާ ބާރުތައް މި ބިލުގެ 19 ،18 އަދި 21 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާކަމާއި ޤާނޫނު
ނަންބަރު 5/2117، ދިވެހި ސިވިލް ސަރވިސްގެ ޤާނޫނުގައި ދިވެހި ސިވިލް ސަރވިސްގެ މުވައްޒަފުންގެ ކަންކަމާ ގުޅޭ
ގޮތުން ސިވިލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނަށް ލިބިދީފައިވާ ބާރުތަކާއި މަސްއޫލިއްޔަތުތަކާއި ތަޢާރުޟުވާ ގިނަ މާއްދާތަކެއް
ބިލުގައި ހުރިކަމާ، ބިލުގެ މާއްދާތަކުގެ މެދުގައި ވެސް ތަޢާރުޟުވާ ގިނަ ކަންކަން ހުރިކަން ފާހަގަކުރެވޭތީ، މޯލްޑިވްސް
ކަރެކްޝަނަލް ސަރވިސްގެ މުވައްޒަފުންނާ ގުޅޭ ކަންކަމުގައި ގިނަ ދަތިތަކާއި މައްސަލަތައް ދިމާވުމަކީ އެކަށީގެންވާ
ކަމެއް ކަމަށް ފެނެ އެވެ. މިގޮތުން ޚާއްޞަކޮށް އަންނަނިވި ކަންކަން ފާހަގަކުރެވެ އެވެ. 5.1 ބިލުގެ 17 ވަނަ
މާއްދާގައި ކޮމިޝަނަރ އޮފް ކަރެކްޝަނަލް ސަރވިސް އާއި ޑެޕިއުޓީ ކޮމިޝަނަރ އޮފް ކަރެކްޝަނަލް ސަރވިސް
ޢައްޔަންކުރާނީ ސިވިލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނުން ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައި ވާއިރު، އެ އިން މީހަކު އިސްތިޢުފާދޭން
ބޭނުންވެއްޖެ ނަމަ ބިލުގެ 38 ވަނަ މާއްދާގެ (ބ)ގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން ހުށަހަޅަންޖެހެނީ މިނިސްޓަރަށްކަން ފާހަގަކުރެވެ
އެވެ. 5.2 ބިލުގެ 19 ވަނަ މާއްދާގައި، މޯލްޑިވްސް ކަރެކްޝަނަލް ސަރވިސްގެ އޮފިސަރުންނާއި މުވައްޒަފުންނަށް
ވަޒީފާދީ، ވަޒީފާ އިން ވަކިކޮށް، މަޤާމުގެ ކުރިއެރުންދީ، މަޤާމު ދަށްކޮށް ހަދާނީ މޯލްޑިވްސް ކަރެކްޝަނަލް
ސަރވިސްގެ ޕްރޮމޯޝަން ބޯޑުގެ ލަފާގެ މަތިން ސިވިލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނުން ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައި ވާއިރު، އެ
މާއްދާގައި ހަވާލާދޭ ބޯޑަކީ ބިލުގެ 36 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން އެކުލަވައިލާ ބޯޑު ކަމަށް ދޭހެވާކަމާ، އެ ބޯޑުގެ
މަސްއޫލިއްޔަތުތައް 36 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)ގައި ބަޔާންކޮށްފައި ވާއިރު މަޤާމުގެ ކުރިއެރުން ދިނުމާއި ޝަރަފުގެ
ނިޝާން ދިނުމާ ގުޅޭ ކަންކަން ފިޔަވައި އެހެން ކަމެއް ނުހިމެނޭކަމާ، މިގޮތުން ވަޒީފާދީ، ވަޒީފާ އިން ވަކިކޮށް، މަޤާމު
ދަށްކުރުމާ ގުޅޭ ކަމެއް އެ ބޯޑުގެ މަސްއޫލިއްޔަތުތަކުގެ ތެރޭގައި ނުހިމެނޭކަން ފާހަގަކުރެވެ އެވެ. އަދި ހަމަ އެއާއެކު
ބިލުގެ 36 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)ގައިވާ ގޮތުން އެ މާއްދާގައި ބުނާ ކަންކަމުގައި ބޯޑުން ލަފާދޭންޖެހެނީ މިނިސްޓަރަށް
ކަމާއި ސިވިލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނަށް ނޫންކަން ފާހަގަކުރެވެ އެވެ. 5.3 ބިލުގެ 19 ވަނަ މާއްދާގައި މޯލްޑިވްސް
75

ކަރެކްޝަނަލް ސަރވިސްގެ އެހެން އޮފިސަރުންނާއި މުވައްޒަފުންނަށް މަޤާމުގެ ކުރިއެރުންދީ ހަދާނީ މޯލްޑިވްސް
ކަރެކްޝަނަލް ސަރވިސްގެ ޕްރޮމޯޝަން ބޯޑުގެ ލަފާގެ މަތިން ސިވިލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނުން ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައި
ވާއިރު، ބިލުގެ 36 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގައި މޯލްޑިވްސް ކަރެކްޝަނަލް ސަރވިސްގެ އެންމެހައި މުވައްޒަފުންނަށް
މަޤާމުގެ ކުރިއެރުން ދިނުމަށް ކަ ނޑައަޅާނީ މިނިސްޓަރުކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައި ވާކަން ފާހަގަކުރެވެ އެވެ. 5.4 ބިލުގެ 19
ވަނަ މާއްދާގައި މޯލްޑިވްސް ކަރެކްޝަނަލް ސަރވިސްގެ އޮފިސަރުންނާއި މުވައްޒަފުންނަށް ވަޒީފާދީ، ވަޒީފާ އިން
ވަކިކޮށް ހަދާނީ މޯލްޑިވްސް މޯލްޑިވްސް ކަރެކްޝަނަލް ސަރވިސްގެ ޕްރޮމޯޝަން ބޯޑުގެ ލަފާގެ މަތިން ސިވިލް
ސަރވިސް ކޮމިޝަނުން ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައި ވާއިރު، އެއިން މީހަކު އިސްތިޢުފާދޭން ބޭނުންވެއްޖެ ނަމަ ބިލުގެ 36
ވަނަ މާއްދާގެ (ބ)ގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން ހުށަހަޅަންޖެހެނީ ކޮމިޝަނަރަށްކަން ފާހަގަކުރެވެ އެވެ. 5.5 ބިލުގެ 32 ވަނަ
މާއްދާގެ (ހ)،(ށ) އަދި (ނ)ގައިވާ އަދަބުތައް ދިނުމުގެ އިޚްތިޔާރު ބިލުގެ 34 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުން ހެޑް އޮފް
ޑިވިޜަނަށް ވެސް ލިބިދީފައިވާއިރު އެ މަޤާމަކީ ބިލުގެ އެހެން އެއްވެސް މާއްދާ އެއްގައި ހަވާލާދީފައިވާ މަޤާމެއް
ނޫންކަން ފާހަގަކުރެވެ އެވެ. 5.6 ބިލުގެ 32 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ) އިން ފެށިގެން (އ)ގެ ނިޔަލަށް ހުރި އަދަބުތައް
ދެވޭނީ ޑިސިޕްލިނަރީ ބޯޑުގެ މަޝްވަރާގެ މަތިން ކޮމި ޝަނަރަށް ކަމަށް ބިލުގެ 34 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)ގައި
ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރު، އެ އަދަބުތަކުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ މަޤާމު ދަށްކުރުން މިއީ ބިލުގެ 19 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ގޮތުން
ސިވިލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނުގެ ބާރެއް ކަމާ، އަދި އެ އަދަބުތަކުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ 'ވަޒީފާއިން ވަކިކުރުން ވެސް އެއީ
ބިލުގެ 19 ވަނަ މާއްދާ އާއި 39 ވަނަ މާއްދާގައި ސިވިލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނުގެ ބާރެއް ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ
ކަމެއްކަން ފާހަގަކުރެވެ އެވެ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! މިހާރު އަޅުގަ ނޑުމެން ޖަލްސާ ހުސްވަގުތުކޮޅަށް މެދުކަ ނޑައިލާ ވަގުތުކޮޅު އައި ސް ޖެހުމާ އެއްކޮށް
އަޅުގަ ނޑުމެން މިހާރު ޖަލްސާ، އަމީންޢާއްމު އެ ސިޓީފުޅު އިއްވުން މެދުކަ ނޑައިލާފައި އަޅުގަ ނޑު 1 ޖަހާއިރު އަނެއްކާ
އެ އެޖެންޑާ އައިޓަމު ކުރިއަށް ގެންދާނީ. މިހާހިސާބުން ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް 31 މިނެޓުގެ ހުސްވަގުތުކޮޅެއް
އަރުވަން.
[ހުސްވަގުތުކޮޅު: 12:32 އިން 13:13 އަށް]
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
76

ހުސްވަގުތުކޮޅަށްފަހު އަޅުގަ ނޑުމެން މަޖިލީހުގެ މަސައްކަތް ފަށައިގެން ކުރިއަށް ދާއިރުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން މި ވަނީ
އެޖެންޑާ އައިޓަމު ނަންބަރު 6.2ގައި. އެއީ މަޖިލީހުން ފާސްކުރައްވާފައިވާ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 91 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ
ދަށުން ތަޞްދީޤުކުރުމަށް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އަރިހަށް ފޮނުވުނު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖަލުތަކާއި ޕެރޯލުގެ ބިލު އަލުން
ވިސްނުމަށް މަޖިލީހަށް ފޮނުވުނު މައްސަލަ. މި މައްސަލައިގައި ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ފޮނުއްވާފައިވާ
ސިޓީފުޅު މަޖިލީހަށް އިއްވަމުންދަނިކޮށް އަޅުގަ ނޑުމެން ހުސްވަގުތުކޮޅަށް މެދުކަ ނޑާލީ. އެހެންކަމުން މިހާރު އަޅުގަ ނޑު
އަމީންޢާއްމު އަރިހުން މި ދަންނަވަނީ ސިޓީގެ ބާކީ ބައި ދަންނަވައިދެއްވުމަށް.
އިދާރީ މޭޒުން އިއްވެވުން:
5.7 މޯލްޑިވްސް ކަރެކްޝަނަލް ސަރވިސްގެ އޮފިސަރު ންނާއި މުވައްޒަފުން ކުރާ ޑިސިޕްލިނަރީ ކުށްތަކަށް އަދަބު
ކަ ނޑައެޅުމަށް ބިލުގައި ކަ ނޑައަޅާފައިވާ ނިޒާމަކީ ދިވެހި ސިވިލް ސަރވިސްގެ ޤާނޫނާ ތަޢާރުޟުވާ ނިޒާމެއް ކަމާއި
ބިލުގައި ކަ ނޑައަޅާފައިވާ ފަދަ ނިޒާމުތައް ޤާއިމުކޮށްފައި ވަނީ ދިވެހި ސިވިލް ސަރވިސްގައި ނުހިމެނޭ
މުއައްސަސާތަކުގައިކަން ފާހަގަކުރެވެ އެވެ. އަދި މުވައްޒަފުންނަށް ކުރާ ޑިސިޕްލިނަރީ ކުށްތަކަށް އަދަބު ކަ ނޑައެޅުމުގައި
ޢަމަލުކުރާނެ ޚާއްޞަ ނިޒާމެއް ބިލުގައި ޤާއިމުކޮށް، އެގޮތުގެ މަތިން އެފަދަ މައްސަލަތައް ބަލައި، ލަފާދޭނެ ބޯޑެއް
އުފެއްދި ނަމަވެސް، މުވައްޒަފުންނާ މެދު ފިޔަވަޅުއަޅާ ފަރާތްކަމުގައި ވާންވާނީ ދިވެހި ސިވިލް ސަރވިސްގެ
ޤާނޫނުގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން ސިވިލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނަށް ކަމަށް ފެނެ އެވެ. 5.8 މޯލްޑިވްސް ކަރެކްޝަނަލް
ސަރވިސްގެ މުވައްޒަފުންގެ ރިޓަޔަރމަންޓާ ގުޅޭ ގޮތުން އެ މީހުންގެ މައްޗަށް ހިނގާނީ ސިވިލް ސަރވިސްގެ
މުވައްޒަފުންގެ މައްޗަށް ހިނގާ ޢާއްމު އުސޫލު ނޫންކަމާ، އެ މީހުންގެ މައްޗަށް ހިނގާ އުސޫލުތައް ބިލުގެ 38 ވަނަ
މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާކަމާއި މިގޮތުން ރިޓަޔަރމަންޓް ގަވާއިދާ އެއްގޮތްވާ ގޮތުގެ މަތިން ޚާއްޞަ އިނާޔަތާއި
އިމްތިޔާޒުތައް ލިބިދެވޭނެ ކަމަށް އެ މާއްދާގެ (ނ)ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާކަމާއި، މޯލްޑިވްސް ކަރެކްޝަނަލް ސަރވިސްގެ
ވަޒީފާއަދާކުރެވޭނެ އެންމެ ދޮށީ އުމުރުކަމަށް އެ މާއްދާގެ (ރ)ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އުމުރަކީ 61 އަހަރުކަމާ، މިއީ
ދިވެހި ސިވިލް ސަރވިސްގެ ވަޒީފާގައި ދެމިހުރެވޭ އެންމެ ދޮށީ އުމުރު އަދި ޤާނޫނު ނަންބަރު 8/2119، ދިވެހިރާއްޖޭގެ
ޕެންޝަނާބެހޭ ޤާނޫނުގެ ދަށުން ޕެންޝަން ލިބޭ އުމުރު ކަމަށްވާ 65 އަހަރަށްވުރެ ހަގު އުމުރެއްކަން ފާހަގަކުރެވެ އެވެ.
އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގައި ވަޒީފާއަދާކުރާ މީހުންގެ ތެރެއިން ޕެންޝަން ލިބޭ އުމުރު ހަމަނުވާ ކޮންމެ މީހަކަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ
ޕެންޝަނާ ބެހޭ ޤާނޫނުގެ ދަށުން ޤާއިމުކުރާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރިޓަޔަރމަންޓް ޕެންޝަން ސްކީމުގައި ބައިވެރިވުމަކީ ލާޒިމު
ކަމެއް ކަމަށް ވީހިނދު، މި ބިލުގައި ބުނާ ފަދައިން ރިޓަޔަރމަންޓް އިނާޔަތްތައް ލިބިދިނުމަށް އިތުރު ނިޒާމެއް
ޤާއިމުކުރުމަކީ ރަނގަޅު އުސޫލެއް ކަމަކަށް ނުފެނެ އެވެ. 5.9 މޯލްޑިވްސް ކަރެކްޝަނަލް ސަރވިސްގެ މުވައްޒަފުންނަކީ
ދިވެހި ސިވިލް ސަރވިސްގެ ބައެއް ކަމަށް ވީހިނދު، ބިލުގެ 42 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން އެ މުވައްޒަފުންގެ ވެލްފެއަރގެ
77

ކަންތައްތަކަށް ޚަރަދުކުރުމަށް ވެލްފެއާރ ފަންޑެއް އުފައްދައި، ކޯޕަރޭޓް އުސޫލުން ވިޔަފާރި ހިންގުމުގެ އިޚްތިޔާރު
ލިބިދީފައިވާ ކަމާއި، އުސޫލެއްގެ ގޮތުން މިފަދަ ކަންކަމަކީ ދިވެހި ސިވިލް ސާރވިސްގައި ނުހިމެނޭ މުއައްސަސާތަކުގައި
ޢަމަލުކުރެވޭ އުސޫލެއްކަން ފާހަގަކުރެވެ އެވެ. -5.11 އިސްވެ ފާހަގަކުރެވުނު ނުކުތާތަކަށް ރިޢާޔަތްކުރާއިރު ދިވެހި
ސިވިލްސާރވިސްގައި ހިމެނޭ މުއައްސަސާ އެއް ކަމަށްވާ މޯލްޑިވްސް ކަރެކްޝަނަލް ސަރވިސްގެ މުވައްޒަފުންނާ ގުޅޭ
ކަންމުގައި ޢަމަލުކުރެވޭނެ ޢުސޫލުތައް ބަޔާންކޮށްފައި ވާއިރު އެކި މާއްދާތަކުގެ މެދުގައި ތަޢާރަޟުވާ ގިނަ ކަންކަން
ހުރިކަމާ، އަދި ބިލުގައި މުވައްޒަފުންނާ ގުޅޭ ކަންކަން ބަޔާންކޮށްފައި ވާއިރު ދިވެހި ސިވިލްސާރވިސްގެ ޤާނޫނާ
ތަޢާރަޟުވާ ގިނަ ކަންކަން ހުރިކަން ފާހަގަކުރެވެ އެވެ. ދިވެހި ސިވިލް ސަރވިސްގެ މުވައްޒަފުންނާ ގުޅޭ ގޮތުން
ހިނގާނީ ދިވެހި ސިވިލް ސަރވިސްގެ ޤާނޫނާއި ދިވެހި ސިވިލް ސަރވިސްގެ ގަވާއިދާއި ކޯޑް އޮފް ކޮންޓަކްޓު ކަމަށް
ވީހިނދު، މޯލްޑިވްސް ކަރެކްޝަނަލް ސަރވިސްގެ މުވައްޒަފުންނާ ގުޅޭ ޚާއްޞަ އުސޫލުތަކެއް ބިލުގައި ބަޔާންކުރާ ނަމަ
ދިވެހި ސިވިލް ސަރވިސްގެ ޤާނޫނާ ތަޢާރަޟުނުވާ ގޮތަށް އެ ކަންކަން ބަޔާންކުރުން މުހިއްމު ކަމަށް ފެނެ އެވެ.
-5.11 ބިލުގައި ހުރި ސިވިލް ސަރވިސް ކޮމިޝަންގެ މަސައްކަތާ ގުޅޭ ކަންކަމުގައި އެ ކޮމިޝަނާ މަޝްވަރާކުރުމުން
ބިލުގައި މޯލްޑިވްސް ކަރެކްޝަނަލް ސަރވިސްގެ މުވައްޒަފުންގެ ކަންކަމާ ގުޅޭ އުސޫލުތައް ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތަށް
ރިޢާޔަތްކުރާއިރު، އެ މުއައްސަސާގެ މުވައްޒަފުންގެ މައްޗަށް ދިވެހި ސިވިލް ސަރވިސްގެ ޤާނޫނު ތަންފީޛުކުރުމުގައި
ދަތިތަކެއް ހުރި ކަމަށް އެ ކޮމިޝަނުން ވިދޅުވެފައިވާކަން ފާހަގަކުރަމެވެ. -6 ބިލުގެ 43 ވަނަ މާއްދާގައި މި ޤާނޫނަށް
ޢަމަލުކުރަން ފަށާ ތާރީޚުގައި މޯލްޑިވްސް ކަރެކްޝަނަލް ސަރވިސްގެ ވަޒީފާގައި ހުރި ކޮންމެ އޮފިސަރަކު އެ މާއްދާގެ
(ހ)ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ހުވާ ކުރަންވާނެ ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައި ވާއިރު، މި ސިޓީގެ 4 ވަނަ ނުކުތާގައި
ފާހަގަކޮށްފައިވާ ފަދައިން އެ ސަރވިސް އަކީ ބިލުގެ 16 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން އުފައްދަންޖެހޭ
މުއައްސަސާއަކަށް ވާތީ އަދި އެ މުއައްސަސާ އުފެ އްދޭނީ ޤާނޫނަށް ޢަމަލުކުރަން ފެށުމުން ކަމަށް ވާތީ މިކަން
ތަންފީޛުކުރުމުގައި ދަތިތަކާ ކުރިމަތިވާނެ ކަމަށް ފެނެ އެވެ. -7 ބިލުގެ 147 ވަނަ މާއްދާގެ (ދ)ގައި ޤައިދީ ނުވަތަ
ޤައިދީން މާނަކޮށްފައިވާ ގޮތަށް ބަލާއިރު އެއީ ޖަލުގައި ތިބޭ މީހުންގެ ތެރެއިން ޙުކުމެއް ތަންފީޛުކުރަމުންދާ މީހުންކަމާ،
ބިލުގެ 4 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަށް ބަލާއިރު ޤައިދީން ތިބޭނީ ހަމައެކަނި އެ އަކުރުގެ 3 ވަނަ ނަންބަރުގައި ބުނާފަދަ
ޢާއްމު ޖަލެއްގައި ކަމާ، އެ އަކުރުގެ 1 ވަނަ ނަންބަރުގައި ބުނާފަދަ ކަސްޓޯޑިއަލް ޖަލެއްގައި ނުވަތަ 2 ވަނަ
ނަންބަރުގައި ބުނާ ފަދަ ކަސްޓޯޑިއަލް ޖަލެއްގައި ތިބޭ މީހުނަކީ ބިލުގެ 147 ވަނަ މާއްދާގެ (ދ)ގައި ބުނާ ޤައިދީ
ނުވަތަ ޤައިދީންގެ މާނައިގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ބައެއް ކަމަށް ނުވިނަމަވެސް އެ މީހުންނަށް ވެސް ނިސްބަތްވާންޖެހޭ ގޮތަށް
ހުރި ހުރިހާ ގިންތިތަކެއްގެ ޖަލުތަކުގައި ތިބޭ މީހުންނާ ވެސް ގުޅުންހުރި ބިލުގެ ގިނަ މާއްދާތަކުގައި ޤައިދީން މި ލަފްޒު
ބޭނުންކޮށްފައި ވާކަން ފާހަގަކުރެވެ އެވެ. 8 ބިލުގެ 81 ވަނަ މާއްދާގެ (ބ)ގައި، މީހަކު މަރުވީ ޖަލުގައި ހިނގި
މާރާމާރީ އެއްގެ ސަބަބުން ކަމުގައި ވާނަމަ ދައުލަތުގެ މިނިވަން މުއައްސަސާއަކަށް އެކަން ހިންގަން ބެލުމަށް
78

ހަވާލުކުރުމަށް ކަ ނޑައަޅާފައިވާކަމާ، އެ އަކުރުގައި އެއީ ކޮން މުއައްސަސާ އެއްކަން ބަޔާންކޮށްފައިނުވާތީ
ޤާނޫނުއަސާސީ އާއި ޤާނޫނުތަކުގެ ދަށުން ވަކި މަސްއޫލިއްޔަތުތަކެއް ހަވާލުކުރެވިފައިވާ ދައުލަތުގެ މިނިވަން
މުއައްސަސާއަކާ އެ މުއައްސަސާގެ މަސްއޫލިއްޔަތުތަކުގެ ތެރޭގައި ނުހިމެނޭ ކަމެއް، ޤާނޫނަކުން ފިޔަވައި އެނޫން
ގޮތަކަށް ހަވާލުކުރެވިދާނެ ކަމާ މެދު ސުވާލުއުފެދޭކަން ފާހަގަކުރެވެ އެވެ. އަދި މީގެއިތުރުން މިއަކުރުގައި ބުނާ ކަންކަން
ބެލުމަކީ ބިލުގެ 9 ވަނަ މާއްދާގެ (ކ)ގައިވާ ގޮތުން އިންސްޕެކްޓަރ އޮފް ޕްރިޜަންސްގެ މަސްއޫލިއްޔަތުތަކުގެ ތެރޭގައި
ވެސް ހިމެނޭ ކަމެއްކަން ފާހަގަކުރެވެ އެވެ. ހަމައެއާއެކު ބިލުގެ 81 ވަނަ މާއްދާގެ (ބ)ގައި ބުނާ ދައުލަތުގެ މިނިވަން
މުއައްސަސާ އާއި ބިލުގެ 11 ވަނަ މާއްދާގައި ބުނާ މިނިވަން މުސްތަޤިއްލު ކޮމިޝަނާ ދެމެދު ހުރި ގުޅުން
ސާފުނުވާކަން ފާހަގަކުރެވެ އެވެ. -9 ބިލުގެ 118 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގައި އެ މާއްދާގެ (ހ)ގެ 5 ވަނަ ނަންބަރުގައިވާ
ހާލަތުގައި ވަގުތީ ގޮތުން ޖަލުން ނެރުމުގައި ޢަމަލުކުރާނެ ގޮތް ބަޔާންކޮށްފައިނުވާކަން ފާހަގަކުރެވެ އެވެ. -11 ބިލުގެ
118 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ 2 ވަނަ ނަންބަރުގައި ބުނާ ހާލަތުގައި ޤައިދީ އަކު ވަގުތީ ގޮތުން ދޫކުރެވޭނީ ކޮން
މުއްދަތަކަށްކަން ސާފުނުވާކަން ފާހަގަކުރެވެ އެވެ. އަދި އެ ނަންބަރުގައި ބަންދުކުރެވޭ އަންހެނާގެ 6 މަސް ނުފުރޭ
ގާތުން ކިރުދޭ ކުއްޖެއް ހުރުން، އެއީ ވަގުތީ ގޮތުން ޖަލުން ދޫކުރެވޭ ހާލަތެއްގެ ގޮތުގައި ކަ ނޑައަޅާފައި ވާއިރު، ބިލުގެ
52 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގައި ޖަލުގައި ބަންދުކުރެވޭ އަންހެނެއްގެ 2 އަހަރު ނުފުރޭ ކުއްޖަކު ހުރެފައި އަދި އެ ކުއްޖާ
އަށް ގާތުން ކިރުދޭ ނަމަ އެ ކުއްޖާ އޭނަގެ މަންމަގެ ގާތުގައި ބަހައްޓަންވާނެ ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައި ވާކަން ފާހަގަކުރެވެ
އެވެ. -11 ބިލުގެ 121 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގެ ދަށުން މިނިސްޓަރު ވަކި އޮފީހެއް އުފައްދައި މުވައްޒަފުންނާއި
އިމާރާތާއި ޚަރަދު މިނިސްޓަރު ހަމަޖައްސައިދޭންވާނެ ކަމަށް ބުނެފައިވާކަމާ، މިއީ ޢާއްމުކޮށް ޢަމަލުކުރެވޭ އުސޫލެއް
ނޫންކަން ފާހަގަކުރެވެ އެވެ. -12 ބިލުގެ 121 ވަނަ މާއްދާގެ (ބ)ގައިވާ ގޮތުން ޕެރޯލް ބޯޑުގެ މެންބަރުންގެ އިނާޔަތް
ކަ ނޑައަޅާނީ ކޮމިޝަނަރުގެ މަޝްވަރާގެ މަތިން މިނިސްޓަރުކަމާ، އުސޫލެއްގެ ގޮތުން ދައުލަތުން މުސާރަ ނުވަތަ
އިނާޔަތެއް ދޭ ފަރާތްތަކުގެ މުސާރަ އާއި އިނާޔަތް ކަ ނޑައެޅުމުގައި މިނިސްޓަރ އޮފް ފިނޭންސް އެންޑް ޓްރެޜަރީގެ
ދައުރެއް އޮތުން މުހިއްމު ކަމަށް ފެނެ އެވެ. -13 ބިލުގެ 124 ވަނަ މާއްދާގެ (ޅ)ގައި ޕެރޯލް ފުރުޞަތު ލިބިދިނުމަށް
ޓަކައި ފުރިހަމަވާންޖެހޭ ކަމެއްގެ ގޮތުގައި މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސް، ކްރިމިނަލް ކޯޓު އަދި ޕްރޮސެކިއުޓަރ
ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގައި ހިނގަމުންދާ އިތުރު މައްސަލަ އެއް ނެތް މީހަކު ކަމުގައި ވުން، މިފަދައިން ބަޔާންކޮށްފައި ވާއިރު
ޖިނާޢީ މައްސަލަތައް ބެލޭނީ ހަމައެކަނި ކްރިމިނަލް ކޯޓުގައި ނޫންކަމާ، އެފަދަ މައްސަލަތައް މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުތަކާއި
ޑްރަގު ކޯޓާއި ޖުވެނައިލް ކޯޓާއި އިސްތިޢުނާފުގެ މަރުޙަލާގެ ކޯޓުތަކުގައި ވެސް ހިނގަމުންދާނެކަން ފާހަގަކުރެވެ އެވެ.
-14 ބިލުގެ 125 ވަނަ މާއްދާގައި، ޕެރޯލް ފުރުޞަތު ލިބިދިނުމަށް ޓަކައި ޙުކުމް ތަންފީޛުކޮށް ނިންމަންޖެހޭ އެންމެ
ކުރު މުއްދަތު ބަޔާންކޮށްފައި ވާއިރު، ޕެރޯލްގެ ފުރުޞަތު ނުލިބޭނެ ކުށްތައް ކަމަށް ބިލުގެ 126 ވަނަ މާއްދާގައި
ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކުށްތަކާއި ބިލުގެ 125 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި (ށ)ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކުށްތައް ފިޔަވައި އެހެން
79

ކުށްތަކުގައި ޙުކުމްކުރެވިފައިވާ މީހުންނަށް ޕެރޯލްގެ ފުރުޞަތު ލިބިދެވޭނީ ޙުކުމްގެ ކިހާ މުއްދަތެއް ތަންފީޛުކޮށް
ނިމުމުންކަން ބިލުގައި ބަޔާންކޮށްފައިނުވާކަން ފާހަގަކުރެވެ އެވެ. -15 ޤައިދީ އޭނާ އަށް ކަ ނޑައެޅިފައިވާ ޕެރޯލްގެ
ޝަރުތުތަކާ ޚިލާފުވުން، އެއީ ޕްރޯލް ބާތިލުކުރަންވާނެ ހާލަތެއް ކަމުގައި ބިލުގެ 137 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގައި
ބަޔާންކޮށްފައި ވާއިރު، ހަމަ އެ ހާލަތް އެއީ ޕެރޯލް ސަސްޕެންޑުކުރެވިދާނެ ހާލަތެއް ކަމަށް ބިލުގެ 135 ވަނަ މާއްދާގެ
(ހ)ގައި ބަޔާންކޮށްފައި ވާތީ އެއީ ތަޢާރަޟުވާ ކަމެއްކަން ފާހަގަކުރެވެ އެވެ. -16 ޕެރޯލް ޝަރުތުތަކާ ޚިލާފުވުމަކީ
ބިލުގެ 135 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުން ޕެރޯލް ސަސްޕެންޑުކުރެވިދާނެ ހާލަތެއް، އަދި ބިލުގެ 137 ވަނަ މާއްދާގެ
(ނ)ގައި ދަށުން ޕެރޯލް ބާތިލުކުރަންވާނެ ހާލަތެއް ކަމަށް ވެފައި، ބިލުގެ 131 ވަނަ މާއްދާގެ (ޅ)ގައިވާ ޕެރޯލްގެ
މުއްދަތުގައި ކުށެއް ނުކުރުން މި ޝަރުތާއި ޚިލާފުވެއްޖެކަން ކަ ނޑައެޅުމުގައި ދަތިތަކެއް ދިމާވެދާނެ ކަމަށް ފެނެ އެވެ.
މިގޮތުން ބިލުގެ 135 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގެ ދަށުން ޖިނާޢީ ކުށެއްގެ ދަޢުވާ އެއް ކުރެވުމަކީ ވެސް ޕެރޯލް
ސަސްޕެންޑުކުރެވިދާނެ ހާލަތެއް ކަމާއި، ދަޢުވާކުރުމުގެ ކުރީގެ މަރުޙަލާ އެއްގައި ވެސް ޕެރޯލް ސަސްޕެންޑުކުރެވޭނެ
ގޮތަށް އޮތުމަކީ ބޭނުންތެރިކަމެއް ކަމަށް ފެނެ އެވެ. -17 ބިލުގެ 136 ވަނަ މާއްދާގައި ބުނެފައިވާ ގޮތުގެ މަތިން ޕެރޯލް
މުރާޖަޢާކުރުމުގައި ޢަމަލުކުރާނެ އުސޫލެއް ބިލުގައި ހިމަނާފައިނުވާކަން ފާހަގަކުރެވެ އެވެ. -18 ބިލުގެ 141 ވަނަ
މާއްދާގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން ޕެރޯލް ބޯޑުން ނިންމާ ނިންމުމެއް މުރާޖަޢާކޮށްދިނުމަށް އެދި ހުށަހަޅާނީ ކޮންފަރާތަކަށްކަން
ބަޔާންކޮށްފައިނުވާކަމާ، ޕެރޯލް ބޯޑުން ނިންމާ ނިންމުމެއް މުރާޖަޢާކުރެވޭނެ ނިޒާމެއް ބިލުގައި ބަޔާންކުރެއްވުން މުހިއްމު
ކަމަށް ފެނެ އެވެ. -19 މިހާރު ޢަމަލުކުރެވޭ ޕެރޯލްގެ ގަވާއިދަށް ޤާނޫނީ ބާރު ލިބިދީފައިވާ ޤާނޫނު ނަންބަރު 6/2118
ޢާއްމު ގަވާއިދުތަކާ ބެހޭ ޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގައި އެ ޤާނޫނުގެ ޖަދުވަލު 1 އާއި ޖަދުވަލް 2ގައިވާ
ގަވާއިދުތަކުގެ ތެރެއިން ގަވާއިދަކާ ގުޅޭ ގޮތުން ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ޤާނޫނެއް ފާސްކޮށް، އެ ޤާނޫނަކަށް
ޢަމަލުކުރަން ފަށައިފި ނަމަ އެ ޤާނޫނަކަށް ޢަމަލުކުރަންފަށާ ތާރީޚުން ފެށިގެން އެ ގަވާއިދަށް ނުވަތަ އެ ޤާނޫނަކަށް
ނިސްބަތްވާ އެ ގަވާއިދުގެ އެ ބަޔަކަށް ނިމުން އަންނާނެ ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައި ވުމާ އެކު މި ބިލު ތަޞްދީޤުކޮށް
ޤާނޫނަކަށްވެ، ޤާނޫނަށް ޢަމަލުކުރަން ފެށުމުން ޕެރޯލްގެ ގަވާއިދު އުވިގެންދާނެކަމާއި އެ ގަވާއިދުގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން
ހިނގަމުންދާ ޕެރޯލް ނިޒާމާއި ޕެރޯލްގެ ދަށުން ދޫކުރެވިފައިވާ މީހުންނާ މެދު ޢަމަލުކުރެވޭ ގޮތް ބަޔާންކުރާ އިންތިޤާލީ
އުސޫލުތަކެއް ބިލުގައި ބަޔާންކޮށްފައިނުވާތީ އެ މީހުން ޕެރޯލްގައި ދޫވެފައި ތިބުމުގެ ޤާނޫނީ ހައިސިއްޔަތެއް އޮންނާނެ
ކަމަކަށް ނުފެނެ އެވެ. -21 ބި ލުގެ 142 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)ގައި ބުނާ މީހުންނަކީ ޤައިދީންގެ މާނައިގެ ތެރެއަށް ފެތޭ
ބައެއް ނޫންކަން ފާހަގަކުރެވެ އެވެ. އަދި އެ މީހުންނަކީ ޤާނޫނު ނަންބަރު 1/2117 ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިމިގްރޭޝަންގެ
ޤާނޫނުގެ ދަށުން ބަންދުކުރެވޭ ބައެއް ކަމަށް ވެފައި، އެ ޤާނޫނުގެ 21 ވަނަ މާއްދާގައި ރާއްޖޭގައި ހުރުމުގެ ހުއްދަ
ބާތިލުކުރެވިފައިވާ ބިދޭސީ އަކު ނުވަތަ ރާއްޖޭގައި ހުރުމުގެ ހުއްދަ ނެތް ބިދޭސީ އަކު ވަގުތުން ރާއްޖެ އިން
ފުރައިގެންދެވޭނެ ގޮތެއް ނެތިގެން ރާއްޖޭގައި ހުންނަންޖެހިއްޖެ ނަމަ އޭނާ ފުރައިގެން ދަންދެން ކޮންޓްރޯލަރ އޮފް
80

އިމިގްރޭޝަން އެންޑް އިމިގްރޭޝަނުން ކަ ނޑައަޅާ ތަނެއްގައި ބެހެއްޓުމަށް އެ ޤާނޫނު ހުރަސްނާޅާ ކަމަށް
ބަޔާންކޮށްފައިވީ ހިނދު، އެފަދަ ބިދޭސީންނާ ގުޅޭ ގޮތުން ދިވެހިރާއްޖޭގައި ޖަލުތަކާއި ޕެރޯލްގެ ޤާނޫނު ހިނގުމަކީ އަދި
އެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން ހަދާ ގަވާއިދެއްގައި އެ މީހުންނާ މެދު ޢަމަލުކުރާނެ އުޞޫލުތައް ޖަލުތަކާއި ޕެރޯލްގެ ކަންކަމާ
ހަވާލުވެހުންނަ މިނިސްޓަރު ކަ ނޑައަޅުމަކީ ހަމަޖެހޭ އުސޫލެއް ކަމަށް ނުފެނެ އެވެ. އަދި އެގޮތަށް ހަމަޖެއްސުމަކީ
ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިމިގްރޭޝަންގެ ޤާނޫނާ ތަޢާރަޟުވާނެ ކަމެއް ކަމަށް ފެނެ އެވެ. -21 ބިލުގެ 144 ވަނަ މާއްދާގެ
(ހ)ގައި މި ޤާނޫނުގެ ދަށުން ހަދަންޖެހޭ އެންމެހައި ގަވާއިދުތައް ހަދައި ހިންގާނީ މިނިސްޓަރުގެ ލަފަޔާ އެކު
ކޮމިޝަނަރެވެ. މިފަދައިން ބަޔާންކޮށްފައި އޮތުމާ އެކު، އެ މާއްދާގެ (ށ)ގެ ދަށުން ލިސްޓްކޮށްފައިވާ ކަންކަމާ ގުޅޭ
ގަވާއިދުތައް ހަދަންވާނެ ކަމަށް އެ އަކުރުގައި ބަޔާންކޮށްފައި ވަނީ މިނިސްޓަރުގެ ލަފަޔާ އެކު ކޮމިޝަނަރުކަމާ،
ނަމަވެސް ބިލުގެ 119 ،92 ،45 އަދި 142 ފަދަ އެކި މާއްދާތަކުގައި މިނިސްޓަރު ހަދާ ގަވާއިދުތަކަކާއި ކޮމިޝަނަރު
ހަދާ ގަވާއިދުތަކެއްގެ ވާހަކަ ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަމާއި، އެފަދަ މާއްދާތަކާއި ބިލުގެ 144 ވަނަ މާއްދާއާ ތަޢާރަޟުވާކަން
ފާހަގަކުރެވެ އެވެ. އަދި މޯލްޑިވްސް ކަރެކްޝަނަލް ސަރވިސްގެ މުވައްޒަފުންނަކީ ދިވެހި ސިވިލް ސަރވިސްގެ
މުވައްޒިފުން ކަމަށް ވީހިނދު، މުވައްޒަފުންގެ ވަޒީފާގެ ކަންކަމާ ގުޅޭ ގޮތުން ހަދަންޖެހޭ އެންމެހައި ގަވާއިދުތައް
ހަދަންވާނީ ސިވިލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނުން ކަން ފާހަގަކުރެވެ އެވެ. އިސްވެދެންނެވުނު ކަންކަން އެހެން ހުރުމާ އެކު
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ފާސްކުރައްވައި ތަޞްދީޤުކުރުމަށް ޓަކައި އަޅުގަނދަށް ފޮނުއްވި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖަލުތަކާއި
ޕްރޯލްގެ ބިލު ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން އަލުން ވިސްނާވަޑައިގަތުމަށް ޓަކައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ
ޤާނޫނުއަސާސީގެ 91 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން އެ ބިލު މަޖިލީހަށް އަނބުރާ ފޮނުވީމެވެ. އިޙްތިރާމު
ޤަބޫލުކުރެއްވުން އެދެމެވެ. 5 ރަބީޢުލްއައްވަލް 17 ،1434 ޖެނުއަރީ 2113. ޚާދިމުކުމް. މުޙައްމަދު ވަޙީދު.
(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! މިހާރު އެޖެންޑާ އައިޓަމު 6.2ގެ ދަށުން، އިވިގެން އެ ދިޔައީ ޖަލުތަކާއި ޕެރޯލްގެ ބިލު އަލުން ވިސްނުމަށް
މަޖިލީހަށް ފޮނުވާފައިވާ މައްސަލައާ ގުޅޭ ގޮތުން ފޮނުވާފައިވާ ސިޓީ. އެހެންކަމުން މިހާރު ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް
އަޅުގަ ނޑު ފުރުޞަތު މި ހުޅުވާނީ މައިކު ސިސްޓަމު މެދުވެރިކޮށް ފުރުޞަތަށް އެދިވަޑައިގަތުމަށް. އާދެ! އަޅުގަ ނޑަށް
ލިބިފައިވާ ލިސްޓުގެ ތަރުތީބުން ފުރުޞަތުއަރުވަމުން ގެންދާނަން. އެންމެ ފުރަތަމަ އަޅުގަ ނޑު ފުރުޞަތުއަރުވަން މި
ޖެހެނީ ނޮޅިވަރަމު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ނަޝީދަށް. ކުރިޔަށް ގެންދެވުމަށް ދަންނަވަން.
81

ނޮޅިވަރަމު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ނަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޕޭރޯލާ ބެހޭ ބިލު ތަޞްދީޤުނުކުރައްވައި އަލުން ފޮނުވައިލެއްވުމު ގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ފާޅުކުރައްވާފައިވާ ބައެ އް
ކަންބޮޑުވުންތަކަކީ މާނަހުރި ކަންބޮޑުވުންތަކެއް. އެހެންނަމަވެސް މީގަ އި ހުރި ހުރިހާ ކަންބޮޑުވުންތަކަކީ ޙަޤީޤީ
ކަންބޮޑުވުންތަކެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑެއް ޤަބޫލެއް ނުކުރަން. އެހެންނަމަވެސް އަލުން އަނބުރާ ފޮނުވައިލެއްވުމުގައި އެ
ފާހަގަކުރައްވާފައިވާ އެކާވީހަކަށް ނުކުތާގެ ތެރޭގައި ފާހަގަކުރެވޭ މާނަ ހުރި ބައެއް ކަންބޮޑުވުންތައް ހުރި ކަމަށް
އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަން. ޙަޤީޤަތުގައި އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖަލުތައް ރެގިއުލޭޓު ކުރެވޭނެ
ނިޒާމެއް މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެން މި ވަނީ ބޭނުންވެފަ. ސަބަބަކީ މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ކުށްކުރުން އިންތިހާ
ދަރަޖައަކަށް އިތުރުވެގެން މި ދަނީ. މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މާލޭގެ މަގުތަކުން ވެސް އަދި ރާއްޖޭގެ އެހެން
ކަންކޮޅުތަކުގެ މަގުތަކުން ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެބަ ފެނޭ، އަދި އިންޑަސްޓްރިއަލް ސަރަހައްދުތަކާ އަދި
ގޯތިގެދޮރުން ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެބަފެނޭ ނާތަހުޒީބު ދަށުދަރަޖައިގެ ކުށްތައް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި
ތަކުރާރުކޮށް ކުރެވެމުން ދާތަން. ކުށުގެ ވެށިން ހައް ޔަރުކުރެވޭ މީހުންނާ އަދި ތަޙުޤީޤުކުރެވޭ މީހުންގެ
ތަފާސްހިސާބުތަކަށް ބަލައިލާއިރުގައި ތަކުރާރުކޮށް އެއްބަޔަކު ކުށްކުރަމުން ދާކަމަށް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފާހަގަކުރެވޭ.
ކުށްކުރުން ހުއްޓުވުމަށް ޓަކައި ސަލާމަތީ ބާރުތަކުން މިއަދާ ހަމައަށް ވަރަށް ބޮޑު ހޭދަ އެއް ، އަޅުގަ ނޑުމެން ދައުލަތުގެ
ބަޖެޓުން، ޓެކްސް ޕޭޔަރުންގެ ފައިސާ އިން އަޅުގަ ނޑުމެން ހޭދަކުރަމުން މި ގެންދަނީ. އެހެންނަމަވެސް މި ކަމަކަށް
އެދެވޭ ނަތީޖާ އެއް ނައިސްގެން މި އުޅެނީ ކީއްވެގެންތޯ މި ސުވާލު އަޅުގަ ނޑުމެން އުފެއްދީމު، ޖަލުތަކާއި ޕޭރޯލާ ބެހޭ
ބިލު އަޅުގަ ނޑުމެން މިތާ ބަހުސްކުރަމުން ގެންދިޔައިރުގަ އި ވެސް. އަދި އެ ބިލު ކޮމިޓީގެ މަރުޙަލާގެ ތެރޭގައި
ގެންގުޅުނު އިރުގައި ވެސް. ޙަޤީޤަތުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން މީހަކު ޖަލަށްލާ ބައިންދާފައި އަޅުގަ ނޑުމެން އެތައް ދުވަހެއްގެ
ފަހުން އެ މީހާ ދޫކޮށްލިކަމުގައި ވީނަމަވެސް އެ މީހާ އަށް އެ ކުރެވުނު ކުށެއްގެ ސަބަބުން އިތުރު ކަމެއް އޭނާ އަށް
ފިލާވަޅެއް ނުލިބޭ. އެހެންކަމަށްވާނަމަ އޭނާ ކުށުން އިސްލާޙުވުމުގެ ފުރުޞަތެއް ނޯންނާނެ. ނަފްސާނީ ޢިލްމުވެރިން
ވިދާޅުވާ ގޮތުގައި ކުށެއް ކުރެވުނީމާ އެންމެ ފުރަތަމަ ކުރަންޖެހޭ ކަމަކީ އެ މީހަކަށް ކުށެއް ކުރެވިއްޖެކަން ޤަބޫލުކުރުން.
އެގޮތަށް ޤަބޫލުކުރެވިގެން ނޫނީ އެ މީހާ އިސްލާޙުވާކަށް ބޭނުމެއް ނުވާނެ. އެހެންވީމާ، އެ މީހާ އަށް ކުށެއް ކުރެވުނީމާ،
ކުށެއް ކުރެވިއްޖެ ކަމަށް ޤަބޫލުކުރެވޭނެ ފުރުޞަތު އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ ޤާނޫނުތަކުގެ ތެރެއިން އޭނަ އަށް ދޭން.
އެއަށްފަހުގައި ދެވަނަ މަރުޙަލާ އެއް ކަމުގައި ނަފްސާނީ ޢިލްމުވެރިން ވިދާޅުވަނީ ކުށްކުރެވޭ މީހާ އެބަ ޖެހޭ ކުށެއް
ކުރެވުނީތީ އެކަމުން އޭނަ ޢިބްރަތެއް ލިބިގަންނަން. 3 ވަނަ ކަމެއްގެ ގޮތުގައި އެކަން ނުކުރުމަށް އޭނަ
ޢަޒުމުކަ ނޑައަޅަން އެބަ ޖެހޭ. އެހެންވީމާ، ޖަލުތަކާ ބެހޭ އަދި ޕޭރޯލާ ބެހޭ ބިލު ފަރުމާކުރެވުމުގައި މިދެންނެވި
ވިސްނުން އަޅުގަ ނޑުމެން ގެންގުޅެފައިވާނެ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ހަޤީޤަތުގައި މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި
ކުށްކުރުން މަދުނުކުރެވިގެން މި އުޅެނީ ވަރަށް ގިނަ ސަބަބުތައް އެބަ ހުރި. އިޤްތިޞާދީ ގޮތުން އަޅުގަ ނޑުމެން ގެ
82

ރާއްޖެ މި ވަގުތު އޮތް ހާލަތާ، އަދި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި އެކަށީގެންވާ ފެންވަރެއްގެ ޖަލުތައް ނެތުމާ،
ރިހެބިލިޓޭޝަން ނިޒާމުތައް ނެތުމާ، އަދި އަޅުގަ ނޑުމެން އިޖްތިމާޢީ ފޭރާން ދުވަހެއް ދުވަހެއް ވީދި ބާވެ، ކުދި ކުދި
ވެގެން ދިއުމާ، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ސިޔާސީ ޚިޔާލުތަފާތުވުންތަކުގެ ސަބަބުން ސިޔާސީ ދެބަސްވުންތަކުގެ
ސަބަބުން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ދިމާވާ އިޖްތިމާޢީ މައްސަލަތަކާ، މިހުރިހާ ކަންތަކަކީ މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެން
ޤާނޫނުހަދާ މަޖިލީހުގެ ހައިސިއްޔަތުން އަޅުގަ ނޑުމެން ވިސްނަންޖެހިފައި ހުރި ކަންކަން. އެހެންވީމާ، މި ކަންކަމަށް
ބަލާއިރުގައި ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދެންމެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ފޮނުއް ވި ސިޓީފުޅު އިއްވިއިރުގައި އަމީންޢާއްމު ވެސް
އެ ވިދާޅުވީ ކުށްކުރުމުގައި ވެސް އެބަ ތިބި ތަފާތު އުމުރުފުރައިގެ ކުށްކުރާ ކުދީން އެބަ އުޅޭ. ދިހަބާރު އަހަރުގެ
ކުޑަކުދީންނާ އަދި ގޮސް 71 ،61 އަހަރުގެ މީހުންނާ. މި ރޭންޖުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ކުށްކުރާ މީހުން އެބަ ތިބި. ދެ
ޖިންސުގެ މީހުން އެބަ ތިބި. އަދި ހަމަ އެހެންމެ އެކި ޤައުމުތަކުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ޖަލުތަކުގައި ކުށްކުރާ މީހުންގެ
ގޮތުގައި، ކުށްވެރިންގެ ގޮތުގައި، ޤައިދީންގެ ގޮތުގައި އެބަ ތިބި. އެހެންވީމާ، މި އެންމެން ރެގިއުލޭޓުކޮށްގެން
ގެންގުޅުން މިއީ ވަރަށް ޚަރަދު ބޮޑުކަމެއް. ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން މި އެންމެންނަށް ކާންދީ، ބަލަހައްޓާ ހެދުމަށްވުރެ
ހަޤީޤަތުގައި އާގިއުމެންޓެއް އުފައްދާ މީހަކު ބުނެފާނެ މާ މުހިއްމޭ މާ ބޭނުންތެރިކަމެކޭ މިއީ ތިމަންނާމެންނަށް ރަނގަޅު
ތައުލީމު ލިބޭނެ ނިޒާމެއް ޤާއިމުކޮށްދީފައި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދަރިންނަށް ރަނގަޅު ތަޢުލީމެއް ފޯރުކޮށްދިނުން. ރަނގަޅު
ނޫނީ ރަނގަޅު ފެންވަރުގެ ހަސްފަތާލެއް ގާއިމުކޮށްފައި އެ ހަސްފަތާލު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މީހުންނަށް ބޭނުންކުރެވޭނެ ފަދަ
ވަސީލަތްތަކެއް ފަހިކޮށްދިނުން. މިއީ ރަނގަޅު އާގިއުމެންޓެއް. އެހެންނަމަވެސް ވިސްނާ ވަޑައިގެންބައްލަވާ! މުޖުތަމަޢުގެ
އިޖްތިމާޢީ ޢަދާލަތު ގާއިމުނުވެ އޮތްހާ ހިނދަކު ކިހިނެއްތޯ އަޅުގަ ނޑުމެން މި މުޖްތަމަޢު އިޞްލާޙުކޮށްގެން
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތަރައްޤީގެ ކަންތައްތަކުގައި ކުރިއަށްދާނީ. އެހެންވީމާ، މި ވިސްނުން އަޅުގަ ނޑުމެން އޮންނާނެ މި ބިލު
ފަރުމާކުރުމުގެ ތެރޭގައި ގެންގޮއްސަ. ދެން ހަމަ ހިތާމައާ އެކު ދަންނަވަންޖެހެނީ، ކުރިން އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވައިފީމު
ކުށްކުރެވިގެން ޤައިދީންގެ ގޮތުގައި އެބަ ތިބި އަންހެނުން ވެސް. މީގެތެރެއިން ބައެއް މީހުންނަކީ އެ ކުށް ކުރެ ވޭއިރުގައި
ބަލިވެއިންނަ މީހުން. އެހެންވީމާ، ޙަޤީޤަތުގައި އުފައްދަންޖެހޭ ސުވާލަކީ ތުއްތުތުއްތު ކުއްޖާ، އެ ކުއްޖާ ކުރީ ކޮންކުށެއް
ހެއްޔޭ. އިތުރު ރަސޫލާ ޞައްލަاله ޢަލައިހި ވަސައްލަމަގެ ޙަދީޘުން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެނގޭ ކުޑަކުއްޖާ ދުނިޔެ އަށް
އަންނަނީ ފިތުރަތުގެ ސާފުކަން މަތީގައޭ. އޭނަގެ މަންމަ ކުށްވެރިއަކަށް ވީމާ އެ ކުއްޖާ އަށް އަދަބު ލިބިގެންނުވާނެ.
ދެން ހަމަ އެހެން، ކޮންމެ ކުއްޖަކަށް ވެސް ލިބިގެންވާ ޙައްޤެއް އެއީ ގާތުން ކިރުބުއިމުގެ ޙައްޤު. އެ ޙައްޤު
ނިގުޅައިލެވިގެން ވެސް ނުވާނެ. އެހެންވީމާ، ޕެރޯލްގެ ޤާނޫނެއް، ޖަލުތަކާ ބެހޭ ޤާނޫނުތަކެއް އަޅުގަ ނޑުމެން ހަދާއިރުގައި
މި ދެންނެވި ނުކުތާތަކުގެ މައްޗަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ރިޢާޔަތްކުރީމު. އެހެންނަމަވެސް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް،
ޤަބޫލުފުޅުކުރައްވާ 2 އަހަރުގެ ކުއްޖެއް ގާތުން ކިރުދެނިއްޔޭ ކިޔާފައި އަޅުގަ ނޑުމެން އެ ކުއްޖާ ގެންގޮސް ބޮޑެތި
ކުށްވެރިންގެ، މުޖުރިމުންގެ ހާއްޔެއްގެ ތެރޭގައި ބެހެއްޓިދާނެތޯ އެ ކުއްޖާ އަށް ގާތުން ކިރުދިނުމުގެ ޙައްޤުދިނުމުގެ
83

ގޮތުން އެކަނި. އެހެންނެއް އެކަމެއް ނުކުރެވޭނެ. އަޅުގަ ނޑު ސިފައިންގޭގައި އުޅުނު ދުވަސްވަރުގައި އަޅުގަ ނޑު މި
ދެންނެވި ކަހަލަ ބައެއް ކަންތައްތައް އަޅުގަ ނޑު ތަޖުރިބާކުރީމު. ދަންނަވަންތޯ. އެ ކުދިންގެ އަޚްލާޤަށް އަންނަ ނޭދެވޭ
ބަދަލާއި އެ ކުދިންނަށް ނަފުސާނީ ގޮތުން ދިމާވާ މައްސަލަތަކަކީ އޭރު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ކުރިމަތީގައި
ތަމްސީލުވަމުންދިޔަ ކަންތައްތައް. އޭގެތެރެއިން ބައެއް ކުދިން މިއަދު ބޮޑުވެގެން އަނެއްކާ އެ ކުދިން ކުށުގެ މާޙައުލަށް
އެނބުރި ގޮއްސި. މިއީ ސިސްޓަމުގެ މައްސަލަ އެއް. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ސިސްޓަމުން ނުޖެހޭ، މިގޮތަށް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
ތުއްތުކުދިން ހަލާކުވެގެންދިއުމުގެ ފުރުޞަތުދީގެންނުވާނެ. އޭގެ ބަދަލުގައި އެ ކުދިންނަށް ވެސް އެ ކުދިން
މައިންބަފައިން ކުށްކުރި ކަމުގައި ވީނަމަވެސް، އެ ކުދިން ގެންގޮސް ޖަލަށް ލެވި ގެންނުވާނެ ނޫންތޯ. އެހެންވީމާ،
ޕެރޯލްގެ ޤާނޫނެއް ހަދާއިރުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން މިކަހަލަ ބައެއް ކަންތައްތަކާ މެދު އެބަ ވިސްނަންޖެހޭ. ދެން
ވިސްނާވަޑައިގަންނަވާ، އިންސާނީ ވަގު ފާރުގެ މަރުކަޒަކަށް މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރާއްޖެ މި ވަނީ ވެފަ. ހިއުމަން
ޓްރެފިކިންގެ ވާހަކަ އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވަނީ. އަލަށް ދިވެހިބަހުގެ އެކަޑަމީން އުފެއްދެވި ބަހެއް، އިންސާނީ ވަގު ފާރު.
މިއަދު އެކަމުގެ ސަބަބުން ހައްޔަރުކުރެވޭ މީސްމީހުން އަޅުގަ ނޑުމެން ގެންގޮސް ޑިޓެންޑެންޝަން ސެންޓަރުތަކުގައި
ބައިތިއްބާއިރުގައި ގަބޫލުފުޅުކުރައްވާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑުމެން ޤާނޫނުއަސާސީން ބުނަނީ ކުށެއް ނުކުރާ
މީހަކީ ކުށްވެރި އެއް ނޫނޭ. އެހެންވީމާ، ކުށެއް ނުކުރާ މީހަކު ކުށްވެރިއަކަށް ނުވާ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
ޤާނޫނުއަސާސީން ސީދާ ކަ ނޑައެޅިގެން ބަޔާންކޮށްފައި އޮންނައިރުގައި އެ މަފްހޫމު އަޅުގަ ނޑުމެން ޤަބޫލުކޮށްގެން އާ
ޤާނޫނުއަސާސީ އެއް އަޅުގަ ނޑުމެން ބަލައިގަނެގެން މިއަދާ ހަމައަށް ތިބިއިރުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ޤަބޫލުކުރަންޖެހޭ
ޙަޤީޤަތެއް މިއީ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެބަ ޖެހޭކަން މި މީހުންގެ ޙައްޤުތައް ވެސް ހިމާޔަތްކޮށްދޭން.
ރައްކާތެރިކޮށްދޭން. އަދި ހަމައެހެން، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް އަޅުގަ ނޑުމެން، މީހަކަށް ކުށެއް ކުރެވިދާނެ. އިންސާނީ
ޠަބީޢަތަކީ ކުށްކުރެވޭ ގޮތަށް އޮންނަ ޠަބީޢަތެއް. އެހެންވީމާ، އޭނަ އެ ކުށަކުން ބަރީޢަވެވޭނެ ގޮތެއް، އެ ކުށުން
ސަލާމަތްވެގެން އޭނަ އަށް ދިރިއުޅެވޭނެ ގޮތެއް އޮންނަންވާނެ. އެހެންނަމަވެސް މި ވާ ގޮތަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޖަލުތައް
ރެގިއުލޭޓުކުރެވޭ ގޮތުން، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޖަލުތައް މި ހުރި ގޮތުން އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް އެއްވެސް ހާލެއްގައި ނޯވޭ،
ވިސްނާވަޑައިގެން ބައްލަވާ! ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެންމެ ކުޑަ އާދައިގެ ކުށެއް ކުރެވޭ މީހާ ވެސް، މީނާ ކުށެއް
ކުރެވުނީމާ ގޮސް މަސްތުވާތަކެތި ވިއްކާ މީހުންނާ އެއް ހަމައެއްގައި ބަންދުކުރެވުނީމާ ނުވަތަ މާރާމާރީ ހިންގާ،
މީހުންމަރާ ޤާތިލުންނާ އެއްކޮށް ހައްޔަރުކުރެވުނީމާ، ދެން އޭނަގެ ޠަބީޢަތަށް އަންނާނެ ބަދަލު. މިއީ ވަރަށް ބޮޑަށް
ވިސްނަންޖެހޭނެ ކަމެއް. ޖަލަށްލެވޭ ހިނދު، އިންސާނާގެ ނަފުސަށް ވަރަށް ބޮޑު ނިކަމެތިކަމެއް އަންނާނެ. އެހެންވީމާ،
އެ ހާލަތުގައި އޭނާ އަށް ދޭންޖެހޭނެ ކައުންސިލިން އާއި އޭނަ އަށް ދޭންޖެހޭނެ އެހެނިހެން ރައްކާތެރިކަމާ، މި
ކަންކަމަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން ބަލަންޖެހޭނެ ކަންކަން. އެހެންވީމާ، ޖަލުތަކާއި ޕެރޯލާ ބެހޭ ބިލެއް އަޅުގަ ނޑުމެން މިތާނގައި
ޑިބޭޓުކުރަމުން، ބަހުސްކުރަމުން ދިޔައިރުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން މި ދެންނެވި ނުކުތާތަކުގެ މައްޗަށް ވަރަށް ފުންކޮށް
84

އަލިއަޅުވާލައި، ބަލައިލާފައި އޮންނާނެ. ވިސްނާވަޑައިގަންނަވާ! އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މުޖުތަމަޢުތަކުގެ ތެރޭގައި އެބަ އުޅޭ
ވަރަށް ބޮޑެތި ޖިނާޢީ ކުށްތައް ކުރެވޭ، އެކަމަކު އުމުރުން 18 އަހަރުން ދަށުގެ ކުދިން ވެސް. އެހެންނަމަވެސް އެ
ކުދިންނަށް ވެސް ރިހެބިލިޓޭޝަން ފުރުޞަތުތަކެއް އެބަ އޮންނަންޖެހޭ. މިހާރު ޙަޤީޤަތުގައި މީހަކު ކުށެއް ކުރީމާ އޭނާ
އެކަނި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ބްލޭމުކުރެވެން އޮވެދާނެތޯ. މިއީ އަޅުގަ ނޑުމެން އުފައްދަންޖެހޭ ސުވާލު. މިއަދު
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މާޙައުލުގެ ތެރޭގައި ކުށްކުރުން އިތުރުވެގެން، ކުށްކުރުން ނުހުއްޓުވިގެން މި އުޅެނީ ކީއްވެގެންތޯ. މިއީ
ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން އުފައްދަންޖެހޭ ސުވާލެއް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ޙަޤީޤަތުގައި
މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކުރާ ކުދިން ވަރަށް ގިނަ. އެހެންނަމަވެސް މަސްތުވާތަކެތި ވިއްކުމުގެ މައްސަލަތަކުގައި މިއަދު
އެބަ ބައެއް ކުދިން ހައްޔަރުކުރެވެމުންދޭ. މި މީހުން މަސްތުވާތަކެތި ވިއްކަނީ އެއްވެސް ހާލެއްގައި މަސްތުވާތަކެތި
ވިއްކައިގެން މާލީ ފައިދާ އެއް ހޯދާކަށް ނޫން. އެ މީހުން އަނެއްކާވެސް މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކުރަން ބޭނުންވާތީވެ،
މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކުރުމަށް ޓަކައި ބޭނުންވާނެ ފައިސާ ހޯދުމުގެ ނިޔަތުގައި މަސްތުވާތަކެތި މި ވިއްކަނީ. އެހެންވީމާ،
އެކަހަލަ ކުދިންގެ ހާލަތްތައް އަޅުގަ ނޑުމެން ޕެރޯލާ ހަމައަށް ދާއިރުގައި ދެނެގަނެވޭނެ ނިޒާމުތަކެއް ޤާއިމުކުރެވެން އެބަ
ޖެހޭ. ޙަޤީޤަތުގައި ރާއްޖެ އަށް މަސްތުވާތަކެތި އެބަ ވަދޭ. ޓަނުޓަނުން އެބަ މަސްތުވާތަކެތި ވަދޭ. މިފަދަ މަސްތުވާތަކެތި
ވިއްކުމަށް ޓަކައި ފުޓް ސޯލްޑަރުންގެ ގޮތުގައި މި އުޅެނީ މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކުރާ ވަރަށް އާދައިގެ ކުދިންކޮޅެއް. މި
މަސްތުވާތަކެތި ބަލަކުކޮށް ގަނެގެން މިލިއަން ޑޮލަރު ހަރަދުކޮށްގެން މި ޤައުމަށް ގެންނަ މީހުން މި ތިބެނީ ފަރުދާގެ،
ފަރުދާގެ، ފަރުދާގެ ފުރަގަހުގަ. އެ މީހުންނާ ހަމައަކަށް ނުވެއް ދެވޭ. އެހެންވީމާ، ޙަޤީޤަތުގައި އުމުރުދުވަހު ޖަލަށް ލާ
މީހަކު އަޅުގަ ނޑުމެން މި ލަނީ 6 ގްރާމު ނުވަތަ 7 ގްރާމު މަސްތުވާތަކެތި އޭނާގެ އަތުގައި ހުރެގެން. އެހެންނަމަވެސް
ޤަބޫލުފުޅުކުރައްވަންވީ ޙަޤީޤަތަކީ އެއްކަލަ 6 ގްރާމަކީ އެ ކުއްޖާ އަތަށް މަސްތުވާތަކެތި ވިއްކަން ގެނައި ބޮޑު މީހެއް
ފަރުދާގެ ފުރަގަހުގައި އިނދެފައި ދޭ އެއްޗެކޭ. އެ މީހާ ކޮބައިހޭ؟ އޭނާ އަށް އަދަބުނުލިބި، މި ކުއްޖާ އަށް އަދަބު
ލިބެންވީ ކީއްވެގެން ހެއްޔޭ. އެ ތަކެތި ރާއްޖެ އަށް އެތެރެވީ ގޮތެއް ވެސް އޮންނާނޭ. ރާއްޖެ އަށް އެއްޗެހި އެތެރެވަނީ
ވައިގެ މަގުންނާއި ކަ ނޑުގެ މަގުން. ދެ ޕޯޓަކުން. ދެތިން ހަތަރުފަސް ޕޯޓަކުން. މި ކަންތައްތައް ރެގިއުލޭޓުނުކުރެވެނީ
ކީއްވެގެން ހެއްޔޭ. މި ސުވާލުތައް އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ ޖަލުތަކާއި ޕެރޯލާ ބެހޭ ކަންތައްތަކުގެ ވާހަކަ ދައްކާއިރުގައި
އުފައްދަން. ދެން ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ބައްލަވައިލައްވާ އިންސާނެއްގެ އެންމެ ޕްރޮޑަކްޓިވް އަހަރުތައް އޭނާ ޖަލުގައި
ހޭދަކުރަންޖެހުނީމާ އޭނާ އަށް މުޅި ހަޔާތް އެބަ ގެއްލޭ ބައެއް ކުދިންނަށް. ކުރެވުނީ ބޮޑު ކުށެއް ކަމަށް ވެދާނެ.
އެހެންނަމަވެސް އޭނަގެ ޒުވާންކަން އެއްކޮށް ގެއްލިގެން ދިޔައީ. މީހާ އެތައް ދުވަހެއް ވަންދެން ޖަލުގައި ހޭދަކުރުމަށް
ފަހުގައި ޖަލުން ނުކުންނައިރުގައި ތަޢުލީމެއް ލިބިފަ އެއް ނެތް. މަސައްކަތެއް ދަސްވެފަ އެއް ނެތް. ޢާއިލާ އެއް
ބިނާވެފަ އެއް ނެތް. އޭނާ ދަންނަ ހަމައެކަނި މާޙައުލަކީ އޭނާގެ ޖަލުގެ ރަހުމަތްތެރިން. އެހެންކަމަށްވެއްޖެއްޔާ އެ މީހަކު
އަލުން އަނބުރާ ޖަލަށް ދާން މެދުވެރިވޭ އެބަ. މިހިރަމިހިރަ ކަންތައްތަކަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން ވިސްނަންޖެހޭ ކަންތައްތައް،
85

އަޅުގަ ނޑުމެން ޖަލުތަކާއި ޕެރޯލާ ބެހޭ ބިލެއް ގާއިމުކުރާއިރު. ދެން ވިސްނާވަޑައިގަންނަވާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއަދު
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޖަލުތަކުގެ ގޮތުގައި އެބަ ހުރި އިންސާނުން ލާން އެކަށީގެންނުވާ ހާލަތްތަކުގައި ހުރި ޖަލުތައް.
ވިސްނާވަޑައިގަންނަވާ މާލޭގެ ޖަލު. އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ އެ ތަނަށް ވެސް މީހުން ލައިގެން ގެންގުޅޭ. އެތާނގައި މީހުން
އެބަ ބައިތިއްބާ އަޅުގަ ނޑުމެން މުދާއުފުލަން ބޭރު ޤައުމުތަކުން އާގުބޯޓުފަހަރުގައި ގެންނަ ކޮންޓެއިނަރެއްގެ ތެރޭގައި
ވެސް މީހުން އެބަ ބައިތިއްބާ. މީހާ ކުށްކުރީމާ އެ މީހާ އަށް އަދަބުދޭންޖެހޭނެ. އަޅުގަ ނޑު ވެސް ޤަބޫލުކުރަން ފައިވް
ސްޓަރ ރިސޯޓެއްގެ ފެންވަރަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ތަންތަން ހަދާފައި މީހުން ނުބޭތިއްބޭނެކަން. އެއީ އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ
ކަމެއް. އެހެންނަމަވެސް އެ މީހުންނަށް ވެސް ސާފު ވައި ލިބެންޖެހޭނެނޫންތޯ. އެ މީހުންނަށް ނިދޭނެ އިންތިޒާމުތައް
އަޅުގަ ނޑުމެން ހަދަންޖެހޭނެ. ރައްކާތެރިކަމާ އެކު ފާޚާނާކުރެވޭނެ ނިޒާމުތައް ހަދައިދޭންޖެހޭނެ. އެހެން ނޫނީ މި ވާ
ގޮތަކީ މިދެންނެވި ޖަލުތަކުގައި މީހުން ތިބުމުގެ ސަބަބުން ނަފުސާނީ އެތައް މައްސަލަތަކެއް ކުރިމަތިވެގެންދަނީ.
ދަންނަވަންތޯ. ޖަލުގައި އިންނަ މީހާގެ ވެސް ޢާއިލާ އެއް އެބަ އޮވޭ. އެ އާޢިލާ ނިކަމެތިވެގެންދާތީވެ އެ ޢާއިލާ އަށް
އަޅާލުންތަކެއް ނުލިބިގެންދާތީވެ އަޅުގަ ނޑުމެން ސަރުކާރުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން އިޖްތިމާޢީ ގޮތުން އެހީތެރިކަން
ފޯރުވައިދޭނެ ނިޒާމުތަކެއް އަޅުގަ ނޑުމެން ގާއިމުކުރީމު. މި ނިޒާމުތަކުގެ އަލީގައި އަޅުގަ ނޑުމެން މަސައްކަތްކޮށްގެން
އެކަނިވެރި މައިންނާ، އަޅައިލާނެ މީހެއް ނެތް މީސްމީހުންނަށް އެހީތެރިކަން ފޯރުވައިދިނީ ކީއްވެގެންތޯ. އެއްކަލަ
އެކަނިވެރި މައިމީހާ އަށް އަޅުގަ ނޑުމެން އަޅައިލެވުނީމާ އެ މައިމީހާގެ، އޭނަ ބަލަން ހަވާލުވެފައިވާ ދަރިފުޅަށް އޭނަ
އަށް ބޭނުންވާ އަސާސީ ކަންތައްތައް ފޯރުވައިދެވޭނެ. އެހެންވީމާ، މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެން ހަމައެކަނި ލިޔެވިފައިވާ
އެއްޗެއްގެ ދެލިގަ ނޑަށް ބެލުމުގެ ބަދަލުގައި މީގައި ފޮރުވިފައިވާ މައިގަ ނޑު މައްސަލައާ މެދު އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ
ވިސްނަންޖެހޭ. ޙަޤީޤަތުގައި މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ކުށްކުރުމުގެ ދަރަޖަ ގޮއްސަ މިހިރީ ސޯމާލިޔާއާ އެއް
ދަރަޖައަކަށް. މަގުމަތީގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ފޭރި، މީހުން މަރައި، މި ހުރިހާ ކަންތަކެއް އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރަމުން މި
ގެންދަނީ. އެހެންވީމާ، ރޯމާދުވާލު މަޖީދީމަގު މެދުގައި މީހެއް މަރާލީމާ، އޭނާ މަރާލި މީހަކު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
ބުނެދޭންނުކުރޭ ހެކިބަސްދޭން ނުކުރޭ ގޮތަށް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޤައުމުގެ ހާލަތު ގޮއްސަ މި ވަނީ. އެހެންވީމާ، މި
ހާލަތުން އަޅުގަ ނޑުމެން ޤައުމު އަރައިގަތުމަށް ޓަކައި އެބަ ޖެހޭ އެންމެން ކުށްވެރިކުރާނީތޯ، ނޫނީ އެއް ބަޔަކު
ރިހެބިލިޓޭޓުކުރާނީތޯ، މި ސުވާލު އަޅުގަ ނޑުމެން އުފައްދަން. ރިހެބިލިޓޭޓުކުރުމުގެ އަގަކީ ބޮޑު އަގެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު
ވެސް ޤަބޫލުކުރަން. މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ބަޖެޓަށް ބަލައިލާއިރުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން މިއޮތީ ވަރަށް ބޮޑުތަން
ޑެފެސިޓުވެފައިވާ ބަޖެޓެއް. އެކަން ވެސް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަން. އެހެންނަމަވެސް ޤައުމެއްގެ ހައިސިއްޔަތުން
އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރިއަށް ދާން ބޭނުންވެއްޖެއްޔާ މިއަދު މި ޤައުމުގައި ދިމާވެފައިވާ އިޖްތިމާޢީ ހުރިހާ މައްސަލަތަކަށް
ހައްލެއް އަންނަން އެބަ ޖެހޭ. އާ އަލިމަގެއް އަޅުގަ ނޑުމެން ކޮށަން އެބަ ޖެހޭ. އެ މަގުން އަޅުގަ ނޑުމެން ދިއުމަށް
ޓަކައި އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަޖެހޭ ކޮންމެވެސް ކަހަލަ ޤުރުބާނީތަކެއް ވާން. އެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑުމެން އިންވެސްޓުކުރާ
86

އިންވެސްޓުކުރުމުގެ އާޚިރު ނަތީޖާއަކަށް ވެގެންދާނީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޤައުމުގައި ކުށް މަދުވުން. އެހެންނަމަވެސް
ވިސްނާވަޑައިގަންނަވާ، ދުނިޔޭގެ ބައެއް ޤައުމުތަކުގައި މިސާލަކަށް މަސްތުވާތަކެތި ވިއްކުމުގެ ކަންތައްތަކުގައި...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު، ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މަޑުކޮށްލަދެއްވުމަށް ދަންނަވަން. ފަހުން ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް
ފުރުޞަތެއް އެރުވޭނެ. މި ގަޑި އަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން ވޯޓުނެގުމަށް ޚާއްޞަކުރެވިފައިވާ ގަޑި އެޖެންޑާގަ. އެހެންކަމުން،
ވޯޓުނެގުމަށް ޓަކައި ތައްޔާރުވެ ތިއްބެވުމަށް ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ދަންނަވަމުން، މިހާހިސާބުން ރިޔާސަތު
އަޅުގަ ނޑު ރައީސާ ހަވާލުކޮށްލާނަން. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އާދެ! ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން އިށީނދެވަޑައިގަންނަވައި،
ކާޑުކޮޅުތައް ޗެކުކޮށްލަދެއްވުން އެދެން. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އާދެ! ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން އިށީނދެވަޑައި ގަންނަވާ.
12. ވޯޓަށް އަހަން ހުރި ކަންކަމަށް ވޯޓަށް އެހުން
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަ ނޑު މިހާރު މި ދަނީ އެޖެންޑާ ނަންބަރު 12 އަށް. ވޯޓަށް އަހަން ހުރި ކަންކަމަށް ވޯޓަށް އެހުން. އެޖެންޑާ
ނަންބަރު -12.1 (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އެޖެންޑާ ނަންބަރު -12.1 ކުޅުދުއްފުށީ ދެކުނު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
މުޙައްމަދު ނަޝީދު ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ކޮރަޕްޝަން ހުއްޓުވުމުގެ ބިލު 2112، މަޖިލީހުން ބަލައިގަތުމަށް ވޯޓަށް އެހުން.
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތަކަށް ވޯޓުދެއްވުން އެދެން.
[ވޯޓުދެއްވުން]
ވޯޓުގެ ނަތީޖާ:
ހުށަހެޅުއްވި މެންބަރު: ކުޅުދުއްފުށީ ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ނަޝީދު
ހާޒިރުވެވަޑައިގެން ތިއްބެވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 56
ވޯޓު ދެއްވީ: 54
ވޯޓު ނުދެއްވާ: 11
ވަކި ގޮތަކަށް ވޯޓުނުދެއްވާ: 11
87

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވޯޓުގައި ބައިވެރިވި މެންބަރުންގެ އަދަދު 54. ފާސްވުމަށް ބޭނުންވާ އަދަދު 28. ޖުމްލަ 54. އެހެންކަމުން ކުޅުދުއްފުށީ
ދެކުނު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ނަޝީދު ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ކޮރަޕްޝަން ހުއްޓުވުމުގެ ބިލު 2112
މަޖިލީހުން ބަލައިގަތުމަށް ފާސްވެއްޖެ. މިގޮތަށް ފާސްވުމާ ގުޅިގެން މި ބިލު މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީ އަށް
ފޮނުވުނީ ކަމުގައި ކަ ނޑައަޅަން. މިހާރު އަޅުގަ ނޑު މި ދަނީ އެޖެންޑާ ނަންބަރު 12.2 އަށް. އެއީ ދުވަހުގެ
މަސައްކަތުގެ ތެރެއިން ވޯޓުން ނިންމާ ހިސާބަށް ގޮސްފައިވާ ހުރި ކަންކަމަށް ވޯޓަށް އެހުމަށް. އެގޮތުން ފުރަތަމަ މި
އޮތީ އެޖެންޑާ ނަންބަރު 6ގައި ހިމެނިފައި، މަޖިލީހުން ފާސްކުރައްވާ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 91 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ
ދަށުން ތަޞްދީޤުކުރެއްވުމަށް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އަރިހަށް ފޮނުއްވުމުން ދައުލަތުގެ މުސާރައިގެ ސިޔާސަތުގެ ބިލު
އަލުން ވިސްނުމަށް މަޖިލީހަށް ފޮނުވާފައިވާ މައްސަލަ އަށް ވޯޓަށް އެހުން. މި މައްސަލައިގައި ބަހުސްގެ މަރުޙަލާގައި 2
ހުށަހެޅުމެއް ހުށަހެޅިފައިވޭ. ފުރަތަމަ ހުށަހެޅި، ތާއީދުލިބިފައި ވަނީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 91 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގައި ވާ
ގޮތުގެ މަތިން ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އަނބުރާ ފޮނުއްވާފައިވާ ދައުލަތުގެ މުސާރައިގެ
ސިޔާސަތުގެ ބިލަށް އެއްވެސް ބަދަލެއް ނުގެނެސް އެ ބިލު އޮތް ގޮތަށް ފާސްކުރެއްވުމަށް. މާފަންނު ހުޅަނގު ދާއިރާގެ
މެންބަރު ޢަބްދުاله ޢަބްދުއްރަޙީމު ހުށަހަޅުއްވައި، މާފަންނު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމު ރަޝީދު
ތާއިދުކުރައްވާފައިވާ ހުށަހެޅުން. މި ހުށަހެޅުމާ މެދު ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތަކަށް
ވޯޓުދެއްވުން އެދެން.
[ވޯޓުދެއްވުން]
ވޯޓުގެ ނަތީޖާ:
ހުށަހެޅުއްވި މެންބަރު: މާފަންނު ހުޅަނގު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله ޢަބްދުއްރަޙީމު
ތާއީދުކުރެއްވި މެންބަރު: މާފަންނު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމު ރަޝީދު
ހާޒިރުވެވަޑައިގެން ތިއްބެވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 57
ވޯޓު ދެއްވީ: 21
ވޯޓު ނުދެއްވާ: 31
88

ވަކި ގޮތަކަށް ވޯޓުނުދެއްވާ: 14
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވޯޓުގައި ބައިވެރިވި މެންބަރުންގެ އަދަދު 51. ފާސްވުމަށް ބޭނުންވާ އަދަދު 26. ޖުމްލަ 51. އެހެންކަމުން މި
ހުށަހެޅުން ފާހެއް ނުވި. ފުރަތަމަ ހުށަހަޅައި، ތާއީދުލިބުނު ހުށަހެޅުން ފާސްނުވުމާ ގުޅިގެން މިހާރު އަޅުގަ ނޑު މި ދަނީ
ދެވަނަ ހުށަހެޅުމަށް. އެއީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 91 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގައި ވާ ގޮތުގެ މަތިން ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އަނބުރާ ފޮނުއްވާފައިވާ ދައުލަތުގެ މުސާރައިގެ ސިޔާސަތުގެ ބިލު އަލުން ދިރާސާކުރުމަށް ކޮމިޓީ
އަށް ފޮނުވުމަށް މާވަށު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ޖަމާލު އަބޫބަކުރު ހުށަހަޅުއްވައި، ފަރެސްމާތޮޑާ ދާއިރާގެ
މެންބަރު އިބްރާހީމު މުއްޠަލިބު ތާއީދުކުރައްވާފައިވާ ހުށަހެޅުން. ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތަކަށް
ވޯޓުދެއްވުން އެދެން.
[ވޯޓުދެއްވުން]
ވޯޓުގެ ނަތީޖާ:
ހުށަހެޅުއްވި މެންބަރު: މާވަށު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ޖަމާލު އަބޫބަކުރު
ތާއީދުކުރެއްވި މެންބަރު: ފަރެސްމާތޮޑާ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމު މުއްޠަލިބު
ހާޒިރުވެވަޑައިގެން ތިއްބެވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 56
ވޯޓު ދެއްވީ: 43
ވޯޓު ނުދެއްވާ: 15
ވަކި ގޮތަކަށް ވޯޓުނުދެއްވާ: 17
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
89

ވޯޓުގަ އި ބައިވެރިވި މެންބަރުންގެ އަދަދު 48. ފާސްވުމަށް ބޭނުންވާ އަދަދު 25. ޖުމްލަ 48. އެހެންކަމުން މި
ހުށަހެޅުން ފާސްވެއްޖެ. އެގޮތަށް ފާސްވުމާ ގުޅިގެން މި މައްސަލަ އިޤްތިޞާދީ ކޮމިޓީ އަށް ފޮނުވުނީކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު
ކަ ނޑައަޅަން.
13. އިތުރު އެހެން މަސައްކަތް
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިހާ ހިސާބުން އަޅުގަ ނޑު މި ދަނީ އެޖެންޑާ ނަންބަރު 13 އަށް. އެހެނިހެން ކަންކަމަށް. މިއަދު އިތުރު އެހެން
މަސައްކަތްތަކުގެ ތެރެއިން އަޅުގަ ނޑު ކުރިއަށް ގެންދަން ގަސްތުކުރަނީ އެޖެންޑާ ނަންބަރު 6.2. އެއީ މަޖިލީހުން
ފާސްކުރައްވައި، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 91 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުން ތަޞްދީޤުކުރެއްވުމަށް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ
އަރިހަން ފޮނުވުނު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖަލުތަކާއި ޕެރޯލްގެ ބިލު އަލުން ވިސްނުމަށް މަޖިލީހަށް ފޮނުވާފައިވާ މައްސަލަ.
އަޅުގަ ނޑު ފުރަތަމަ ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ އަޅުގަ ނޑުމެން ވޯޓަށް މެދުކަ ނޑާލިއިރު ވާހަކަފުޅުދައްކަވަމުން ގެންދެވި
ނޮޅިވަރަމު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ނަޝީދަށް. ނިޒާމާ ބެހޭ މައްސަލަ އެއް ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު އަޙްމަދު އާމިރު.
(ނިޒާމީ މައްސަލަ)
ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު އާމިރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް އަޅުގަ ނޑު ނިޒާމާ ބެހޭ މައްސަލަ އެއް މި ނެގީ ބިލެއް އަނބުރާ ފޮނުވާލުމުން އަނބުރާ ދެވަނަ
ފަހަރަށް ވިސްނުމަށް ޓަކައި ކޮމިޓީ އަށް ފޮނުވިފޮނުވުމަކީ ވަރަށް ޒިންމާދާރު ނިންމުމެއް ކަމަށް ވާތީވެ. އެހެންވީމާ،
ކުރިން މިތާ ދެއްކި ވާހަކަތަކަކީ އެހާ ޒިންމާދާރު ވާހަކަތަކެއް ނޫންކަން އަޅުގަ ނޑަށް ފާހަގަކުރެވޭތީ އެކަން
ފާހަގަކޮށްލަންވެގެން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ނިޒާމާ ބެހޭ މައްސަލަ އެއް ނޫން. ނޮޅިވަރަމު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ވާހަކަފުޅު ކުރިއަށް ގެންދަވާ.
ނޮޅިވަރަމު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ނަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
90

އާދެ، ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޖަލުތަކާއި ޕެރޯލްގެ
މައްސަލަތައް އަޅުގަ ނޑުމެން ހައްލުކުރަންޖެހޭ އެހެން ސަބަބުތަކެއް ވެސް އެބަ ހުރި. މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
ޖަލުތަކުގައި ވަރަށް ގިނަ އަދަދުތަކަކަށް...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ނިޒާމާ ބެހޭ މައްސަލަ އެއް، ކާށިދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުاله ޖާބިރު.
(ނިޒާމީ މައްސަލަ)
ކާށިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله ޖާބިރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! މިއަދު އަޅުގަ ނޑު ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރެއްގެ ހައިސިއްޔަތުން މި
މަޖިލީހުގެ މެންބަރުންނަށް ދަންނަވާލަން ބޭނުން. މިއަދު ވެސް މަޖިލީހުގެ މެންބަރެއްގެ ގައިގައި ޖަހައިގެން އިމްތިޔާޒު
ކޮމިޓީ އަށް ފުލުހުންގެ ފަރާތުން އިމްތިޔާޒު ކޮމިޓީގެ އަޣްލަބިއްޔަތުން...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ނިޒާމީ މައްސަލަ އެއް ނޫން. ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިށީނދެވަޑައިގަންނަވާ! އިށީނދެވަޑައިގަންނަވާ ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު. ނޮޅިވަރަމު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ވާހަކަފުޅު ކުރިއަށް ގެންދަވާ. ނޮޅިވަރަމު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ވާހަކަފުޅު ކުރިއަށް ގެންދަވާ.
ނޮޅިވަރަމު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ނަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ، މިހާރު ޖަލުތަކުގައި ވަރަށް އާދަޔާ ޚިލާފު ގޮތެއްގައި ކޮމިއުނިކޭޝަންގެ ކަންތައްތައް އެބަ އޮވޭ. ފޯނުތައް
ޖަލުތަކަށް ވަދޭ. އެހެންނަމަވެސް މި ކަންތައްތައް ބެލެހެއްޓޭނެ ގޮތްތަކެއް ހުންނަންޖެހޭނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު
ޤަބޫލުކުރަނީ. އެ ފަޔަރ ވޯލްތައް ހަލާކުކޮށްލާފައި، އެކަންކަމަށް ހުންނަ ހުރަސްތައް ގިރާކޮށްފައި ޖަލުތަކަށް އެބަ ފޯނާ،
އަދި މަސްތުވާތަކެއްޗާ، މިކަހަލަ ކަންތައްތައް ވެސް އެބަވޭ. އެހެންވީމާ، މިކަންކަން ވަނީ ކީއްވެގެންތޯ މީވެސް
އަޅުގަ ނޑުމެން ޖަލުތަކާ ބެހޭ ގޮތުން ވިސްނާއިރު ވިސްނަންޖެހޭ ނުކުތާ އެއް. ޙަޤީޤަތުގައި ޢާއްމުކޮށް ދިރިއުޅުމުގައި
ނުލިބޭ ވަރަށް ގިނައިން މަސްތުވާތަކެތި ޖަލުން ލިބޭ ކަމަށް ވެސް ޖަލުން އަންނަ ބައެއް ބޭފުޅުންގެ މަޢުލޫ މާތުތަކުން،
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ކޮމިޓީތަކާ ހިއްސާކުރެވިފައި ހުރި މަޢުލޫމާތުތަކުން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެބަ އެނގޭ. އެހެންވީމާ،
91

ޖުމްލަ ގޮތެއްގައި އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މިހެން ވާން ދިމާވާ އެއް ސަބަބަކީ ފަހަރުގައި ވެދާނެ
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ޖަލުތަކުގައި މަސައްކަތްކުރާ ފަރާތްތަކަށް ދޭންވާ އެންމެ ރަނގަޅު އުޖޫރަ ނުދެވޭތީ ކަމަށް، ނޫނީ
އެތަންތަނަށް ރެކްރޫޓުކުރުމުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ކޮންމެވެސް ކަހަލަ ގޯސްތަކެއް ހެދެނީ ކަމަށް ވެސް ވުން
އެކަށީގެންވޭ. އެހެންވީމާ، ރަނގަޅު ފެންވަރެއްގައި ރެކްރޫޓުކުރެވޭނެ ގޮތްތަކެއް ހަދައި މި ޖަލުތައް ބެލެހެއްޓުމުގެ
ކަންތައްތައް ހަވާލުކުރެވޭ ފަރާތްތަކުގެ ބެކްރައުންޑު ޗެކުކުރެވޭނެ ނިޒާމުތަކަކަށް މި ކަންތައް ތަކަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
މުޅި ޤައުމުގެ ޢާއްމު ސަލާމަތަށް ޓަކައި ވަރަށް މުހިއްމު ކަމެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަނީ. ސަބަބެއް، ކަމެއް
އޮވެގެން އަޅުގަ ނޑުމެން މީހަކު ޖަލަށް މި ލަނީ. ލާފައި، އެ މީހާ ޖަލަށްލުމުގެ ބޭނުމަކީ އޭނަގެ ޖަލުގެ ޕީރިއަޑް
ނިންމާފައި އޭނަ މުޖުތަމަޢަށް ނުކުންނައިރު އޭނަ އިޞްލާޙުވެފައި ހުރުން. އޭނަ ޖަލަށްލީ ދުވަހަށްވުރެ އިތުރަށް އޭނަގެ
ހާލަތު ގޯސްވެފައި ހުރުން އެއީ އަޅުގަނޑުމެން ދައުލަތުގެ ޚަރަދުން އެތައް ދުވަހެއް ވަންދެން އޭނަ އަށް ކާންދީ
ބަލަހައްޓާ، އޭނަގެ ސަބަބުން އަޅުގަ ނޑުމެން އެތައް ކަރަންޓު ބިލަކާ އަދި އެހެނިހެން ޔުޓިލިޓީސް ބިލުތަކެއް
ދައްކައިގެން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ހާސިލުވާ އެއްޗެއް ކަމަށް ވާކަމަށް ވަނީ ނަމަ މިއީ ވަރަށް ދެރަ ކަމެއް ކަމަށް
އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަނީ. ދެން ހަމަ މިއާއެއްކޮށް ޖަލަށް ލެވޭ މީހުންގެ ތެރޭގައި އެބަ ތިބި ހަމަ ވަރަށް ހެލްދީ މީހުން
ވެސް، ވަރަށް ޞިއްޙަތު ރަނގަޅު މީހުން. އެއްވެސް އަތުން ފައިން މަސައްކަތެއް ނުކޮށް، ޖަލުގައި ހަމަ ތިބެނީ. އޭގެ
ބަދަލުގައި އެ މީސްމީހުންނަށް ހުނަރުތައް ދަސްކޮށްދީގެން، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އެކަހަލަ އޮތް ވިޜަނެއް، އެމް.ޑީ.ޕީ
ސަރުކާރު އޮތްއިރު އަޅުގަ ނޑުމެން ދެ ވަނަ ފުރުޞަތު. އަޅުގަ ނޑުމެން ދެ ވަނަ ފުރުޞަތު މީހުން ދޫކޮށްލުން، ޓިވެޓު
ޕްރޮގްރާމު ކަހަލަ ކަންތައްތައް އަޅުގަ ނޑުމެން ފަށައިގަނެގެން އަޅުގަ ނޑުމެން މަސައްކަތްކުރަމުން ގެންދިޔައިން އެ
މިސްރާބަށް ދަތުރުކުރެވޭތޯ. އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑަށް ޤަބޫލުކުރެވޭ ގޮތުގައި މިއަދަކު ނެތް މިކަހަލަ ޕްރޮގްރާމުތަކެއް.
އެހެންނަމަވެސް ވިސްނާވަޑައިގަންނަވާ. ކުރީގައި އަޅުގަ ނޑު ދެންނެވިން ޖަލުގައި އިންނަ މީހާގެ ވެސް ޢާއިލާ އެބަ އޮތް
މި ކޮޅުގަ. އެހެންވީމާ، އެ ޢާއިލާ އަށް ބޭނުންވާނެ ބައެއް ކަހަލަ ކަންތައްތައް ވެސް އެ މީހުން ޖަލުގެ ތެރޭގައި ބައެއް
ކަހަލަ އަތްތެރިމަސައްކަތުގެ އެއްޗެތި އުފައްދައިގެން ނޫނީ އޭނަ ޖަލުގައި އުފެއްދުންތެރި ޢިލްމީ އެހެން މަސައްކަތްތަ ކެއް
ކޮށްގެން އެ ލިބޭ އެއްޗަކުން ޢާއިލާ އަށް ފައިސާ ފޮނުވޭ ކަމަށް ވާނަމަ އެ ޢާއިލާގައި ތިބި އެއްކަލަ ކުދިން
ގޯޅިއަޅައިގެން ދިއުމުން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ސަލާމަތްކުރެވިގެންދާނެ. އެހެންވީމާ، މުޅި މި ބިލުގެ ވިސްނުމުގައި
އަޅުގަ ނޑުމެން ގެންގުޅެފައިވާ ވިސްނުމަކީ މިއީ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑަށް ވަރަށް ބޮޑަށް އެދެން ޑރ.
ވަޙީދަށް ވެސް މި ވާހަކަ ދަންނަވާލަދިނުމަށް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ފަރާތުން. އޭރުން މި ބިލު ތަޞްދީޤުކުރެއްވުމުގައި އެ
މަނިކުފާނަށް ފަސޭހަފުޅުވާނެ. ދެން އަނެއް ނުކުތާ އަކީ މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި މިނިވަން މުއައްސަސާތަކެއް
ހެދިގެން ދާއިރުގައި ޖަލުތައް ބެލެހެއްޓޭނެ ނިޒާމުތަކެއް ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް، ދުނިޔޭގެ ބައެއް ޤައުމުތަކުގައި އެބަ
ހުރި އައުޓްސޯސްކޮށްފައި ވެސް ޖަލުތައް. އެގޮތަށް އައުޓްސޯސްކުރީމަ ދައުލަތުން އެ ޖަލަށް ހޭދަކުރާ ޚަރަދަށްވުރެ ކުޑަ
92

ޚަރަދަކުން އެ ޖަލުތައް އެބަ ބެލެހެއްޓޭ. އަދި ތަޖުރިބާކާރު މީހުންގެ ސަބަބުން އެ ޖަލުތަކުގައި ހިންގޭ ރިހެބިލިޓޭޝަން
ޕްރޮގްރާމުތަކާއި ދީނީ ދަރުސްތަކާ، މިކަންތައްތަކުގެ ސަބަބުން އެ ޖަލުތަކުން ނުކުންނަ މީހުންގެ ފެންވަރު، މީހުންނަކީ
މުޖުތަމަޢުގައި ޢާއްމު ފަރުދުންނާ އެއްކޮށް އުޅެވޭ ފެންވަރުގެ ބަޔަކަށް އެބަ ހަދައިދޭ. އެހެންވީމާ، މިއަދު
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ޖެހޭނެ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޖަލުތައް އައުޓްސޯސްކުރެވޭނެ ގޮތްތަކަކަށްވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ވިސްނުން
ގެންގުޅެން. ޙަޤީޤަތުގައި މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރާއްޖޭގައި ތިބި އެންމެ ޕްރޮޑަކްޓިވް، ޢިލްމީ މީހުން ގެންގޮސް
އަޅުގަ ނޑުމެން ޖަލުތައް ބަލަން ހަވާލުކުރީމަ، އެންމެ ރަނގަޅު މެނޭޖަރުންނާ އަޅުގަ ނޑުމެން ޖަލުތައް ބަލަން
ހަވާލުކުރީމަ އޭގެ އެދެވޭ ނަތީޖާ އަޅުގަ ނޑުމެން އިޤްތިޞާދަށް ނިކުމެދާނެ ކަމަކަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލެއްނުކުރަން. އޭގެ
ބަދަލުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ތިބި ޕްރޮޑަކްޓިވް ރަނގަޅު މެނޭޖަރުން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އިންޑަސްޓްރީތައް
ތަރައްޤީކުރުމަށް ޓަކައި، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ސިނާޢަތްތައް ތަރައްޤީކުރުމަށް ޓަކައި، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ ބިލްޑުކުރުމަށް ޓަކައި މި ކަންކަމުގައި ތިބެންޖެހޭނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަނީ. އެހެންވީމާ،
އަސްލު ޖަލު މެނޭޖުކުރުމަކީ ވެސް އެހާ ފަސޭހަ ކަމެއް ނޫން. އެއީ އެތައް އަހަރެއްގެ ތަފާސްހިސާބުތަކާ އެއްޗިހި
ބޭނުންވާނެ ކަމެއް. އެހެންނަމަވެސް މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ދިމާވެފައިވާ ގޮތަކީ އެތައް ދުވަހެއް ވެއްޖެ މިކަހަލަ
ސަގާފަތެއް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ނެތްކަން. ޖަލުގައި އެބަ ތިބި އިނގޭތޯ ދެ ވަނަ ފުރުޞަތުގެ ދަށުން
ދޫކޮށްލެވިގެން ބައެއް މީހުންގެ ހާލަތްތައް އަޅުގަ ނޑުމެން ބަލައި ހެދިއިރުގައި އެ މީހުން ޖަލަށް ލެވުނީ ކީއްވެގެންކަން
އެ މީހުންނަށް ވެސް ނޭނގޭ، އަދި ޖަލުގައި ތިބި ބޭފުޅުންނަށް ވެސް ނޭނގޭ މީސްމީހުން. މިހެން މިކަން ވީމަ ވެސް
ކަމަކުނުދާނެ. ދެން ޕެރޯލްގެ ނިޒާމުގެ ވާހަކަ އަޅުގަ ނޑުމެން ދައްކާއިރުގައި ޕެރޯލް ދެވިގެން ނުކުންނަ މީހުން
ނުކުތުމުގެ ތެރޭގައި ވަރަށް ފުޅާ ދާއިރާ އެއްގައި ކަރަޕްޝަނަށް މަގުފަހިވާ ފަދަ ނުވަތަ ކަރަޕްޝަން އެކުލެވޭ ކަމަށް
ވަރަށް ގިނަ ފަރާތްތަކުން ތުހުމަތުގެ އިނގިލި އެބަ ދިއްކުރައްވާ. މިފަދަ ކަންތައްތަކަކީ އަދި ކޯޓެއްގައި
ސާބިތުކުރެވިފައި ހުރި ކަންކަމެއް ނޫން. އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން ސިސްޓަމު، އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް އެއްވެސް
ކަހަލަ މައްސަލަ އެއް ނެތް ސިސްޓަމެއް އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް ގާއިމެއް ނުކުރެވޭނެ. އެހެންނަމަވެސް ސިސްޓަމެއް
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ގާއިމުނުކުރެވުނު ނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން ބަލަންޖެހޭނެ މި މައްސަލަތައް ވީވަރަކުން މަދުކުރެވޭނެ
ނިޒާމުތަކެއް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ގާއިމުކުރެވޭތޯ. އެހެންވީމާ، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑަށް ޤަބޫލުކުރެވޭ
ގޮތުގައި މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރާއްޖޭގެ ހާލަތު އޮތްގޮތުން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެންމެ ރަނގަޅީ މި ބިލު ކޮމިޓީއަކަށް
ގެންދެވުމުގެ ބަދަލުގައި މި މަޖިލީހުން ތަޞްދީޤުކުރެވޭނެވަރުގެ ވޯޓަކާ އެކު ތަޞްދީޤުކުރެއްވުން. އެއަށްފަހުގައި
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އެ ފާޅުކުރައްވާފައިވާ ކަންބޮޑުވުންތަކަށް އަޅުގަ ނޑުމެން އިޞްލާޙެއް ގެންނަންވީ. އެހެންނޫން
ކަމަށް ވާނަމަ ޖަލުތަކާއި ޕެރޯލާ ބެހޭ ބިލު ވަރަށް ގިނަ ދުވަސްވަންދެން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރެއިން އަނެއްކާވެސް
ނެތިގެން މި ދަނީ. ދިޔައިމަ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ކުށްކުރުމުގެ ސަގާފަތް، ކުށް މަދުކުރުމަށް ޓަކައި އަޅުގަ ނޑުމެން މި ކުރާ
93

މަސައްކަތަށް އެއްވެސް އެދެވޭ ނަތީޖާ އެއް ނާންނާނެ. އެހެންވީމާ، ޙަޤީޤަތުގައި ކުށްކުރުމަކީ އެޑިކްޓުވާ ކަމެއް.
އެހެންވީމާ، އެކަމުން ރިހެބިލިޓޭޓުކުރެވޭނެ ފުރުޞަތުތައް އަޅުގަ ނޑުމެން ފަހިކޮށްދޭންޖެހޭނެ. ދެން ހަމަ އެއާއެކު
އަޅުގަ ނޑު ހަމަ އެންމެ ކަންބޮޑުވާ ކަމަކީ މީހަކަށް ކުށެއް ކުރެވުނީމަ، އެ ހިސާބުން އޭނަ ވަރަށް ބޮޑަށް އަޅުގަ ނޑުމެން
އެބަ ލޭބަލްކުރޭ. އެހެންވީމާ، އޭނަ އަށް އިތުރު ވަޒީފާގެ ފުރުޞަތުތަކެއް ވެސް ނުލިބޭ. އުމުރުން ގާތްގަ ނޑަކަށް 51
އަހަރު ވަންދެން ޖަލުގައި އޮވެފައި އޮންނަ މީހަކަށް އެ މީހާގެ މުޅި ދިރިއުޅުން ގެއްލުނީމަ، ދެން އޭނަ އަށް ކުށްކުރުން
ނޫން ކަމެއް ނޯންނާނެ ނޫންތޯ. އެހެންވީމާ، އޭނަ އަށް ދިރިއުޅުން އެއްކޮށް ގެއްލެނީ. ދިރިއުޅުމުގެ މާނަ އެއް އޭނަ
އަށް ނޯންނަނީ. އެހެންވީމާ، އެކަހަލަ ހާލަތްތައް އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ ވަރަށް ގާތުން ދިރާސާކޮށް، މި ކޮންމެ ކޭސް
އަކީ އިންޑިވިޖުއަލް ކޭސް އެއް. މި ކޭސްތަކަށް އަޅުގަ ނޑުމެން އަޅައިނުލާ މިއަދު ދޫކޮށްލައިފިއްޔާ މިދެންނެވި
ހާލަތުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން އޮންނާނީ. އެހެންވީމާ، ޖުމްލަކޮށް ބަލައިލާއިރު އަޅުގަ ނޑު މި ދެންނެވި ހުރިހާ ކަމެއްގެ
ޚުލާސާ އެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވަން ބޭނުންވަނީ މި ބިލު އަޅުގަ ނޑުމެން ފަރުމާކުރިއިރުގައި ވިސްނާފައި އޮތީ
މިދެންނެވި ކަހަލަ ވިސްނުންތަކެކޭ. ޖަލުތަކަށް އެބަ ޖެހޭ ބަދަލުތަކެއް ގެންނަން. ޖަލަށް މީހާ ލެވުނަކަސް އެ ހިސާބުން
އަދި ނުނިމޭ. ޖަލުތަކަށް މި ގެނެވޭ ބަދަލުވާންޖެހޭ އުފެއްދުންތެރި ބަދަލަކަށް. މީހާ ޖަލަށް ލެވިފައި، މީހާ ޖަލުން
ނުކުންނައިރުގައި އެމީހާ އަކީ މުޖުތަމަޢުގައި އުޅެވޭ ފެންވަރު މީހަކަށް ވާން އެބަ ޖެހޭ. ދެން މިހާރު އަރުވާލުން ކަހަލަ
ކަންތައްތައް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރެއިން މަޑުމަޑުން މަދުވަމުން މި އަންނަނީ. އަރުވައިލާކަށް އެއްވެސް ރަށެއްގެ މީހުން
ބޭނުމެއް ނުވޭ. އެ ރަށަށް މީހުން އަރުވައިލާކަށް. އެއީ އެމީހުންގެ ސަބަބުން އިޖުތިމާޢީ ވަރަށް ގިނަ މައްސަލަތަކެއް
އެބަ ދިމާވޭ. އެހެންވީމާ، މި ހާލަތްތަކުގައި ޖަލަށްލާ މީހުންގެ އަދަދު އެބަ އިތުރުވޭ އަރުވައިލާނެ ރަށެއް ނެތިގެން
ވެސް. އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޤާނޫނުތައް މި ހުންނަ ގޮތުން އޭނަ އަށް އަސްލު ދޭން މި ޖެހޭ އަދަބަކީ
އަރުވާލުން ކަހަލަ އަދަބެއް. އެހެންވީމާ، ތަންކޮޅެއް މައިނަރ ކުށްތައް ކުރާ މީހުން ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެބަ
ޖަލަށް ލެވެއޭ. އެހެންވީމާ، މިކަންތައްތައް އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ ވަރަށް ގާތުން މޮނިޓަރކުރަން. ދެން މި މީހުން
ބަލިވެގެން، ވަކި ޚާއްޞަ ހާލަތެއް އަންނަ ދަ ނޑިވަޅުތަކުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ އެ މީހުން ދޫކޮށްލާ. ދޫކޮށްލާފައި
މުޖުތަމަޢަށް ނެރޭނެ ފުރުޞަތު އެބަ ދޭ. އެހެންވެއްޖެއްޔާ އެފަދަ ދަ ނޑިވަޅެއްގައި އެ މީހުން މޮނިޓަރކުރެވޭނެ
އިލެކްޓްރޯނިކު ބައެއް ކަހަލަ ވަސީލަތްތައް ވެސް، އާލާތްތައް ވެސް އެބަ ހުރި މިއަދު ދުނިޔޭގައި ތަޢާރަފުކުރެވިފަ. އޭނަ
އުޅެނީ ކޮންކޮން ތަންތަނެއްގައިތޯ ބެލޭނެ ކަހަލަ ނިޒާމުތައް މިއަދު އެބަ ހުރި. ޖީ.ޕީ.އެސް އަކުން ބެލޭނެހެން
އަޅުގަ ނޑަށް ހީވަނީ. އަތުގައި އަޅާ ފާޑެއްގެ ކަމަރުތަކާ، މިކަހަލަ އެއްޗެހި ވެސް ހުރޭ. އެހެންވީމާ، މިކަހަލަ ނިޒާމުތައް
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި މިއަދު އޮންނަން އެބަ ޖެހޭ. ދެން ޕާސްޕޯޓު ހިފެހެއްޓުމާއި ޕާސްޕޯޓު އަލުންދިނުމާ، މިކަހަލަ
ކަންތައްތަކުގައި ވެސް އެބަ ހުރި އަޅުގަ ނޑުމެން ވިސްނާލަންޖެހޭ ނުކުތާތަކެއް. ކޮން ފެންވަރެއްގެ، ކިހާވަރެއްގެ ކުށެއް
ކުރީމާތޯ އޭނަ އަށް ރާއްޖެ އިން ފުރުން އަޅުގަ ނޑުމެން މަނާކުރާނީ. އަޅުގަ ނޑުމެން ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އެއްތަނުން
94

އަނެއް ތަނަށް ދިއުމުގެ މިނިވަންކަމާއި ޚިޔާލުފާޅުކުރުމުގެ މިނިވަންކަމާ، މިކަހަލަ ކަންތައްތަކަކީ ޤާނޫނުއަސާސީގައި
މިހިރަ ބިލް އޮފް ރައިޓްސްގައި މިހިރަ ހުރިހާ ޙައްޤުތަކަކީ އެމް.ޑީ.ޕީން އަޅުގަ ނޑުމެން ވަރަށް ބޮޑަށް ވަކާލާތުކުރާ
ޙައްޤުތަކެއް. އެ ޙައްޤުތައް ހަމަ ކޮންމެ މީހަކަށް ވެސް ވީ އެންމެ ފުޅާ ދާއިރާ އެއްގައި ދޭންޖެހޭނެ ކަމަށް
އަޅުގަ ނޑުމެން މި ޤަބޫލުކުރަނީ. އެހެންވީމާ، މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެން މި ވޭތުވެދިޔަ ދެތިން ހަތަރު އަހަރަކަށް
ބަލައިލާއިރުގައި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގައި އާ ޖަލެއް އެޅުމުގެ ވާހަކަ ހިމަނާފައި އޮތް. އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން ހަމަ
ކޮންމެ މީހަކު އޭރު ބަހުސްގައި ބުނަމުން ގެންދިޔައީ ޖަލެއް އެޅުން ހެއްޔޭ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މުހިއްމީ. މިއަދު
އަޅުގަ ނޑުމެން، އެ ދުވަހު އަޅުގަ ނޑުމެން ދެއްކި ވާހަކައާ މެދު މިއަދުގެ ނަޒަރުން ވިސްނާ ބަލައިލީމާ އަޅުގަ ނޑަށް
އެބަ ފެނޭ ޖަލެއް އެޅުން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މުހިއްމުވާ ސަބަބު. ޖަލެއް، ޖަލަކަށްވާ ކަހަލަ ޖަލެއް އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ
އަޅަންޖެހޭ. އެ ޖަލަކީ އެކި ފަންތިތަކަށް ބަހައިލާފައިވާ ޖަލަކަށް ވާންޖެހޭ. ވަރަށް ޚާއްޞަކޮށް، ވަރަށް ފުޅާ ދާއިރާ
އެއްގެ، ވަރަށް ބޮޑެތި މުޖުރިމުންނާއި އާދައިގެ ކުދިކުދި ޕެޓީ ކުށްކުރާ މީހުންނާ ވަކިކުރެވިފައި ހުންނާނެ ނިޒާމުތަކެއް
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި އެބަ ޖެހޭ ޤާއިމުކުރެވެން. ދެން ހަމަ އެހެން ބައެއް ކަހަލަ ކަންތައްތައް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
ކުރެވިދާނެ އިޖުތިމާޢީ ގޮތުން އެމީހުންނަށް ބައެއް ކަހަލަ މަސްއޫލިއްޔަތުތައް ދީފައި ވެސް. ކުށްވެރިވާ ކޮންމެ ފަހަރަކު
އަޅުގަ ނޑުމެން ނުޖެހޭ ޖަލަށްލާކަށް. އޭގެ ބަދަލުގައި ކުށްކުރާ މީހަކު، މީހަކު ކުށެއް ކުރީމަ އޭނައަށް ކޮމިއުނިޓީ
ސަރވިސް ދެވޭނެ ކަހަލަ ފުރުޞަތުތަކެއް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފަހިކޮށްދެވިދާނެ. އޭރުން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މުޖުތަމަޢަށް
ވެސް އޭގެ ފައިދާކުރާނެ. މިއަދު ވެސް ވިސްނާވަޑައިގަންނަވާ. ޢިމާދުއްދީން ސްކޫލުގެ ދަރިވަރުންނަށް ނުކިޔެވިގެން
އެއުޅެނީ ގޮނޑު ރޯވެގެން. އެހެންވީމާ، އެތައް ކުދިންގެ ހާލު ބަލިވެގެން ގޮސް އެ މީހުން މިހާރު ހޮސްޕިޓަލުގައި
އެޑްމިޓުކުރެވިއްޖެ. ކުށްވެރިން އެބަ ތިބި އަޅުގަ ނޑުމެން ޖަލުގައި ބައިތިއްބާފައި ބުރަ މަސައްކަތާ އެކު ޖަލަށްލާފައި ތިބި
މީސްމީހުން ވެސް. އަސްލު އަޅުގަ ނޑުމެން ތަންކޮޅެއް އިނޮވޭޓިވް، ކްރިއޭޓިވް ބަޔަކަށް ވާންވީ. އެ މީހުން ގެނެސްގެން
އަޅުގަ ނޑުމެން މި ގޮނޑު ސާފުކުރަންވީނޫންތޯ. އޭރުން އެ މީހުންނަކީ ހަމައެކަނި ދައުލަތުން ޚަރަދުދާ ބަޔަކަށްވުމުގެ
ބަދަލުގައި އެ މީހުން ބޭނުންކުރެވެން އެބަ ޖެހޭ. އޭރުން އެ މީހުންނަށް ވެސް އިހުސާސްކުރެވޭނެ ހަމައެކަނި ކާލައިގެން
ތިމަންނަ ނިދީމަ ނިމުނީ ނޫންކަން. ޖަލަށް ދިޔައިމަ ބައެއް މީހުން ކާލައިގެން ނިދުން ނޫން ކަމެއް ނުކުރާ މީހުން އެބަ
ތިބި. އެހެންވީމާ، މިއީ ވަރަށް ދެރަކަމެއް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެން ވަރަށް ބޮޑަށް ވިސްނަންޖެހޭ ޕެރޯލާއި ޖަލުތަކާ
ބެހޭ ބިލުތަކެއް ޤާއިމުކުރާއިރުގަ. އަދި ޚާއްޞަކޮށް މިއަދު މާފުށި ކަހަލަ ތަންތާނގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ޖަލު ހަދާފައި
މިހުރީ. އެކަމުގެ ސަބަބުން މާފުށީ ރައްޔިތުންނަށް ދިމާވާ މައްސަލަތައް، މިއީ ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން ވަރަށް ބޮޑަށް
ވިސްނަންޖެހޭނެ ކަމެއް. ޖަލުން މީހުން ނިކުމެގެން ގޮސް މާފުށީގައި ތިބޭ ޢާއިލާތަކަށް، އެ މީހުންނަށް ވަރަށް ބޮޑެތި
ނަފްސާނީ، ޖިސްމާނީ އަނިޔާތައް އެ މީހުންނަށް އެބަ ކުރިމަތިވޭ މި ކަންތައްތަކުގެ ސަބަބުން. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަ ނޑުމެން ޖަލު ހަދާއިރުގައި ޖަލު ހަދާނީ ކޮންތާކުތޯ. ނޭކުރެންދޫގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ޖަލެއް ހަދާނީތޯ. ޖަލެއް
95

ހެދުމުގެ ފުރުޞަތު ރައީސް ނަޝީދުގެ ވެރިކަމުގައި ނޮޅިވަރަމު ދާއިރާގެ ނޮޅިވަރަމަށް ވެސް ލިބުނު. އެކަމަކު އެ
ރަށުގެ ބޭފުޅުން މިހުރިހާ ކަމަކާ މެދު ވިސްނި. އެ ޖަލު ހެދުމުގެ ސަބަބުން ލިބޭ ރަނގަޅަށްވުރެ ޖަލު ނުހެދުމުގެ
ސަބަބުން ލިބޭ ރަނގަޅު ބޮޑުވާނެތޯ. އެހެންވީމާ، މިއީ މީހުން އުޅޭ ސަރަހައްދުތަކުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ޖަލުތައް
ހަދާއިރު ވެސް ވިސްނަންޖެހޭ ނުކުތާތަކެއް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އެމް.ޑީ.ޕީ އަށް ކަ ނޑައެޅުނު ބަހުސްގެ ވަގުތު މިހާރު މި ހަމަވީ. އަޅުގަ ނޑު
ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ވިލިމާފަންނު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ނިހާނު ޙުސައިން މަނިކަށް.
ވިލިމާފަންނު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ނިހާނު ޙުސައިން މަނިކު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މަޖިލީހުން ފާސްކޮށް، ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އަރިހަށް އަޅުގަ ނޑުމެން
ފޮނުވާފައިވާ ޖަލުތަކާއި ޕެރޯލްގެ ބިލު އެ މަނިކުފާނު މި ވަނީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 91 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން
ތަޞްދީޤުކުރެއްވުމަށް ފޮނުވިދިޔަދިޔުން އަޅުގަ ނޑުމެންނާ ހަމައަށް އަލުން އަނބުރާ ފޮނުއްވާފައި ކަންތައްތަކެއް
ފާހަގަކުރައްވާފަ. އެގޮތުން އެ ސިޓީފުޅުގައި ޖުމްލަ ގޮތެއްގައި 21 ނުކުތާތަކުގެ މައްޗަށް އަލިއަޅުވައިލައްވާފައި އެބަ ވޭ
ފާސްކުރަން ފެނިވަޑައިނުގަންނަވާ ސަބަބުތައް. އެ ސަބަބުތަކުގެ ތެރޭގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ޕެރޯލްގެ ބިލުގައި
ފުށުއެރުންތަކުގެ ވާހަކަތައް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޢިއްޒަތްތެރި އެހެން މެންބަރުން ވެސް ވިދާޅުވަމުން އެ ގެންދަވަނީ.
ނަމަވެސް މި މަރުޙަލާގައި ވާހަކަދެއްކުމަށް ފުރުޞަތު ލިބުނު ހިނދު، އަޅުގަ ނޑު އެބަ ޖެހޭ ނިޒާމީ ނުކުތާއަކުން ވެސް
އެ މައްސަލަ މަޖިލީހުގެ ރިޔާސަތާ އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ ސަމާލުކަމަށް ގެނެސްދިނުމަކީ މި ޤާނޫނު ހަދާ
މަޖިލީހުގެ ކޮންމެ މެންބަރެއްގެ ވާޖިބެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ދެކެން. އަދި ޚާއްޞަ ގޮތެއްގައި މި އިދާރީ ދާއިރާތަކުގެ
ތެރެއިން ފުރަމާލެ އަށް ނިސްބަތްވާ 11 މެންބަރުންގެ ސަމާލުކަމަށް މިކަން ވަރަށް ބޮޑަށް އަންނަންޖެހޭނެ ކަމަށް
އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލު އެބަ ކުރަން. މީގެތެރޭގައި ޚާއްޞަކޮށް މި ވަގުތު މާލޭގެ އިދާރީ ދާއިރާގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ 3
މެންބަރަކު މަޖިލީހުގެ ތަޅުމުގައި އެބަ ތިއްބެވި. ހެންވޭރު ދެކުނު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙާމިދު ޢަބްދުލްޣަފޫރު
އެބަ އިންނެވި. އަދި މާފަންނު އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިމްތިޔާޒު ފަހުމީ މި ތަނުގައި ވަޑައިގެން އެބަ އިންނެވި.
އަޅުގަ ނޑު އެދެން އެ ބޭފުޅުންނާ އަދި އަޅުގަ ނޑުމެން އެންމެން އެކުގައި ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޤާނޫނުއަސާސީގައި
ބަޔާން މި ކުރާ 3 މާއްދާ އެއްގެ މައްސަލައިގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ޤައުމުގެ ވެރިކަންކުރާ ފުރަމާލޭގައި މި ވަގުތު
ޖެހިފައި މި ވާ ދަތި މައްސަލަ ހައްލުކުރުމަށް މި ބިލުތަކާ އަދި އެހެން ބިލުތަކުގެ ތެރޭގައި ވެސް
މަސައްކަތްކޮށްދިނުމަށް. 21 ވަނަ މާއްދާ، ދިރިހުރުމުގެ ޙައްޤު. 22 ތިމާވެށީގެ ޙައްޤު. އަދި 36 އުނގެނުމުގެ ޙައްޤު.
96

ޢިމާދުއްދީން ސްކޫލްގެ ދަރިވަރުންނާއި ދަރިވަރުންގެ ބެލެނިވެރިން އެ ވަނީ އެއްބަޔަކު މިހާރު މަޖިލީހާ ދިމާލަށް
މިސްރާބުޖަހާފައި ކަމަށް އަޅުގަ ނޑަށް މަޢުލޫމާތު އެބަ ލިބޭ. މިހާރު އެބަ ތިބި ބޭރުގަ. އެ ތަނުގައި ދުމުގެ
މައްސަލައިގައި ކިޔަވައިނުދެވި އެތައް ދުވަހެއް ބަންދުކުރެވިއްޖެ. އަޅުގަ ނޑުމެން، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ސިޔާސީ ކަންތައް
ތަކުން އެއްކިބާވެ، ޤައުމަށް ޖެހޭ މިހާ ބޮޑެތި ކަންތަކުގައި އެއްބައި ނުވެވޭކަމުގައި ވާނަމަ ޤާނޫނެއް ހެދުމުގެ ބޭނުމެއް
ނެތް. ޤާނޫނެއް ބޭއްވުމުގެ ބޭނުމެއް ނެތް. ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް އޮތުމުގެ ބޭނުމެއް ނެތް. އަޅުގަ ނޑުމެން މި
ޤާނޫނުހަދާ މަޖިލީހުން ޢިއްޒަތްތެރި ހުރިހާ މެންބަރުންނަށް އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ، ލާމަރުކަޒީ އުސޫލުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ
އިދާރީ ދާއިރާތައް ހިންގުމުގެ ޤާނޫނެއް އެކަށައަޅައި، އަދި އޭގެ ދަށުން އިންތިޚާބުތައް ބާއްވައި، މާލެ އާއި އަތޮޅުތަކާއި
ރަށްތައް ބެލެހެއްޓުމަށް ކައުންސިލްތަކުން ވަނީ ނިންމާފަ. އަދި އެ ބަޔަކަށް މުސާރަދީ އެ މަސައްކަތުގައި ތިބޭތާ ދޮޅު
އަހަރަށްވުރެ ގިނަ ދުވަސް ވެގެން މި ދަނީ. މާލޭގެ ކުނީގެ މައްސަލައިގައި ޚުދު އަޅުގަ ނޑު މާލޭ ސިޓީ ކައުންސިލާ
ބައްދަލުކުރިން. މައްސަލަތައް އެބަ އުޅޭ. އަދި އަޅުގަ ނޑުގެ އިތުރުން އެހެން ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ވެސް، ގަލޮޅުގައި
ދިރިއުޅުއްވާ މެންބަރުން. އޭގެތެރޭގައި ސީދާ ދާއިރާގެ މެންބަރު އޮނަރަބަލް އަޙްމަދު މަޚްލޫފު ހިމެނިވަޑައިގަންނަވާ
ގޮތުން، އަދި އޭގެއިތުރުން ވައިކަރަދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަލީ ޢާރިފު ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން ވާނީ
މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސާ ވެސް ބައްދަލުކޮށްފަ. އަދި މާލޭ ސިޓީ ކައުންސިލުގެ އިސް ބޭފުޅުންނާ އެކު މިނިސްޓްރީ
އޮފް ފިނޭންސުން އެ ބޭފުޅުންނަށް ލިބިވަޑައިގަންނަވަންޖެހޭ ފައިސާ އެއް ލިބޭތޯ ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން އަމިއްލަ
އުސޫލާއި އޭގެ ބޭރުން ވެސް މަސައްކަތްތަކެއް ކޮށްދިނިން. އެކަން ކުރެވޭތޯ ބެލިން. އެ ދުވަހު އެއްބަސްވެވުނު ގޮތާ
ޚިލާފަށް އަދިވެސް މަސައްކަތް ކުރިއަށް ނުހިނގާ. އެންމެ ކުޑަމިނުން މިއަދު މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރމަންޓް
ގުޅައިގެން ވެސް މާލޭ ސިޓީ ކައުންސިލުން އެކަމަށް ޖަވާބުދޭނެ ފަރާތެއް ނެތި ދާތީވެ އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ މި
މަޖިލީހުގެ މި މަސައްކަތް މި ވަގުތު ހުއްޓައިލާފައި ނަމަ ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ މައިގަ ނޑު މި
ތަރަހައިގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ މި ތިން މާއްދާގެ ދަށުން ނަމަވެސް މިކަމަށް އެހީތެރިވުމަށް ނުކުންނަން. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
ކުރިމައްޗަށް ފޮނުވިފައި މި ވާ، ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އަލުން އަނބުރާ އަޅުގަ ނޑުމެންނާ ހަމައަށް ފޮނުވި ބިލުގެ
އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ހިތް އޮތީ ކޮމިޓީއަކަށް އަލުން ފޮނުއްވައިގެން އެކަން ހައްލުކުރެއްވުން. އަދި އޭގެތެރޭގައި
އެކާވީހަކަށް ނުކުތާ ފާހަގަކުރައްވާފައި ވާތީ އެ ނުކުތާތަކަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، އަލުން އެކަން ކުރުން. އެގޮތަށް އަޅުގަ ނޑު
ހުށަހަޅަން، އަލުން އަނބުރާ ކޮމިޓީ އަށް ފޮނުވުމަށް. އަދި އެހެން ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކު އެކަމަށް ތާއީދުކުރައްވާނެ
ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު އުއްމީދުކުރަން. މި ތަނުގައި ޖަޒުބާތުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ވާހަކަދައްކައިގެނެއް ނޫން މި ކަންތައް
ހައްލުވާނީކީ. މާލޭ ސިޓީ ކައުންސިލުގެ ހުރިހާ މެންބަރުންނަށް އަޅުގަ ނޑު ގޮވާލަން ސިޔާސީ ގޮތުން ތި ބޭފުޅުން
ހޮވިވަޑައިގެންފައި ތިބިތިބުން ދޫކޮށްލައްވާފައި މިއަދުން މިއަދަށް މިކަން ހައްލުކުރެވޭނެ ގޮތެއް ހޯއްދެވުމަށް
ނިކުމެވަޑައިގަންނަވާށޭ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބޮޑެތި ކަންތައްތައް ޖެހުނީމަ ނިކުމެވަޑައިގެން ތިއްބަވަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ
97

ފަޚުރުވެރި ޣާޒީ ސިފައިންނާއި ޣާޒީ ފުލުހުން. އެ ބޭފުޅުންނަށް އަޅުގަ ނޑު ގޮވާލަން، ތި ބޭފުޅުންނާ ދިމާލަށް ކޮންމެ
އެއްޗެއް، ކޮންމެ ބަޔަކު ސިޔާސީ ގޮތުން ކޮންމެ ގޮތަކަށް ކީނަމަވެސް ހިތްވަރުގަދަކުރައްވާށޭ. މިއީ ތި ބޭފުޅުންގެ
ވަޠަނޭ. މިއީ ތި ބޭފުޅުންގެ ޤައުމޭ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މި ފެހި ޤާނޫނުއަސާސީ ނަގައި ދެމެހެއްޓުމުގެ ލާމަސީލު މިސާލަކީ
ތި ބޭފުޅުންނޭ. މި ކަމުގައި ތި ބޭފުޅުން އަޅުގަ ނޑުމެންނާ ބައިވެރިވަޑައިގެން މާލެ އަށް މި ވަގުތު ޖެހިފައި މި ވާ މި
ބޮޑު މުސީބާތުން ދިވެހި ރައްޔިތުން ސަލާމަތްކޮށް، ޢިމާދުއްދީ ން ސްކޫލްގެ ކިޔެވުން މާދަމާ އިން މާދަމާ އަށް ފެއްޓޭނެ
ގޮތް ހެދުމަށް ޓަކައި ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން މަސައްކަތްކުރުމަށް އަޅުގަ ނޑު ގޮވާލަން. މީގެ ކުރީގައި ވެސް މިކަހަލަ
ހާދިސާތައް، ރައްޔިތުންނަށް ދަތި ހާދިސާތައް ދިމާވެފައިވޭ. 87 ވަނަ އަހަރުގެ އޭޕްރީލް މަހުގެ ކުރީކޮ ޅުގައި އަޅުގަ ނޑު
ހަނދާންވާ ގޮތުގައި މާލެ އަށް ފުރަތަމަ ފަހަރަށް ބޮޑު ރާޅު އެރި. ހަމަ ދިވެހި ރައްޔިތުންނާއި މާލޭގެ ރައްޔިތުންނާއި
ދިވެހި ސިފައިން ހިމެނޭ ގޮތަށް އެކަން ވަނީ ސާފުކޮށްދިނުމަށް މަސައްކަތްކޮށްފަ. އަދި އޭގެ ފަހުން 26 ޑިސެމްބަރު
2114ގައި ދިވެހިރާއްޖެ އަށް ސުނާމީގެ ހިތާމަވެރި ކާރިސާ ހިނގައިގެންދިޔަ ގަޑީގައި ވެސް ދިވެހި ރައްޔިތުން އެކަކު
އަނެކަކަށް އެހީތެރިވެދީ، ދިވެހި ފުލުހުންނާއި ސިފައިން މެދުވެރިވެ ވަނީ އަޅުގަ ނޑުމެން ރައްޔިތުން ހިމާޔަތްކޮށްދޭން
މަސައްކަތްކޮށްފަ. އެހެންވީމާ، މިއީ އެ ދަ ނޑިވަޅު. އަޅު ގަ ނޑަކަށް ނުފެނޭ މި ބަހުސް، މި މަޖިލީހުގެ މި ތަޅުމުގައި،
މި ގަޑީގައި އެއްވެސް ގޮތަކަށް ކުރިއަށް ގެންދާކަށް. އެއީ މިއަށްވުރެ މާ ބޮޑު ކަމެއް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ވަގުތު މި
އޮތީ ދިމާވެފަ. ވީމާ، އެކަމުގައި އެހީތެރިވެދިނުމަށް ޢިއްޒަތްތެރި ރިޔާސަތުން ވެސް ކޮށްދެވެން އޮތް މަސައްކަތެއް،
އަޅުގަ ނޑުމެން އެންމެންގެ މައްޗަށް އޮތް ލާޒިމުވެގެންވާ ކަމެއް މިއީ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ވަނީ ޤާނޫނުހަދާފައި
ޤާނޫނުން އެ މަސައްކަތްކުރުމަށް ޓަކައި ބަޔަކު އިންތިޚާބުކޮށް ނިންމާފަ. އެ ބަޔަކަށް ނުވެގެން 1 މަސް، 2 މަސް، 3
މަސް، 4 މަސް، 5 މަސް، 6 މަސް ވެގެންދާއިރު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޒިންމާތަކެއް މީގައި އޮންނަންޖެހޭނެ. މާލޭގެ
ކުނިގޮނޑު މެނޭޖުކުރަމުން ދިޔަ ގޮތާއި އެކަން ވެގެން ދިޔަ ގޮތާ، އެކަމުގެ ވާހަކަތަކަކީ ދިވެހިންނަށް އާ ވާހަކަތަކެއް
ނޫން. ފާއިތުވެދިޔަ 3 އަހަރަކަށް އެކަންޏަކު ނޫން އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވަނީ. ނަމަވެސް މިހާރު މި އޮތީ މައްސަލަ
ނިކުމެފަ. މައްސަލަ ހައްލުކުރަން ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މަންދޫބުން، މެންބަރުން ނިކުންނަންޖެހޭ ހިސާބަށް ގޮއްސަ.
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރުންނާއި މަންދޫބުންނާ ބައްދަލުކުރުމަށް ވަޑައިގެން އެ ތިއްބެވީ. އެ ބޭފުޅުންނާ ބައްދަލު
އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރަންޖެހޭނެ. މި ކަމަށް ހައްލެއް ގެނެސްދެވެންޖެހޭނެ. ޝުކުރިއްޔާ އަޑުއެއްސެވީތީ ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. ވައްސަލާމްޢަލައިކުމް ވަރަޙްމަތުاله ވަބަރަކާތުހޫ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އާދެ! މިހާހިސާބުން މަޖިލީހުގެ ކޮމިޓީތަކަށް އައި ބައެއް ބަދަލުތައް
ދަންނަވައިލާނަން. މިނިވަން މުއައްސަސާތަކާ ބެހޭ ކޮމިޓީގައި ހިމެނިވަޑައިގަންނަވާ ބިލެތްދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި
98

މެންބަރު އަޙްމަދު ޙަމްޒާގެ ބަދަލުގައި އެ ކޮމިޓީ އަށް މަހިބަދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ރުޤިއްޔާ މުޙައްމަދު
ހަމަޖައްސައި، މަހިބަދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ރުޤިއްޔާ މުޙައްމަދު ސްލޫކު ކޮމިޓީން ވަކިކޮށްދެއްވުމަށް
އެމް.ޑީ.ޕީގެ ޕާލިމަންޓްރީ ގްރޫޕުގެ ފަރާތުން ސިޓީ ފޮނުއްވާފައި ވާތީ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ 29 ވަނަ
މާއްދާގެ 2ގެ (ނ)ގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން އެކަން އެގޮތަށް އިޢުލާންކުރަން. އާދެ! އިޤްތިޞާދީ ކޮމިޓީގައި
ހިމެނިވަޑައިގަންނަވާ ތުޅާދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ނާޒިމު ރަޝާދުގެ ބަދަލުގައި އެ ކޮމިޓީ އަށް ގަލޮޅު އުތުރު
ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އީވާ ޢަބްދުاله ހަމަޖައްސައި، އަދި އިމްތިޔާޒު ކޮމިޓީގައި ހިމެނިވަޑައިގަންނަވާ
މައްޗަށްގޮޅީ އުތުރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މާރިޔާ އަޙްމަދު ދީދީގެ ބަދަލުގައި އެ ކޮމިޓީ އަށް މިލަންދޫ
ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަލީ ރިޟާ ހަމަޖައްސައި، އަދި ސަރުކާރުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު އަދާކުރާ މިންވަރު ބަލާ
ކޮމިޓީގައި ހިމެނިވަޑައިގަންނަވާ ކާށިދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުاله ޖާބިރުގެ ބަދަލުގައި އެ ކޮމިޓީ އަށް
މައްޗަންގޮޅީ ދެކުނު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ރަޝީދު ހަމަޖެއްސެވުމަށް އެމް.ޑީ.ޕީގެ ޕާލިމަންޓްރީ
ގްރޫޕްގެ ލީޑަރު ސިޓީ ފޮނުއްވާފައި ވާތީ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ 29 ވަނަ މާއްދާގެ 2 (ނ)ގައިވާ ގޮތުގެ
މަތިން އެކަން އެގޮތަށް އިޢުލާންކުރަން. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ފަރެސްމާތޮޑާ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު އިބްރާހީމު މުއްޠަލިބަށް.
ފަރެސްމާތޮޑާ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމު މުއްޠަލިބު ވާހަކަދެއްކެވުން:
بسن هلا الرحون الرحين. الحمد هل رب العالمين. االصالة والسالم على سيدنا هحود، وعلى آله وصحبه
أجمعين. ޝުކުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑު ވެސް ޢިމާދުއްދީން ސްކޫލުގެ
ދަރިވަރުންނަށް ޖެހިފައިވާ ހާލާ ދޭތެރޭގައި ކަންބޮޑުވޭ. ހަމަ އެހެންމެ ވިލިމާފަންނު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އެ
ދެއްކެވި ހުރިހާ ވާހަކަތަކަކަށް އަޅުގަ ނޑު ތާއީދުކުރަން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މާލޭ ސިޓީ ކައުންސިލުން ފައިސާ
ނެތިގެން ކަމަށް ބުނުމުން 8 މިލިއަން ރުފިޔާ ދިވެހި ދައުލަތުން ދިނުމުން ވެސް އެ މަސައްކަތްނުކޮށް އެ ތިބީ
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެނގޭ ދިވެހި ސަރުކާރަށް ޖެއްސުންކޮށް، ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް ޖެއްސުންކުރުމަށް ކަމަށް.
އެހެންކަމާއެކީގައި، އަޅުގަ ނޑު ސަރުކާރަށް ގޮވާލަން، އެމް.ޓީ.ސީ.ސީ އަކީ އެ ކަމަށް ޤާބިލު ބައެއް. އެމް.ޓީ.ސީ.ސީ
މެދުވެރިކޮށް ވީހާވެސް އަވަހަކަށް އެކަން ކުރުމަށް އަޅުގަ ނޑު ގޮވާލަން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު މި ބިލު
ކޮމިޓީއަކަށް ފޮނުވަން ތާއީދުކޮށް، އެ ހުށަހެޅުން ހުށަހަޅަން. އަޅުގަ ނޑު އުއްމީދުކުރަނީ މި ބިލު ކޮމިޓީއަކަށް ގޮސް
ވަރަށް އަވަހަށް އިޞްލާޙު ކޮށްގެން ގެންނަން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ހަމަ ޔަޤީނުން ވެސް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސާ އަދި
މަޖިލީހުގެ އެހެން މެންބަރުންނަށް އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ މި މަޖިލީހުގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ މި ބިލު ފޮނުވިއިރު
ފާހަގަކޮށްފައި ހުރި ކަންތައްތައް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފާހަގަކުރެވިގެން އަޅުގަ ނޑުމެން އިޞްލާޙުތައް ހުށަހެޅިން.
99

އެހެންނަމަވެސް އެއްވެސް އިޞްލާޙެއް އެ ދުވަހު ފާސްވެގެނެއް ނުދިޔަ. ނަތީޖާ އަކީ ބިލުގައި ހުރި މުހިއްމު
ކަންތައްތަކެއް، 21 މާއްދާ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ސިޓީގައި ފާހަގަކޮށް، 12 ސަފުހާގެ ސިޓީ އެއް
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ފޮނުވަންޖެހުނީ އެޓަރނީ ޖެނަރަލްގެ ލަފާފުޅާ އެކީގައި، އެޓަރނީ ޖެނެރަލް ފާހަގަކުރެއްވި
ކަންތައްތަކެއް. އެހެންކަމާއެކީގައި، އަޅުގަ ނޑުމެން މުސްތަޤުބަލުގައި ވެސް މި ބިލު ފާސްކުރާއިރުގައި ހުރިހާ
ކުށްވެރިންނަށް ވެސް މި ޕެރޯލް ނިޒާމު ލިބޭނެ ގޮތަކަށް ބިލު ފަރުމާކުރެވިގެން ދިއުމަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން އެދޭ ކަމެއް.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު އުއްމީދުކުރަނީ އަދި އަޅުގަ ނޑު މި ފުރުޞަތު ބޭނުންކުރަނީ މި ވާހަކަ ދަންނަވާލުމާ
އެކީގައި މިބިލު ކޮމިޓީއަކަށް ފޮނުވާލުމަށް ހުށަހަޅަން. އަދިވެސް އެއްފަހަރު އަލުން އަޅުގަ ނޑު ހުށަހެޅުން ތަކުރާރުކުރުމާ
އެކީގައި ޢިމާދުއްދީން ސްކޫލް ކުދިންނަށް ޖެހިފައިވާ ދަތި ހާލު، އެ މީހުންގެ ކިޔެވުން ފުރިހަމަކުރެވޭނެ ގޮތް
ހަމަޖެއްސުމަށް ސަރުކާރަށް ގޮވާލަން. ވީހާވެސް އަވަހަކަށް އެކަން ފުރިހަމަކޮށްދީ، އެކަން ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް
އަޅުގަ ނޑު ގޮވާލަން. ވައްސަލާމްޢަލައިކުމް.
ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު އާމިރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! ޖަލުތަކާއި ޕެރޯލްގެ ބިލެއް މި މަޖިލީހަށް ގިނަ ނުކުތާތަކެއް ފާހަގަކުރައްވައި
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ފޮނުވާލިކަމީ އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަނީ އެ ބިލު ޒިންމާދާރު ގޮތެއްގައި ނުވަތަ ފުރިހަމަ ބިލަކަށް
ހެދުމަށް ޓަކައި ކޮށްދެއްވި މަސައްކަތެއް ގޮތުގަ. އެހެންކަމުން، އެ ބިލު ކޮމިޓީއަކަށް ފޮނުވުމަށް ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުމަށް
އަޅުގަ ނޑު ތާއީދުކުރަން. އަދި ހަމައެއާއެކު އަޅުގަ ނޑު ވެސް ޤަބޫލުކުރާ ހިތް އޮތީ ދިވެހިރާއްޖޭގައި ޖަލުތައް ވަރަށް
ބޮޑަށް ފުރިހަމަވާންޖެހޭ އެބަ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެބަ ޤަބޫލުކުރަންޖެހޭ ޖަލުތަކަށް ވަންނަ މީހުންތަކެއް
ގިނަވަމުންދާކަން. ޖަލުތަކުން ނިކުންނަ މީހުންތަކެއް ވެސް ގިނަވަމުންދާކަން. އެހެންނަމަވެސް އެ ނިކުންނަ މީހުންނަކީ
ދެވަނަ ފަހަރަށް ކުށުގެ ވެށިން ރައްކާ ކުރެވިގެން އެ މީހުން ރިހެބިލިޓޭޓުކުރެވިގެން ދާ ބައެއް ކަމަކަށް ނުވޭ.
އެހެންކަމުން، އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ހިތްއޮތީ އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ އެފަދަ މެކޭނިޒަމެއް ގާއިމުކުރަންޖެހޭ. އެފަދަ
އިންތިޒާމެއް އަޅުގަ ނޑުމެން ޖަލުތަކުގައި އެބަ ގާއިމުކޮށްދޭންޖެހޭ. ޖަލުތަކަށް ވަންނަ މީހުންނަށް އެ ތަނުން އާމްދަނީ
ހޯދޭނެ ގޮތްތަކަކަށް ޖަލުތައް ގާއިމުކުރެވިގެން ދިއުމަކީ މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ޤައުމަށް ކޮންމެހެން
ކުރަންޖެހިފައި އޮތް ކަމެއް. އެއީ އެހެން އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވަނީ އެކަމުގެ ސަބަބުން ކޮންމެވެސް ކަހަލަ
ކުރިއެރުންތަކެއް އޭގައި ލިބޭނެތީ. އަދި ހަމައެއާއެކު ތަފާތު އެކިއެކި ޕްރޮގްރާމުތައް ހިންގައިގެން އެ މީހުން
އިޞްލާޙުކުރުމަށްފަހު މުޖުތަމަޢަށް ނިކުމެވޭނެ ގޮތަކަށް، ވަރަށް ރަނގަޅަށް ސްކްރީނުކުރެވިގެން ނޫނިއްޔާ މުޖުތަމަޢުގެ
ތެރެއަށް ނުނިކުމެވޭނެ ގޮތަށް އަޅުގަ ނޑުމެން މި ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައި އޮތުމަކީ ކޮންމެހެން ކުރަންޖެހޭ ކަމެއް. އަދި
ހަމައެއާއެކު އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ހިތްއޮތީ ޖަލުތަކެކޭ އެއްފަދައިން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މިހާރު މި އޮތީ މި ފުރަމާލޭގައި
100

ވަރަށް ބޮޑު ނުރައްކާތެރިކަމަކާ ކުރިމަތިލާންޖެހިފައޭ. ޢިމާދުއްދީން ސްކޫލްގެ ފަންސާސް އެތައް ކުދިންނެއް މިހާރު އެ
އޮތީ އެނދުމަތިވެފަ. އަދި ސްކޫލްގެ ޓީޗަރަކު ވަނީ ވަރަށް ބޮޑަށް ހާލުބޮޑުވެގެން ހޮސްޕިޓަލަށް ގެންގޮއްސަ. އަޅުގަ ނޑު
ދަންނަވާނީ މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެން އެކިއެކި ޤާނޫނުތަކުން މަސްއޫލިއްޔަތުތައް އަދާކުރަން ހަވާލުކުރުމަށް ޓަކައި
ފާޑުފާޑުގެ ކައުންސިލްތައް ހޮވިޔަސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެކަމެއް ނުވާނޭ. އެ ފަރާތްތަކުން އޭގެ ޒިންމާ ފުރިހަމަ
ގޮތުގައި އަދާކޮށްގެން ނޫނިއްޔާ. މި ފުރަމާލެ އަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގައި ހުރިހާ ރައްޔިތުން އެ ބިމަކުން ޚިދުމަތްހޯދަމުންދާ
ބިމެއް. މާލޭގައި ހުރި ސްކޫލްތަކުގައި ކިޔަވަމުންދަނީކީ ހުސްއެކަނި މާލޭ ކުދިންނެއް ނޫނޭ. އެހެންކަމުން އަޅުގަ ނޑު
ސިޓީ ކައުންސިލަށް ގޮވާލަން، މިހާރުން މިހާރަށް މިއަދުން މިއަދަށް އެ ކުނި ގޮނޑު ސާފުކޮށް، ޢިމާދުއްދީން ސްކޫލްގެ
ކުދިންނަށް ކިޔެވޭނެ ގޮތް ވީހާވެސް އަވަހަކަށް ހަދައިދިނުމަށް. އަޅުގަ ނޑު އެކަން ވަރަށް ބޮޑަށް ނުކުރެވި ވާނަމަ އެ
ފަރާތެއް ވަރަށް ބޮޑަށް ކުށްވެރިކުރާ ހާލުގައި އަޅުގަ ނޑު ގޮވާލަން އެކަން ކުރުމަށް ވީހާވެސް އަވަހަކަށް.
ވައިކަރަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ޢާރިފު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު ވެސް ޖަލުތަކާއި ޕެރޯލްގެ ބިލު ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އަރިހަށް
ތަޞްދީޤުކުރަން ފޮނުވުނީމާ އެ މަނިކުފާނު ވަރަށް ރަނގަޅަށް ބައްލަވާފައި އެތަކެއް ޕޮއިންޓުތަކެއް ފާހަގަކުރައްވާފައި
އަނބުރާ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ރީކޮންސިޑަރޭޝަނަށް ފޮނުވާފަ. އަޅުގަ ނޑު ހިތަށްއަރާ ޖަލުތަކާއި ޕޭރޯލްގެ ބިލުގެ ވާހަކަ
ދައްކާއިރު އޭތި ޤާނޫނަކަށް ވެގެން އެއަށް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ޢަމަލުކުރެވޭނެ ބާއޭ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ
ޤާނޫނުއަސާސީގެ ދަށުން ބާރު ލިބިގެން އަޅުގަ ނޑުމެން ބިލުތައް ހަދަނީ. އެ ހަދާ ބިލުތަކަށް އަޅުގަ ނޑުމެން އެންމެން
ތަބާވާން އެބަ ޖެހޭ. އެއީ ކޮންމެ ޕާޓީއަކަށް، ކޮންމެ ކުލައަކަށް، ކޮންމެ ޖިންސަކަށް ނިސްބަތްވިޔަސް. އަޅުގަ ނޑު
ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ މިތާ ގޭޓު ކައިރިއަށް އައިސް މިތިބަ ޢިމާދުއްދީން ސްކޫލުގެ ބެލެނިވެރިން އެ ތަނަށް އައިސް
އެ ތިބީކީ އެ މީހުންގެ އަމިއްލަ މައްސަލަ އެއް އޮވެގެނެއް ނޫން. ބަޔަކާ ޤާނޫނީ ގޮތުން ހަވާލުކުރެވިފައި އޮތް ޒިންމާ
އެއް އަދާނުކޮށްގެން. ޢިއްޒަތްތެ ރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުގެ ދަރީންވެސް ދަނީ އެ ތަނަށް. އެ ސްކޫލަށް ދަނީ. 51 ކުދީން
އިހަށްދުވަހު ވެސް، މިދިޔަ ހަފްތާ ނޫން ކުރީ ހަފްތާގައި ވެސް 51 ކުދީން ގެ އަށް ފޮނުވާލައިފި. 2 ޓީޗަރުން
އެޑްމިޓުކޮށްފި. މިއަދު ވެސް އެ ތިބީ ކުދީން އެތާނގައި އެޑްމިޓުކޮށްފައި ބައެއް ކުދީން. އަނެއްބައި ކުދީން ގެ އަށް
ފޮނުވައިލާފަ. މިއަދު މެންދުރުފަހު ސެޝަނުގައި ވެސް ކިޔެވުމެއް ނެތް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން
މި އުޅެނީ އަޅުގަ ނޑުމެން ޤާނޫނެއް ހަދާފައި ވެއްޖޭ މާލޭ ސިޓީ ކައުންސިލް ކިޔާ ބަޔަކު އިންތިޚާބުކޮށްފަ. އެ މީހުން
ޒިންމާ އެއް އަދާނުކުރޭ. އަޅުގަ ނޑާއި ވިލިމާފަންނު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ނިހާނު އެ ތަނަށް ދިޔައިން.
މަޚްލޫފު ވެސް އެ ތަނަށް ވަޑައިގެންނެވި. އަޅުގަ ނޑުމެން ގޮސް ވާހަކަދެއްކީމަ ވިދާޅުވަނީ ދައުލަތަކުން ފައިސާ އެއް
ނުދެއޭ. އަޅުގަ ނޑުމެން ދިޔައިން ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު އަރިހަށް. ފައިސާ ދެއްވި. 8 މިލިއަން ރުފިޔާ ދެއްވި. އެ
101

ފައިސާ އަށް ވީ ގޮތެއް ނޭ ނގޭ. އަދިވެސް ގޮނޑު އެ އޮތީ އެގޮތަށް. ހަމަ މިތާނގައި ކިރިޔާ ވެސް ސިޔާސީ
ހަލަބޮލިކަމެއް އަންނައިރު، ނުވަތަ ސިޔާސީ ކޯޅުންތަކެއް ކޯޅޭއިރަށް ހަމަ ގޮސް ގަލޮޅު ގޮނޑު ގައި އެބަ ރޯކޮށްލާ.
ކިހާބޮޑު ދުއްޕާނެއްތޯ ، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މައިންބަފައިންނަށް ދަރީން ނުބެލިގެނެއް ނޫނޭ އެތާނގައި ސްކޫލުގައި
ކިޔެވުން ނެތިގެން މި ދަނީކީ ކޮންމެ ދުވަހަކު. ޤާނޫނެއް ނެތިގެނެއް ނޫނޭ ސިޓީ ކައުންސިލުން އެއަށް ޢަމަލުނުކޮށްގެން
އުޅެނީކީ. ނޫނީ ފައިސާ ނުދީގެނެއް ނޫނޭ އެތަން ހުސްނުކުރެވިގެން މި އުޅެނީކީ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
އަޅުގަ ނޑުމެންނާ ދިމާލަށް މައިންބަފައިން މިތަނަށް އައިސް ހަޅޭއްލަވަންޖެހެނީ އަޅުގަ ނޑުމެން ޤާނޫނެއް ހެދީތީވެ.
އަޅުގަ ނޑުމެން ކުށްވެރިކޮށް މިއަދު އެ ވާހަކަ އެ ދައްކަނީ. އެ މީހުން ޢައްޔަންކޮށްފައި ތިބި މީހުންނަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން
ކަމަށް ވާތީ. އިންތިޚާބުކޮށްފައި ތިބި މީހުންނަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން ކަމަށް ވާތީ މި ތަނަށް އެ އަންނަނީ. އެކި ދާއިރާތަކަށް
ނިސްބަތްވާ، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އެކި ދާއިރާތަކަށް ނިސްބަތްވާ މައިންބަފައިން އެތާ އެބަ ތިއްބެވި. އެމް.ޑީ.ޕީ އަށް
ނިސްބަތްވާ މައިންބަފައިން ވެސް ތިބޭނެ އެތާ. އަޅުގަ ނޑުމެން ޕާޓީ އަށް ނިސްބަތްވާ. އަދި އެއްގޮތަކަށް ޕާޓީއަކަށް
ނޫޅޭ މައިންބަފައިން ވެސް އެތާ ތިބޭނެ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ކީއްވެގެންތޯއޭ އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރާ ސިޔާސީ ކަންކަމުގެ
ސަޒާ މި ލިބެންޖެހެނީ ކިޔަވާކުދީންނަށް. އެ މީހުންގެ ކޮބައިތޯއޭ މައްސަލަ އެއް. އެތާނގައި ހަމަ ދާ ގޮތަށް ގޮސް
ކޮންމެ ފަހަރަކު ގޮނޑު ރޯކޮށްލަންޖެހެނީ. އެތާ ޖެހިގެން އެ އޮންނަނީ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިހާރުވެސް އަޅުގަ ނޑަށް
ފެނޭ އަޅުގަ ނޑުމެން އެންމެން ގޮސް އެ ތަން ބަލައިލަން. ދުންގުޅައެއްހެން ހީވާނީ. އަދި ވައިޖެހޭ ގޮތަކުން ވެއްޖެއްޔާ
ހަމަ ސީދާ އެ ސްކޫލުގެ ތެރޭގައި މުޅި ތާނގައި އޮންނާނީ ދުން. ދުން އެއްކިބާގައި ، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެ ތަނުން
އެ ދުވާ ނުބައި ވިހަ ވަސް، އަޅުގަ ނޑަށް ގެރެންޓީ އަޅުގަ ނޑުމެން އެކަކަށް ވެސް ކެތްކުރެވޭނެ ކަމެއް ނޫން.
އަޅުގަ ނޑުމެން ގޮއްސި އްޔާ އަނގަމަތީ އަތްއަޅައިގެން، ނޭފަތްމަތީ އަތްއަޅައިގެން އުޅޭނީ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަކީ ނުލާހިކު
ޢިއްޒަތްތެރި މީހުން ވިއްޔާ. އެހެންވީމާ، ވާނީ އެހެންނޫންތޯ. އެއްވެސް މީހަކަށް އެބަ އަޑުއިވޭބާ އެކަން. އިއްޔެގައި
ރައީސް ނަޝީދު ހައްޔަރުކުރީއޭ ކިޔާފައި ، ނޫނީ ވި އްޔާ މިއަދު އަޅުގަ ނޑު ހައްޔަރުކުރީއޭ ކިޔާފައި އަޅުގަ ނޑުމެން ގޮސް
އެތާގައި ހުޅުޖަހަން އެބަ ޖެހޭތޯއޭ އަޅުގަ ނޑު ސުވާލުއުފައްދާލަން ބޭނުން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑު ގޮވާލަން
އަޅުގަ ނޑުމެން އެންމެ މިއަދު އެއްވެސް ކަމެއް ނުކޮށް ، މި ހިސާބުން މި ހިސާބަށް މަސައްކަތް ނިންމައިލާފައި އެ ތަން
ބަލައިލަން. އެ މައިންބަފައިން އެ ދައްކާ ވާހަކަ. އެ މީހުންވާ މި ތަނަށް އައުން ވަރަށް ލަސްކޮށްފި. މިހާރު އެތާނގައި
ފާއިތުވީ ހައެއްކަ އަށެއްކަ މަސް ވަންދެން މި ކަމެއް މި ކުރަނީ. ކޮންމެ ދެ ދުވަހުން އެއް ދުވަހަކު، ނުވަތަ ކޮންމެ ދެ
ހަފްތާ އިން އެއް ހަފްތާއަކުން އެތާ ހުޅުނުޖަހާ އެއް ދުވަސް ވެސް ނުދޭ. ދެން ޖަލުތަކާއި ޕެރޯލުގެ ބިލުގެ
ވާހަކަދައްކާއިރު އެ ކުދީން އެ ތިބީ ޖަލެއްގައި ނޫންތޯ. އެ މީހުންނަށް ކޮންއިރަކުންތޯ ޕެރޯލެއް ލިބެނީ. އެ މީހުންނަށް
އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ މިއަދު ޕެރޯލް ސިސްޓަމުން ނަމަވެސް އެ މީހުންނަށް މިންޖެއް ހޯދައިދޭން. އަޅުގަ ނޑުމެން އެ
މީހުން އެ ޖަލުތެރެއިން ނެރެން. ކޮންމެވެސް ކަހަލަ އުސޫލަކުން. އެ ކުދީންނަކީ ކިޔަވާ ކުދީން. ކިތައް ޙައްޤުތޯ.
102

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 33 ނުވަތަ 35 ވަނަ މާއްދާގައި އަޅުގަ ނޑުމެން އެންމެންގެ މައްޗަށް،
ދައުލަތުގެ މައްޗަށް ލާޒިމު އެބަ ކުރޭ ކިޔަވާކުދީންނަށް ކިޔަވާ ކުދީންގެ އުމުރުގައި އެ މީހުންނަށް ކިޔަވައިދޭނެ ގޮތް
ހޯދައިދޭން. ދިވެހިރާއްޖެގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ މާލިއްޔާގައި ހުރި މިންވަރަކުން އެ މީހުންނަށް ސެކަންޑްރީ އެޑިއުކޭޝަން
އެބަ ދޭންޖެހޭ. އަޅުގަ ނޑުމެން މައްޗަށް ލާޒިމު ކަމެއް. އެކަން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ނުކުރެވޭ. ކުޑަ ކުދީންގެ ޙައްޤުތައް
އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ނިގުޅައިގަންނަން. ކިޔަވާކުދީންގެ ޙައްޤުތައް އަޅުގަޑުމެން އެބަ ނިގުޅައިގަންނަން. ޓީޗަރުންގެ
ޙައްޤުތައް އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ނިގުޅައިގަންނަން. މައިންބަފައިންގެ ޙައްޤުތައް އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ނިގުޅައިގަންނަން.
ކޮންކަމެއްތޯ އަޅުގަ ނޑުމެން ނުކުރަނީ. ދިވެހިރާއްޖޭގައި ޤާނޫނުހަދާ ވާހަކަ އަޅުގަ ނޑުމެން މި ދައްކަނީ. ޖަލުތަކާއި
ޕޭރޯލުގެ ބިލު އަލުން މި އޮތީ ރީކޮންސިޑަރޭޝަނަށް ފޮނު ވާފަ. އަޅުގަ ނޑުމެން ކީއްތޯ ވާނީ އެއްފަހަރު ވެސް އެ
ސްކޫލުގައި ތިބި ކުދީންނަށް ވީ ކިހިނެއްތޯ. ކިތައް ކުދީންތޯ ހައްޔަރުކުރީ. ހައްޔަރު ނޫންތޯ މި ކުރެވެނީ ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. ގެންގޮސް ކޮންމެ ފަހަރަކު އެބަ އެޑްމިޓުކުރޭ. އަޅުގަނޑަށް ޔަޤީން އެއަށްވުރެ، ޓޮކްސިކު ވިހަ އެތާނގައި
އެހެރަ، އިންތިހާ އަށް ވިހަގަދަ ތަނެއް. ގޮނޑުގައި ފާޑުފާޑު ގެ އެއްޗެހީގައި ރޯކޮށްފައި އައިމަ ހަމަ އެ އުޅެނީ އެ ދުމުގެ
އަސަރު. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ގޮވާލަން، މި ބިލު އޮތްތާ ބާއްވާފައި ހިނގާށޭ ދާން ހަމަ މިހާރުން
މިހާރަށް އެކަން ކުރަން. އަޅުގަ ނޑުމެން ބަލައިލަން. ނުވަންޏާ ފުލުހުންނާއި ސިފައިން ލައްވާ ވެސް ކުރުވަން.
ހަމައެކަނި ފުލުހުންނާއި ސިފައިން ކުރަންޖެހޭނީކީ އެ މީހުންގެ އެވްރީޑޭ ޑިއުޓީ އެއް ނޫން. މިކަހަލަ ކަންކަން ހުރީ
މީގެ ކުރީގައި ވެސް ކޮށްފަ. މިހާރުވެސް ކުރުވަންވީ ނޫންތޯ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުގެ ވާހަކަކޮޅު ނިންމައިލާނީ
މި ބިލު ވެސް އަނބުރާ ފޮނުވާލަން މި ހުށަހަޅާފައި އޮތް ހުށަހެޅުމަށް ތާއީދުކުރަމުން. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއް ކެވުން:
އާދެ! މި މައްސަލަ އަށް ވާހަކަފުޅުދައްކަވަން އެދިވަޑައި ގެންފައިވާ ޢިއްޒަތްތެރި ހުރިހާ މެންބަރުންނަށް ފުރުޞަތުއަރުވައި
މި ނިމުނީ. ދެން އެންމެ އަވަހަށް ބާއްވާ ޖަލްސާ އެއްގައި މި ބިލަށް ހުށަހެޅިފައިވާ ހުށަހެޅުންތަކަށް ވޯޓަށް އެހުން
އޮންނާނެ.
7. މަޖި ލީހަށް ތަޢާރުފުކުރަންޖެހޭ ބިލާއި ޤަރާރު
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އަޅުގަ ނޑު މިހާރު މި ދަނީ އެޖެންޑާ ނަންބަރު 7 އަށް. މަޖިލީހަށް ތަޢާރަފުކުރަންޖެހޭ ބިލާއި ޤަރާރަށް.
103

-7.1 ވިލުފުށީ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ރިޔާޟު ރަޝީދު ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ޤާނޫނު ނަންބަރު 9/2119
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާކަން ކޮށްފައިވާ މީހަކަށް ދޭންޖެހޭ ރަ އްކާތެރިކަމާއި އިނާޔަތާ ބެހޭ ޤާނޫނަށް އިސްލާޙުގެނައުމުގެ
ބިލުގެ ފުރަތަމަ ކިޔުން އިއްވުމުގެ ގޮތުން އެ ބިލުގެ ސުރުޚީ މަޖިލީހަށް އިއްވުން. ޤާނޫނު ނަންބަރު 9/2119
ރައީސުލްޖޫމްހޫރިއްޔާކަން ކޮށްފައިވާ މީހަކަށް ދޭންޖެހޭ ރައްކާތެރިކަމާއި އިނާޔަތްތަކާ ބެހޭ ޤާނޫނަށް އިޞްލާޙު ގެނައުމުގެ
ބިލު.
-7.2 ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން ވިލުފުށީ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ރިޔާޟު ރަޝީދު ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ޤާނޫނު
ނަންބަރު 1/2113 ޞުލްޙަވެރިކަމާ އެކު އެއްވެ އުޅުމުގެ މިނިވަންކަމުގެ ޤާނޫނަށް އިސްލާޙުގެނައުމުގެ ބިލުގެ ފުރަތަމަ
ކިޔުން އިއްވުމުގެ ގޮތުން އެ ބިލުގެ ސުރުޚީ މަޖިލީހަށް އިއްވުން. ޤާނޫނު ނަންބަރު 1/2113 ޞުލްޙަވެރިކަމާ އެކު
އެއްވެއުޅުމުގެ މިނިވަންކަމުގެ ޤާނޫނަށް އިޞްލާޙުގެނައުމުގެ ބިލު.
-7.3 ހިތަދޫ ދެކުނު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙަސަން ލަޠީފު ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/2111
ޢާއިލާއާ ބެހޭ ޤާނޫނަށް އިޞާލާޙުގެނައުމުގެ ބިލުގެ ފުރަތަމަ ކިޔުން އިއްވުމުގެ ގޮތުން، އެ ބިލުގެ ސުރުޚީ މަޖިލީހަށް
އިއްވުން. ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/2111، ޢާއިލާއާ ބެހޭ ޤާނޫނަށް އިސްލާޙުގެނައުމުގެ ބިލު.
8. ކުރިން ތަޢާރުފުކުރެވިފައިވާ ބިލެއްގެ ކުށެއް އިޞްލާޙުކުރުން
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އެޖެންޑާ ނަންބަރު 8، މިއަދު މަސައްކަތެއް ނެތް.
9. އިބްތިދާޢީ ބަހުސް
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެޖެންޑާ ނަންބަރު 9. އިބްތިދާޢީ ބަހުސް. ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން ހަނިމާދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު މުޖްތާޒު
ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ މީހުން ޓްރެފިކުކުރުން ހުއްޓުވުމުގެ ބިލު. މި ބިލުގެ ފުރަތަމަ ކިޔުން އިއްވާފައި ވާނީ 11 ޑިސެމްބަރ
2112ގައި ބޭއްވުނު، 2112 ވަނަ އަހަރުގެ 3 ވަނަ ދައުރުގެ 31 ވަނަ ޖަލްސާގަ. މި ބިލު މަޖިލީހަށް
ހުށަހަޅައިދެއްވާނީ ހަނިމާދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު މުޖްތާޒު.
104

ހަނިމާދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙަންމަދު މުޖްތާޒު ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ބިލަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގައި ނުވަތަ ދިވެހިރާއްޖެ މެދުވެރިކޮށް ހިއުމަން
ޓްރެފިކުކުރުން ހުއްޓުވުމަށް ޓަކައި ޓްރެފިކުކުރުމާ ގުޅޭ ކުށާ އި އަދަބު ކަ ނޑައެޅުމާއި ޓްރެފިކުކުރުމުގެ ސަބުން ގެއްލުން
ލިބޭ ފަރާތްތަކަށް ރައްކާތެރިކަން ފޯރުކޮށްދޭނެ ނިޒާމެއް އެކަށައެޅުމާ، އެނޫން ވެސް އެކަމާ ގުޅޭ އުސޫލުތައް
ކަ ނޑަ އެޅުމުގެ ބިލު. މި ބިލުގެ މަގްސަދަކީ މީހުން ޓްރެފިކުކުރުމަކީ ކުށެއްކަމުގައި ކަ ނޑައެޅުމާ، ދިވެހިރާއްޖޭގައި
ނުވަތަ ދިވެހިރާއްޖެ މެދުވެރިކޮށް ހިންގޭ މީހުން ޓްރެފިކުކުރުމުގެ ޢަމަލުތައް ހުއްޓުވުމާ، މި ޤާނޫނުގެ ދަށުން ކުށްކުރާ
މީހުންނަށް އެކަށީގެންވާ އަދަބު ދިނުމާއި މި ޤާނޫނުގެ ދަށުން ކުށްކުރާ މީހުންގެ މައްސަލަތައް އެކަށީގެންވާ ގޮތެއްގައި
ތަޙްޤީޤުކުރެވި، އެ މީހުންގެ މައްޗަށް ދަޢުވާކުރެވޭނެ ހަރުދަނާ އުސޫލުތަކެއް ކަ ނޑައެޅުމާ 1 ޓްރެފިކުކުރުމުގެ
ޝިކާރައަކަށްވާ އަދި ޝިކާރައަކަށް ވެދާނެ މީހުންނަށް ރައްކާތެރިކާއި އެހީތެރިކަން ފޯރުކޮށްދިނުން. އަދި އެފަދަ
މީހުންގެ އިންސާނީ ޙައްޤުތައް ކުރިއަރުވައި ، ވަރުގަދަކުރުމާއި ދިވެހިރާއްޖޭގައި ނުވަތަ ދިވެހިރާއްޖެ މެދުވެރިކޮށް މީހުން
ޓްރެފިކުކުރުން ހުއްޓުވުމަށް ޓަކައި ބައިނަލްއަޤްވާމީ ޖަމުޢިއްޔާތަކާއި ޖަމާޢަތްތަކާ ގުޅިގެން މަސައްކަތްކުރުން. މި
ބިލުގައި މީހުން ޓްރެފިކު ކުރުމުގެ ކުށުގެ އަދަބުތައް ވަރަށް ތަފްސީލުކޮށް ބަޔާންކޮށްފައިވާނެ. އެގޮތުން ޓްރެފިކުކުރުމުގެ
ކުށުގެ އަދަބަކަށް 11 އަހަރު މުއްދަތަކަށް ޖަލަށްލުން ހިމެނޭ. އަދި އޭގެއިތުރުން ކުޑަކުއްޖެއް ޓްރެފިކުކުރުމުގެ ކުށުގެ
އަދަބެއްގެ ގޮތުގައި 15 އަހަރުގެ މުއްދަތަކަށް ޖަލަށް ލުމަށް މި ބިލުގައި ހިމެނިފައިވާނެ. މީގެއިތުރުން މި ކަމުގައި
އެއްވެސް ސިފައެއްގައި ބައިވެރިވުމަކީ ކުށެއް ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާނެ. އަދި މީގެތެރޭގައި ޓްރެފިކުކުރުމަށް ޚަރަދުކުރާ
މީހުން ނުވަތަ ފައިސާ ދޭ މީހުން، އެ މީހުންނަށް ވެސް އަދަބުތަކެއް ކަ ނޑައެޅިފައިވާނެ. މިގޮތުން މި ކަމުގައި އެކި
ސިފަސިފައިގައި ބައިވެރިވާ މީހުންގެ ކުށެއްގެ ގޮތުގައި 7 އަހަރު ދުވަހުގެ މުއްދަތަ ކަށް ޖަލަށްލުން މި ބިލުގައި
ހިމެނިފައިވާނެ. މި ބިލުގައި ޓްރެފިކުކުރެވޭ މީހުންނަށް ލިބިދޭ ރައްކާތެރިކަމާ ބެހޭ ގޮތުން ވެސް މި ބިލުގައި
އަލިއަޅު ވާލެވިފައި ވާނެ. މި ބިލުގައި ޓްރެފިކުކުރުމުގެ ކަންކަން ވިލަރެސްކުރާ ކޮމިޓީ އެއް އޮންނަން އެބަ ޖެހޭ. އެ
ކޮމިޓީގައި މި ބިލުގައި އޮތް ގޮތުން މި އޮތީ 14 މެންބަރުންގެ ކޮމިޓީ އެއް. އާދެ! ސަރުކާރުން މި ބިލު ހުށަހެޅުމުގެ
އެންމެ ބޮޑު ބޭނުމަކަށް ވެފައި މި އޮތީ ދިވެހިރާއްޖޭގައި ހިންގޭ ނުވަތަ ދިވެހިރާއްޖެ މެދުވެރިކޮށް ހިންގޭ މީހުން
ޓްރެފިކުކުރުމުގެ ޢަމަލުތައް ހުއްޓުވުމަށް ޓަކައި މީހުން ޓްރެފިކުކުރުމަކީ ކުށެއް ކަމުގައި ކަ ނޑައަޅައި، ޓްރެފިކުކުރުމާ
ގުޅޭ އެނޫންވެސް ކުށާއި އަދަބު ކަ ނޑައެޅުމާ، ޓްރެފިކު ކުރުމުގެ ސަބަބުން ގެއްލުން ލިބޭ ފަރާތްތަކަށް ރައްކާތެރިކަން
ފޯރުކޮށްދެވޭނެ ނިޒާމެއް އެކަށައެޅުމާ، އެނޫނަސް ބައިނަލްއަޤްވާމީ މުޢާހަދާތަކުން ދިވެހިރާއްޖެ އަށް އަދާކުރަންޖެހޭ
އިލްތިޒާމުތައް އަދާކުރުމަށް ބޭނުންވާ ޤާނޫނީ އޮނިގަ ނޑު ގާއިމުކުރުން. އާދެ! އަޅުގަ ނޑު މިހާހިސާބަށް މި ބިލު މި
ވަގުތަށް ހުށަހަޅާފައި ދެން ބަހުސްގެ ތެރޭގައި އަޅުގަ ނޑު އިތުރު ވާހަކަދެއްކުމަށް ގަސްތުކުރާތީވެ މިހާހިސާބުން
އަޅުގަ ނޑު ވާހަކަ ކުރުކޮށްލާނަން. ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
105

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މި ހިސާބުން އަޅުގަ ނޑު މި ބިލުގެ އިބްތިދާޢީ ބަހުސްގެ ފުރުޞަތު ހުޅުވާލަން.
ފުރަތަމަ ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ތޮއްޑޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަލީ ވަޙީދަށް.
ތޮއްޑޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ވަޙީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! މީހުން ޓްރެފިކުކުރުން ހުއްޓުވުމުގެ ބިލު މި މަޖިލީހަށް ފޮނުވީތީ
އަޅުގަ ނޑު އެކަމާ އުފާކުރަން. ދެން އެހެންނަމަވެސް އެކަމާ އެހާ އުފަލެއް ނުކުރެވޭ. އެހާ އުފާނުކުރެވެނީ ރާއްޖޭގައި
ޓްރެފިކު މައްސަލަތަކާ، ރާއްޖޭގެ މަގުމައްޗާއި ރާއްޖޭގެ ކުނިގޮޑާ، މިކަހަލަ އާދައިގެ ބޭސިކު ނީޑްސް ނުވަތަ އާދައިގެ
ދިރިއުޅުމަށް އިންސާނާ އަށް ދިރިހުރުމުގެ ޙައްޤު ހޯދައިދިނުމަށް ނުކުޅެދިފައި، ބަޣާވާތްކޮށްގެން ތިބި ބަޔަކު މީހުން
ޓްރެފިކުކުރުމާ ގުޅޭ ގޮތުން މިތަނަށް ބިލު ހުށަހަޅައިގެން އުޅޭތީ އަޅުގަ ނޑު ހިތަށްއަރާ މި މީހުން ކިހިނެއްބާއޭ މި
ވިސްނަނީ ކަންކަމާ ދޭތެރޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގޭޓު ދޮރުމަތީގައި ތިބި ބެލެނިވެރިން ރޮނީ
އިނގޭތޯ. ޢިމާދުއްދީން ސްކޫލްގެ ޓީޗަރުންނާއި ދަރިވަރުން އެ ތިބީ ހަސްފަތާލުކުރެވިފަ. އެއްބަޔަކު ބުނަނީ ސިޓީ
ކައުންސިލޭ. ސިޓީ ކައުންސިލުން ބުނަނީ ފައިސާ އެއް ނުދެއޭ. ދެން ހުރިހާ ކަމެއް ކުރެވޭ މީހެއް އެބަހުރި ނޫންތޯ
ނާޒިމު ސަރ. ކޮބައިތޯ ނާޒިމު ސަރ. އޮލިމްޕަސް ހުޅުވާލަންވީމާ ފާޑުފާޑުގެ ހެދުން އަޅައިލާފައި އެ ތަން ހުޅުވައިލެވޭ.
އޮލިމްޕަސް ހުޅުވީތީ އަޅުގަ ނޑު އުފާކުރަން. ހަމަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފިލްމީ ދާއިރާގެ ހުރިހާ މީހުންނަށް ރަނގަޅެއް ވަންޏާ
އަޅުގަ ނޑަށް ރަނގަޅު. ދެން އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނާ ދިމާލަށް ލާދީނީއޭ ގޮވަގޮވާފައި ވައްޓާލައިގެން ދިޔަ
ހެދުންތައް ފެނިފައި އަޅުގަ ނޑު ހިތައްއެރި ސަހަރޯއޭ. ވަރަށް ހިތްގައިމޭ. ހާދަހާ ދީންވެރިކޮށޭ ނާޒިމު ސަރ އާއި ވަޙީދު
ސަރ މި ކަންތައްތައް ކުރަނީ. އަޅުގަ ނޑު އެދެން މި މީހުން ޓްރެފިކުކުރުމުގެ ވާހަކަނުދައްކާ ފުރަތަމަ ޓްރެފިކު
މައްސަލަތަކާއި މި ރާއްޖޭގެ ޢާއްމު ދިރިއުޅުން ދިރިއުޅުމަށް ބޭނުންވާ ކިޔަވާކުދިންނާއި ބެލެނިވެރިންގެ މައްސަލަ
ހައްލުކުރަން، މި ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން މަސައްކަތްކުރަން. ދެން އަނެއްކާ ވަރަށް ހައިރާންވާ ކަމެއް އޮވޭ. ކަމެއް
ގޯސްވެއްޖެއްޔާ މީ ޕީ.ޕީ.އެމުގެ ސަރުކާރެއް ނޫން. ޑީ.އާރު.ޕީގެ ސަރުކާރެއް ނޫން. ވަޙީދުގެ ސަރުކާރު އެކަނި.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް ވެސް ނުބައްލަވައޭ މި ދައްކާ އެއްވެސް ވާހަކަ އެއް. ހަމަ ފޯނާ ކުޅެލަކުޅޭލާ ތި އިންނަނީ.
އަޅުގަ ނޑު ހިތަށްއަރާ ސްޓީވް ޖޮބްސް ތި އައިފޯން ހެދީ މިހެން ހަދަންތޯ. ރިޔާސަތަށް އެބަ ޖެހޭ މޫނުދެން. ދޭއިރު
ރިޔާސަތުން މޫނު އަނބުރާލައިގެން ތި އިންނަނީ. އެހެންވެއްޖެއްޔާ އަޅުގަ ނޑު ދެން ފަހަށް އެނބުރިގެން މިކަން
ކުރިޔަށް ގެންދާނީ. އެހެންވީމާ، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު ރައީސާ މުޚާތަބުކޮށް މިހެން ވާހަކަދައްކަނީ
މަނިކުފާނަކީ ވަރަށް ޤާބިލު ބޭފުޅެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާތީ. މަނިކުފާނު ކަމެއް ކުރަން ބޭނުންވެއްޖެ ހާލަތެއްގަ.
106

އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ގޮވާލަން، މިހާރުން މިހާރަށް ތިޔަ ކުނިގޮނޑު ހުސްކުރަން. އެ ކޮންމެ މީހަކު ކުރިޔަސް
އަޅުގަ ނޑަށް ހެޔޮ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސިފައިންގޭގައި ހުންނާނެ އާލާތްތަކާ އެއްޗެހި. ބަޖެޓު ހުރޭ މީހުންނަށް
ޕްރޮމޯޝަންދޭންވީމަ. ދަންނަވަންތޯ ކައުންސިލެއް އެހެން އެއްޗެއް ކިޔާނެ ކަމެއް ނެތް. ސަރުކާރެއް އޮންނައިރު
އާޚިރުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދައުލަތުގެ އެންމެ އިސްވެރިޔާ ޒިންމާވާންޖެހެނީ. ކޮންމެ ގޮތަކަށް ވިޔަސް ދިވެހި
ރައްޔިތުންނަށް އޭގެން ދްުށތުރާލެއްވެ، ޞިއްޙީ ގޮތުން ބޮޑެތި ކަންތައްތަކެއް މެދުވެރިވަންޏާ ސިޓީ ކައުންސިލް
ބޮލުގައި، އެހެން މީހެއްގެ ބޮލުގައި އަޅުވާފައި އަތްއުރާލައިގެން ރާއްޖޭގެ ވަލިއްޔުލްއަމުރަކަށް ނުހުރެވޭނެ. އެހެންވީމާ،
މުޙައްމަދު ވަޙީދު ޙަސަން މަނިކަށް އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސިފައިން ބޭނުންކޮށްގެން ވިޔަސް ތިޔަ
ކުނިގޮނޑެއް ހުސްކުރާށޭ. ހަމަ އިރުއިރުކޮޅާ ރޯވާ ތަނަކަށް ވެސް ވޭ. މީ އަޖައިބެއް ނޫންތޯ، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
އެހެންވީމާ، ޙަޤީޤަތުގައި ލައްކަ ވޭން މިހާރު އެ ދަރިވަރުންނާއި ބެލެނިވެރިން އުފުލައިފި. ދެން ކޮންމެ ކަމެއް
އަޅުގަ ނޑުމެން ސަރުކާރު މަސްއޫލިއްޔަތު އަދާކުރާ ކޮމިޓީން ކިހިނެއްތޯ ކުރާނީ. މިހާރު ރައްޔިތުންގެ ހަމައެކަނި
އުއްމީދަކީ އެ ކޮމިޓީ، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ވެސް ވާވަރެއްތާ ވާނީ. ސަރުކާރޭ މި ކަންކަން
ކުރަންޖެހޭނީ. އެހެންވީމާ، މީހުން ޓްރެފިކުކުރުން ހުއްޓުވުމުގެ ބިލުގައި އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވާ ވާހަކަ އަކީ
ޓްރެފިކުކުރުން ހުއްޓުވަންޏާ އެންމެ ފުރަތަމަ މުޙައްމަދު ވަޙީދު ޙަސަން މަނިކާއި ނާޒިމު ސަރ އާއި ޓްރެފިކު
ގަވާއިދުން ހުއްޓުވަން މި ޖެހެނީ. މި މީހުން ބޭރުކުރަންވީ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ޤައުމުން ބޭރުކުރަންވީ.
ހެޔޮވާވަރުގެ ބައެއް ނޫން މުޙައްމަދު ވަޙީދު ޙަސަން މަނިކުމެން މީ. އެއީ ޙަޤީޤަތުގައި ދަންނަވަންތޯ ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. މާލޭގައި ކުނިގޮނޑެއް ރޯވާން، މިހާރު މީ ދެއިރު ކާ ބޭހެއްހެން ރޯވާ ކުނިގޮނޑެކޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ދެން ކިހާ ދެރަކަމެއް. މިހާރު ދެން ފަރުބަދައަކަށް އެތަން ވެއްޖެ. ކުނިއަޅާއަޅާ. އެ ތަން ސާފުކުރަން މިއަދު
ކިޔައިލާއިރު 7 މިލިއަން، 8 މިލިއަން ރުފިޔާ ދާކަމަށް ވޭ. މީ ކާކު، ރައްޔިތުންގެ ކިހާ ބޮޑު ފައިސާ އެއްތޯ މި
އިސްރާފުވަނީ. އެހެންވީމާ، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަކީ ސަރުކާރެއް ނޫން. ޢާއްމު ރައްޔިތުންނަށް
އެކަން އެނގެންޖެހޭނެ. އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގައި ތިބި މެންބަރުންނަކީ ސަރުކާރު
ދަމަހައްޓަން ތިބި މީހުން. ސަރުކާރު ދަމަހައްޓަނީ މިތާ ތިބި ބަޔަކު ސަރުކާރު ދަމަހައްޓާތީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު
ގޮވާލަން ސަރުކާރަށް ވާގިވެރިވާ ފަރާތްތަކުން އެ ކުނިގޮނޑު ހުސްކުރަން. ސިޓީ ކައުންސިލް ބޮލުގައި އަޅައިގެން
ސަލާމަތެއް ނުވެވޭނެ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު އަތުގައި ފައިސާ ހުންނާނީ. ޑިފެންސް މިނިސްޓަރު
އަތުގައި އާލާތް ހުންނާނީ. މުޙައްމަދު ވަޙީދު ޙަސަން މަނިކު އަތުގައި އޯޑަރު އޮންނާނީ. ހުސްކުރެވެންޖެހޭނެ.
އެހެންވީމާ، މީހުންނަށް އޮޅުވާލަން އުޅޭނެ ކަމެއް ނެތް އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، ދެން މީހުން ޓްރެފިކުކުރުމާ ބެހޭ ގޮތުން
ވެސް ކޮންމެވެސް އެއްޗެއް ދަންނަވާލަންޖެހޭނެ. އޭރުން ކަންނޭނގެ މައުޟޫޢަށް ރަނގަޅަށް އިންސާފުކުރެވުނު ކަމަށް
ވާނީ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިއަދު ހަވީރުނޫހާއި ސަން އޮންލައިން ބަލައިލާއިރު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ފެންނަނީ
107

މޮސްކޯގޭ ޖަލީލު ދިވެހި ރައްޔިތެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނުނު މީހަކު، ޓެރަރިސްޓު ޢަމަލެއް ހިންގައި މި
ދުނިޔެ ދޫކުރި ހާދިސާއާ ގުޅިގެން އޭނާ އަށް ފައިސާ ދިން ކަމަށް ބޭރުމީހެއް، އެމެރިކާ މީހެއް ހައްޔަރުކުރި ވާހަކަ.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މީ ކަންބޮޑުވާންޖެހޭ ކަމެއް. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސިޔާސީ މަޝްރަޙުގައި ތިބި މީހުން ދީނީ
ޢިލްމުވެރިންގެ ބޭނުންހިފަނީ ސިޔާސީ މަޤްޞަދުތަކެއް ހާސިލުކުރުމަށް ޓަކައި. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވެށީގައި މިއަދު މިފަދަ
ފިކުރުތަކުގެ ނުވަތަ މިފަދަ ޚިޔާލާތުތަކެއް ވެސް އުފެދިފައިވާކަމީ އަޅުގަ ނޑުމެން ޤަބޫލުކުރަންޖެހޭ ކަމެއް. މި ކަންކަން
ފޮރުވައިގެން ސިއްރިއްޔާތުގައި މި ކަންކަމަކީ ފުލުސް އޮފީސް ތެރޭގައި އޮންނަ ކަޅުފައިލެއްގައި ނުވަތަ ސިފައިންގެ
ތެރޭގައި އޮންނަ ކަޅުފައިލެއްގައި ބާއްވައިގެން ރައްޔިތުންނަށް އޮޅުވާލައިގެން ތިބެވޭނީ ކިހާ ދުވަހަކުތޯ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
މި ރާއްޖޭގައި މިއަދު ހައްދަފަހަނަޅާފައިވާ ޢަމަލުތައް ހިންގާ މީހުން އެބަ ތިބި. އެހެންވީމާ، މީހުން ޓްރެފިކުކުރުން
ހުއްޓުވުމުގެ ބިލެއްގެ ވާހަކަ ދައްކާއިރު އަޅުގަ ނޑުމެން އެކަމާ އަލިއަޅުވާލަންޖެހޭ. އަޅުގަ ނޑު މިއަދު ރައްޔިތުންގެ
މަޖިލީހުގެ މެންބަރެއްގެ ހައިސިއްޔަތުން ތުހުމަތުކުރަން، މި ރާއްޖޭގެ މި ވެއްޓަކީ ޓެރަރިސްޓު ޢަމަލުތައް ހިންގާ މީހުން
ވަދެ، ނިކުމެވާ ދޮރާއްޓެއްގެ ގޮތުގައި ބޭނުންކުރެވޭ ދޮރާއްޓެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަ ނޑު ތުހުމަތުކުރަން. މިހެން މި
ދަންނަވަނީ އަޅުގަ ނޑަށް އަޑުއިވިފައި އެބަ ހުރި މި ރާއްޖެ އިން ތަފާތު އެކިއެކި ޓެރަރިސްޓު ޖަމާޢަތްތަކުގެ މީހުން
ޞުލްޙަމަސަލަސްކަން ބަދަލުކުރުމަށް ޓަކައި ރާއްޖޭގެ ރިސޯޓުތައް ބޭނުންކުރާ ޚަބަރު. އެކަމުގެ ސާބިތު ޚަބަރު
އަޅުގަ ނޑު އަޑުއަހާފައި އެބަ ހުރި. ހަމަ އެއާއެއްކޮށް އަޅުގަ ނޑު އަޑުއަހާފައި އެބަ ހުރި ސްރީލަންކާގައި އެ
ހިނގައިދިޔަ ދާޚިލީ ހަނގުރާމައިގެ ތެރޭގައި މި ދިވެހިރާއްޖެ އިން ފުރައިގެން ޖަފްނާ އަށް ފުލައިޓެއް ފުރުވާލި ވާހަކަ
އަޅުގަ ނޑު އަޑުއަހާފައި އެބަ ހުރި. މާލެ ކައިރި ރިސޯޓެއްގައި ހައްދުފަހަނަޅާފައިވާ ޓެރަރިސްޓު ޖަމާޢަތްތަކުގެ
ޕީސްމޭކިން ބައްދަލުވުމެއް ބޭއްވިކަން އަޅުގަ ނޑު އަޑުއަހާފައި އެބަ ހުރި. އަޅުގަ ނޑު ވާހަކަދައްކަށް ޖެހިލުމެއް ނުވާނެ
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ފޮރުވައިގެން ހާސިލުވާ އެއްވެސް އެއްޗެއް ނެތް. އަޅުގަ ނޑު އިސްލާމިކު މިނިސްޓަރަކަށް ޑރ.
ޢަބްދުލްމަޖީދު ޢަބްދުލްބާރީ ހުރިއިރު އިސްލާމީ މަރުކަޒަށް ގޮސް އަޅުގަ ނޑު ސުވާލުކުރިން މި ރާއްޖޭގައި ކިހިނެއްތޯ
ހައްދަފަހަނަޅާފައި އެކަންކަން އޮތީ. 1111 އަށް ވުރެ އޭތިސްޓުން މި ރާއްޖޭގައި އުޅޭކަން މަޖިލީހުގެ ރައީސަށް
އެނގިވަޑައިގަންނަވާތޯ. މިއީ މައްސަލަ އެކޭ އިނގޭތޯ. މިއީ މައްސަލަ އެއް. މި ކަންކަމަށް އަޅުގަ ނޑުމެން މި
އެޓެންޑުކުރަނީ ކިހިނެއްތޯ. ފަރުދާގެ ފުރަގަހުގައި މި ކަންކަން ފޮރުވައިގެން އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް ނެތޭ މި ރާއްޖެ
ކުރިއަށް ގެންދެވޭކަށް. މި ރާއްޖޭގައި 1111 އަށްވުރެ ގިނަ ދީން ޤަބޫލުނުކުރާ މީހުން މި ވެށީގައި އުޅޭއިރު، މިއީ
އަޅުގަ ނޑުމެން ސިޔާސީ މީހުން ޣާފިލުވެފައި ތިބެންޖެހޭވަރުގެ ކުޑަކުޑަ ކަމެއް ނޫނޭ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
އަޅުގަ ނޑުމެން މި ރާއްޖެ މި ދަނީ ކޮންތާކަށްތޯ. މި ރާއްޖޭގައި ދީނީ ގޮތުން ހައްދުފަހަނަޅާފައި ތިބި މީހުން މި ތިބީ
ދެކޮޅަށް. އެއްކޮޅަށް ދިޔަދިޔައިނުން ހައްދަފަހަނަޅާފައި ތިބި މީހުން އެބަ ތިބި. އަނެއްކޮޅަށް ދިޔަދިޔައިނުން
ހައްދުފަހަނަޅާފައި ތިބި މީހުން އެބަ ތިބި. މެދުމިނަށް ދިޔަދިޔައިނުން ހައްދުފަހަނަޅާފައި ތިބި މީހުން އެބަ ތިބި.
108

ރައީސް، މިއީ މި ރާއްޖޭގައި މި ކަންކަން އޮތް ގޮތް. އަޅުގަ ނޑު މިއަދު ހަމަ ފާހަގަކުރަން އަޅުގަ ނޑު މި އެމް.ޑީ.ޕީގައި
ހުއްޓަސް އަޅުގަ ނޑު ފެންނަ އެއް ޗެއް އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނަން. އަޅުގަ ނޑު ޙަޤީޤަތުގައި ދީނީކަމުގައި ރައީސް މައުމޫނު
ގެންގުޅުނު މެދުމިނުގެ ސިޔާސަތަށް އަޅުގަ ނޑު މިއަދު ވެސް ހަމަ ވަރަށް ބޮޑަށް ތަޢުރީފުކުރަން ބޭނުން އިނގޭތޯ. އެއީ
ކަމެއް ރަނގަޅަށް އޮތިއްޔާ އެކަން ރަނގަޅު ވާހަކަދައްކަންޖެހޭނެ. އެހެންވީމާ، ދެން ކިހިނެއްހޭ ހަދާނީ. ދެން ހަދަންވީ
ގޮތް އަޅުގަ ނޑުމެން އެންމެނަށް އެބަ އެނގެންޖެހޭ ނޫންތޯ. ކިހިނެއްތޯ މި ޤައުމު މިހެން ގެންދާނީ ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. މީގެ 11 އަހަރު ފަހުން އަޅުގަ ނޑުމެންނޭ މި ޤައުމުގައި ތިބޭނީ. ތި ބޭފުޅުން ރިޓަޔަރކުރައްވާފައި
ވަޑައިގަންނަވާނެ މި ރާއްޖެ ދޫކޮށްފަ. ދެން އަޅުގަ ނޑުމެން ކިހިނެއްތޯ ހާއްޔެއްހެން އޮތް ތަން ރަނގަޅުކުރާނީ. މިއަދު
އެފް.ބީ.އައި އިން ނުވަތަ ބޭރުގެ ދުނިޔޭގެ ނޫހެއްގައި މޮސްކޯގޭ ޖަލީލަށް ފައިސާ ދިން ވާހަކައިގައި މީހަކު ހައްޔަކުރި
ވާހަކަ ބުނީމަ، މުޅި ދުނިޔޭގެ ސުރުޚީ އަށް މި ރާއްޖެ އަރައިގެން އެ ދިޔައީ. މި ރާއްޖެ އަކީ ޓެރަރިޒަމްގެ
ޢަމަލުތަކުގައި ޝާމިލުވާ ބަޔަކު ތިބި ތަނެއްގެ ގޮތުގަ. ނިކަން ތާހިރެއް ނޫންތޯ. ސިއްރުކޮށްގެން ބޭއްވިއްޖެ ނޫންތޯ.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު މުޙައްމަދު ވަޙީދު ޙަސަން މަނިކަށް ގޮވާލަން ބޭނުންވޭ، ތި ބޭފުޅާ އަކީ މާ ޖެހިލުންކުޑަ، މާ
ކެރޭ ރައީސަކަށް ވަންޏާ ކަން އޮތް ގޮތް ރައްޔިތުންނަށް ހާމަކުރާށޭ. ދިވެހި ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގައި މި
ދައުލަތަކީ އިސްލާމީ ދައުލަތެއް. މި ދައުލަތް އަބަދު އޮންނަންޖެހޭނީ އިސްލާމީ ދައުލަތެއްގެ ގޮތުގަ. މި ޤައުމަކު
އިސްލާމުން ނޫން އެހެން މީހުންނަކަށް ދިވެހި ރައްޔިތުކަން ޤަބޫލުކޮށްގެން ނޫޅެވޭނެ. ލާހިކެއް ނޫން އެކަން
ބަދަލުކުރާކަށް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވަނީ ތިޔަ 1111 އޭތިސްޓުން ގެންގުޅެން، ކޮންބައެއް، ކީއްތޯ މިތާ
ތި ކުރަނީ. ފާޑެއްގެ ފާދިރީ އެއް މުލިއާގެ އަށް ވައްދާފައި ވެސް ކަންކަން ކޮށްފިއޭ. ޕިއްލޭ އައިމަ ޕިއްލޭ ގޯސްވީ.
ޕިއްލެ ގެނައީ ވެސް މި ތަނަށް މަޖިލީހުގެ ތި ބޭފުޅުން ނޫންތޯ. އެހެންވީމާ، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު މިއީ
ތަންކޮޅެއް ކުޑަ މީހެއް. އަޅުގަ ނޑު ދައްކާ ވާހަކަ ތި ބޭފުޅުން ގިނަ ފަހަރު ތި ނަންގަވަނީ ސަމާސާއަކަށް.
ސަމާސާއަކަށް ނަގާފައި ތިއްބާ މި ކޮންމެ އެއްޗެއް އަތަށް ގޮވީމަ މި ރޭކާލަނީ ތި ބޭފުޅުންނަށް. އެހެންވީމާ، ތި
ބޭފުޅުންނަށް 35 އަހަރު މިއަދު ވެފައި ތި ތިބީ ތި ބޭފުޅުންގެ ބޮލުގައި މިއަދު އިތުރު ޒިންމާ އެއް އެޅިގެންނޭ
އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، އެހެންވެގެނޭ އަޅުގަ ނޑު ދޭތެރެދޭތެރެއިން ވެސް ކިތަންމެ ހިތްހަމަނުޖެހުނަސް އަޅުގަ ނޑު
ދަންނަވަންނޫންތޯ މި ދަންނަވާ އަޅުގަ ނޑުގެ އަޚް މުއްޠަލިބަކީ ވެސް މިއީ ވަރަށް މުހިއްމު ކޮމްޕޯނަންޓެކޭ
ޑިމޮކްރަސީގެ. އެ ބޭފުޅާ ބައެއް ފަހަރު ހުށަހަޅާނެ އެއްވެސް މީހަކު ތާއީދުނުކުރާ އިޞްލާޙު. އެކަމަކު މި ހުރިހާ
ކޮމްޕޯނަންޓުން ގޮވައިގެން، ގެންގުޅެގެން ނޫނިއްޔާ މި ނިޒާމު އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް ރަނގަޅެއް ނުވާނެ. މި ބޭފުޅުންހާ
ޕްރެޝަރު ތި ބޭފުޅުން ދޭތީއޭ މީތި މި ފަޅައިގެން ނުގޮސް ހިފެހެއްޓެނީ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ޓުވީޓުތަކާއި
ކޮމެންޓުތައް ބަލައިލާއިރު ދީން ޤަބޫލުނުކުރާ މީހުން މި ރާއްޖޭގެ ވެށީގައި މިނިވަންކަމާ އެކު އެބަ އުޅޭ، ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. އެ މީހުން ރެޔާއި ދުވާލު ކީއްތޯ އެ ކުރަނީ. އެ މީހުން އެބަ ތިބި ހުރިހާ ޕާޓީއަކަށް ވެސް ވަދެ އެކަހަލަ
109

ފިކުރުގެ މީހުން. އެހެންވީމާ، މިއީ ވަރަށް ނުރައްކާތެރި ކަމެއް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި
ސިޔާސީ ގޮތުން އަޅުގަ ނޑުމެން ޣާފިލުވެފައި ތިބި މިންވަރަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ސިޔާސީ ލީޑަރުންނަށް ކެރޭތޯ
ހައްދުފަހަނަޅާފައި ތިބި މީހުންނާ ދޭތެރޭގައި ކެރިގެން ބަސްބުނަން. ނުކެރޭ އިނގޭތޯ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
އަޅުގަ ނޑުމެން މި ރާއްޖޭގައި، އެހެންވެގެން އަޅުގަ ނޑަށް ބައެއް ފަހަރު ޢަދާލަތު ޕާޓީގެ ބައެއް ޝައިޚުން ޢަމަލުކުރާ
ގޮތުން އަޅުގަ ނޑު ކަންބޮޑުވަނީ. ޝައިޚް އިލްޔާސްމެންނަކީ މި ދޫފަރިތަ ވަރަށް މޮޅެތި، ބަލާޣާތްތެރި
ވާހަކަދެއްކުންތެރިން. އެހެންނަމަވެސް އެ ބޭފުޅުން ސި ޔާސީ ފޭރާން ތުރުކުރެއްވީމާ 2118ގައި އެ ބޭފުޅުން ވިދާޅުވީ
މައުމޫނަކީ ކާފަރެކޭ. މިއަދު އެ ބޭފުޅުން އެ ތިބީ ރައީސް މައުމޫނުގެ ފިކުރާ އެއްކޮށް. އަޅުގަ ނޑަކީ ދީނީ ޢިލްމުވެރި
އެއް ނޫން އިނގޭތޯ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑަކީ ދީނީ ޢިލްމުވެރި އެއް ނޫން. އެހެންނަމަވެސް ދީނީ
ޢިލްމުވެރިންގެ ތާޖުއަޅައިގެން އުއްމަތަށް ނަސޭހަތްދޭން، އުއްމަތުގެ މީހުން އެއްބައިވަންތަކޮށް މަޝްވަރާކޮށް، ސުލްޙަ
ޤާއިމުކުރަން އުޅޭ ބަޔަކު އެހެން އުޅުނީމާ އޭތި ވަރަށް ކަޑަވާނެ. އަޅުގަ ނޑު ބުނީމުނޫންތޯ ޝައިޚް ޢިމްރާނު ވެސް
ރަށްރަށަށް އެރީމަ ދިމާނުކުރާށޭ. މިހާރުވެސް މި ދަންނަވަނީ، އެކަން ކޮށްގެންނުވާނެ. ކިތަންމެ ރުޅިއަޔަސް. ކިތަންމެ
ރުޅިއަރާ މީހާއާ ދިމާލަށް ވެސް ގާއުކައި އެ މީހާ ނައްތާލައިގެން ލިބޭނެ އެއްވެސް އެއްޗެއް ނޯންނާނެ. 7 ފެބްރުއަރީ
ގެނެސްގެން ކޮންކަމަކުންތޯ ސަލާމަތްވީ. ކޮންކަމެއްތޯ ފޮރުވުނީ އެ ކަމެއް ކުރި ބަޔަކަށް. ސަލާމަތެއް ނުވޭ.
ވެރިކަންކުރިޔަސް ވެރިކަންކުރުމުގެ ލައްޒަތާއި ޢިއްޒަތާއި އާރާއި ބާރާއި ޝާނާއި ޝައުކަތު، އޭގެ ޝެހެންޝާހު ލިބޭތޯ
ވަޙީދަށް. އެ ވިދާޅުވީ 5 ގަޑިއިރު ނުކައޭ އިނީ. ޗޮކްލެޓެކޭ ކެއީ. ދެން ކޮބައިތޯ ވެރި އެއްގެ ބޭނުމެއް. ކޮބައިތޯ
ވެރިކަމެއް. މިހެން މި ވަނީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި މުހިއްމު ކަންކަމަށް އަޅުގަ ނޑުމެން އަލިއަޅުވައިނުލާތީ.
އެހެންވީމާ، މީހުން ޓްރެފިކުކުރުން ހުއްޓުވުމުގެ ބިލެއް ނޫން ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޖްތާޒު މި ތަނަށް ހުށަހަޅަންވީކީ.
ހުށަހަޅަންވީ ޢިމާދުއްދީން ސްކޫލުގެ ކައިރީގައި އޮންނަ ކުނިގޮނޑު ހުސްކުރުމުގެ ބިލު. ދެން އެއާއެއްކޮށް ހުށަހަޅަންވީ
ދިވެހިރާއްޖޭގައި މިވެނި ލާދީނީ ކަންކަމާ، ލާދީނީ ފިކުރާއި ޚިޔާލާތުތައް ނައްތާލުމުގެ ބިލު. ދެން ހުށަހަޅަންވީ
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން ތަންކޮޅެއް ޞުލްޙަމަސަލަސްކަމާ އެކީ، އެކުވެރިކަމާ އެކީ، އެހެންނަމަވެސް ސިޔާސީ ގޮތުން
ޚިޔާލުތަފާތުވެގެން ދިރިއުޅެވޭނެ ވެއްޓެއްގެ ބިލު. މި ބިލުތައް ހުށަހެޅީމަ ކޮން ފައިދާ އެއްތޯ ވަނީ. އަޅެ، އެންމެ ފައިދާ
އެއް ވިދާޅުވެބަލަ. މިވެނި ކަމެއް ކޮށްގެން. ސަރުކާރުގެ ފަރާތުންނޭ ކިޔާފައި ބިލު ހުށަހަޅާއިރު ތި ވިދާޅުވާ ބޯޑަރ
ކޮންޓްރޯލް ސިސްޓަމެއް އޮތްހާލު މަނިކުފާނަށް ވަރަށް ރަނގަޅަށް އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ. ޖީ.އެމް.އާރު ވީމާ ހަމަ ދެފައި
ރަނގަޅަށް ވިއްދާފައި އެއަރޕޯޓު ވަށާ ދޯނި ދުއްވާފައި ބޭލިއްޖެ. ބާލަންއުޅުނު އެންމެ ބޮޑު ޝައިޚް، ޝައިޚް ޢިމްރާނު
ދިޓީވީގައި ބުނީ އެކަން ކަޑައޭ ކުރެވުނީމަ. ވިދާޅުވޭ މިއަދާ ހަމައަށް ތިޔަ އެއަރޕޯޓުގައި ރަނގަޅަށް، އިޞްލާޙުކުރަން
ކުރި އެންމެ ކަމެއް މި ސަރުކާރުން. އެންމެ ކަމެއް. ނެތް. ދެން ދިވެހިންގެ އެއަރޕޯޓު ދިވެހިންނަށް ހޯދައިގެން އެބަ
އޮތް. އެއަރޕޯޓު ތަރައްޤީ އެއް ނުވޭ. ދެން އެ ފޯރީގައި ދާން ބުނި މީހުން ކީއްވެގެންތޯ ނެކްސްބިޒް މައްސަލައިގައި
110

ދާންނުކުރެވިގެން މި އުޅެނީ. މިއީ މައްސަލަ އަކީ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންވީމާ، މީހުން ޓްރެފިކުކުރަން ހުއްޓުވުމުގެ
ބިލުގައި އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވާ ވާހަކަ އަކީ މީހުން މީހުންނަށް ވާނީ މީހުންގެ ތެރޭގައި ހުރި ކަންކަން
އިޞްލާޙުކުރެވޭވަރުގެ ލީޑަރުން މި ރާއްޖޭގައި ތިބެގެންނޭ. އިސްލާމީ އުއްމަތާއި އިސްލާމީ ޚަލީފާއިންނާއި އިސްލާމީ
ޙަޟާރަތަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ނަޒަރު ހިންގައިލާއިރު ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ކީތިރި ރަސޫލާ
ސުވަރުގެ ވަޑައިގަތުމަށްފަހު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެންދިޔަ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި 4 މަޒުހަބަށް ބައިބައިވެގެން
ގޮސް، އަދި އެއާއެއްކޮށް އިސްލާމީ އުއްމަތުގެ ވަހުދަތު ނުހިފެހެއްޓި، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ފިކުރާއި ޚިލާޔާލާތު ވަކިވަކިވެ،
ކަންފަތިވެގެން ދިޔަ މަންޒަރު. އިސްލާމީ ކޮންމެ ޚަލީފާ އެއް ދުނިޔެ ދޫކުރެއްވީކީ ޤުދުރަތީ މަރަކުން ނޫން. ޝަހީދު
މަރުތަކުން ދިޔަ ކިތަންމެ ޚަލީފާއިންނެއް އެބަ ތިބި. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދީނާއި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޤައުމާއި
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އިޖުތިމާޢީ ގުޅުމާ، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މުޅި ޤައުމިއްޔަތާއި ވަހުދަތާއި ސިޔާދަތު މި ހަލާކުވަނީ
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ވެރިންގެ ގޮތުގައި ތިބޭ މީހުންގެ ޣާފިލު ޚިޔާލުތަކުގެ ސަބަބުން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު
އިލްތިމާސްކުރަން މި ރާއްޖޭގައި އަޅުގަ ނޑުމެން މިދަނީ ހިތާމައަކަށްފަހު ހިތާމަ އެއް އިޖްތިމާޢީ ގޮތުން
ތަހައްމަލުކުރަމުން ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޑރ. އަފްރާޝީމު އަވަހާރަވީ ދުވަހު މިތާ ތިބި ކޮންމެ މީހަކު ފެންކަޅިވެފަ.
މިއަދާ ހަމައަށް އައިއިރު ކޮބައިތޯ އޭގެން ލިބުނު ޢިބްރަތެއް، ލިބުނު ފިލާވަޅެއް، ލިބުނު ދަރުސެއް. ލޯޔަރެއް ދިޔައީ.
މިއަދު ކޮންމެ މަޖިލިސް މެންބަރެއް މި އުޅެންޖެހެނީ ދެ ބޮޑީގާޑުން ލައިގެން. ކޮބައިތޯ މިނިވަންކަމެއް. މި ކަންކަން
އަޅުގަ ނޑު މިހާރުވެސް މި ދަންނަވަނީ ހައްލުވާނޭ ރައީސް މައުމޫނާއި މުޙައްމަދު ނަޝީދާއި މުޙައްމަދު ވަޙީދާއި
ޤާސިމާއި ޔާމީނާއި ތަސްމީނާ އެއްކޮޓަރިއަކަށް ލާފައި ރަނގަޅަށް ތިރީސް ޑިގްރީ ވަރަށް މައްޗަށް ފިނިކޮށްފައި ނުވަތަ
މައިނަސް 31 ޑިގްރީ އަށް އެހެން ކަމެއްފައި އެ މީހުން އެންމެން މިކަން ޞުލްޙަކުރަން އުޅުނީމަ. އަޅުގަ ނޑުމެން
ކޮންމެ މީހަކު މި ތިބެނީ އެ ޕާޓީތަކުގެ ލީޑަރުންގެ ފަހަތުގައި ދެން ތިބޭ އާމީންގެ ގޮތުގަ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
ދެންނެވޭނީތާ. އެހެންވީމާ، ޙަޤީޤަތުގައި ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިހެން ވާހަކަދައްކާލީމަ އަޅުގަ ނޑަށް އެނގޭ އަޑުއަހަން
ބޭނުންނުވިޔަސް އަޑުއަހާނެކަން. ދެން އަޑުއަހައިގެން އެއްޗެއް ވިސްނެންދެން މި ވާހަކަ ދައްކާނީ. ކޮންމެވެސް ދުވަހަކު
ވެސް ތި ބޭފުޅުންނަށް ވެސް ވިސްނޭނެ. އެހެންވީމާ، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް އަޅުގަ ނޑު ނިންމާލަމުން ދަންނަވާލަން
ބޭނުންވާ ވާހަކަ އަކީ މި ރާއްޖެ ހަމައަކަށް އަޅުވާށޭ. ހެޔޮނުވާނޭ. އެހެންނޫނިއްޔާ މި ރާއްޖޭގައި ހަމަ މަރަކަށްފަހު
މަރެއް، އަލިފާނަކަށް އަލިފާނެއް، ނުރުހުމަކަށްފަހު ނުރުހުމެއް، ހިތާމަޔަކަށްފަހު ހިތާމަ އެއް އަންނަމުންދާނޭ. އޭގެން
އެއްވެސް ޕާޓީއަކަށް އަދި އެއްވެސް ރައްޔިތަކަށް އަދި އެއްވެސް މި ރާއްޖޭގެ ތަރައްޤީއަކަށް ފައިދާ އެއް ނުކުރާނޭ.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު މި ހިސާބުން ދެން ނިންމާލީ ރައީސް. ދެން މިއަދަށް ވާވަރު ވެއްޖެނޫންތޯ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
111

ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އާދެ! މިހާރު މި ވަނީ މިއަދުގެ ޖަލްސާގެ ވަގުތު ހަމަވެފަ. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
ޖަލްސާގެ ވަގުތު 2:31ގައި ހަމަވެފައި ވީނަމަވެސް މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ 137 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ކުއްލި
މައްސަލައިގެ ވަގުތުގެ 1 ގަޑިއިރު މިހާރު މި ޖެހެނީ ޖަލްސާ އަށް އިތުރުކުރަން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ގަސްތުކުރަނީ
ހަމަ މި މައްސަލައިގައި ބަހުސް ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) ފުރުޞަތަށް އެދިވަޑައިގަންނަވާ ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރަކު އިންނެވި ނަމަ، (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އާދެ! ފުރުޞަތަކަށް އެދިވަޑައިގަންނަވާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކު ނެތް.
އެހެންކަމުން، އަޅުގަ ނޑަށް ޖެހެނީ ފަހުބަސް ބުނުމުގެ ފުރުޞަތު އަރުވަން. ފަހުބަސް ބުނުމުގެ ފުރުޞަތުއަރުވަން
ބަލާއިރު މި ހުށަހެޅުއްވި މެންބަރު ވެސް މި ވަގުތު ވަޑައިގެން މާލަމުގައި ނެތް. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު). އާދެ! ފަހުބަސް
ބުނުމުގެ ފުރުޞަތުއަރުވަން ބެލިއިރު ބިލު ހުށަހެޅުއްވި ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ނެތުމާ އެއްކޮށް އަޅުގަ ނޑު މިހާރު
ގަސްތުކުރަނީ މި ބިލުގެ އިބްތިދާޢީ ބަހުސްގެ މަރުހަލާ ނިންމާލުމަށް. މި ބިލު ބަލައިގަތުމަށް ފެނޭތޯ ވޯޓަށް އެހުމަށް،
(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އާދެ! އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ އިނގުރައިދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ޙަމްދޫން ޢަބްދުاله ޙަމީދަށް.
އިނގުރައިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙަމްދޫނު ޢަބްދުاله ޙަމީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! މީހުން ޓްރެފިކުކުރުން ހުއްޓުވުމުގެ ބިލު ހުށަހަޅުއްވާފައި ވާތީ
އަޅުގަ ނޑު އެ ހުށަހެޅުއްވި މެންބަރަށް އަޅުގަ ނޑު ޝުކުރުދަންނަވަން. މި މައްސަލަ އަކީ ޙަޤީޤަތުގައި ރާއްޖޭގެ މި
މިއަދުގެ މާޙައުލަށް ބަލާއިރު ވަރަށް މުހިއްމު މައްސަލަ އެއް. މިއަދުގެ މި ބިލުގެ މަޝްވަރާގެ ނުވަތަ ބިލުގެ ޑިބޭޓުގެ
ތެރޭގައި ވަރަށް ގިނަ ބޭފުޅުން ތަފާތު ވާހަކަތަކަށް އަލިއަޅުއްވާލައްވައިފި. އެކަމަކު އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވަން ބޭނުންވާ
އެންމެ މުހިއްމު އެއް ވާހަކަ އަކީ ރާއްޖޭގެ އެކި ސަރަހައްދުތަކުގައި، ރާއްޖޭގެ އެކި ރަށްރަށުގަޔާ އަދި މާލޭގެ ހަމަ
އެކިއެކި ވިޔަފާރިތަކުގެ ތެރޭގައި މި ބިލުގައި މިހާރު ފާހަގަކޮށްފައިވާ ބައެއް ކަހަލަ ކަންތައްތަކުގެ ޢަމަލުތައް އެބަ
ހިންގޭ. ދެން މި ކަމުގެ އަޅުގަ ނޑުމެން މިއަދުގެ މި މާޙައުލުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ވިސްނަންޖެހޭ އެންމެ މުހިއްމު ކަމަކީ
ރާއްޖޭގައި ކޮންމެވެސް، ޒަމާނުއްސުރެ އަށަގެންފައިވާ ބައެއް ސަގާފަތްތަކަކީ ބައިނަލްއަޤްވާމީ އެކިއެކި މިންގަނޑުތަކަށް
ބަލާއިރު ހަމަ މީހުން ޓްރެފިކުކުރުމުގެ ތެރޭގައި ފެތޭ ކަންތައްތަކެއް. ދެން މީގެތެރޭގައި މިހާރު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި
ރާއްޖެ އަށް ދިމާވެފައިވާ އެންމެ ބޮޑު އެއް މައްސަލަ އެއް ކަމުގައިވާ ރާއްޖޭގައި މަސައްކަތްކުރާ ބިދޭސީން ނުވަތަ
ބިދޭސީ ވިޔަފާރި އާއި ބިދޭސީ އެކިއެކި މަސައްކަތްތެރިން އެ މީހުންނަށް އުޅެންޖެހޭ ހާލަށް ބަލާއިރު އެ މީހުންނަށް
ރާއްޖޭގެ ވަޒީފާތަކުގައި އުޅެންޖެހޭ ހާލަކީ ޙަޤީޤަތުގައި މީހުން ހަމަ ޓްރެފިކުރުމުގެ މިންގަ ނޑުގެ ތެރެއަށް ފެތިގެން
އަންނާނެ. އަދި ރާއްޖެތެރޭގެ އެކި ރަށްރަށުގައި، ޚާއްޞަކޮށް މާލޭގައި ހިންގޭ ބައެއް ކަހަލަ ޢަމަލުތަކަކީ ބައެއް ކަހަލަ
ކުރެވޭ ބައެއް މަސައްކަތްތަކަކީ ހިއުމަން ޓްރެފިކިންގެ ތެރެއަށް ވަދެގެން އަންނަ ކަހަލަ ކަންތައްތައް. އަޅުގަ ނޑު
112

ބޭނުންވާ، ދަންނަވަން ބޭނުންވާ އެންމެ މުހިއްމު އެއް ވާހަކަ އަކީ ރާއްޖޭގެ މާޙައުލު މިހާރު އޮތް ގޮތް ދިރާސާކުރުމުގެ
މަސައްކަތެއް ވެސް އެބަ ސަރުކާރުގެ ކަމާ ބެހޭ ފަރާތްތަކުން ކުރަންވެއްޖޭ. އަޅުގަ ނޑުމެން މިފަދަ ބިލެއް ހުށަހަޅައިގެން
އަދި އެއާ ބެހޭ ގޮތުން ން މަޝްވަރާކޮށްފައި އަދި ފާސްކުރިކަމުގައި ވިޔަސް މި މައްސަލަ ހުއްޓުމަށް ޓަކައި އެބަ ޖެހޭ
ވަރަށް ބޮޑެތި ޕްރޮގްރާމުތަކެއް މިކަމާ ބެހޭ މަސައްކަތްތަކެއް ކޮށްގެން އެއާ ގުޅޭ ގޮތަށް ޕްރޮގްރާމުތައް ރާވައިގެން
ކުރިއަށް ހިންގަން. ދެން މި މައުޟޫޢުގައި ވާހަކަދައްކާއިރު ހަމައެކަނި އަޅުގަ ނޑު ސަމާލުކަމަށް ގެންނަން ބޭނުންވަނީ،
އަޅުގަ ނޑު ވާހަކަދައްކާއިރު އަޅުގަ ނޑުމެން މިއަށް އަމާ ޒުކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ ހަމައެކަނި ރާއްޖެ އަށް އެތެރެވާ
ބިދޭސީންގެ ވާހަކަ އެއް ނޫނޭ. ރާއްޖޭގެ އެކި ރަށްރަށުން އަދި މާލެއާ ނުވަތަ އެކި ރަށްރަށުގެ ތެރޭގައި ވެސް ބައެއް
ކަހަލަ ކަންކަމުގައި މީހުންނާ ބެހޭ ގޮތުން ކަންތައްތައް ކުރެވޭ، މީހުންނާއި ކުޑަކުދިންނާ ބެހޭ ގޮތުން ކަންތައް ކުރެވޭ
ގޮތަކީ ޙަޤީޤަތުގައި ޓްރެފިކިން ގެ ތެރެއަށް ވަދެގެންދާ ކަހަލަ ކަންތައްތަކޭ. އެ މާނައިގެ ތެރޭގައި ބަލާކަމަށް ވަންޏާ
ވަރަށް ގިނަ ޢަމަލުތަކެއް އެބަ ހުރޭ ނޭނގި ނަމަވެސް އަދި އެނގިގެން ނަމަވެސް ކުރެވޭ ކަންތައްތައް އެބަ ހުރި
ޓްރެފިކިންގެ ތެރެއަށް ވަންނާނެ ކަހަލަ ކަންތައް. މިކަހަލަ ކަމެއް ދިރާސާކޮށް އިޖުތިމާޢީ ގޮތުން މީހުން
ހޭލުންތެރިކުރުވައި، އެއަށް އެކަށީގެންވާ އަޅުގަ ނޑުމެން މަސައްކަތްތަކެއް އެބަ ކުރަންޖެހޭ. މިހާރު މިއަދުގެ މައުޟޫޢަށް
ވާހަކަދައްކާއިރު އަޅުގަ ނޑު ހިތުން އިތުރު ޑިބޭޓަކަށް ދިޔަކަމުގައި ވިޔަސް އަދި ނުވިޔަސް މި މައުޟޫޢަކީ ނުވަތަ މި
ބިލަކީ މިހާރުން މިހާރަށް ވެސް ރާއްޖޭގައި ހަމަ ތަޢާރަފުކުރަން އޮތް ބިލަކަށް ވާތީ، އަޅުގަ ނޑު ހުށަހަޅަން އަސްލު މި
ބިލު ބަލައިގަނެ، ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި މަޝްވަރާކޮށް އަދި ކަމާ ބެހޭ ފަންނީ ދާއިރާގެ ބޭފުޅުންނާ އަދި
ތަފާސްހިސާބުތަކަށް ވެސް ރިޢާޔަތްކޮށް، މަޢުލޫމާތަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، ވީހާވެސް އަވަހަކަށް މި ބިލު އަޅުގަ ނޑުމެން އަލުން
ކޮމިޓީގެ އެކިއެކި މަސައްކަތްތަކުން ފުރިހަމަކުރައްވައި، ހުށަހަޅައި، ބިލު ފާސްކުރުމަށް އަޅުގަ ނޑު ހުށަހަޅަން. މި
ވާހަކަދެއްކުމަށް ޓަކައި ފުރުޞަތު ދެއްވި ކަމަށް ޓަކައި ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރުދަންނަވަން. ވައްސަލާމްޢަލައިކުމް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އާދެ! މިހާ ހިސާބުން ޖަލްސާގެ ރިޔާސަތަށް ވެލިދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ޢަލީ މުޙައްމަދު ވަޑައި ގެންދެއްވުމަށް ދަންނަވަން. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) މިހާރު އަޅުގަ ނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ
ހޯރަފުށީ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ރަޝީދަށް.
ހޯރަފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ރަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް އަޅުގަ ނޑަށް ފުރުޞަތު ދެއްވި ކަމަށް ޓަކައި. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް،
އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ހިތާމައާ އެއްކޮށް ދަންނަވަންޖެހެނީ އަޅުގަ ނޑުމެނަށް ހިއުމަން ޓްރެފިކިންގެ ޤާނޫނެއް ވެސް
113

ފާސްކުރެވިދާނޭ. އަޅުގަ ނޑުމެނަށް އެންޓި ކޮރަޕްޝަނާ ބެ ހޭ ޤާނޫނެއް ވެސް ފާސްކުރެވިދާނޭ. އަޅުގަ ނޑުމެނަށް މި
ރާއްޖޭގަ އި މިހާރު ހިނގަމުންދާ އިންސާނީ ދަށު ދަރަޖައިގެ ޢަމަލުތަކާ ބެހޭ ގޮތުން ޤާނޫނު ފާސްކުރެވިދާނޭ. ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެހެންނަމަވެސް މި ހާލަތުން އަރައިގަނެވޭނީ ޚާއްޞަކޮށް މި ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހާއި މި
ރާއްޖޭގެ ވެރިކަމަށް ޝައުޤުވެރިވެ، ރައްޔިތުންނަށް ވެރިކަމެއް ކޮށްދިނުމުގެ ބޭނުމުގައި އިސްނަންގަވައިގެން ތިއްބަވާ
ހުރިހާ ބޭފުޅުން ވެސް މިއަދު ވިސްނައި ފިކުރުކުރަންޖެހޭނެ ތި ބޭފުޅުން އަނެއް އިންސާނާ ނައްތާލައިގެން މިއަދު
އަނިޔާވެރިކަން ޢާއްމުކުރުމުން ގޮސް، މި ޤައުމުގައި ވެރިކަން ލިބުނީމާ ޤައުމުގެ ރައްޔިތުންނަކަށް އޯގާވެރި އެއް ނުވެވޭ.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިއީ ދިވެހިރާއްޖެ. ދިވެހިންނަކީ ވިސްނުން ތޫނު، ބުއްދީގެ ކެޕޭސިޓީ ވަރަށް ބޮޑު ބައެއް ކަމަށް
އަޅުގަ ނޑު އުއްމީދުކުރަނީ. އެހެންނަމަވެސް ރައްޔިތުންނަށް މާ ކުރީ ޒަމާނުއްސުރެ ހެޔޮމީސްވާ ކަމަށާއި ހެޔޮވާ ކަމަށް
ބުނެގެން، ބާރު ހޯދައިގެން، ރައްޔިތުން އަޅުވެތިކުރުވައިގެން އޭގެން ތިމާމެންގެ ނަފުސު މުއްސަނދިކޮށް، އެ ނަފުސަށް
ލިބުނު މުއްސަނދިކަމުގެ ތެރެއިން ރައްޔިތުން އަޅުވެތިކުރުވައި، ރައްޔިތުންނަށް ދޭ ކުދިކުދި އެހީތައް އެއީ
ރައްޔިތުންނަށް ހެޔޮމީސްވާ ކަމެއް ކަމަށް ރައްޔިތުން ޤަބޫލުކުރި ޒަމާން މިހާރު ފާއިތުވެ ހިނގައްޖެ. މި ރާއްޖޭގައި އެއް
ސިޔާސީ ލީޑަރަކު އަޅުގަ ނޑު މިހާރުން މިހާރަށް މި ދަންނަވަނީ. ރައްޔިތުންނަށް އިޚްލާޞްތެރި ނަމަ، ރައްޔިތުން ދެކެ
ލޯބިވާ ނަމަ ވާދަކޮށްގެން ވެރިކަމަށް އައުމަށް އެއޮންނަ ހަލާލު ގޮތުގައި އެ މަގު އިޚް ތިޔާރުކުރާށޭ. އަޅުގަ ނޑުމެން
ހިއުމަން ޓްރެފިކިންގެ ޤާނޫނެއްގެ ވާހަކަދައްކާ އިރު މި ޤައުމުގައި ޓްރެފިކިންނުވަނީ ކޮންކަމެއްތޯ؟ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް،
މީގެ ކުރީ ގައި ޕެރޯލް ބިލަކަށް ބަހުސްކުރެވިގެން ވެސް ދިޔަ. ހިތާމައާއެއްކޮށް ދަންނަވަންޖެހެނީ މި ރާއްޖޭގެ ޒުވާނުންގެ
ގިނަ ކުދިން އެ ތިބީ ޖަލުގަ. އެއީ މި ޤައުމު ހިންގަން ތިބި މީހުން، މި ޤައުމު މާދަމާގެ ޤައުމުގެ ވެރިން. މި ޤައުމުގެ
ހުރިހާ ކަމެއް ހަވާލުވާނެ ޒިންމާދާރު އިންސާނުންތަކެއްގެ ގޮތުގައި ބޮޑުވެގެން އަންނާނެ މީހުން. ހިތާމައާ އެއްކޮށް
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް ދަންނަވަ ންޖެހެނީ، އަޅުގަ ނޑުމެނަށް ރައްޔިތުން ޓެކްސްދައްކައިގެން ސަރުކާރެއް ހިންގިދާނެ. އަދި
އެ ޓެކްސްގެ ފައިސާ ބޭނުންކޮށްގެން ވަށައިގެން ސެކިއުރިޓީ އިން ލައި، ތިމާގެ ޖާހާއި އާހު ބޮޑުކޮށް ދެއްކިދާނެ.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިކަން ހައްލުވާނީ ތިމާމެންގެ ބުއްދި ރަނގަޅުވެގެން. އަޅުގަ ނޑުމެނަށް މާލޭގެ ސްކޫލުތަކުގައި
ކިޔެވުން ބަންދުވަމުންދާ މަންޒަރުގެ ވާހަކަ އެބަ އިވޭ. އަޅުގަ ނޑުމެނަށް ތަޢުލީމަށް އަހަމިއްޔަތުކަން ދޭންޖެހޭ މިންވަރުގެ
ބޮޑުކަމުގެ ވާހަކަ ވަރަށް ގިނައިން އެބަ ދެކެވޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ޤައުމުގައި ކާކުތޯ، ކޮން ސަރުކާރަކުންތޯ
އެމް.ޑީ.ޕީގެ ސަރުކާރުން ނޫނިއްޔާ ސްކޫލް ނިމިގެން ނުކުންނަ ދަރިވަރުންގެ ވާހަކަ ދެއްކީ. ހުރިހާ ބެލެނިވެރިންގެ
ބުއްދި، ވިސްނުން ހުއްޓިގެން ދިޔައީ ސްކޫލުން ލިބޭ ސެޓްފިކެޓު އެއީ ތިމާގެ ދަރިފުޅަށް މާދަމާ ރަނގަޅު
މުސްތަޤްބަލެއް ގެނެސްދޭނެ އުއްމީދަކީ ސެޓްފިކެޓޭ. ތިމާގެ ދަރިފުޅަށް މި ދުނިޔޭގައި އަމާންއޮމާންކަމާ އެއްކޮށް އުޅެވޭނެ
ހަމައެކަނި ވަސީލަތަކީ ސްކޫލުން ލިބޭ ސެޓްފިކެޓޭ. ސްކޫލު ނިންމި ދަރިވަރުން ކޮބައިތޯ؟ އެ ދަރިވަރުންގެ ތެރެއިން
ކިތައް ދަރިވަރުންނަށްތޯ ވަޒީފާ ލިބުނީ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ވާންވީ ގޮތަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މި ޤައުމުގެ ރައްޔިތުންގެ
114

ބުއްދި ރަނގަޅުވޭތޯ މީޑިއާތަކުން ވެސް މަސައްކަތްކުރަންވީ. ސިޔާސީ ލީޑަރުން ވެސް މަސައްކަތްކުރަންވީ. ހަސަދަ އާއި
ފިތުނަ ވިއްކުން ހުއްޓާލަންވީ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ކަމެއް ރަނގަޅެއް ނުވާނެ. ޤާނޫނު ހެދޭނެ. އެ ޤާނޫނު ހެދީމާ
އެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން ބާރު ބޮޑުވެގެން އުނދަގޫ އުފުލަންޖެހޭނީ ހަމަ ރައްޔިތުންނަށް. އެ ޤާނޫނު ދަމަހައްޓަން އުފައްދާ
ކޮމިޝަނަށް މުސާރަ ދޭންޖެހޭނީ ރައްޔިތުމީހާގެ ޖީބުން ޓެކްސް ދައްކައިގެން. މިހެންވީމާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި
ޤައުމު ހަމައަކަށް ނޭޅޭނެ. މިވަރު ނުވިސްނޭ ސިޔާސީ ލީޑަރުން ވެރިކަމަށް ނާރާ. ވެރިކަމުގެ ވޯޓުގެ ބޭނުމުގައި ތިމާ
އަށް ވޯޓެއް މަދުވެދާނެ ހުރިހާ މަގެއް ނައްތާލުމަށް ޓަކައި ވާދަވެރިޔާ ނައްތާލުމުގެ މަސައްކަތް މިއަދު ކުރަމުން އެ
ދަނީ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއަދު އެމް.ޑީ.ޕީގެ ކެންޑިޑޭޓު ނައްތާލުމުގެ މަސައްކަތް މި ކުރަނީކީ ހަމައެކަނި ބާޣީ
މުޙައްމަދު ވަޙީދު ޙަސަން މަނިކެއް ނޫން. އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނަން. މި ކަމުގައި ހިއްސާވޭ ޕީ.ޕީ.އެމު ގެ ވެރިކަމަށް
އަންނަން އުޅުއް ވާ ބޭފުޅުން ވެސް. މި ކަމުގައި ހިއްސާވޭ ދެން މި ސިޔާސީ މޫސުމުގައި ވެރިކަންކުރުމަށް ބޭނުންވެގެން
އުޅޭ ހުރިހާ ބޭފުޅުން ވެސް. އެހެންވީމާ، މި ހުރިހާ ބޭފުޅުން ވެސް މިއަދުން ފަށައިގެން މަސައްކަތްކުރަންވީ ހަސަދަ
އާއި ފިތުނަ ވިއްކުމުގެ ބަދަލުގައި އެއް ކެނޑިޑޭޓަކަށް ވުރެ، އަނެއް ކެނޑިޑޭޓަކު ތިމާ މީހާކަން ރައްޔިތުންނަށް
ލޯބިވަނީ. ރައްޔިތުންނަށް ހެޔޮއެދޭނީ. ރައްޔިތުންނަށް އިންޞާފު ވާނީ. މި ބުނި އުސޫލުތައް ވިއްކަންވީ. އެންމެ ބާރުގަދަ
މީހަކީ ތިމާ ކަމަށް ވެގެން، ތިމާގެ ލަޓިބުރިން ކަންތައްތައް ކުރީމާ އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ސާފުކޮށް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް މި
ދަންނަވަނީ، މިތިބަ ސިޔާސީ ލީޑަރުންނަށް ނުވިސްނުނަ ސް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މާތްاله ދިގު އުމުރުފުޅެއް
ދެއްވައިގެން ދުނިޔޭގައި ލަހައްޓަވައިފިއްޔާ ފެންނާނެ. މިހެން ތަޅާފޮޅުމާއި ލަޓިބުރިން ގަދަވެގެން ވެރިކަންހޯދީމާ މި
ޤައުމުގައި ދެން ހުންނާނީ އެންމެ މީހެއް. އެއީ އެންމެ ގަދަ މީހާ. ނޫނިއްޔާ އެ މީހާއާ ރުހިގެން ތިބެންޖެހޭނީ.
މިހެންވުމުގެ ނަތީޖާ އެއްގެ ގޮތުން، މި ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުން ވެސް އުފުއްލަންޖެހޭ ޒިންމާ ބަރާބަރަށް ނުއުފުލުމުގެ
ނަތީޖާ އެއް ގެ ގޮތުން މިހާރު މި ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް އެ ދަނީ ނުބައި ހުރިހާ ކަމަކަށް މަޖުބޫރީ ހާލަތުގައި ތިބެގެން
އެއީ ރަނގަޅު ކަންތައްތައް ކަމަށް ރުހިގެން ތިބެ، މިހެން ޒަމާންތަކެއް ފާއިތުވެގެން ދިޔައިމަ ދެން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
ތެރޭގައި އޮންނާނީ ނުބައި ކަންތައްތައް އެއީ ސަގާފަތުގެ ތެރެއިން މާޒީގެ ތެރެއިން ގެނެސްދިން ކަންތައްތައް
ތިމާމެންނަށް ރުހި ޤަބޫލުވެގެން އެ ގޮތް އަޅުގަ ނޑުމެން ޤަބޫލުކޮށްގެން ރުހިގެން ތިބެންޖެހިފަ. މިހެންކަމުން ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ދަންނަވާލަން ބޭނުން އެއްގޮތަކަށްވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ހިއުމަން ޓްރެފިކިންގެ ކަންތަކެއް
ވެސް ރަނގަޅެއް ނުވާނެ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތަޢުލީމޭ ކިޔައިގެން ކިތަންމެ ވަރަކަށް ވާހަކަ ދެއްކިޔަސް އެ ތަޢުލީމު
ހާސިލުކޮށްގެން ނުކުންނަ ދަރިވަރަށް ވަޒީފާލިބޭނެ ފުރުޞަތު ނެތީ ވިއްޔާ އެ ކުދިންނަށް މި ޤައުމުގައި އުޅެވޭނެ ގޮތެއް
ނޯންނާނެ. މިކަން ކުރެވޭނީ ތެދުވެރި ހިތަކާއި އިޚްލާޞްތެރި ނިޔަތެއްގައި ވެރިކަމަށް އައިސް ރައްޔިތުންނަށް
ޚިދުމަތްކޮށްދިނުމަށް އައުމާ، މި ރާއްޖޭގެ ހަމަ ސާފުކޮށް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް މި ދަންނަވަނީ. ޒަމާނުއްސުރެ،
ޒަމާނުއްސުރެ ވެރިކަމަށް އަންނަ ބޭފުޅުން ވެސް ސިޔާސީ މާޤާމުތަކަށް އަންނަ ބޭފުޅުން ވެސް މި ބޭބޭފުޅުންގެ
115

ފަހަތުގައި ފައިސާވެރި ބޭބޭފުޅުން ތިއްބަވައިގެން، އެ ބޭބޭފުޅުންނަށް އެ މަޤާމުގެ މަސްއޫ ލިއްޔަތާއި މަޤާމުގެ ވާޖިބުގެ
ތެރެއިން ލިބޭ ތަނަވަސްކަމުގެ މަގުސަދުގައި އަންނަ ބޭފުޅުން ގިނަވީމާ މިހެން ވެގެން މި އުޅެނީ. ކިހާ ދުވަހަކު ކިތައް
ޤާނޫނު އަޅުގަ ނޑުމެނަށް ހެދިއްޖެތޯ؟ ކޮންކަމެއްތޯ މި ޤައުމުގެ ރަނގަޅުވީ. އަޅު ގަ ނޑުމެނަށް މި ޤައުމުގައި ދެއްކިއްޖެ
މަސްތުވާތަކެތީގެ ވާހަކަ. އަޅުގަ ނޑު މި ޤައުމުގައި ދެއްކިއްޖެ މާރާމާރީގެ ވާހަކަ. އަޅުގަ ނޑުމެނަށް މި ޤައުމުގައި
ދެއްކިއްޖެ ވައްކަމުގެ ވާހަކަ. އެހެންނަމަވެސް ހިތާމައާ އެއްކޮށް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް ދަންނަވަން މި ޖެހެނީ، މި
ޤައުމުގައި ލެއްވި އިންސާނުންގެ ބުއްދީގައި، އެ މީހާގެ އަމިއްލަ ނަފުސުގައި ތިމާމީހާގެ ކިބައިގައި މި ބުނި ހުރިހާ
ނުބައި ކަންތައްތައް އެބަ ހުރި. އަޅުގަ ނޑުމެނަށް ވައްކަމަކަށް މި ވަނީ ޒުވާނަކަށް އެ ޒުވާނާ ފުރާވަރަށް އެޅިގެން
އަންނައިރުގައި ބޭނުންވާ އިހު ސާސްތަކެއް ހުންނާނެ. އެހެން ނަމަވެސް ވަޒީފާ އެއް ނެތް. ޖަހައިލާނެ ސެންޓުކޮޅެއް ނެތް.
ލާނެ ރީތި ހެދުމެއް ނެތް. މި ހާލަތަށް ޒުވާނާ ވައްޓައިލާފައި އޭނާ އަށް އަދި ސީދާ ހިނގާފައިދާނެ ރާސްތާ ސާފު
މަގެއް ފެންނާކަށް، ސަރުކާރަކުން ދައްކަ އެއް ނުދޭ. ދެން އެ ކުއްޖާ ހިނގާނެ މަޖީދީ މަގުންނާއި ޗާންދަނީ މަގުންނާއި
އޯކިޑު މަގުންނާ، އޮތިއްޔާ އޮތްހާ މަގަކުން. އެހެންވީމާ، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް ނުބައި މަގުމަގުން ވެސް ދެވޭނެ. ގުޑު
ގަވަރނިން ސިސްޓަމެއް މިތާނގެ ބިލްޑުކޮށްގެން ނޫނީ މި ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަކަށް ކުރިމަގެއް ނުލިބޭނެ. މިހާރުވެސް
ބައްލަވާ! އިއްޔެގައި އިއްތިހާދުވެގެން މި ޤައުމުގައި ނުބައި ކަމަށް ކީ ހުރިހާ ކަމެއް އޭގެ ދެ ގުނަ އަށް މިހާރުވެސް މި
ޤައުމުގައި އެބަ ހުރި. ހިނގަމުން ވެސް އެބަ ދޭ. އެހެންނަމަވެސް ކީއްތޯ ކުރާނީ؟ ޑޮކްޓަރ މުޙައްމަދު ވަޙީދު ޙަސަން
މަނިކު ވެރިކަމުގައި ބަހައްޓައިގެން، ދެން ވެރިކަމަށް އަންނަން ތިބި މީހުން އެ މަނިކުފާނަށް ވެސް ޕްރެޝަރު ކޮށްގެން،
ބިރުދައްކައިގެން ދެން ކެނޑިޑޭޓުކަމަށް ނުވަތަ ވޯޓަށް ހުރަސްއެޅޭނެ ހުރިހާ މަގެއް ސާފުކުރުމަށް ޓަކައި ވާދަވެރި
ކެނޑިޑޭޓުން ވެސް މި ދަނީ ނައްތާލަމުން. ވެރިކަމަށް ރައްޔިތުންގެ ވެރިކަން ފޭރިގަނެގެން އައި މީހާ އެ ދަނީ
ސިފައިންނާއި ފުލުހުން ބޭނުންކޮށްގެން ދެން ތިބި ޕާޓީތަކަށް އުނދަގޫކުރަމުން. އެހެންވީމާ، ތެދުވެރިކަމެއް
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އިންސާނިއްޔަތުގައި ނެތީ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ކިބައިގައި ހުރި ކަމެއް ހުންނާނެ. އަޅުގަ ނޑުމެން
އިންސާނާ އެބަ ޖެހޭ ރަނގަޅުވާން. އިންސާނާ އެބަ ޖެހޭ ވިސްނަން. ޚާއްޞަކޮށް ސިޔާސީ ލީޑަރުން ގެ ގޮތުގައި
ނުކުމެގެން މި އުޅޭ ބޭފުޅުން މިއަދު ހަމަ ވަރަށް ރީއްޗަށް އެ ބޭފުޅުން ތެދުވެރި ސިޔާސަތެއް އެބަ ވިއްކަންޖެހޭ. މި
ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ ތެރޭގައި މި ހިނގާ ހުރިހާ ހަމަނުޖެހުމެއްގެ ޒިންމާ ސިޔާސީ ޕާޓީތަކުގެ ލީޑަރުން ނަގަންޖެހޭނެ.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަކީ ވަރަށް އިޚްލާޞްތެރި ބައެއް. އެ ބޭފުޅުންނަށް ލިބުނު އެއްޗަކައިގެން
ހަލާލު ގޮތުގައި ވަރަށް މަޑުމައިތިރިކަމާ އެއްކޮށް ހަމަ ތިއްބެވި ބައެއް. ވަރަށް ކިޔަމަންތެރި ރައްޔިތުންތަކެއް ތިބި
ތަނެއް. އެހެންނަމަވެސް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެ ރައްޔިތުންގެ ދަރިންގެ ދެ ބައިކޮށްފައި އެއްބައި ކުދިން އެ ތިބީ
ޖަލުގަ. މި މައިންބަފައިން ކިހާ ހިތާމަ އެއް ކުރާނެތޯ؟ މި ވާހަކަ އިން ވެސް ޙަމްދަރުދީ ވިއްކައިގެން، އެ ޙަމްދަރުދީ
އިން ވެސް ވޯޓެއް ހޯދައިގެން ތިމާ އަށް ސިޔާސީ މަޤާމެއް ހާސިލުވޭތޯ ނޫނިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް
116

މަސައްކަތްކުރެވެމުންދާ މަންޒަރެއް ނުފެނޭ. އަޅުގަ ނޑުމެނަށް ކިތަންމެ ޤާނޫނެއް ވެސް ހެދިދާނެ. އަޅުގަ ނޑުމެން މި
ހިއުމަން ޓްރެފިކިންގެ ވާހަކަ ދައްކަންފެށިއިރު މި ރާއްޖެ އަކު 21 ހާސް މީހުންނެއް ނޫޅޭ. މިހާރު މި ރާއްޖޭގެ އާބާދީ
އަށް ވުރެ ބޭރު ބިދޭސީން ގިނަ. މި ރާއްޖޭގެ ޒުވާނަކަށް ވަޒީފާ އެއް ނެތް. މި ރާއްޖޭގެ ޒުވާނުންގެ ދެ ބައިކޮށްފައި
އެއްބައި ޒުވާނުންގެ ކުށުގެ ރެކޯޑު އެބަ އޮތް. اله ސުބުޙާނަޙޫ ވަތަޢާލާގެ ޙަޟުރަތުގައި ވެސް އެންމެ ފަހު ވަގުތާ
ޖެހެންދެން މާފުކުރުމާއި ޢަފޫގެ ޙައްޤު އެ އިންސާނާ އަށް ލިބިގެންވާ ޙައްޤެއް އެއީ. އެހެންނަމަވެސް މި ޤައުމުގައި
ކުށެއް ކޮށްފި ޒުވާނަކަށް ޢަފޫކުރުމެއް މާފުކުރުމެއް ނެތް. އޭނާގެ ޒުވާން ހަޔާތުގައި ކުރެވޭ ކުޑަކުޑަ ކަމަކުން މުޅި
އުމުރު ޖަލުގައި އޮންނަންޖެހެނީ. ޖަލޭ ބުނާއިރު ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް އެނގިވަޑައިގަންނަވަންޖެހޭނެ އެ ތަނުގެ ހާލަތު.
އިންސާނުން ކުށެއް ކޮށްގެން އިންސާނުން ދެން ދިރިއުޅޭ މުޖުތަމަޢުން ވަކިކުރީމާ ގެންގޮސް އެކަހެރިކުރެވޭ ކުރުން އެ
ވެގެންނުވާނެ އޭނައަށް އިތުރު އަދަބަކަށް. އެ ތަނުގައި އިންސާނުން ދިރިއުޅުމަށް، ހަމަ އަޅުގަ ނޑު ސާފުކޮށް މި
ދަންނަވަނީ އަޅުގަ ނޑަށް އެ މަންޒަރު ފެނިފައި ހުރީމާ. ކޮށިތަކަށް ލައި ނޭވާލާނެ ވައިކޮޅު ވެސް ނުލިބޭ ހާލުގައި އެ
ތިބީ ދިވެހި ލޮބުވެތި މަންމައިންނާއި ބައްޕައިންގެ ކުދިން ގެންގޮސް ކުށްވެރިން ގެ ގޮތުގައި ޖަލަށް އަޅާފަ. މިއީ
ކީއްވެގެންތޯ؟ މިއީ ވެރިކަމުގައި ދަހިވެތިކަމުގައި އެ ޒުވާނުންނަށް ރަނގަޅު ގޮތެއް ވިސްނިގެން، ރަނގަޅު ތަޢުލީމެއް
ލިބިގެން އައިސް މި ޤައުމު ހިންގަން ހަވާލުވެދާނެތީ ވެރިކަންކުރެއްވި ބޭފުޅުން ބިރުން ހަމަ ގަސްތުގައި ކޮށްފައި އޮތް
ކަމެއް. އެހެންނޫންނަމަ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިއަދު މަސްތުވާތަކެތީގެ ވާހަކަ. އިއްޔެ އަދި މީގެ ވިހިތިރީސް އަހަރު
ދުވަހުން ފެށިގެން ދައްކަމުން އައިއިރުގައި ކޮންމެ އަހަރަކުން އަހަރަކަށް އެތެރެވާ ކިލޯގެ އަދަދު ދިޔައީ އިތުރުވަމުން.
ބޭނުންކުރާ ޒުވާނުންގެ އަދަދު ދިޔައީ އިތުރުވަމުން. މީހުން މެރުމާއި މާރާމާރީގެ ވާހަކަދެއްކިއިރުގައި ކުރިން އެ ވާހަކަ
ދެއްކިއިރުގައި އެ ހާލަތުގައި އޮތް ކަންތައްތައްތޯ މިއަދު މި އޮތީ. ރޯމާދުވާލު މީހުން މަރަނީ. އިއްޔެގައި ނޫންތޯ މި
ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުގެ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އަޚް ޑޮކްޓަރ އަފްރާޝީމު ޢަލީ ޝަހީދުކޮށްލީ. އަޅުގަ ނޑުމެން ހިތަށްއެރީ
ނޫނޭ ވާ ކުޅަދާނައޭ މިހިރަ ޕޮލިހުން ވެސް. ހަމަ ހޯދާލަނީއޭ. ހާދަހާ މޮޅޭ. ދެއިރު ދެ ދަޅަ އަށް އަރައި، ހަތަރު ޓަނު
ފެން ބޯލައިގެން ޢަބްދުاله ރިޔާޒު ކީކޭތޯ ބުނީ. ކޮއްކޯފުޅު ގެނެސް ގޮނޑީގައި ބައިންދައިގެން އަދި އަދަށް މިހާތަނަށް
އަނގަ ވެސް ހުޅުވައިނުލާ ބޭބޭފުޅުގެ ޤާތިލުގެ ވާހަކަ. ކޮބައިތޯ ލަދުހަޔާތް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ޤައުމުގެ
ރައްޔިތުންނަށް މިފަދަ ބޮޑު އަނިޔާތައް ދީ ، މި ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން ބަލަހައްޓައިގެން ތިއްބާ ނުކުމެ މުގުރުންނާއި
އެއްޗެހިން ތަޅައި، ޗަސްކޮށް މިއީ އިންޞާފުތޯ؟ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޢަބްދުاله ޤާޟީގެ ޙައްޤު ނުލިބިގެންތޯ މި
އުޅެނީ. ޢަބްދުاله ޤާޟީގެ ކޮން ޙައްޤެއްތޯ ގެއްލިގެން މި އުޅެނީ؟ ކިހިނެއް ވެގެންތޯ މި އުޅެނީ؟ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
މި މާލޭގެ ރައްޔިތުންނަށް، މި ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ހަމަ ނިދި ނިދެން ނެތޭ މިހާރު ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް .
އެހެންވީމާ، ވަރަށް ބޮޑަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ވިސްނަން އެބަ ޖެހޭ. ޚާއްޞަކޮށް މި ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުގެ ހުރިހާ
މެންބަރުން ޒިންމާދާރުވާން އެބަޖެހޭ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ސަބަބަކީ މި ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހަށް ހޮވިގެން އަޅުގަ ނޑުމެން
117

އައިސް މި ޤާނޫނުއަސާސީގެ އޮތް ބޮޑު ހުވަ އެއް ކޮށް ، ޢާލަމްތަކުގެ ވެރި އިލާހު ގަންދީ ބޮޑު ހުވައެއްކޮށް،
އިޤުރާރުގައި ސޮއިކޮށްފައި ޢަމަލުކުރަނީ ސިޔާސީ ޕާޓީގެ ލީޑަރު ބޭނުންވާ ގޮތަށް. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ވޯޓުދެވެނީ
ސިޔާސީ ޕާޓީގެ ލީޑަރު ބޭނުންވާ ގޮތަށް. އަޅުގަ ނޑުގެ އަޚް، އަޙްމަދު ނިހާނު ޙުސައިން މަނިކު އެއް ރޭ ދަންވަރު
ނިދިވެސް ނާދޭ ވިލިގިލިން ކުނި ވަސް ދުވާވަރުން. އަޅު ގަ ނޑު ދެންނެވީމު ނިހާނޭ ކަންދެއްކުމަށް ތިކަން ތިހެން
ނުކުރާށޭ. އަޅުގަ ނޑު މިހިރީ އިޚްލާޞްތެރި ނިޔަތެއްގައި ތި ކުނިވަސް ދުވާތީ އުޅޭ ކަމަށް ވަންޏާ ނިހާނާ އެއްކޮށް
މަސައްކަތްކުރާށޭ. ހިންގަވާށޭ މުޙައްމަދު ވަޙީދު ޙުސަން މަނިކުގެ ކައިރި އަށް. ތި ބޭފުޅުންނަށް އެވަރެއް ނެތިގެން
ގެނެސް ޤައުމުގެ ވަލިއްޔުލްއަމުރުގެ ތާޖުގައި ވެޑުވި ބޭފުޅާ ނޫންތޯ އެހެރީ. ކީއްވެތޯ އެކަން ނުކުރެވެންވީ. މިއަދު
ސްކޫލެއްގައި ނުކިޔެވިގެން ތެދުވެ މިތަނުގައި އެކަމާ ދެރަވެގެން ވާހަކަދައްކަވާއިރު ސިޓީ ކައުންސިލަށް ފައިސާ
ނުދެންޏާ ނުކުރެވޭނެ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ޤައުމުގައި ސިފައިންނާއި ފުލުހުން ވެސް އެބަ ތިބި. ވެރިކަން
ވައްޓާލިއިރު އަތުގައި މުގުރި ވެސް އޮތް. ހިތްވަރު ވެސް ހުރި. ބާރު ވެސް ހުރި. ތިމާމެންގެ ޖީބަށް ލާރިކޮޅެއް
ލެވުނީމާ އޮފިސަރުން އެ ތިބަ ކުދިންތަކުގެ ބޮލަށް އެރިގެން ނުކުމެ، ވެރިކަން ފޭރިގެންފި. މި ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން
ގައިގައި ދިވެހި ފުލުހުންނާއި ސިފައިން ރައްޔިތުންގެ ޔުނިފޯމުލައިގެން ތިބެގެން ތަޅައި ޗަސްއަރުވައިލެވުނު. އޯކޭ. މި
ރާއްޖޭގެ ސްކޫލުތައް ބަންދުވެގެން ބެލެނިވެރިން ނުކުމެ މަގުމަތީގައި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް ދޮށަށް އައިސް ކިއޫ ގައި
ޖެހުނީމާ ހާސްވެގެން، ހަމްދަރުދީވެގެން ވާހަކަދައްކަވަނީ. މި ހިނދުން މި ހިނދަށް މިހެން ހަދާލައިގެން ވެސް
ހައްލުވާނެ. މި ޤައުމުގެ ސިފައިންނާއި ފުލުހުން ކުރާކަށް މަސައްކަތެއް ނުހުންނާނެ. ކުނިގޮނޑު ސާފުކުރަން ހިނގާ.
އަޅުގަ ނޑުމެން އެމް.ޑީ.ޕީގެ 31 މެންބަރުން މިހާރުވެސް ދާނަން އެ ބޭފުޅުންނާ އެކު އެކަން ކުރަން. ވޯޓެއް ހޯދާކަށް،
ތާއީދެއް ހޯދާކަށް ނޫން. ތެދުވެރިވާންވީ. ކީއްވެތޯ. ސިޔާސީ ލީޑަރުން ކެރިވަޑައިގަންނަވަންޏާ އަޅުގަ ނޑުމެން ލީޑަރާ
އިންތިޚާބުގައި ވާދަކޮށްލާ. ވާދަކޮށްގެން މޮޅުވޭ. މި ޤާނޫނުއަސާސީ ބުނާ ގޮތުން މިއަދު ވެރިންނަކީ ރައްޔިތުމީހާ.
ރައްޔިތުން. މި ޤައުމެއްގައި ނުހުންނާނެ މިއަދަކު ވަކި މޮޅު، ވަކި މާތް މީހެއް. ވެރިއެއްގެ ގޮތަކަށް މި ޤައުމަކަށް
މީހަކު ނުފޮނުވާ، ވެރި އެއްގެ ޝަރަފާއި ލަޤަބާއި ދީފަ. ހުރިހާ އިންސާނުން ވެސް މާތްاله ފޮނުއްވީ ހަމަހަމަ ގޮތެއްގަ.
އޭނާ، އެ އިންސާނާ އޭނާގެ ލޮލަށް ފެންނަ މަންޒަރާއި އޭނާގެ ކަންފަތަށް އަޑުއިވޭ އަޑާއި އޭނާ އަށް ފަހުމުވެ، އޭގެން
ނުބައި ރަނގަޅު ވަކިވީމަ އޭނާ އަށް އާޚިރަތް ދުވަހު اله ހަޟްރަތުގައި ޖަވާބުދާރީވެވެނީ. އެ ދުވަހަކުން ނުބުނެވޭނެ
ތިމާ އަށް ނޭނގުނީ އެކޭ. އެ ދުވަހަކުން ނުބުނެވޭނެ ތިމާ ޖަވާބުދާރީވާން އަންނާނީ ތިމާގެ ލީޑަރު، ތިމާގެ ޕާޓީގެ
ލީޑަރު މައުމޫނު ޢަބްދުލްޤައްޔޫމެކޭ. މިހެންވީމާ، އިންސާނާ މަތިވެރިކުރައްވާ އޭނާ އަށް ކޮންމެ ދުވަހަކު އަޞުރު
ނަމާދަށްފަހުގައި އޭނަގެ ހިސާބު ބެލެވި، ކައިރީގައި ތިއްބަވާ މަލާއިކަތް ބޭކަލުން اެلهގ ޙަޟްރަތަށް ގޮސް އޭނަގެ
ހިސާބުތައް ލައުޙުލް މަޙްފޫޟުގައި ލިޔެވޭ ގޮތަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ފޮނުވާފައި މި ތިބީ. މިހެންވީމަ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް
އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ ޒިންމާދާރުވާން. އަޅުގަ ނޑުމެން ދިވެހި މީހާ އެބަ ޖެހޭ އޭނާގެ ބުއްދި އަށް ފެންނަ އެއްޗަކާއި
118

އޭނާގެ ބުއްދި އަށް ވިސްނޭ އެއްޗަކާއި އޭނަގެ ލޮލަށް ފެންނަ މަންޒަރާ، އޭނާ އަށް ފަހުމްވެ އެނގޭ އެއްޗަކުން ނުބައި
ރަނގަޅު ވަކިވާން. އާޚިރަތް ދުވަހަކު ނުބުނެވޭނެ ތިމާ އަށް ނޭނގުނީއޭ. އޮޅުންނުފިލުވުނީ އެކޭ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް
އަނެއް މީހާގެ ބޮލަކު ތުހުމަތެއް ނޭޅުވޭނެ. މިހެންވީމަ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑުމެން އިންސާނީ ދަރަޖައަށް
ވެއްޓެން އެބަ ޖެހޭ. މިތިބަ ސިޔާސީ ލީޑަރުން އެ ބޭފުޅުންގެ އަމިއްލަ އެދުން އެއްކިބާކޮށް މި ޤައުމަށް ޓަކައި ހެޔޮ
އިޚްލާޞްތެރި ނިޔަތުގައި ވާހަކަދައްކަން އެބަ ޖެހޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިއްޔެގައި ނޫންތޯ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
މީޑިޔާގައި އުޅޭ ކުއްޖަކަށް ފުރާނަ ދާ ފަދަ މަރުގެ ބޮޑު ހަމަލާ އެއް ދިނީ. އެ ދުވަހުގައި ކަޅު ހެދުން ލައިގެން ހުރިހާ
ނިއުސް ރިޕޯޓަރުން ނިކުތް މަގުމައްޗަށް އިނގޭތޯ. އޭގެ އަނެއް ދުވަހު މީޑިޔާތަކުގައި ހަމަ ވާހަކަދެއްކީ ތިމާ އަށް
މުސާރަދޭ އޯނަރުގެ ހިމާޔަތުގަ . މީޑިޔާ ޤާނޫނު ބުނަނީ އެހެނެއްނޫން. ތެދުވެރިކަމާ އެއްކޮށް ސާފު ތެދު ޚަބަރު
ވިއްކުމަށް. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ގޯސްވެގެން، ނުބައިވެގެން މި އުޅެނީ އެއް ކަމެއް، ދެ ކަމެއް ނޫން. ހުރިހާ ކަމެއް.
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މި މާލޭން ވެސް ކުނިވަސް ދުވާނެ، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މި ރާއްޖެ އިން ކުނިވަސް ދުވާނެ،
އަޅުގަ ނޑުމެން ދިރިއުޅޭ އިންސާނުންގެ ބުއްދި ކުނިވީމަ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. والسالم عليكن ورحوت هلا وبركاته.
ތުލުސްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ރޮޒައިނާ އާދަމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ނިޒާމާ ބެހޭ މައްސަލަ އެއް ހުށަހެޅުމަށް ހޯރަފުށީ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ރަޝީދަށް
ފުރުޞަތުއަރުވަން.
(ނިޒާމީ މައްސަލަ)
ހޯރަފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ރަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުން މި ރާއްޖޭގެ ސަލާމަތާއި ރައްކާތެރިކަމާއި އަމަންއަމާންކަމަށް
ލޯބިކުރައްވާ ހުރިހާ ބޭފުޅުން ހަމަ މިހާރުން މިހާރަށް މާލޭ ސިޓީ ކައުންސިލް ކައިރިއަށް ވަޑައިގަންނަވާ. އަޅުގަ ނޑު
ވެސް މި ދަނީ އެ ތަނަށް. والسالم عليكن.
119

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު، ނިޒާމާ ބެހޭ މައްސަލަ އެއް ނޫން ތީ. އެހެންކަމުން، ފުރުޞަތުއަރުވާފައިވާ ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ވާހަކަކޮޅު ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް މިހާރު.
ތުލުސްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ރޮޒައިނާ އާދަމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މީހުން ޓްރެފިކުކުރުން ހުއްޓުވުމުގެ ބިލެއް މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވި ކަމަށް
ޓަކައި ސަރުކާރަށް އަޅުގަ ނޑު ޝުކުރުއަދާކުރަން. މިއީ ބައިނަލްއަޤްވާމީ ގޮތުން މިހާރު މީހުން ޓްރެފިކުކުރުން
ހުއްޓުވުމަށް ޓަކައި ހުރިހާ ޤައުމުތަކެއް އެއްވެގެން ގިނަގިނަ މަސައްކަތްތައް ކުރެވެމުންދާ ދަ ނޑިވަޅެއްގައި ހުށަހެޅުނު
ބިލެއް. އަދި މި ކަމަކީ އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ އިންސާނީ ޙައްޤުތައް ހިމާޔަތްކުރުމަށް ޓަކައި ކުރެވޭ މަސައްކަތުގެ
ތެރެއިން ވަރަށް މުހިއްމު މަސައްކަތެކޭ. އެހެންނަމަވެސް މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެން މި މައްސަލައިގައި
ވާހަކަދައްކަމުންދާއިރު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި މަޖިލީހުގެ ބޭރުގައި އެތައް ބައިވަރު ބެލެނިވެރިންތަކެއް އެއްވެގެން އެ
ބޭފުޅުންގެ ދަރިންނަށް ކިޔަވައިނުދެވިގެން އުޅޭ މައްސަލަ އަޅުގަ ނޑަށް ހަމަގައިމު ވެސް މިއަދު މާ ބޮޑު ވެއްޖެ މި
ވަގުތައް. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެން މި ދަނީ މާލޭގެ ކުނިގޮނޑު ސާފުނުކުރެވިގެން އެތައް ބަޔަކަށް ދައުލަތުގެ
ބަޖެޓުން ލާރިތަކެއް އެބަ ޚަރަދުކުރޭ އިނގޭތޯ މި މަސައްކަތްކުރުމަށް ޓަކައި. އެހެންނަމަވެސް ނަތީޖާ އެއް ނުނިކުމެގެން
އެތައް ދުވަހަކު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ފެންނަނީ ކުޑަކުދިންތަކެއް ކިޔެވުން ހުއްޓައިލާފައި ގޮސް ތިބެންޖެހޭ ތަން.
މީގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް އެޑިޔުކޭޝަން މިނިސްޓްރީގެ ބޮލުގައި މިކަން އަޅުވައިގެން ވެސް ތިބެވޭކަށް ނެތް. އެއީ
އެޑިޔުކޭޝަން މިނިސްޓްރީ އަކީ ކުނިގޮނޑު ސާފުކުރަން އޮންނަ ތަނެއް ނޫން. އަދި ކުނިގޮނޑު ސާފުކުރަން ބަޖެޓެއް
ދީފައި އޮންނަ ތަނެއް ވެސް ނޫން. އެހެންވީމާ، މާލޭ ސިޓީ ކައުންސިލުން ކުރަންޖެހޭ މަސައްކަތްތައް ނުކުރެވި،
ޒިންމާއަދާނުކުރެވިގެން ގޮސް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދަރިންގެ ޙައްޤުތައް ގެއްލިގެންދާ ދަ ނޑިވަޅެއްގައި މިފަދަ ބިލަކަށް
އަޅުގަ ނޑުމެން ވާހަކަދެއްކުމަށްވުރެ އަޅުގަ ނޑަށް ހަމަ މި ވަގުތު މުހިއްމު ، ހަމަ ކުއްލި މައްސަލަ އަކީ ކޮންމެ
ވަގުތެއްގައި ވެސް މަޖިލީހުން ބެލޭ މައްސަލަ އެއް ކަމަށް ވާތީ ކުއްލި މައްސަލަ އެއްގެ ތެރެއިން ވިޔަސް ވެސް މި
ކަމަށް ހައްލެއް ހޯދަން އަޅުގަ ނޑުމެން މި ވަގުތު މަސައްކަތްކުރަން ޖެހިއްޖެކަން އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން. އެއީ
އަޅުގަ ނޑަށް މިއަދު ހަމަ އެން މެ ބޮޑުވެފައި އޮތް ކަމަކީ. ޝުކުރިއްޔާ، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ފަރެސްމާތޮޑާ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމު މުއްޠަލިބު ވާހަކަދެއްކެވުން:
بسن هلا الرحون الرحين. الحمد هل، الصالة والسالم على رسول هلا. السالم عليكن، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ބިލުގެ ވާހަކަ ފެށިގެން އައިއިރު އަޅުގަ ނޑަށް ފެނިގެން މި ދިޔައީ މުޅިން އާ މަންޒަރެއް.
120

މިހާތަނަށް ރާއްޖެ އިން ބޭރުގައި ރާއްޖޭގެ ޓޫރިޒަމް ހަލާކުކޮށްލުމަށް ޓަކައި ރާއްޖޭގެ ޓެރަރިސްޓުންނާއި ރާއްޖޭގައި
އެހެނިހެން ކަންތައްތައް ހުރިކަމުގެ ވާހަކަދައްކަމުން އައިސް މިއަދު މި މަޖިލީހުގައި ފެށިގެން މި ދިޔައީ ރާއްޖޭގެ
ޓޫރިޒަމް ހަލާކުކޮށްލުމުގެ އާ މަރުޙަލާ އެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ދެކެން. އެއީ އަޅުގަ ނޑު ހިތާމަކުރާ ކަމެއް. އަދި އެކަން
ވަރަށް ބޮޑަށް ކުށްވެރި ވެސް ކުރަން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި މަޖިލީހުގައި ދެކެވޭ ވާހަކަތަކަ ކީ ވަރަށް މުހިއްމު
ވާހަކަތަކެއް. މި މަޖިލީހުގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ދައްކަވާ ވާހަކަފުޅުތަކަކީ އެ ވާހަކަތައް ބައިނަލްއަޤްވާމީ މީޑިޔާއާ
ހަމައަށް ދާ ކަންތައްތަކެއް. އެ ވާހަކަތައް ދުނިޔޭގެ އެހެން ނޫސްތަކާ ހަމައަށް ވެސް ދާނެ. އެހެންކަމަށްވާއިރުގައި
އަޅުގަ ނޑުމެން ވާހަކަދައްކާއިރުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޤައުމުގެ ސަލާމަތާއި ޤައުމުގެ ރައްކާތެރިކަމާއި ޤައުމުގެ
ކަންތައްތަކަށް އެބަ ވިސްނަންޖެހޭ. އެހެންނަމަވެސް ކުރިން ދެންނެވިހެން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މިދިޔަ، ވޭތުވެދިޔަ ދެތިން
އަހަރެއްގެ ތެރޭގައި އިވެމުން ދިޔައީ މި ރާއްޖޭގެ ޓެރަރިސްޓުން ތިބި ވާހަކަ އާއި މި ރާއްޖޭގައި ދީނީ ގޮތުން
ހައްދުފަހަނައަޅާފައި ތިބި ބަޔަކު ތިބެގެން އެކަން ކުށްވެރިކޮށް، އެކަމާ ދެކޮޅަށް ވާހަކަދައްކަމުންދިޔަ އަޑު. ނަތީޖާ އަކީ
ބޭރު ޤައުމުތަކަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރާ ދަތުރުތަކުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެތައް އުނދަގޫތަކަކާ ކުރިމަތިލާންޖެހުން.
ދިވެހި ރައްޔިތުން ދުވަހަކު ވެސް ނުދެކޭ ފަދަ ދުއްތުރާތައް އަވައްޓެރި ޤައުމުތަކާއި ބައެއް އެހެން ޤައުމުތަކުން ވެސް
މިއަދު ދަނީ ދިވެހި ޕާސްޕޯޓު ހިފައިގެން ދަތުރުކުރާއިރު ފެންނަމުން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ކަން އެހެން އޮއްވާ މިއަދު
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގައި ހަމަ އެ ވާހަކަތައް ތަކުރާރުވެގެން ދައްކަން ފެށުން އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެން މިއަދު ވަރަށް
ކަންބޮޑުވެ ، ހިތާމަކުރަންޖެހޭ ކަމެއް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. اެلهގ ރަޙްމަތާ އެކީގައި ޚިޔާލުތަފާތުވާ ދީނީ ކުދިން އުޅުނު
ނަމަވެސް މި ޤައުމުގައި އަދި އެހާ ބޮޑު ކަންތައްތަކެއް ނެތް. މިއަދު އަދި މި ޤައުމުގައި ޓެރަރިސްޓުންނެއް ނެތް. އަދި
މި ޤައުމުގައި މި ޤައުމު ހަލާކުކޮށްލާނެވަރުގެ ޓެރަރިޒަމެއް، ނޫނީ ދީނީ ގޮތުން ހައްދުފަހަނައެޅުމެއް ނެތް. ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. ކަން އެހެން އޮއްވާ މި ދެންނެވި ވާހަކަދައްކަމުންދާއިރުގައި މި ބިލަކީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިއަދު ވަރަށް
މުހިއްމު ބިލެއްކަން ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން ފާހަގަކޮށްލަންޖެހޭ. ހިއުމަން ޓްރެފިކިން އޭ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި
ޤަބޫލުކުރެވޭ ގޮތާއި ރާއްޖޭގައި ހިއުމަން ޓްރެފިކިން އޮތް ގޮތާ ވެސް މިއީ ތަފާތު ކަމެއް. ޙަޤީޤަތުގައި ރާއްޖޭގެ ހިއުމަން
ޓްރެފިކިންގައި ނޫނީ އިންސާނީ ވިޔަފާރިކުރުމުގައި ބޮޑަށް މި އުޅެނީ ވެސް ހަމަ ބިދޭސީން. ދިވެހިން ބަޔަކު އޭގެ
އަޑީގައި ނެތް ވާހަކަ އެއް ވެ ސް ނުދަންނަވަން. އެހެންނަމަވެސް ދިވެހިރާއްޖޭގެ މިއަދު ވެސް ބިދޭސީންގެ ވިޔަފާރިތައް
ކުރިމުގައި އެންމެ ބޮޑަށް މަ ސައްކަތްކުރަނީ ހަމަ އެ ޤައުމުތަކުގެ ބިދޭސީން. އަޅުގަ ނޑު މި ދެންނެވީ ބަނގްލަދޭޝް
މީހުން މިއަދު މި ޤައުމުގައި އެންމެ ގިނައީ. އެމީހުން މިއަދު މި ޤައުމުގައި މަސައްކަތް ކުރާއިރުގައި ބިދޭސީން ގެނެއްސަ
ގަވާއިދާ ޚިލާފަށް ވޯކްޕާމިޓްތަކާއި އައި.ޑީކާޑުތަކާ އެއްޗިހި ހަދައިގެން އެ މީހުން މި ޤައުމަށް އެތެރެކުރަމުން ދަނީ.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންނަމަވެސް ސަރުކާރުން ކުރައްވަވާ މަސައްކަތުގެ ތެރޭގައި މިއަދު އީ ގަވަރމަންޓުގެ ތެރެއަށް
މީތި ވަނުމުން މިއަދު ލޭބަރުންގެ ކަންތައްތައް ވަނީ ކޮންމެވެ ސް ވަރަކަށް ހުއްޓުން އައިއްސަ. އަދި އެހެންކަމާ އެކީގައި
121

އަދި މި ނިޒާމު އިތުރަށް ހަރުދަނާވެ، އެއަރޕޯޓުން ވަންނަ ކޮންމެ ބިދޭސީ އެއް ވެސް އަދި ދިވެއްސެއް ވެސް އެއީ
ޗެކުކުރެވިގެން ދިވެހިރާއްޖެ އަށް ވަދެ، ނުކުމެވޭނެ ނިޒާމެއް ގާއިމުކުރުމަކީ ވަރަށް މުހިއް މު ކަމެއް. އެކަން ކުރެވުމުން
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ވިޔަފާރި ވަރަށް ބޮޑަށް ކޮންޓްރޯލްވެގެންދާނެ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
ނެކްސްބިޒް އެއީ ކޮރަޕްޝަން ހިމެނޭ މަސައްކަތަކަށް ވާނީ މިހާރު ހުއްޓުމަށް މި މަޖިލީހުން ވަނީ ނިންމާފަ.
އެހެންކަމާއެކީގައި އެނޫން ނިޒާމެއް ވީހާވެސް އަވަހަކަށް ގާއިމު ކޮށް، ދިވެހިރާއްޖެ އަށް ވަންނަ ބިދޭސީންނަކީ
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފާހަގަކުރެވޭ، ބަލައިގެން ފަހުން އެ މީހުން ހޯދައިގަނެވޭނެ ފަދަ ގޮތަކަށް ވަދެވޭނެ ބައެއް ކަމުގައި
ހެދުމަށް ޓަކައި މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މަސައްކަތްކުރަންޖެހިފައި ވާކަން އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަން. އެހެންކަމާއެކު
އަޅުގަ ނޑު އުއްމީދުކުރަނީ އިމިގްރޭޝަނުން މިހާރު ކުރާ މަސައްކަތާ އެކީގައި ދާދި އަވަހަށް އެފަދަ ނިޒާމެއް
ގާއިމުކުރެވިގެންދާނެ ކަމަށް. އަދި އެކަމަށް ބޭނުންވާ ބަޖެޓު ދިވެހި ސަރުކާރުން ހަމަޖައްސައިދޭނެ ކަމަށް. ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، އަޅުގަ ނޑު އުއްމީދުކުރަނީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ކަންތައްތައް މީ ޤައުމީ މުސީބާތަކަށް ނުވެ، އަވަހަށް ނިމޭނެ
ގޮތަކަށް މި ބިލު ވެސް އަވަހަށް ފާސްވެގެން ދިއުން. ޝުކުރިއްޔާ، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ހުޅުހެންވޭރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މޫސާ މަނިކު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މީހުން ޓްރެފިކުކުރުން ނުވަތަ އިންސާނީ ވަގު ވިޔަފާރި، ރަދީފު ބުނާ ގޮތުން ނަމަ
ވަގު ފާރިކުރުމުގެ ބިލު މި މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވީތީވެ ހުށަހެޅުއްވި ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް ވަރަށް
އިޚްލާޞްތެރިކަމާ އެކީ ޝުކުރުދަންނަވަން. ދިވެހިރާއްޖޭގައި ދުނިޔޭގައި އޮތް ހުރިހާ ވައްތަރެއްގެ ވިޔަފާރި އެއް
ޢާއްމުވެގެން ދާއިރުގައި މީވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނާ ހަމައަށް ނައިސް ނުދާނެ ކަމެއް. އެގޮތުން ރާއްޖޭގައި މިހާރު
ޢާއްމުވެގެންދާ އާ ވިޔަފާރި އަކީ ހަމަގައިމު ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން މި ކަމަށް ސަމާލުވާންޖެހިފައި އޮތް ވިޔަފާރިއަކަށް
ވެގެން މި ދަނީ. ދިވެހިރާއްޖޭގައި މީހުން ބިނާކުރުމާއި މީހުން އުފެއްދުމުގެ މިންގަ ނޑު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެކަށީގެންވާ
ރަނގަޅު ގޮތެއްގައި ނުގެންގުޅެވުމުގެ ނަތީޖާއަކަށް ވެގެން ދިޔައީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ވޯކް ފޯސް އަށް ތަފާތު ވައްތަރުގެ
މީހުން އިތުރުކުރަން ޖެހުން. ދެ ބާވަތެއްގެ މައްސަލަތަކެއް ކުރިމަތިވެގެން، އަޅުގަ ނޑުގެ މި ދެންނެވީ ތަޖުރިބާ އަށް
ބަލާއިރުގައި މިކަން މިގޮތަށް ހިނގަން ދިމާވެފައި ވަނީ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަކީ އާބާދީ ކުޑަ ޤައުމަކަށް ވެފައި،
މަސައްކަތްކުރާނެ މީހުން މަދުވުމުގެ ސަބަބުން ތަފާތު މަސައްކަތްތަކަށް ގެނެވޭ މީހުން އިތުރުކުރެވިގެން ދިޔަދިޔުން
ނުވަތަ މަސައްކަތްތަކަށް ރާއްޖޭގެ އިންޑަސްޓްރީ ފުޅާވެގެން ދިޔުން އެއީ އެއްކަން. އެހެންނަމަވެސް ސަރުކާރުން
މަސައްކަތްކުރަމުން ސަރުކާރުގެ މިންގަ ނޑުތަކުގެ ތެރޭގައި، ޤާނޫނީ އިމުގެ ތެރެއިން މިފަދަ ކަންކަމަށް ގެނެވޭ
މީހުންނަކީ އެއީ ކޮން މަސައްކަތެއް ކުރަން، ކިހިނެއް ހަދަން ކިހާ ފެންވަރެއްގެ މީހެއްކަން ނުބަލައި ބޭނުން ގޮތަކަށް
އެދަފަ ފަރާތްތައް ދޫކޮށްލާފައި އޮތުމަކީ ޙަޤީޤަތުގައި މި ވިޔަފާރި އަށް މަގުފަހިވެގެން ގޮސްފައިވާ އެއް މައްސަލަ ކަމަށް
122

އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ތަޖުރިބާކުރެވިފައި އެބަ ހުރި. އަނެއް ބާވަތެއް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ފެނުނީ ރާއްޖޭގައި
އަޅުގަ ނޑުމެން ސްކޫލުތަކުން ކިޔަވައިދީގެން ނެރެމުން ގެންދިޔަ ޒުވާނުން ވޭތުވެދިޔަ ތިރީހަކަށް އަހަރު ނުވަތަ
ސާޅީހަކަށް އަހަރު ކީކަމުގައި ވިޔަސް ރާއްޖޭގައި ފުޅާވަމުންދާ އިންޑަސްޓްރީ އަށް ބޭނުންވާ ވަރަށް މީހުން
ތަރުބިއްޔަތުކުރުމުގެ ބަދަލުގައި ސްކޫލުތަކުން ކުދިން ކިޔަވާފައި ދޫކޮށްލާއިރުގައި މަސައްކަތުގައި އެކަށީގެންވާ
ތަޖުރިބާއަކާ ނުވަތަ އެ ކުއްޖަކު އަމާޒުކޮށްގެން ކުރަން ބޭނުންވާ މަސައްކަތަކާ ނުވަތަ ޤައުމު އެ ކުއްޖެއްގެ ފަރާތުން
ބޭނުންވާ ކަމެއް ބައްޓަންވެގެން ނުދިއުން. ޖުމްލަ ގޮތެއްގައި ބުނާ ކަމަށް ވަނީ ވިއްޔާ ޤައުމީ ސިޔާސަތެއްގެ ތެރޭގައި
ޤައުމު ބިނާކުރުމަށް ޓަކައި ތިބެންޖެހޭނެ ދަރިންތަކެއް އުފެއްދިފައި ނެތުން. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ސަރަހައްދުގެ
ޤައުމުތަކުގެ ތެރެއިން، ނުވަތަ މި އެތެރެވަރީގެ ޤައުމުތަކުގެ ތެރޭގައި މިހާރު މި ގޮތަށް އުފައްދާފައި އޮތް އެންމެ
ރަނގަޅު ޤައުމެއް ކަމަށް މި ފެންނަނީ ސިންގަޕޫރު. ސިންގަޕޫރުގައި ކުއްޖާ ސްކޫލަށް ވައްދާ ހިސާބުން ފެށިގެން އެ
ކުއްޖާ ދެނެގަނެ، އަދި ސަރުކާރުގެ ސިޔާސަތުގެ ތެރެއިން ޤައުމަށް ބޭނުންވާ ގޮތެއްގައި އެ ކުއްޖަކު ބިނާކޮށްފައި ވަނީ.
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ހުރިހާ ކަމެއް ވެސް އެކަމަށް ޓަކައި ހަލާކުވެ، ގޮއްސަ މި ވަނީ. އެހެންވީމާ، މި ވަގުތު ޤާނޫނެއް
އަދި ހެދުމަކުން މިކަން ހައްލުކުރެވޭކަށް ނެތް. މިކަން ހައްލުކުރެވެން އަންނަނީ ހަމަ އެކަނި މިއަށް ޤާނޫނު ހަދައިގެނެ އް
ނޫން. އަޅުގަ ނޑުމެން ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން، ޚާއްޞަކޮށް އަޅުގަ ނޑު އެ ކޮމިޓީއަކަށް ނިސްބަތްވާ ކޮމިޓީއަކުން ވެސް
މިހާރު މައްސަލަތަކެއް އަޅުގަ ނޑުމެން ފަށައިގަނެގެން އެބަ އުޅެމު. މިދެންނެވީ ހިއުމަން ޓްރެފިކިންކުރުމުގެ މަސައްކަތެއް
ނޫން އަނެއްކާ. މީހުން ބިނާކުރުމުގެ މަސައްކަތް. އެކަމަށް ޓަކައި ސްކޫލުތަކުގެ ބޯޑުތަކާ ވާހަކަދައްކައި، ސްކޫލުތަކުގެ
އަޚްލާޤީ މިންގަ ނޑުތައް ރަނގަޅުކޮށް ސްކޫލުތަކަށް އަމާޒުކުރެވޭ ކަންތައްތަކަށް ބަދަލުތަކެއް ގެނައުމަށް ޓަކައި
ސްކޫލުތަކުގެ ބޯޑުތަކާ، އަދި ސްކޫލުތަކުގެ ކިޔަވައިދިނުމާ ބެހޭ ފަރާތްތަކާ އެކީގައި ވާހަކަދައްކަމުން މި ގެންދަނީ.
ޤާނޫނުގެ ބައިތަކަށް އަޅުގަ ނޑު ބަލައިލައިފިން. މި ޤާނޫނު ބައްޓަންކުރެއްވި، ފަރުމާކުރެއްވި ބޭފުޅާ އަކީ ވަރަށް
ގިނައިން ޤަރާރު ލިޔުއްވާ ބޭފުޅެއް ކަމަށް ފެނޭ. އަޅުގަ ނޑުމެން ޤާނޫނެއް ނިންމާފައި، އެ ޤާނޫނަކުން ދޭހަވާ އެއްޗެއް
ރައްޔިތުންނާއި ހަމައަށް ތަޞްދީޤުކުރުމަށްފަހުގައި، ރައްޔިތުމީހާގެ ތެރެއިން އެންމެ އާދައިގެ މީހާ އަށް ވެސް އެ ޤާނޫނު
ކިޔާލަން އެނގުމަކީ އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެން ޤަބޫލުކުރަންޖެހޭނެ ޙަޤީޤަތެއް. ޤާނޫނު ކިޔާނީ ލޯޔަރުން އެކަންޏެއް ނޫން.
ޤާނޫނު ކިޔާނީ ޤާނޫނަށް ޙުކުމްކުރަން އިންނަ ޤާޟީ އެކަންޏެއް ނޫން. އެހެންވީމާ، ކޮންމެ ލަފުޒެއް ނިންމައިލާއިރު
ދެންފަހެ، މި އެވެ. މިކަހަލަ ތަންތަންކޮޅު ލީމަ ޙަޤީޤަތުގައި ޤާނޫނުގައި ބުނަންއުޅޭ އެއްޗެއް ބުނެވިފަ އެއް ނޯވޭ.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ބޭނުން މި ޤާނޫނު ކޮމިޓީއަކަށް ގޮސްގެން މި ބިލުގެ މަސައްކަތް ކުރެވެމުން ދާއިރުގައި މިހެން
ހުރި ތަންތަން ރަނގަޅުކުރަން. އަޅުގަ ނޑުމެން ޤަރާރުތައް ލިޔެ، ޤަރާރުތައް ބައްޓަންކުރަމުން ގެންދާއިރުގައި ދެންފަހެ،
މި އެވެ. މި ހިސާބުން އެކަހަލަ ބަސްބަސް ބޭނުންކުރަނީ އޭގެ ކުރިއަށް ނުވަތަ އޭގެ ފަހަތަށް އިތުރު ބައިތަކެއް
ގެންނަށް ބޭނުންވީމަ. ޤާނޫނެއްގައި ވަރަށް ރީތިކޮށް ބުނަން ބޭނުންވާ ބަހެއް ނުވަތަ ބުނަން ބޭނުންވާ ޖުމްލަ އެއް
123

ނުބުނެފިއްޔާ އެ ޤާނޫނު ފަހުމްވާ މީހާ އަށް އޭގެން ވަރަށް ބޮޑެތި މައްސަލަތަކެއް ކުރިމަ ތިވާނެ. ދެން އޮތީ ރާއްޖޭގެ
މާޒީއާ ބެހޭ ގޮތުން ވާހަކަދެއްކުން. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މަޢުލޫމާތުލިބިފައި އެބަ އޮތް. މި ރާއްޖޭގައި އަމަން.
ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިމިގްރޭޝަންގެ ފަރާތުން ސްރީލަންކާގައި ތަމަޅައިން ހަނގުރާމަކުރަމުން ގެންދިޔައިރުގައި ދިވެހި
ޕާސްޕޯޓު ވަގަށް އުފައްދައިގެން، އެ ޕާސްޕޯޓު ގެންގޮސްގެން، އެ ޕާސްޕޯޓު ސްރީލަންކާގައި ވިއްކައިގެން ޔޫރަޕަށް
ދިވެހި ޕާސްޕޯޓުގައި ތަމަޅަ ދަރިކޮޅުގެ މީހުން ވަގަށް ބޭރުކުރި ވާހަކަ. މީ ދައްކާފައި ހުރި ވާހަކަ އެއް. މީ
ދިވެހިރާއްޖޭގައި މާ ކުރީގައި ހިނގާފައި ހުރި ކަމެއްގެ ވާހަކަ. އެހެންވީއިރު އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް އެކަން ބެލިފަ އެއް
ނެތް. ސަރުކާރަކުން ވެސް އެކަން ބެލިފަ އެއް ނެތް. ގިނަ ފަހަރަށް މި ދެންނެވި ފަދަ ޕާސްޕޯޓުތައް ގޮއްސަ ހުރީ
ސަރުކާރުގެ ތެރެއިން ރަސްމީ ސިފައެއްގަ އި ކަމަށް އަޅުގަ ނޑަށް ހަމަ ބުނެވިދާނެ. އެހެންނޫނިއްޔާ އެކިއެކި
މީސްމީހުންގެ ނަމުގައި ޕާސްޕޯޓެއް ބަދަލުކޮށްގެން ގެންދިއުމަކީ އޭރުގައި، މީގެ ގާތްގަ ނޑަކަށް 15 ވަރަކަށް އަހަރު
ކުރީގަ އި ނުވަތަ ވިއް ސައްކަށް އަހަރު ކުރީގަ އި މާ ފަސޭހަ ކަމެއް ނޫން. އެކަމަކު އެ ގޮތަށް ހިނގާ. ޔޫރަޕަށް ދަތުރުކުރި
ބައެއް ސްރީލަންކާގެ ރައްޔިތުން ކަމަށް ޝައްކުކުރެވިގެން ތަންތަނުން އަތުލެވިފައި ހު ރި މީހުން އަތުގައި ދިވެހި
ޕާސްޕޯޓު ހުރި ކަމަށް ފެނުނު. ތަމަޅައިންގެ ތެރޭގައި، އާދެ! ސްރީލަންކާގަ އި އަހުލީ ހަނގުރާމަ ހިނގަމުން ދިޔައިރުގަ އި
ޢާއްމުކޮށް ތަމަޅައިގެން ތެރެއިން ލާރިކޮޅު ހުރި މީހުން އެކި ތަންތަނުގެ ޕާސްޕޯޓު ހޯދައިގެން ފިލަންއުޅުނު ވާހަކަ އަކީ
އެންމެން އަޑު އަހާ ވާހަކަ އެއް. އާދެ! އެއަށްފަހުގައި ދެން ރާއްޖެ އަށް ފެށިގެން މި އައި، ރާއްޖޭގައި މިކަން
ޢާއްމުވެގެން މި އައި ކަމަކީ އެއްވެސް ކަހަލަ ބަލައިލުމެއް ނެތި ދިވެހިރާއްޖޭގައި ބޭރުމީހުން މަސައްކަތު ގެންނަން
ފެށިފެށުން. އޭގެތެރޭގައި އަޅުގަ ނޑުމެން އެކަން ފުޅާކުރަމުން ދިޔައިރުގަ އި ދުވަހަކު ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ކަމާ ގުޅޭ
ވުޒާރާތަކުގަ އި ޒުވާބުކުރުން ފިޔަވައި އެއްވެސް ގޮތަކަށް މިކަން ބެލެވޭނެ ގޮތެއް ނޯވޭ. މީހަކު ގެނެއްސަ ، އެ މީހާ އަށް
މެޑިކަލެއް ހަދާފައި، އަދި އެ މީހާ ގެންގޮސް އެ މީހާ އަށް ބޭނުންވާ ލާރިކޮޅު ސަރުކާރަށް ލިބުނީމަ ނިމުނީ. 31
އަހަރުގެ ސަރުކާރެއް ބަދަލުވެގެން އެމް.ޑީ.ޕީ ސަރުކާރަކަށް އައިސްގެން ބެލިއިރުގައި ޙަޤީޤަތުގައި ރާއްޖެ އަށް ގެނެއްސަ
ތިބި މީހުންގެ އަދަދު ބެލެހެއްޓިފަ އެއް ނެތް. އެތަނަށް ލިބިފައި ހުރި ފައިސާ ބެލެވިފަ އެއް ނެތް. އަދި ހަމަ
އެއާ އެކީގައި އެމް.ޑީ.ޕީ ސަރުކާރަށް ބަދަލުވުމާ އެކީގަ އި ދެން ފެނުނީ އަދި މާ ވަރުގަދަ ކަމެއް. އެއީ މިކަމާ ބެހޭ ގޮތުން
އޮތް ލޭބަރ މިނިސްޓްރީ އާއި އިމިގްރޭޝަނާ، ދެ ބައި މީހުންގެ ތަޅާފޮޅުން. ކޮންމެ ދުވަހަކު އެކަން .ހަމަ ބޮޑުކޮށް
ފަލަ ސުރުޚީގައި އެ ވާހަކަ. އެއްގޮތަކަށް ވެސް ކަން ހައްލުކުރާކަށް ނޫޅޭ. ރާއްޖޭގެ އެ ތަން ހިސާބެއްގަ އި، ޤާނޫނާއި
ގަވާއިދާ ޚިލާފަށް ރާއްޖެ އަށް އެތެރެވެފަ އި ތިބި، އަމިއްލަ އަށް ޕާސްޕޯޓު ވީދާލައިގެން އުޅޭ ކިތަންމެ ބަޔަކު އެބަ
އުޅެމުންގެންދޭ. މިހާރުވެސް އެބަ އުޅޭ. ޚާއްޞަކޮށް ރާއްޖޭގެ ބިން ބޮޑެތި ރަށްރަށުގައި، ހައްދުންމަތީ ކަހަލަ ބޮޑެތި
ތަންތަނުގައި ވަލުތެރޭގައި އަމިއްލަ އަށް އެ މީހުން ދަ ނޑުހައްދައިގެން، އެ މީހުން ވިޔަފާރި ކޮށްގެން މިހާރު މާ ރަނގަޅު
ކަމެއް ފެށިގެން އުޅެނީ. އެކަނވެރިކަމާ އެކީގައި ތިބޭ މައިންނަށް އެހީތެރިކަން ހޯދައިދިނުމަށް ޓަކައި މީހުންނާ އިނުމުގެ
124

ޕްރޮގްރާމެއް ފެށިގެންދަނީ. ފިރިން ގިނަ ދުވަހު އަނބީންނާ ދުރުގައި އުޅެންޖެހޭ ހުރިހާ ފިރިންގެ އަނބީންނާ އެއްކަލަ
މީހުން ދިމާކުރަމުން ގެންދަނީ. މި މައްސަލަ މި ކަން ބޮޑުވެގެން ގޮސް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މުޅި އާބާދީގެ ތެރެއަށް އެހެން
އެއްޗެއް ބައްޓަން ވަމުން ވަންނަމުން މި ދަނީ. މިއީ ޙަޤީޤަތުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ހަމައެކަނި ޤާނޫނެއް ހަދައިގެން
ކުރެވެން އޮތް ކަމެއް ނޫން. ހަދާ ޤާނޫނު ތަންފީޛުކުރެވިގެން ކުރެވެން އޮތް ކަމެއް މިއީ. ރާއްޖޭގައި ބޭނުންވަނީ
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ވިޔަފާރިތަކަށް ކިހާ މީހުނެއްތޯ ބަލަން އެބަ ބޭނުންވޭ. އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ކުރީއްސުރެ ދައްކަމުން
ގެންދާ ވާހަކަ އެއް، ދިވެހިރާއްޖެ އަކީ ކަ ނޑު ބޮޑު ޤައުމަކަށް ވެފައި ކަ ނޑު ދަތުރުފަތުރުގެ ނިޒާމު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
ތެރޭގައި އޮތް ކޮންމެ ފަހަރަކު ދަތުރުފަތުރުގެ ނިޒާމުގެ ތެރޭގައި މިހާރަކަށް އައިސް އެކްސިޑެންޓެއް ވެގެން މީހަކު
މަރުވާއިރުގައި ، ކަ ނޑުމަތީގެ ހާދިޘާއެއްގައި މީހަކު ގެއްލޭއިރުގައި ގިނައިން އެ ތަކެތީގެ ފަޅުވެރިންގެ ގޮތުގައި ތިބެނީ
ފަތަން ވެސް ނުދަންނަ ވަކި ޤައުމަކަށް ނިސްބަތްވާ ރައްޔިތުން. ދިވެއްސަކަށް 5111 ،4111 ރުފިޔާ ނުވަތަ 11
ވަރަކަށް ހާސް ރުފިޔާގެ މުސާރަ އެއް ދީގެން ގެންގުޅެން ބޮޑުވެދާނެތީ. ނުވަތަ ދިވެހި މީހާ ގެންދިޔައިމަ އެ މީހާ
ހިފެހެއްޓުމަށް ޓަކައި ސަރުކާރުން އެއްވެސް ބާރެއް އަޅައިނުލާތީވެ. އެންމެ ކުޑަވެގެން މި މާލެ އާއި ހުޅުލެއާ ދޭތެރޭގައި
ދަތުރުކުރާ ފެރީތަކުގައި ވެސް އެ ތިބެނީ ފަތަން ނުދަންނަ ބަނގްލަދޭޝްގެ މީހުންނޭ ބުނީމަ މިއީ ދޮގު ވާހަކައަކަށް
ނުވާނެ. އެކަމާ ގުޅިގެން ކިތަންމެ ފަހަރަކު މި މަ ޖިލީހުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ވާހަކަދައްކައިފިން. އެކަމަކު ދިވެހިރާއްޖޭގެ
ކަ ނޑު ދަތުރުފަތުރާ ބެހޭ ގަވާއިދުގަޔާއި އަދި ޢަމަލުކުރެވެމުންދާ ޤާނޫނުގަޔާއި ބަލަން އޮތް މިނިސްޓްރީގަޔާ
ކަ ނޑައެޅިގެން އޮވޭ މި ކަންކަން ކުރަންޖެހޭނެ އުސޫލެއް ކަ ނޑައަޅާފަ. ބޭރު ޤައުމުތަކުން ދުނިޔޭގެ އެހެން ތަންތަނަށް
ކަ ނޑު ދަތުރުފަތުރުކުރާ މީހުން އެތެރެކުރެވޭއިރުގައި އެ މީހުންނަކީ ސީމެން ވަކި ކޯސްތަކެއް ހަދާފައި ތިބޭ،
ސީމެނުންގެ ގޮތުގައި ތިބެންޖެހޭ ބައެއް. ދިވެހީން އަދި ބޭރަށް ދިޔަކަމުގައި ވިޔަސް ބޭރުން މީހަކު ގެނެސްގެން ރާއްޖޭގެ
ކަ ނޑު ދަތުރުފަތުރުކުރި ކަމުގައި ވިޔަސް އަޅުގަ ނޑުމެން އަދި ހަދާ ޤާނޫނެއްގެ އިތުރުން ބައިނަލްއަޤްވާމީ ގޮތުން
ކަ ނޑު ދަތުރުފަތުރުކުރުމާ ބެހޭ ޤާނޫނުތައް އެބަ އޮތް. އެ ދަތުރުކުރަނީ. ހަމަ ހާދިސާ އެއް ދިމާވީމަ އެ ހާދިސާއެއްގެ
ފަހުން ދެން ކުރާނެ ކަމެއް ނޭނގެ. ދާދި ފަހުން މި ސަރުކާރު، މި ބަޣާވާތުގެ ސަރުކާރުން އާ ނިޒާމެއް ބަދަލުކޮށްލީ
ޓިކެޓު ވިއްކަން. މީގެ ތިން ރޭ ކުރިން މާލެ އައި ފްލައިޓުތަކުގައި ތިބި މީހުން، އަޅުގަ ނޑަށް ހީވަނީ ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް ވެސް ހުންނެވި ކަންނޭނގެ އޭގެ ކިއޫގަ. ބަދަލުކޮށްލިއިރުގައި ޓިކެޓު ވިއްކަން ބަދަލުކުރީ. އެކަމަކު ޓިކެޓު
ހުރީ، ލިޔަންކިޔަން ނުދަންނަ މީހަކު، ބަނގްލާދޭޝްގެ ރައްޔިތަކު ޓިކެޓު ވިއްކަން ހުރީ. އޭނަ އަކަށް ނޭނގުނު
ދޯނީގައި އޮތީ 41 ލައިފްޖެކެޓު ކަމެއް. 81 މީހުން އަރުވާފައި ފަހަށް ބަލައިލިއިރު ދޯނި އަޑިޔަށް ދަނީ. މި ހިސާބަށް
ދިޔައިމަ މިއީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ކަންކަމަށް ފާޑުކިޔަންޖެހޭ ކަންތައްތައް. މި ހުންނަނީ ސިޔާސީ ކަންކަމެއް ނޫން.
ދެން އެ ދޯނި ފުރައިގެން، ކަ ނޑުވެގެން ނުވަތަ މީހަކަށް ނިކަމެތި ހާލެއް ޖެހިގެން ލައިފްޖެކެޓެއް ދޭން، ނުވަތަ
އެހީތެރިކަމެއް ވާން އޭގެތެރޭގައި ހުރި މީހާ އަކީ ފުރަތަމަ އެހެން ކަމަކާ ހާލެއްގައި ޖެހިގެން ފުއްމާލަން ކެރޭ
125

ވަރަށްވުރެ އޭނަގެ އެ ވަރުގެ ތަޖުރިބާ އެއް ނެތް މީހެއް. އެއީ އެކަން އޮތް ގޮތަކީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެން
ބައިނަލްއަޤްވާމީ ފެންވަރުގައި ހިއުމަން ޓްރެފިކު ޤާނޫނެއް މިއަދު ހަދާފައި މި ޤާނޫނު ބެލިއިރުގައި މުޅިން
ދިވެހިރާއްޖޭގައި ފިލައިގެން އުޅެން ތިބި މީހުންނާ، ނުވަތަ މީހަކު ގެނެސް ރާއްޖެ އަށް ދޫކޮށްލާ ހުރިހާ މީހުންގެ
ޙައްޤުތައް މީގައި މި ހިމާޔަތްކުރަނީ. އަޅުގަ ނޑުމެން މި ރާއްޖެ އަށް އައިސް ވަގަށް ޕާސްޕޯސްޓު ވީދާލާފައި ފިލައިގެން
އުޅޭ މީހާކާ ދިމާލަށް މި ޤާނޫނު ތަޞްދީޤުވީމަ ނެތް ބާރަށް އެއްޗެކޭ ވެސް ބުނެވޭކަށް. އަނެއްކާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން އެ
މީހުންނަށް ލާރިދީފައި ނޫނިއްޔާ ދުނިޔޭގައި ބައިނަލްއަޤް ވާމީ ރެފިއުޖީ ފަންޑުތަކުން ލާރި ހޯދައިގެން މި ތަނުގައި
އަނެއްކާ ވަކި ރަށެއް ބިނާކުރަންވީ މި މީހުންނަށް ޓަކައި. މިހާރުވެސް މި އުޅެނީ ސިޔާސީ ޕާޓީތައް ގިނަވެގެން ވެސް،
އިއްޔެގައި މި މަޖިލީހުން އެއްބައި ޕާޓީތައް އުނިކުރީ އެ، ހައްދުފަހަނަޅާ ހިސާބަށް ދިޔައިމަ. އެ ވަރުގައި މި އުޅެނީ.
އާދެ! ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުއްޠަލިބު ވެސް މި ތަނުގައި ވިދާޅުވެއްޖެ، ހިއުމަން ޓްރެފިކުންގެ ވާހަކަ ވަރަށް ދީނީ
ނަޒަރަކުން. އަޅުގަ ނޑުމެން އަޑުއެހިން. ދުނިޔޭގެ ބައިނަލްއަޤްވާމީ ގޮތުން ކުށްވެރި ކޮށްފައި އޮންނަ ކަމެއް ޓަރަރިޒަމުގެ
ހަނގުރާމަކުރުމަކީ. އެއީ ހަމަ އެކަން ހިނގާތީވެ. ދުނިޔޭގެ އެކި ޤަ އުމުތަކުގައި އެކަން ބަލާ. އެކަމަކު ކިޔަވައިދިނުމުގެ
ނަމުގައި މި ރާއްޖެ އިން ވެސް ހަމަ ބައެއް މީހުން ތަންތަނަށް ގެންގޮސް، ކުދިން ލައްވާ ހަތިޔާރުގެ ބޭނުންހިފައިގެން
ތަންތަނުގައި މީހުން މަރައިގެން ދުނިޔޭގެ ނަޒަރަށް ދިވެހި ރައްޔިތުން ޓެރަރިސްޓު ޢަމަލުކުރާކަން އައުމަކީ އެ އީ
އަޅުގަ ނޑުމެން އެކަމަށް ފާޑު ނުކިޔާ ތިބެންވީ ކަމެއް ނޫން. އެއީ އަކީ ދީނީ ޢިލްމުވެރިންނެއް ނޫން. ނުވަތަ
ދަންނަބޭކަލުންގެ ގޮތުގައި ދާ ބައެއް ނޫން. ނުވަތަ ދީން ހިމާޔަތްކުރާ ބައެއް ވެ ސް ނޫން. އެހެންނަމަވެސް
އަފްޣާނިސްތާނުގައި ނުވަތަ ޕާކިސްތާނުގެ ވަކި ސަރަހައްދުތަކަށް ގޮސްގެން އަޅުގަ ނޑުމެން ކިޔަވައިދޭ ނަމުގައި ދަރިން
ގެންގޮސްގެން އެ މީހުންނަށް އެފަދަ ކަންކަން ދަސްކޮށްދީގެން ދުނިޔޭގެ ޤައުމުތަކުގައި ޓެރަރިޒަމުގެ ހަރަކާތްތައް
ކުރުމަކީ އެއީ ދިވެހިރާއްޖޭގައި ބަލައިގަނެވޭނެ ކަމެއް ނޫން. އެހެންވީމާ، ސިޔާ ސީ މީހުން ވިޔަސް، ރައްޔިތުންގެ
މަޖިލީހުން ވިޔަސް އެ ކަންކަމާ ދޭތެރޭ އަޅުގަ ނޑުމެން ވިސްނަން ވެއްޖެ. މިއަދު މި ޤައުމުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރަން
އޮތް އެންމެ ރަނގަޅު އެއް ކަމަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޒުވާން ޖީލެއް ބިނާކުރުން. ވެދިޔަ ތަން ވެދިޔައިއްޔޭ ބުނެ
ދޫކޮށްލެވޭކަށް ނެތް. އެހެންނަމަވެސް މުސްތަޤުބަލަށް މަސައްކަތްކުރަމުން ދާ ކަމަށް ވާނަމަ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދަރިން
މިއަދު ސްކޫލްތަކުގައި ތިބެގެން އެ ކުދިންނަށް ކުނި ވަސް ދުވައިގެން ނުވަތަ ދުންއަރައިގެން އެ ކުދިންނަށް ހާސްކަން
ބޮޑުވެގެން އަންނަ ގޮތަށް މައިބަފައިން ވިސްނަން ވެއްޖެ. މާދަމާ އެ ކުދިން ވިޔަފާރި އަށް ނެރޭއިރުގައި އެ ކުދިންގެ
މުސްތަޤުބަލަކީ ކޮބައިތޯ؟ އެއްބައި މީހުން ފަތުވާދެނީ ބުނަނީ ރިސޯޓެއްގައި ކުއްޖަކަށް މަސައްކަތެއް ނުކުރެވެއޭ.
އެއްބައި މީހުން ބުނަނީ އެ ކުއްޖަކަށް އެ ނޫން މަސައްކަތްކުރާ ހިސާބަކަށް ނުދެވެ އޭ. އަނެއް ބައި މީހުން ފަތުވާދެނީ
އެ ކުދިން ކިޔަވައިގެންނުވާނޭ. މި އުސޫލު ދޫކޮށްލާފައި، އެ ކުއްޖަކު އަމިއްލަ އަށް އެ ކުއްޖަކީ އިސްލާމީ ވަންތަކަން
ހުރި، ތައުލީމު ލިބިގެން ހުރި ނުބަޔާއި ހެޔޮ ވަކިކުރެވޭ ވަރުގެ ކުއްޖަކަށް ހަދާފައި އެ ކުދިން ބޮޑެތި ކުރީމާ އަމިއްލަ
126

އަށް އުޅޭނެ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުމެން ކުޑައިރުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ގޭދޮށު ގައި ހުންނަ އެދުރުބޭގެ ގެ އަށް
ގޮސް ޤުރުއާން ކިޔަވައިގެން، ވޮށުފިލާ ލިޔެގެން ގެ އަށް އައިސް ވަނީމަ، އަދި ނުވިތަނަކަށް ސޯޓުބުރި އެއް ލައްވާފައި
ވެސް ނަމާދަށް އަރުވާފައި ނޫނިއްޔާ ކާކަށްނުދޭ މައިންބަފައިން. އެގޮތަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ބޮޑެތިކުރީ. އެކަމަކު މިއަދަކު
މަންމަމެން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ނުބަލާ ނަމާދުކުރިތޯ. އަޅުގަ ނޑުމެން އަމިއްލަ އަށް ގޮސް ކުރަނީ. އެއީ އެ ވެއްޓަށް
އަޅުގަ ނޑުމެން ބޮޑެތިކުރީތީވެ. މިއަދު އެހެނެއްނޫން އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރަން ބޭނުންވަނީ. ދެ މީހަކު ސިޔާސީ ވާހަކަ އެއް
ދައްކައިފިއްޔާ ގޭގައި ޓީވީ އަޅުވާފައި ސިޔާސީ ވާހަކަ ދައްކާ މީހާ ގޯސް ވަނީ. ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީސް ގޯސް ވަނީ.
އެހެނެއްނޫން ބެލެނިވެރިން އެކަމާ ވިސްނަންވީ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެނގޭ ކޮންމެ މީހަކަށް ވެސް މި ރާއްޖޭގައި އެތައް
ބައިވަރު މީހުންނެއް ފިލައިގެން އެބަ އުޅޭކަން. އެއްވެސް ސަރުކާރެއް އެކަން ކޮންޓްރޯލެއް ނުކުރެވޭ. ދެން އެ ހިސާބުން
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އިންސާނީ ބޮޑު މުސީބާތަކަށް ވެގެން ، ދައުލަތަށް ލިބޭ އާމްދަނީގެ ތެރެއިން ވަރަށް ބޮޑު ބައެއް އެ
މީހުންނަށް ހޭދަކުރަން އެބަ ޖެހޭ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މިއަދަކު ނުކެރޭ ކުނިކޮޅެއް އުކަން ދާކަށް. އަނބިމީހާއާ އެކީގައި
ސައިކަލްގައި ކުނިކޮތަޅެއް ގެންދިއުން ލަދު ކަމަކަށް ވެފައި މި އޮތީ. އެހެންވީމާ، މުސާރަ އަށް ލިބޭ ލާރިކޮޅުގެ
ތެރެއިން ގެ އަށް އަންނަ ބަންގާޅީ މީހާ އަށް އެބަ ދޭންޖެހޭ ކޮންމެ ގޮތެއް ހަދާފައި ވިޔަސް ކުނިކޮތަޅު އެއްލައިލަން
111 ރުފިޔާ. އެ 111 ރުފިޔާ ދޭއިރުގައި އަދި ބަންގާޅު މީހާ ދަމުން ދަނީ ގޭގައި ކުޑަކުއްޖަކު ހުރިއްޔާ އެ ކުއްޖާއާ
ވެސް ބެހިފައޭ ބުނީމަ މިއީ ދޮގަކަށް ނުވާނެ. މީގެ ސަބަބުން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރެއަށް ނުބައި ކަންތައް ޢާއްމުވަމުން
މި ދަނީ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ކޮށްލެވެން ހުންނަ ކަންތައްތައް އަމިއްލަ އަށް ކޮށްލުމަކީ އެއީ އޮންނަންޖެހޭނެ ކަމެއް.
ކޮންމެ ސަރުކާރަކުން މެނިފެސްޓޯ އެއް ނެރޭއިރުގައި ކޮމިއުނިސްޓު އުސޫލުން ސަރު ކާރުން ކޮށްދޭންވީ ކަންތައްތައް.
އެއް ބަޔަކު ތެޔޮއުނގުޅުން. އަނެއް ބަޔަކު އަނެއް ކަމެއް ކުރުން. އޭގެ ބަދަލުގައި އިންސާނުން ބިނާވެގެން، އެ މީހުން
ބޮޑެތިވެގެން އެ މީހުން އަމިއްލަ އަށް ތިމާމެންގެ ޤައުމަށް ޓަކައި މަސައްކަތްކުރުމަށް ފުރުޞަތު ދޭން އެބަ ޖެހޭ.
އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ބާރުލައިގެން ދެއްކި ވާހަކަ އެއް މި މަޖިލީހުގައި، އަޅުގަ ނޑުމެން އޮންނާނެ އެ ވާހަކަ ބުނެފަ. އެއީ
ޓޫރިޒަމްގެ ވިޔަފާރި ޢާއްމުކޮށްލަދޭށޭ. ރާއްޖޭގެ ހައެއްކަ މަހުޖަނުން ޓޫރިޒަމުގެ ވިޔަފާރިކުރަން މިތާ ތިބޭތާ ކިތަންމެ
ޒަމާނެއް. އެހެން މީހަކު އެކަން ކުރަންޏާ ފުރަތަމަ އަންނަނީ ފަތުވާ. އެގޮތަށް އަންނަ ފަތުވާގެ ތެރޭގައި ފުރަތަމަ މި
ބުނަނީ ރާއްޖެތެރޭގެ ރަށްރަށަށް ޓޫރިޒަމު ގެންގޮއްސިއްޔާ ކޯފާލައްވާނޭ. މިއީ ހަމަ ސީދާ ރާވައިގެން ކޮށްފައި އޮތް
ކަމެއް. ކޮބައިތޯ ޓޫރިސްޓުންނަކީ. ދވެހިރާއްޖެ އަށް އަންނަ ޓޫރިސްޓުންނޭ، އަޅުގަ ނޑުމެން ފަތުރުވެރިންނޭ މި ކިޔަނީ
މި ރާއްޖެ އަށް އެ މީހުންގެ ޗުއްޓީ ހޭދަކުރަން އަންނަ މީހުން. އޭގެތެރޭގައި އިސްލާމީ ޤައުމުތަކުން އެންމެ ގިނަ މީހުން
މިހާރު ރާއްޖެ އަށް އަންނަނީ. ދެން ޗައިނާ މީހުން އަންނަނީ. މައިގަނޑު އަމާޒަކަށް އޮތީ ރާބޮއިފާނެތީވެ. ނުބޮއިތޯ. މި
މާލެ އިން ވެސް މިހާރު އަޅުގަ ނޑުމެން ރަނގަޅަށް ހިސާބު ކުރީމަ އެބަ ފެނޭ ރެޔަކަށް ބާރަށް ކޮންޓެއިނާ ރާ. ވޮޑްކާ
އެތެރެކުރާ ރަށެއް ކަމަށް މީހުން އެބަ ވާހަކަދައްކާ. އަޅުގަ ނޑުގެ ކާރަށް ވެސް ބަޔަކު ރާއަރުވައިގެން ވިއްކާފައި އެބަ
127

އޮތް. ދި ޓީވީން އެނގޭނެ އެކަން ބެލީމަ. އަޅުގަ ނޑެއް ނޫން އެކަމާ އުޅުނީކީ. މިހިރީ މިކަން ހުރިވަރު. އެކަމަކު އެ
ވިޔަފާރި ޢާއްމުކޮށް ރައްޔިތުންގެ އަތްމައްޗަށް ހިނގައިދާނެތީވެ ހުއްޓުނީ. މިއަދު ބައްލަވާ! މާލެއަތޮޅުން ކިތައް
ރަށުގައިތޯ އެކަން އެ އޮތީ. އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ސަރުކާރުން އެ ވާހަކަ ދައްކައިގެން އެކަން ތަޢާރުފުކުރީތީވެ. އެކަން
ކުރެވޭނެ ގޮތް ހެދީތީވެ. އެ މީހަކަށް ލާރި ލިބޭނެ ގޮތް ހެދީތީވެ. އެހެން މީހުން ކައިރިއަށް ސަލާންޖަހަން ނުގޮސް
މީހުންނަށް ލާރި ހޯދޭނެ ގޮތް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ހަމަޖައްސައިދިނީތީވެ. އެގޮތަކަށް ނޫން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ސިޔާސީ
ވެރިން އަދިވެސް ވިސްނުންހުރީކީ. ތިމަންނަ ކަލެ އަށް މިވެނި އެއްޗެއް ދޭނަން، އަނެއް ކައްޗެއް ދޭނަން، އަނެއް
ކައްޗެއް ދޭނަން. އަނެއް ކައްޗެއް ދޭނަން، އޭގެ ބަދަލުގައި ތައުލީމުދޭނަން. ކުދިންނަށް އުނގަންނައިދޭނަން. އެ ކުދިން
ބޮޑެތިކުރުވާނަން. ވަޒީފާގެ ފުރުޞަތު ތަނަވަސްކޮށްދޭނަން. އޭނަ އަށް ލޯނު ހޯދައިދޭނަން. އޭނަ އަށް އަމިއްލަ
ސިކުނޑީގައި މަސައްކަތް ކުރަން އޭނަ އަށް ދަސްކޮށްދިނީމަ ނޫނިއްޔާ ކިހިނެއްތޯ އުޅޭނީ. އެހެންނޫނިއްޔާ، އެކަމެއް
ނުކުރެވޭނެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ރާއްޖޭގެ ހިއުމަން ޓްރެފިކިންގެ މައްސަލަ މިހާރަށް ވުރެ
ފުޅާވެގެން ދާނެ. ބައްލަވާ! އެންމެ ބޮޑު ކަމަކީ ގަ ނޑުވަރުތެރޭގައި އިންނަވާ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރައީސް، އޭނާގެ ދަރިން
ވެސް ދެވަންޖެހޭނީ ބޭރުމީހުންނާ. ދެވީމަ، އޭނަ ވެސް އެބަ ބޭނުންވޭ ލައިސަންސެއް ހޯދަން. އަޅުގަ ނޑުގެ ދަރިން
ވެސް އިންނަންވީ ބޭރުމީހަކާ. އިނީމަ މާދަމާ އަޅުގަ ނޑު ވެސް އެބަ ބޭނުންވޭ އޭނަ ލައިސަންސް ހޯދުމަށް ޓަކައި
ޤާނޫނެއް ހަދައިދޭން. އޭނަގެ އަމިއްލަ ކުންފުނި އުފައްދަން އެބަ ޖެހޭ. ދެން ގެންނަނީ އޭނަގެ ރަށުގެ މީހުން.
ގެނެސްގެން މި ރަށް ހަލާކުވެގެން ދަނީ. ބައްލަވާ! މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރާއްޖޭގެ މަސައްކަތްތެރިން އެ ތިބީ އެކި
ހިސާބުތަކުގައި އެ މަސައްކަތްތައް ކުރެވޭނެ ގޮތެއް ނެތިފަ. ރާއްޖެ އަކީ ޓޫރިޒަމުގެ މަސައްކަތްތަކާއި ރިސޯޓުތަކަށް
ބައިވަރު މީހުން ނިކުމެގެން ، ބައެއް ރަށްރަށް ހުންނާނެ ހަމަ ޚާއްޞަކޮށް ޓޫރިޒަމުގެ މަސައްކަތުގައި ރިސޯޓު ބިނާކުރާ
މީހުން. އެކަމަކު މިއަދު ބައްލަވާ، އޭގެން އެއްވެސް މީހަކަށް މަސައްކަތެއް ފުރުޞަތެއް ނެތް. ހަތަރު ބަންގާޅީންނާއި
ތިންހަތަރު މީހުން ވެގެން، ބައިވެރިގެން އެ މީހުން އަމިއްލަ އަށް ގްރޫޕެއް ހަދާލަނީ. އެ ކަމަކަށް މަސައްކަތެއް
ނުކުރެވޭ. ޖެހިގެން އޮތް ސްރީލަންކާ އަށް އަޅުގަ ނޑުމެން އެއްވެސް މީހަކު މި ރާއްޖޭގެ ދިވެއްސަކު ގޮސްގެން
އެއްވެސް ކުންފުންޏެއް ކަމެއް ހިނގިޔަކަނުދޭ. އެކަމަކު މި މާލޭގައި، މި ރާއްޖެ އަކީ އެންމެ ގިނަ ޕޫލް، އާދެ!
ފަތާފެންގަ ނޑު ހުރި ރާއްޖެ ކަމަށް ވެދާނެ ދުނިޔޭގެ ނިސްބަތުން. ކޮންމެ ހޮޓަލެއްގެ ކޮންމެ ކޮޓަރި އެއްގައި ހުރޭ. އެ
ހުރިހާ ތަނަކަށް ސަޕްލައިކުރާ ހުރިހާ އެއްޗެއް ސަޕްލައިކުރަނީ ސްރީލަންކާގެ މީހުންނޭ ބުންޏަސް އެންމެ ރަނގަޅު.
އެކަމަކު ބެލޭނެ ތަނެއް ނޯވޭ. ކަސްޓަމަކުން ވެސް އެ ކަމެއް ނުކުރެވޭ. މިއީ މުދާ އެތެރެކުރުމުގައި ހުރި ގޮތް. ދިވެހި
ވިޔަފާރިވެރިން މި ތިބީ އިނދަޖެހި އެ މައްސަލައިގަ. ރާއްޖޭގައި މަސައްކަތްކުރާ ކުންފުނިތައް އަބަދުވެސް މި އޮންނަނީ
އިނދަޖެހިފަ. ރަނގަޅު ފެންވަރެއްގައި މަސައްކަތްކުރުމަށް ޓަކައި މީހުން ގެނެސްގެން އެ މަސައްކަތްކުރުމަށް ޓަކައި
މީހުން ތައްޔާރުކޮށްފައި ތިއްބާ 4 ބަންގާޅި މީހުން ގޮސް އުޑަފައިން އިށީނދެތިބެގެން އެ މީހުން އަމިއްލަ އަށް
128

ތަނެއްގައި ސިމެންތިޖަހައި، ތަށިމުށިޖަހާފައި ދޫކޮށްލީމަ، ޢާއްމުކޮށް ބާޒާރުގައި މަސައްކަތުގެ އަގު 21 ރުފިޔާ އަށް
ހުރިއްޔާ 5 ރުފިޔާ އަށް ކޮށްގެން އެ ދަނީ. އެކަން އަޅުގަ ނޑުމެން ހުއްދަކޮށްލައިގެން މި ތިބެނީ. ދެން ތަންތަނަށް
ޖަމާވެ ތިބެގެން ވާހަކަ މި ދައްކަނީ. އެހެންވީމާ، ޤާނޫނާއި ގަވާއިދާ ޚިލާފަށް މި ރާއްޖޭގައި މީހުންތަކެއް ގެންގުޅުވަނީ
ވެސް ސަރުކާރުން. އެކަމަށް ބާރުދެނީ ވެސް ސަރުކާރުން. އަޅުގަ ނޑު ނުބުނަން ވަކި ސަރުކާރެކޭ. އަޅުގަ ނޑަށް މިއަދު
ފެންނަނީ ހެޔޮ ގޮތުގައި ބައިނަލްއަޤްވާމީ ބެލުންތެރިކަމުގެ ދަށުގައި ރަނގަޅު ހަތަރު ބާޖު ގެނެއްސަ، އެއަރކޯން ވެސް
ކޮށްފައި، ވަރަށް ރަނގަޅަށް ކާއެއްޗެހި އަރުވާފައި ރަނގަޅަށް ބޮޑު ހިލަ ގެންދާ ގޮތަށް ގެންގޮސް ބަންގާޅި މީހުން
ބަންގާޅަށް، ދެން ތިބި ޤައުމެއްގެ މީހުން ދެން ތިބި ޤައުމަކަށް ގެންގޮސް މިކަން ނިންމާލަން. އެއީ އިންސާނީ ގޮތުން
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ވަގުތަށް ކުރެވެން އޮތް އެންމެ ކަމަކީ. އަޅުގަ ނޑުމެންނެއް އެހެން ޤައުމެއްގެ އިންސާނިއްޔަތަށް
އިޙްތިރާމުކުރެވޭނީ މި ޤައުމުގެ ރައްޔިތުންނަށް ގޮތެއް ހަދާފައި ނޫންތޯ. ފުލުހުންނާއި ސިފައިންނާ އެ ތިބީ ތިބި ހާލު.
ދެން ދައްކަންޖެހޭނީ އަނެއްކާ މެންދުރުކުރީގެ ވާހަކަ. އެކަމަކު އޭގެ ބަދަލުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ޤާނޫނެއް ހަދައިގެން އެ
ޤާނޫނެއްގެ ސަބަބުން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މަންފާކުރެވޭނީ އެ ޤާނޫނަށް އަހުލުވެރިވެ، އެ ޤާނޫނު ތަންފީޛުކުރާ މީހުން.
އަންހެނުންނާ ބެހޭ ގޮތުން މި މަޖިލީހުން ޤާނޫނެއް ހެދީ، އަންހެނުންގެ ޙައްޤުތައް ސަލާމަތްކުރަން. ހެދީމާ އޭގެ ތިން
ރޭ ފަހުން އެކަމަށް ޓަކައި ފަންޑްރެއިޒްކުރުމަށް ބޮޑުސިންގާ ޖަމާޢަތެއް ހަދައިގެން ހުރިހާ އަންހެންވެރިން އެކަމާ
ބޮލުފޮތިކޮޅު އޮޅައިގެން ނުކުމެ ތައްޔާރުވި. އިރުކޮޅަކުން ފެނުނީ ފުލުހިން އިދިފުށަށް އަންހެނަކު ނަގައިގަނެގެން، މައި
ބަދައިގައި ތަޅަމުން، ރޯ އޮރިޔާމުން މީހުންގެ ތެރޭގައި ގެންދަނިކޮށް. ކިހިނެއްހޭވީ؟ ފުލުހުންގެ ވާޖިބަށް ހުރަސްއެޅީއޭ.
މީ ހާލަތު ހުރި ގޮތަކީ. އެކަމަކު އަންހެނުންނަށް ވެސް އެބަ ޙައްޤު އޮވެއޯ ސިޔާސީ ކަންކަމުގައި ބައިވެރިވާން ވެސް.
އެކަން ކުރަން ވެސް. އެހެންވީމާ، ފެނިއްޖެއްޔާ ތަޅައި ރޯނާކޮށްލަންވީ. ޤާނޫނެއް ހަދާ، އެ ޤާނޫނު ގޯސް. ބައްލަވާ!
މިއަދު ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ދޮށަށް އެ އައީ މާލޭ ސިޓީ ކައުންސިލްގެ މީހުން. ހުރިހާ ސިޔާސީ ވެރިން އެ ތަނަށް
އެއްވެއްޖެ. މި މަޖިލީހުގައި ތިބި ހުރިހާ ޕާޓީތަކުގެ މީހުން، އަޅުގަ ނޑު ވެސް ދިޔައިން. އެއްވެ ވާހަކަދެއްކީ މިއަދު
ހަވީރު ވާހަކަ އެ ދައްކަނީ ކުނިގޮނޑު ހުސްނުވެގެން. އެކަމަކު މާލޭ ސިޓީ ކައުންސިލުން އެއްވެސް ކަމެއް ކުރިޔަނުދޭން
މުޢިއްޒު ކިޔާ ޢަދާލަތު ޕާޓީގައި ހުންނަ މީހަކު ވަޒީރުކަމުގައި އިނދެގެން ކުރަމުން ގެންދާ މަސައްކަތް ތި ބޭފުޅުންނަށް
އެނގޭނެ. އަޅުގަ ނޑުމެން އުސްފަސްގަ ނޑުން ދަމާބާލާ. މާލޭ ސިޓީ ކައުންސިލްގައި ހުރި ބިންތައް ދަމައިގަންނަން. މާލޭ
ސިޓީ ކައުންސިލަށް ލާރިނުދޭން. އެކަމަކު މިއަދު ސިޔާސީ ވާހަކަ އެއް ދައްކަންވީމާ މާލޭ ސިޓީ ކައުންސިލަށް 8
މިލިއަން ރުފިޔާ ދިނީމޭ. ކީއްވެހޭ ހުސްނުކުރީ. މައްސަލަ އޮތް ގޮތް ބަލަންވީނޫންތޯ. މިއަދު ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ
ކޮމިޓީ، އާދެ! އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޗެއަރ އޮންނަ ކޮމިޓީގެ ފަރާތުން ސަރުކާރު ޖަވާބުދާރީކުރުވާ ކޮމިޓީ ކަންނޭނގެ. އެ
ކޮމިޓީގެ ފަރާތުން މިއަދު އެކަން އެބަ ބަލާ. އަދި މި ކަމުގައި މި ރާއްޖޭގައި ތިބި ވޯޓު ބޭނުންވާ ހުރިހާ ސިޔާސީ
މީހުން އޭގައި އެބަ ބައިވެރިވޭ. އެކަން އެގޮތަށް ކުރަންވެގެން ރާވާ. އެހެންވެ، އެ ވާހަކަ ވެސް ހަމަ ދަންނަވާލީ. އެކަން
129

އެބަ ހިނގައޭ. ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން އޭރަކު ކުރަންޖެހޭ ކަމެއް އަޅުގަ ނޑުމެން އޮންނާނީ ކޮށްފަ. އެ މައްސަލައިގައި
ސަރުކާރު ވެސް ރުޅިއަންނަނީ. އަދި ޢަދުލުއިންޞާފު ޤާއިމުކުރާ ދާއިރާތައް ވެސް ރުޅިއަންނަނީ. އެހެންވީމާ، މި ހުރިހާ
ކަމެއްގައި ވާހަކަދައްކައިގެން އަޅުގަ ނޑުމެން މިހަދާ ޤާނޫނު ތަކަކީ ބޭނުންކުރެވޭނެ އެއްޗަކަށް ހަދަން އަޅުގަ ނޑު
ގޮވާލަން. އަޅުގަ ނޑު ނިންމާލަމުން ވެސް ދަންނަވަން އޮތީ އަދި މިއަށް ޤާނޫނަކަށް ވުރެ ބޮޑަށް އަޅުގަ ނޑަށް މީތި
ބައްޓަންވަމުން މި ދަނީ ބޭރު ބަސްތަކެއް. ކުރީގައި މި ދެންނެވީ މިހާރުގެ ފަ ނޑިޔާރުން ކިހާހެން މަބްދަޢު އާއި
މަބާދިޢުތަކެއް ލައިގެން ހަދާފައި ހުރި، އިނގިރޭސި ބައިވަރު ބަސްތައް އެބަ ހުރި މީހަކަށް މީގައި ރޯނުފިލާވަރުގެ
އެއްޗެހި. ޙަޤީޤަތުގައި ވެދާނެ މި ބަންގާޅު މީހުންނަށް ނުވަތަ އެހެން ބަޔަކަށް ހަދާފައި އޮތީމަ އޭގެ ބަސްތައް
ދިވެހިކޮށްފައި އޮތީ ކަމަށް. އެހެންވީމާ، ކޮމިޓީން އަޅުގަ ނޑު ބޭނުންވޭ މި ބަސްތައް ރީތި ދިވެހިބަހަށް މީހުންނަށް
ކިޔައިލެވޭނެ ގޮތަށް ހަދަން. ދެން މިހުރި ހުރިހާ ހުއްޓުންތަކާއި ޣުންނަތަކާއި ކުންނުތަކާ މި ހުރިހާ އެއްޗެހިތައް
މަޒުމޫނީ ލަފުޒުތަކުން ދޫކޮށް، ޤާނޫނީ މިންގަ ނޑުގެ ތެރެއަށް ގެންނަން އަޅުގަ ނޑު ހުށަހަޅަން. އަދި މި ބިލު
ބަލައިގަތުމަށް އަޅުގަ ނޑު ވޯޓުދޭނެ ވާހަކަ ވެސް ދަންނަވަން . والحود هل رب العالوين. ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ޓަކައި
ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
މާވަށު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ޖަމާލު އަބޫބަކުރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
بسم هلا الرحمن الرحيم، އައްސަލާމްޢަލައިކުމް. އާދެ! އަޅުގަ ނޑު މި ބިލަށް ވާހަކަދައްކަން، އެއީ މީހުން ޓްރެފިކުކުރުން
ހުއްޓުވުމުގެ ބިލު. އަޅުގަ ނޑު މި ބިލަށް ވާހަކަދައްކަން ފަށައިގަތުމުގެ ކުރިން، ދެންމެ އެންމެ ފަހުން ވާހަކަފުޅުދެއްކެވި
ހުޅުހެންވޭރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މޫސާ މަނިކަށް އަޅުގަ ނޑު ތަހުނިޔާ ރައްދު ކުރަން ބޭނުންވޭ. ސަބަބަކީ
ލަފުޒަށް ވަރަށް ރީތި ދިވެހިބަހެއް އޮތް ކަމަށް އެ މަނިކުފާނު ޤަބޫލުފުޅުކުރައްވައި ބޭނުންކުރެއްވީމަ. އެއީ އިންސާނީ
ވަގު ފާރި. އެ ލަފުޒު ބޭނުންކުރެއްވި. އެއީ ދިވެހިބަހުން ކިޔާ ލަފުޒު. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ވެސް ވަރަށް
ތާއީދުކުރަން. އަޅުގަ ނޑުމެން ދިވެހިބަހަކީ މުއްސަނދި ބަހަކަށްވާއިރު މިހެން ބިލުތައް ޤާނޫނުތަކަށް ވަމުން ދާއިރުގައި
އެ ލަފުޒުގެ ބަދަލުގައި ބޭނުންކުރާ ލަފުޒެއް އޮތްތޯ ނުބައްލަވައި، ހަމަ ބޭރު ބަހެއްގައި އޮންނަ އެއްޗެއް
ތަރުޖަމާކުރައްވާފައި އެ ޤާނޫނަށް ގެނައުމުގެ އާދަ އަޅުގަ ނޑުމެން ދޫކޮށް، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ބަހަކީ ވެސް
ތަޞައްރަފުފުދިފައިވާ ފުދުންތެރި ޤާބިލު ބަހެއްކަން އަޅުގަ ނޑުމެން ޤަބޫލުކުރަމާތޯއޭ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ނޭނގުމަކީ
އެއީ ބަހުގެ ފަޤީރުކަމެއް ނޫނޭ. އެހެންވީމާ، އެކަން އަޅުގަ ނޑުމެން ދަސްކޮށްގެން، ބަހުގެ މުއްސަނދިކަން
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ލިބިގަނެގެން އަޅުގަ ނޑުމެން ލިޔާ ލިޔުންތައް މުއްސަނދިކުރުމަށް މަސައްކަތްކުރުމަކީ އަޅުގަ ނޑު
ވެސް ވަރަށް ތާއީދުކުރާ ކަމަކަށް ވާތީ މި ނުކުތާގައި މޫސާ މަނިކަށް ވަރަށް ތާއީދުކުރާ ވާހަކަ ދަންނަވާލަން.
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު، މާފުކުރެއްވުން އެދެން. ހުޅުހެންވޭރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މޫސާ މަނިކަށް ތާއީދުކުރާ
130

ވާހަކަ އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން. އާދެ! އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވައިލާނީ ޤައުމީ މައްސަލަތައް ހައްލުކުރުމުގައި ހަމައެކަނި
ޤާނޫނަކީ ހައްލަކަށް ނުވާނޭ. ސަބަބަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން ޤާނޫނެއް ހަދާފައި އެ ޤާނޫނުގެ ޙަޤީޤަތް އިންސާނީ
ސިކުނޑީގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އަށަނުގެންނެވޭ ނަމަ އެކަމުގެ ހައްލެއް ނާންނާނެ. ދެނެވަޑައިގަންނަވާ. އަޅުގަ ނޑުމެން
މިއަދު ހައްލުކުރަން ވެގެން ބިލެއް ހުށަހަޅައިގެން ވާހަކަދައްކަމުން މި ގެންދަނީ އިންސާނީ ވަގު ފާރިއާ ބެހޭ ގޮތުން.
އާދެ! އިންސާނީ ވަގު ފާރި އަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޤައުމީ، މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޤައުމީ އެންމެ ބޮޑު އެއް މައްސަލަ
ކަމަށް ވެފައި ވާއިރުގައި މި ކަންތައްތައް މިހެންވުމަށް މެދުވެރިވާ ސަބަބުތައް ވަރަށް ގިނަ. އާދެ! ރާއްޖޭގައި ވަރަށް
މަޝްހޫރުކޮށް ޒަމާނުއްސުރެ ދަނޑުވެރިކަންކުރާ ބައެއް ރަށްރަށުގައި ދަ ނޑުވެރިކަމުގެ ހަމަ ހަރަކާތުގެ އެންމެ ކަމެއްގައި
ވެސް ދިވެހިން ބައިވެރިނުވާ ރަށްރަށް އެބަ ހުރި. އެއީ ކޮބައިތޯ. ހަމައެކަނި ސައިކަލުގައި ދެކޮޅަށް ދުއްވާފައި
ބިދޭސީއަކަށް ޢަމުރުކޮށްލުން ނޫން އެހެން އެއްވެސް ކަމެއް ކުރުމުގެ ހިތްވަރެއް، ޤާބިލުކަމެއް ނެތް ރަށްރަށް އެބަ ހުރި.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެން މި ދެކެނީ މަސައްކަތްކުރުމަކީ ހުތުރުކަމެއް ކަމަށް، ދެރަކަމެއް ކަމަށް. އެހެންކަމުން
އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރާ ކޮންމެ ކަމަކަށް ބޭރުމީހުން ގެންނަން، އެ ވިސްނުން އަޅުގަ ނޑުމެން ޤައުމީ އެންމެ މުހިއްމު
ރައުސްމާލުކަމުގައިވާ ރައްޔިތުންގެ ސިނކުޑީގައި އުފެދި، އަށަގެންފައި އޮވެއްޖެއްޔާ އަޅުގަ ނޑުމެން ޤާނޫނެއް ހަދައިގެން
އެކަން ހައްލުކުރެވޭނެ ބާވައޭ. ބައެއް މެންބަރުން ވިދާޅުވި ފަދައިން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ގޭގައި ދުވާލަކު އިތުރުވާ ކުނިކޮޅު
އެއްލާލުމަށް ޓަކައި ސައިކަލުގައި ދުއްވާލަންދާން އަޅުގަ ނޑުމެން ލަދުގަންނަ ކަމަށް ވަންޏާ އަޅުގަ ނޑުމެން
ފެންވަރާއިރުގައި ގައިގެ މިލަ އުނގުޅަން އަޅުގަ ނޑުމެން އަމިއްލަ އަށް ލަދު ގަނެގެން އެކަން ވެސް ބޭރުމީހަކު ލައްވާ
ކުރުމުގެ ވިސްނުން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ކިބައިގައި އަށަގަންނަ ކަމަށް ވާނަމަ އަޅުގަ ނޑުމެން ޤާނޫނެއް ހަދައިގެން
އެކަންތައް ހައްލުކުރެވޭނެ ބާއޭ އަޅުގަ ނޑު ހިތަށްއަރާ. އާދެ! މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޤައުމުގެ އިޤްތިޞާދަށް
ކުރިމަތިވެފައިވާ އެންމެ ބޮޑު އެއް މައްސަލައިގެ ތެރޭގައި އެބަ ހިމެނޭ އިންސާނީ ވަގު ފާރި އާއި ފައިސާ އިން
މުލައްމާކުރުން. މި 2 މައްސަލަ ހައްލުކުރުމުގައި ވެސް ޙަޤީޤަތުގައި މި އޮތީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ސިނކުޑީގައި
އުފެދިފައިވާ ޒާތީ ކަމެއްގެ ސަބަބުން. ބައެއް ކަހަލަ ކަންތައްތައް ކުރުމަށް ލަދުގަންނަނީ. އެއް ކަމަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
ފަޚުރުވެރިވުން، ނުވަތަ ބޮޑާވުން ކަމަށް ވެސް ވެދާނެ. އެއްވެސް ހާލެއްގައި މަސައްކަތްކުރުމަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
އަމިއްލަ މަސައްކަތް އަމިއްލަ އަށް ކުރުމަކީ ހުތުރު ކަމެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ދެކޭ ނަމަ ، އެބަ ގުޅޭ އަޅުގަ ނޑުމެން
ތަމްރީނުކުރުމުގެ މަރުޙަލާއާ ހިސާބުގަ. އާދެ، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރާއްޖޭގަ އި ތަޢުލީމީ މަންހަޖު ބައްޓަންކުރުމުގައި އެބަ
ޖެހޭ މީހުންގެ ވިސްނުން ވަރަށް ބޮޑަށް ބަދަލުކުރަން. ދުނިޔޭގެ ބައެއް ޤައުމުތަކުގައި ގްރޭޑު 1 އިން ފެށިގެން އާދެ!
ނާސަރީ އިން ފެށިގެން އެ މީހާ މަރުވަންދެން ވެސް ދުވަސްދުވަސްކޮޅުން އެ މީހާގެ ސިނކުޑީގައި ޤައުމީ އަދި ވަތަނީ
ރޫޙު އާލާކުރުމަށް ތަފާތު ހަރަކާތްތައް ހިންގާ. އެހެންވީމާ ، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރާއްޖޭގައި ވެސް ހަމަގައިމު ވެސް
އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރީގެ 1951ގެ ކުރިން، ނުވަތަ 1961ގެ ކުރިން ރާއްޖޭގައި އޮތް ތަޢުލީމީ ނިޒާމުގައި އަ ޅުގަ ނޑުމެންގެ
131

ޤައުމީ އިމްތިހާނުތަކުގައި، އިމްތިހާނުކުރެވިފައި އެބަ ހުރި ދިރިއުޅުމުގައި އެ މީހުން ކުރަންޖެހޭ މަސައްކަތްތަކާއި އެ
މީހުން އަދާކުރަންޖެހޭ ވާޖިބުތަކާ ގުޅޭ ގޮތުން. މިސާލަކަށް އަންހެން ކުއްޖަކު ސްކޫލް އެންމެ މަތީ އިމްތިހާން
ނިންމާފައި ނިކުންނައިރު އޭނަ އަށް ކައްކަން އިނގޭތޯ އިމްތިހާންކުރެވޭ ޢަމަލީ ގޮތުން. އޭނަ އަށް ކުނިކަހަން އިނގޭތޯ
ޢަމަލީ ގޮތުން އިމްތިހާންކުރެވޭ. އެކަމަކު އަޅުގަ ނޑުމެން ވަކި ހިސާބަކަށް އައިސް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތަޢުލީމީ ނިޒާމު
ބައްޓަންކުރެވިގެން މި ދިޔައީ ހަމައެކަނި ތަޢުލީމަކީ މޭޒުދޮށުގައި އިނދެގެން ކުރަންޖެހޭ މަސައްކަތަށް ކިޔާ އެ އްޗެއް
ކަމުގަ. އެ ވިސްނުން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި އަށަގަނެގެން . އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ވަރިހަމަ ތަޢުލީމީ ނިޒާމުގެ 1 އިން
ފެށިގެން ގްރޭޑް 11އާ ހަމައަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ކަ ނޑައްތުކޮށްފިއްޔާ. އަޅުގަ ނޑުމެން ހޯދާ ނަތީޖާ އަކީ ސުމެއް ކަމަށް
ވިޔަސް އަޅުގަ ނޑުމެން ޖެހޭނީ ހުދު ގިރުވާން ވަޒީފާ އެއްގައި ތިބެން. އެ ވިސްނުން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ސިނކުޑީގައި
އަށަގަތީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ހުރިހާ ދިމާލެއްގައި، ހުރިހާ ރައްޔިތުންނަކީ ސްކޫލްގެ މިދެންނެވި މަރުޙަލާ
ކަ ނޑައްތުކޮށްފައިވާ ރައްޔިތަކަށް ވާއިރު، ދެން އަޅުގަ ނޑުމެން ރާއްޖޭގައި މަސައްކަތްކުރާނެ މީހެއް ނުހުންނާނެ.
އެހެންވީމާ، ކޮންމެ ކަމެއް ކުރުމަށް ޓަކައި އަޅުގަ ނޑުމެން އެންމެ ދެރަމިނުން ގޮސް މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެން އަމިއްލަ
އަށް ފެންވަރާއިރުގައި ގައިއުނގުޅަން ލަދުނުގަންނަ ކަމަށް ވިޔަސް، ނުވަތަ ނިޔަފަތިކަ ނޑަން ލަދުނުގެން ކަމަށް ވިޔަސް
އަޅުގަ ނޑު ހިތުން މުސްތަޤުބަލުގައި މި ދާ ގޮތަށް ދާ ކަމަށް ވަންޏާ ކޮންމެ މީހަކު ފެންވަރަން ވެސް، އެ މީހާގެ މިލަ
އުނގުޅަން ނުވަތަ ނިޔަފަތިކަ ނޑަން ނުވަތަ ދަތްއުނގުޅަން ވެސް މީހަކު ގެންނަ ހިސާބަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ގޮއްސަ މި
ތިބެނީ. މީ އަޅުގަ ނޑުމެން ވިސްނަންޖެހޭ ކަމެއް. މި ވިސްނުން އަޅުގަ ނޑުމެން އިޞްލާޙުކޮށްގެން ނޫނިއްޔާ ހަމައެކަނި
ޤާނޫނަކުން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ކަންކަން ހައްލެއް ނުކުރެވޭނެ. އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ . އަޅުގަ ނޑުމެން އިޖްތިމާޢީ
މައްސަލަތައް ހައްލުކުރުމުގެ ބަދަލުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން އަބަދުވެސް މައްސަލަ އުފެއްދުމަށް ޓަކައި ހިތްވަރުދެވޭ ތަން
އެބަ އާދޭ ވާހަކަތަކުން ވެސް. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޤައުމުގައި އުފެދޭ މައްސަލަތައް އަމިއްލަ މަޞްލަޙަތަށް ޓަކައި
ޤުރުބާންކޮށްގެން ވާނެ ކަންތައްތަކެއް ނޫން. ޙަޤީޤަތުގައި މައްސަލަތައް ހައްލުކުރެވޭނީ ފެންނަ ކުދިކުދި ކަންކަން
ހައްލުކުރުމަށް ޓަކައި މަސައްކަތްކޮށްގެން. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ވާ ގޮތަކީ ކުޑަކުޑަ ބާކޮޅެއް ފެންނައިރަށް އެ ބާކޮޅު
ބެއްދުމުގެ ބަދަލުގައި އެ ބާކޮޅަށް އެންމެން އިނގިލިބާނައި، ބާކޮޅު ބޮޑުކުރާ ތަން. މީ އަޅުގަ ނޑުމެން ޤައުމީ ނަޒަރަކުން
ވިސްނާއިރު ވަރަށް ދެރަ ކަމެއް. އެ މީހެއްގެ އަމިއްލަ މަޞްލަޙަތު ހިމާޔަތްކުރުމަށް ޓަކައި ކޮންމެފަދަ ވާހަކަ އެއް
ދެއްކިޔަސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ހަމަ އެންމެ ރަނގަޅު. އާދެ! އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޤައުމީ މަޞްލަޙަތު ހިމާޔަތްކުރުމަކީ
ކޮންމެ މީހެއްގެ ބޮލުގައި އެޅިފައިވާ ވަރަށް ބޮޑު ޒިންމާ އެއް. އެ ޒިންމާ އަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ރައްކާތެރިވާން އެބަ
ޖެހޭ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދުލުން މި ތަނުގައި ސަމާސައަކަށް ހަދައިގެން ވެސް ދައްކާ ކޮންމެ ވާހަކަ އަކީ ޙަޤީޤަތުގައި
ވަރަށް ބުރަދަންހުރި ވާހަކައަކަށް ވާނެ. ސަބަބަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދައުލަތުގެ އެންމެ މުހިއްމު އެއް މުއައްސަސާ އަކީ
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް ކަމަށް ވާހިނދު، އަޅުގަ ނޑުމެން ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް މެންބަރުން މި ތަނުގައި ހުއްޓި ތިބެ،
132

ސަމާސާ ވާހަކަދެއްކުމަކީ އެކަމުގެ ސަބަބުން ޤައުމީ މަޞްލަޙަތަށް ވަރަށް ނުރައްކާތެރި އަސަރުތަކެއް ފޯރައިދާނެ ކަމެއް.
އެހެންކަމުން ޤައުމީ މަޞްލަޙަތަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ނުރައްކާވާ ފަދަ އެއްވެސް ވާހަކަ އެއް އަޅުގަ ނޑުމެން އަމިއްލަ
މަޞްލަޙަތު ހިމާޔަތްކުރުމަށް ޓަކައި ނަމަވެސް އަދި އަޅުގަ ނޑުމެން މަޖަލަކަށް ޓަކައި ނަމަވެސް ނުވަތަ އެހެން މީހަކަށް
ރައްދުދިނުމަށް ޓަކައި ނަމަވެސް ދެއްކުމަކީ ޙަޤީޤަތުގައި ޤައުމީ ނަޒަރަކުން ބަލާއިރުގައި އެއްވެސް ހާލެއްގައި އެއްވެސް
މީހަކު ކޮށްގެންވާނެ ކަމެއް ނޫން. އާދެ! އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޤައުމުގައި ހުރި އުނި ސިފަ އެއް ހުރި ކަމަށް ވިޔަސް އެކަން
އަޅުގަ ނޑުމެން މި ތަނުގަ އި ހާމަކޮށް، ބޭޒާރުކޮށްގެންނުވާނެ. އަޅުގަ ނޑުމެން ޤައުމުގެ މަޞްލަޙަތު ހިމާޔަތްކުރަންޖެހޭނެ.
ޤައުމުގެ ޝަރަފާއި ކަރާމަތް ރައްކާތެރިކުރަން ތިބި ބަޔަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން ދިވެހި ރައްޔިތުން. އަދި ޚާއްޞަ ކޮށް
ރައްޔިތުންގެ ފަރާތުން، ރައްޔިތުން ތަމްސީލުކުރުމަށް ޓަކައި އަޅުގަ ނޑުމެން މި މަޖިލީހަށް ހޮވާފައި މި ތިބެނީ
އަޅުގަ ނޑުމެން މި ވާޖިބު އަދާކުރުމަށް ޓަކައި. އެހެންވީމާ، ޤައުމީ ވާޖިބު އަދާކުރުމަށް ޓަކައި އަޅުގަ ނޑުމެން ހަމައެކަނި
މިތަނަށް އައިސް ބޭނުންހާ ވާހަކަ އެއް ދެއްކުމަކީ އެއްވެސް ހާލެއްގައި އަ ޅުގަ ނޑުމެންގެ ވާޖިބު އަދާކުރެވެނީ ކަމަކަށެއް
އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލެއް ނުކުރަން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެން ދައްކާ ކޮންމެ ވާހަކައަކާ، އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރާ ކޮންމެ
ކަމެއް ވެސް ކުރަންވާނީ އެކަމަކުން ޤައުމަށް އޭގެ ފައިދާ ލިބޭ ގޮތެއްގެ މަތިން. އެ މީހާގެ މަޞްލަޙަތަށް ފަހަރެއްގައި
ގެއްލުންވި ކަމަށް ވިޔަސް، އެ މީހެއްގެ މަޞްލަޙަތު ޤުރުބާންކުރުމަށްފަހު އިސްކަންދޭންޖެހެނީ ޤައުމީ މަޞްލަޙަތަށް.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރާއްޖޭގައި އަޅުގަ ނޑު ހަމަ މަގުސަދަކަށް ޓަކައި މި ވާހަކަތައް ލަފުޒު ނުގެންނަން މި
އުޅެނީ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޤައުމުގައިހުރި އުނިކަމެއް ހުރި ކަމަށް ވާނަމަ ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން ޖެހޭނީ އެކަން
ވަންހަނާކޮށް، އެކަން އިޞްލާޙުކުރުމަށް ޓަކައި ކުރެވެންހުރި މަސައްކަތްތައް ކުރުން. އެކަންތައް ބޭޒާރުކޮށްފައި ، އެކަން
ބޮޑުކޮށްފައި، އެކަމާ އަޅައިނުލާ ތިބުމެއް ނޫން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެން އެ ވާހަކަ އެއް ދައްކައިގެން އެކަމުގެ
ސަބަބުން ޤައުމަށް ފައިދާ ނެތް ވާހަކަތައް ނުދައްކަމާތޯއޭ. އެ ވާހަކަ ދައްކައިގެން ޤައުމީ މަޞްލަޙަތަށް އެއްވެސް
ކަހަލަ ނުރައްކަލެއް އަންނަ ވާހަކަ އެއް ނުދައްކާ އެކަން ހައްލުކުރުމަށް ޓަކައި އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރަންހުރި
މަސައްކަތްތައް ކުރަމާތޯއޭ. އަޅުގަ ނޑުމެން ޤައުމީ ބިނާގައި އެއްވެސް ކަހަލަ ރެނދެއް އަޅާފައި ވާނަމަ، އަޅުގަ ނޑުމެން
އެ ރެނދުތައް ބެއްދުމަށް ޓަކައި ޕުޓީއަޅައިގެން، އޮމާންކޮށްގެން، ވޯލްސީލަރ އަޅައިގެން ނަމަވެސް އިމާރާތުގެ
ބަދަހިކަން އާކުރަމާތޯއޭ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ޤައުމަށް ސަލާމަތްކަން އޮތީ އެހެން. ކޮންމެ މީހަކު އެ މީހަކު އަމިއްލަ
މަޞްލަޙަތަށް ޓަކައި ދައްކާ ވާހަކަ އިސްކޮށްގެން މި ޤައުމަކަށް އަމާންކަމެއް ނެތް. ރައްކާތެރިކަމެއް ނެތް.
ސަލާމަތްކަމެއް ނެތް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެން ވިސްނައިގެންނުވާނެ އެއްވެސް މީހަކު ހަމައެކަނި ކުޅިވަރަކަށް ކުރާ
ކޮންމެ ކަމެއް ހަދައިގެން. އަޅުގަ ނޑުމެން ދައްކާ ކޮންމެ ވާހަކަ އަކީ އަދި ކޮންމެ ކަމަކީ ހަމަގައިމު ވެސް ކޮންމެވެސް
އެއްދުވަހަކުން އެ މީހަކު އެކަމާ މަސްއޫލުވާންޖެހޭނެ ކަމެއް. އެ މީހަކު ކުރާ ޢަމަލުތަކަށް، އެ މީހަކު ދައްކާ ވާހަކަ އަށް
އެމީހަކު ޒިންމާވާންޖެހޭނެ. މިކަން ވިސްނައިގެން އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރާ ކޮންމެ ކަމެއް ކޮށްފި ކަމަށް ވެއްޖެއްޔާ
133

އިންސާނީ ވަގު ފާރީގެ މައްސަލަ ވެސް ހައްލުވެގެންދާނެ. އަދި ހަމަ އެފަދައިން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތަރުބިއްޔަތުގެ
މައްސަލަތައް ވެސް ހައްލުވެގެންދާނެ. އަޅުގަ ނޑުމެން ވަކި ބަޔަކަށް، ކަމެއް ހައްލުކުރުމަށް ޓަކައި ބަޖެޓު
ފާސްކޮށްދިނުމަކީ މިތަނުން ކުރަންޖެހޭ އެންމެ މުހިއްމު މަސްއޫލިއްޔަތު ކަމަށް ވާއިރުގައި، އަޅުގަ ނޑުމެން ބައެއް
މެންބަރުން ދެއްކި ވާހަކަފުޅަކާ ގުޅިގެން އަޅުގަ ނޑު ވެސް ދަންނަވާލަން ބޭނުންވޭ. ރާއްޖޭގައި ތައުލީމު ހާސިލުކުރާ
ވަރަށް ގިނަ ކުދި ބަޔަކަށް އުނދަގޫތަކެއް ތަހައްމަލުކުރަމުން ގެންދާ މައްސަލަ އެއް އެއީ ސްކޫލު ގެ ކިޔެވުމަށް
ކުނިގޮނޑަކުން އަރާ ދުމުގެ އުނދަގޫ ފޯރުން. އާދެ! މިކަން ހައްލުކުރުމަށް ޓަކައި އަޅުގަ ނޑުމެން އޮންނާނީ ބަޖެޓު
ފާސްކޮށްދީފަ. އަޅުގަ ނޑުމެން އޮންނާނީ އެކަމާ ޒިންމާވާނެ ބަޔަކު ހަމަޖައްސާފަ. އިންތިޚާބު ބާއްވައިގެން އެކަމަށް ވާނީ
ބަޔަކު އިންތިޚާބުކުރެވިފަ. އެހެންވީމާ، އެކަން ހައްލުކުރުމަށް ޓަކައި ބަޖެޓާއި ވަސީލަތްތަކާއި މީހުންނާ ހަމަޖައްސައި،
ވަސީލަތްތައް ހަމަޖައްސައިދީފަ. އަނެއްކާ އަޅުގަ ނޑުމެން އަންގިލައިގެން އެ ތަނަށް ކުނިގޮނޑު ސާފުކުރަން ދާންޖެހުމަކީ
އެއީ ޙަޤީޤަތުގައި އިންތިޒާމީ މައްސަލަ އެއް ކަމަށް އަ ޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަނީ. އެހެންވީމާ، މި ކަންކަން ވެސް
ހައްލުކުރުމަށް ޓަކައި އެ ބަޔެއްގެ ހިސާބުން، އެ ބަޔަކު މަސްއޫލިއްޔަތު އަދާކުރުމަކީ އެންމެ މުހިއްމު ކަންތައް. އާދެ!
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މަސްއޫލިއްޔަތަކީ އެކަމަށް މަގުފަހިވާނެ ހުރިހާ ކަމެއް ކޮށްދިނުން. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އަޅުގަ ނޑުމެން
މި ތިބީ އެކަންތައްތައް ކޮށްދީގެން. އަދިވެސް ކުރަންޖެހުނު ކޮންމެ ކަމެއް ކޮށްދިނުމަށް މި މަޖިލީހުގެ މެންބަރަކު ފަހެއް
ނުޖެހޭނެ ވާހަކަ ދަންނަވަން. އަޅުގަ ނޑު އެދެނީ މި ބިލުގެ ސަބަބުން ވެސް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤައުމީ ވަޙްދަތާއި އިޖުތިމާޢީ
އެއްބައިވަންތަކަމަށް ފަހިކަން ލިބުން. އަދި މުޖުތަމަޢުގައި ހުރި ހުރިހާ މައްސަލަތަކެއް ހައްލުކުރުމުގެ ޤާބިލުކަން
އަޅުގަ ނޑުމެން ވެސް ސިޔާސީ ހުރިހާ ބޭފުޅުންނާ، އަދި ޤައުމަށް ހެޔޮއެދޭ ހުރިހާ ރައްޔިތުންގެ ހިތްތަކުގައި
އަށަގެންނެވުމުގެ ތަޢުފީޤު اله ސުބުޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ދެއްވުން. اله ސުބުޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ މި ޤައުމަށް އަބަދުވެސް
ހެޔޮގޮތް މިންވަރު ކުރައްވާށި! އާމީން. والسالم عليكن ورحوت هلا وبركاته.
ނިންމުން
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މިހާ ހިސާބުން އަޅުގަ ނޑަށް ޖެހެނީ މިއަދުގެ މަޖިލީހުގެ މަސައްކަތް ކުރިޔަށް
ގެންދިއުމަށް ވަގުތު ހަމަވެފައިވުމާ އެކު އަޅުގަ ނޑު ޖެހެނީ ދެން މަޖިލީހުގެ ޖަލްސާ ނިންމާލުމުގެ މަސައްކަތައިގެން
ކުރިއަށްދާން. ދެން މަޖިލީހުގެ ޖަލްސާ އެއް އޮންނާނީ 11 މާރޗް 2013 ވާ ހޯމަ ދުވަހުގެ ހެނދުނު 1:00ގައި.
والحود هل رب العالوين. މަޖިލިސް ނިމުނީ.
____
134